

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av konsumentskyddslagen och vissa lagar som har samband
med den**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att konsumentskyddslagen ses över. Enligt förslaget ändras 1 kap. som gäller lagens tillämpningsområde. Det föreslås att 5 kap. angående köp av konsumtionsvaror, dvs. konsumentköp, reformeras i sin helhet. Två nya kapitel fogas enligt förslaget till lagen, av vilka det ena innehåller stadganden om avtal angående vissa konsumenttjänster och det andra stadganden om avtal angående köp av huselement samt byggnadsentreprenader. Det föreslås dessutom att konsumentskyddslagen skall innehålla stadganden om det ansvar som åvilar näringsidkare som förmedlar konsumtionsnyttigheter. Enligt förslaget skall också mindre ändringar göras i de stadganden i lagen om konsumentklagomånen som gäller nämndens behörighet, samt i de stadganden i lagen om konsumentombudsmannen och i värdepappersmarknadslagen som gäller konsumentombudsmannens och bankinspektionens behörighet i ärenden angående marknadsföring av värdepapper.

De definitioner av begreppen konsumtionsnyttighet, konsument och näringsidkare som ingår i konsumentskyddslagens stadganden om lagens tillämpningsområde skall ändras i syfte att göra konsumentskyddsmyndigheternas behörighet entydigare och i vissa avseenden mera omfattande. Konsumentskyddslagen skall gälla alla varor, tjänster och andra nyttigheter eller förmåner som utbjuds till konsumenterna. Som konsument betraktas en fysisk person som skaffar en nyttighet huvudsakligen för annat ändamål än för sin näringsverksamhet.

Stadgandena om köp av konsumtionsvaror skall ändras så att de harmonierar med köplagen, som trädde i kraft i början av 1988. I 5 kap. konsumentskyddslagen införs stadganden om avlämnande av varan, om när risken för varan övergår på köparen, om köparens skyl-

digheter och om påföljder vid köparens avtalsbrott.

Till lagen fogas stadganden enligt vilka konsumenten skall ha rätt att rikta anspråk mot ett tidigare säljled, t.ex. mot tillverkaren eller importören i stället för mot detaljhandlaren, när det finns ett tillverkningsfel i varan. Konsumenten skall också ha denna möjlighet i vissa andra fall.

Till konsumentskyddslagen föreslås också stadganden om vissa konsumenttjänster. Stadgandena gäller tjänster som omfattar arbete på egendom eller tillverkning av en lös sak. Bl.a. skall olika slag av reparations- och servicearbeten omfattas av lagen. I det föreslagna 8 kap. konsumentskyddslagen anges när en tjänst är behäftad med fel. Stadgandena skall bl.a. innehålla kravet att en tjänst skall utföras med yrkeskunskap och omsorg. Påföljderna för fel skall också fastställas — avhjälpande av felet, prisavdrag, hävning av avtalet och skadestånd — samt påföljderna för dröjsmål i fråga om en tjänst, dvs. beställarens rätt att kräva fullgörelse av avtalet, att häva avtalet och att få skadestånd. Kapitlet skall också innehålla motsvarande stadganden om beställarens avtalsbrott och påföljderna för dessa. De föreslagna stadgandena i nämnda kapitel motsvarar till stor del stadgandena om köp av konsumtionsvaror. Kapitlet skall också innehålla stadganden om vissa särskilda problem i anslutning till avtal om tjänster, t.ex. om uppdragstagarens rätt att utföra s.k. tilläggsarbeten som inte hör till uppdraget, om betydelsen av en ungefärlig prisuppgift samt om uppdragstagarens skyldighet att på förhand informera konsumenten i de fall när det är uppenbart att tjänsten skulle bli avsevärt dyrare än vad konsumenten rimligtvis kan förutse.

Även i samband med konsumenttjänster

skall beställaren ha rätt att rikta anspråk direkt mot en materialleverantör i tidigare säljled i stället för mot uppdragstagaren, när det finns ett fel i materialet. Om uppdragstagaren har anlitat en annan näringsidkares hjälp för att utföra tjänsten, skall beställaren också ha rätt att på grundval av fel i denna näringsidkares prestation rikta anspråk direkt mot denne i stället för mot uppdragstagaren.

Det nya 9 kap. angående köp av huselement och avtal om byggnadsentreprenader skall i likhet med 5 och 8 kap. innehålla stadganden om parternas skyldigheter och avtalsbrott samt om påföljderna för dessa. Stadgandena baserar sig på 5 och 8 kap., men särdragen i de avtal som gäller anskaffning av hus har beaktats. Kapitlets stadganden skall tillämpas oberoende av om avtalet som gäller anskaffningen av hus skall klassificeras som köp eller tjänst.

En näringsidkare, som förmedlar konsumtionsnyttigheter, skall under vissa förutsättningar ansvara gentemot konsumenten för att det förmedlade avtalet fullföljs. Stadganden om detta intas i 11 kap. konsumentskyddslagen.

I 11 kap. konsumentskyddslagen skall intas ett stadgande enligt vilket ett villkor om att eventuella tvister behandlas genom skiljeförfa-

rande inte får intas i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Om ett sådant villkor ingår i ett avtal som slutits innan tvisten uppstod, binder det inte konsumenten. Däremot finns det inget hinder att parterna efter att tvisten uppstått avtalar om att den skall behandlas genom skiljeförfarande.

Konsumentklagonämndens behörighet skall utökas så, att nämnden på begäran av en konsument, i alla slag av tvister som gäller anskaffning av en konsumtionsnyttighet och som uppstår mellan en enskild konsument och en näringsidkare, kan ge rekommendationer om hur tvisten skall avgöras. Nämnden skall således även kunna behandla tvister som gäller konsumentens skyldigheter.

Konsumentombudsmannens och bankinspektionens behörighet och de förfaranden dessa skall tillämpa preciseras med tanke på de fall då marknadsföringen av värdepapper strider eller misstänks strida mot konsumentskyddslagen.

Avsikten är att ändringarna skall träda i kraft ca sex månader efter att de har antagits och blivit stadfästa. De nya stadgandena om avtalsförhållanden skall tillämpas på avtal som ingås efter att lagen har trätt i kraft.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	5	7. Ärendets beredning	41
1. Konsumentkyddslagens tillämpningsområde ...	5	7.1. Beredningsorgan och remissinstanser	41
1.1. Nuläget	5	7.1.1. Konsumentkyddslagens tillämp-	41
1.2. Skälen till förslaget om tillämpningsom-		ningsområde	41
rådet och dess huvudsakliga innehåll	5	7.1.2. Konsumentköp	41
1.2.1. Gränsdragningsproblem	5	7.1.3. Vissa konsumenttjänster	42
1.2.2. Revidering av stadgandena om till-		7.1.4. Köp av huselement samt byggnads-	42
lämpningsområdet	7	entreprenader	42
1.3. Läget i de övriga nordiska länderna	8	7.1.5. Konsumentklagonämndens behörig-	42
2. Konsumentköp	9	het	42
2.1. Nuläget	9	7.1.6. Övriga förslag	42
2.2. Skälen till förslaget om konsumentköp och		7.2. Möte för framförande av synpunkter och	
dess huvudsakliga innehåll	9	laggranskningsrådets utlåtande	42
2.2.1. Allmänt	9		
2.2.2. Ändringar	10	8. Propositionens verkningar	43
2.2.3. Nya stadganden	15	8.1. Propositionens verkningar i fråga om or-	
2.3. Läget i de övriga nordiska länderna	17	ganisation och personal	43
3. Vissa konsumenttjänster	17	8.2. Propositionens ekonomiska verkningar ..	43
3.1. Nuläget	17		
3.1.1. Lagstiftning	17	9. Andra omständigheter som inverkar på propo-	
3.1.2. Praxis	18	sitionen	45
3.2. Skälen till förslaget om konsumenttjänster		DETALJMOTIVERING	45
och dess huvudsakliga innehåll	24	1. Motivering till lagförslagen	45
3.2.1. Behov av lagstiftning	24	1.1. Konsumentkyddslagen	45
3.2.2. Tillämpningsområde och tvingande		1 kap. Allmänna stadganden	45
stadganden	26	5 kap. Konsumentköp	46
3.2.3. Påföljder vid uppdragstagarens		Allmänna stadganden om konsu-	
dröjsmål	27	mentköp	47
3.2.4. Felaktig tjänst	27	Avlämnande och risken för varan .	48
3.2.5. Påföljder vid fel	28	Påföljder vid dröjsmål med varans	
3.2.6. Egendomsskador i samband med		avlämnande	51
tjänst	30	Varans beskaffenhet samt fel i	
3.2.7. Tjänstens pris	30	varan	55
3.2.8. Uppdragstagarens rättsskydd	32	Påföljder vid fel	60
3.3. Läget i de övriga nordiska länderna	32	Köparens skyldigheter och påfölj-	
4. Köp av huselement samt byggnadsentreprenader .	32	der vid köparens avtalsbrott	67
4.1. Nuläget	32	Övriga stadganden om konsument-	
4.2. Skälen till förslaget och dess huvudsakliga		köp	71
innehåll	33	8 kap. Vissa konsumenttjänstavtal	76
5. Konsumentens ställning i förhållande till tidigare		Allmänna stadganden om konsu-	
säljled och till avtalspartens självständiga med-		menttjänstavtal	76
hjälpare	35	Allmänna stadganden om upp-	
5.1. Skälen till förslaget och dess huvudsakliga		dragstagarens prestation	78
innehåll	35	Påföljder vid dröjsmål med en	
5.2. Läget i de övriga nordiska länderna	36	tjänst	81
6. Övriga förslag	37	Tjänstens beskaffenhet samt felak-	
6.1. Ansvar som åvilar en näringsidkare som		tig tjänst	84
förmedlar konsumtionsnyttigheter	37	Påföljder vid fel	90
6.2. Förbud mot skiljedomsklausuler	39	Beställarens skyldigheter och på-	
6.3. Konsumentklagonämndens behörighet ...	40	följder vid beställarens avtalsbrott	96
		Övriga stadganden om vissa kon-	
		sumenttjänstavtal	104

	Sida		Sida
9 kap. Köp av huselement samt byggnadsentreprenader	106	1.4. Värdepappersmarknadslagen	127
Allmänna stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader	106	7 kap. Tillsyn över värdepappersmarknaden	127
Avlämnande, fördelningen av kostnaderna samt risken för prestationen	108	1.5. Lag om konsumentklagonämnden	127
Påföljder vid uppdragstagarens dröjsmål	110	2. Närmare stadganden och bestämmelser	128
Prestationens beskaffenhet samt fel i prestationen	114	3. Ikraftträdande	128
Påföljder vid fel	117	LAGTEXTER	128
Priset och betalningen	119	1. Lag om ändring av konsumentskyddslagen	128
Påföljder vid beställarens avtalsbrott	121	2. Lag om upphävande av 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen	149
Övriga stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader	123	3. Lag om ändring av lagen om konsumentombudsmannen	150
11 kap. Särskilda stadganden	124	4. Lag om ändring av värdepappersmarknadslagen .	150
1.2. Lag om upphävande av 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen	127	5. Lag om ändring av lagen om konsumentklagonämnden	151
1.3. Lagen om konsumentombudsmannen ...	127	BILAGA	152
		Parallelltexter	152

ALLMÄN MOTIVERING

1. Konsumentskyddslagens tillämpningsområde

1.1. Nuläget

Enligt 1 kap. 1 § konsumentskyddslagen (38/78) gäller lagen utbud, försäljning och annan marknadsföring av konsumtionsnyttigheter från näringsidkare till konsumenter. Lagen tillämpas även då en näringsidkare förmedlar nyttigheter till konsumenter. Lagstadgade försäkringar, arbetstagarnas grupplivförsäkringar och motsvarande förmåner som beviljas av kommunala pensionsanstalter har lämnats utanför lagens tillämpningsområde.

Med konsumtionsnyttigheter avses sådana varor och tjänster som utbuds eller i väsentlig omfattning används för enskild konsumtion (1 kap. 3 §). Såsom konsument betraktas en person som skaffar konsumtionsnyttigheter huvudsakligen för sitt personliga bruk eller för att användas i hans privata hushåll (1 kap. 4 §). Med näringsidkare avses däremot en fysisk person eller en privat eller offentlig juridisk person som yrkesmässigt håller till salu, säljer eller på annat sätt mot vederlag överlåter konsumtionsnyttigheter (1 kap. 5 §).

År 1983 fogades till 1 kap. konsumentskyddslagen 6 § (45/83), enligt vilken stadgandena i 2 kap. angående marknadsföring av konsumtionsnyttigheter och stadgandena i 3 kap. angående övervakning av avtalsvillkor även gäller utbud, försäljning och annan marknadsföring av bostäder från näringsidkare till konsumenter. I 2 mom. i nämnda paragraf definieras vad som avses med bostad.

Konsumentskyddsmyndigheternas behörighet bestäms i enlighet med konsumentskyddslagens tillämpningsområde. När det gäller marknadsföringen av konsumtionsnyttigheter och avtalsvillkor som näringsidkare använder vid utbud av konsumtionsnyttigheter övervakar konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen lagenligheten med hänsyn till konsumentskyddet (2 kap. 10 § och 3 kap. 4 § konsumentskyddslagen, 1 § lagen om marknadsdomstolen 41/78). Konsumentklagonämnden har till uppgift att ge rekommendationer om hur de klagomål skall avgöras vilka framställs av konsumenter i enskilda ärenden angående kvaliteten hos sådana i konsumentskyddslagen avsedda konsumtionsnyttigheter som de

har skaffat eller angående näringsidkares prestationer (1 § lagen om konsumentklagonämnden 42/78). Vid sidan av sin huvuduppgift, dvs. att övervaka lagenligheten av marknadsföring och avtalsvillkor, kan konsumentombudsmannen bistå en konsument vid skötseln av ett enskilt ärende, om det är av vikt med hänsyn till lagtillämpningen och konsumenternas allmänna intresse. Han kan också bistå en konsument i den omfattning som det med hänsyn till skötseln av övriga uppgifter är möjligt, om en näringsidkare inte följer ett beslut av konsumentklagonämnden (2 § lagen om konsumentombudsmannen 40/78).

Värdepappersmarknadslagen (495/89), som trädde i kraft den 1 augusti 1989, innehåller bl.a. stadganden om marknadsföring av värdepapper. Enligt 2 kap. 1 § nämnda lag får värdepapper inte marknadsföras eller förvärfvas i näringsverksamhet genom oriktiga eller vilseledande uppgifter eller genom förfaranden som strider mot god sed eller annars är otillbörliga.

Den som bryter mot nämnda stadgande kan förbjudas att fortsätta eller upprepa beteendet (7 kap. 2 §). Förbudet skall förstärkas med vite, om det inte av särskilda skäl är obefogat. Förbudet meddelas av marknadsdomstolen. Ett ärende som gäller ett sådant förbud blir anhängigt vid marknadsdomstolen på ansökan av bankinspektionen (6 b § lagen om marknadsdomstolen). Om bankinspektionen beslutar att ett ärende som gäller ett förfarande vid marknadsföring av värdepapper inte skall föras till marknadsdomstolen, har en registrerad förening som bevakar placerarnas intressen rätt att anhängiggöra ärendet vid domstolen.

Brott mot 2 kap. 1 § värdepappersmarknadslagen kan också leda till straff (8 kap. 2 § 1 punkten och 3 § 1 punkten värdepappersmarknadslagen).

1.2. Skälen till förslaget om tillämpningsområdet och dess huvudsakliga innehåll

1.2.1. Gränsdragningsproblem

Enligt konsumentskyddslagen kan endast varor och tjänster utgöra sådana konsumtionsnyttigheter som avses i lagen. Sådana nyttigheter och förmåner som inte kan betecknas som varor eller tjänster faller således utanför lagens

tillämpningsområde. Lagen gäller alltså inte t.ex. marknadsföring av värdepapper. Genom att definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet begränsades så att den enbart omfattade varor och tjänster, kunde konsumentskyddslagen ursprungligen inte tillämpas på marknadsföring av bostäder eller på avtalsvillkor som används vid bostadsköp. I detta avseende utvidgades lagens tillämpningsområde genom ovan nämnda specialstadgande.

Gällande definition av begreppet konsumtionsnyttighet har å ena sidan lett till att konsumentskyddslagen inte gäller sådana nyttigheter och marknadsföringsmetoder som det med hänsyn till lagens allmänna syfte skulle vara motiverat att kunna tillämpa den på. Definitionen har också visat sig problematisk bl.a. när det är fråga om handel med investeringstillgångar, marknadsföring av kurser eller andra nyttigheter som ger förtjänstmöjligheter och yrkesfärdigheter, samt när det gäller penningspel eller bankverksamhet.

Fastigheter, förutom fastigheter som används som bostad, hör inte till konsumentskyddslagens tillämpningsområde, eftersom de är varor eller tjänster.

Också *värdepapper* faller utanför konsumentskyddslagens tillämpningsområde av den anledningen att de inte kan betraktas som varor eller tjänster. Med stöd av ett specialstadgande kan stadgandena om marknadsföring och om övervakning av avtalsvillkor emellertid tillämpas på marknadsföring och överlåtelse av bostadsaktier. Så som ovan nämnts finns stadganden om marknadsföring av värdepapper numera i värdepappersmarknadslagen.

När det gäller *övriga investeringstillgångar* är frågan om möjligheten att tillämpa konsumentskyddslagen oklarare än när det gäller värdepapper, som klart faller utanför lagens tillämpningsområde. Enligt den praxis konsumentombudsmannen har följt i sina avgöranden kan saker som har betydelse enbart som investeringsobjekt inte anses vara konsumtionsnyttigheter, emedan de inte används för privat konsumtion. Som exempel må nämnas guldackor, silvergranulat och investeringsdiamanter. Däremot har man ansett att konsumentskyddslagen kan tillämpas på saker som är förutom investeringsobjekt också bruks- eller prydnadsföremål eller samlarobjekt, även om de har marknadsförts uttryckligen som inves-

teringsobjekt. Tavlor och övriga konstföremål, smycken, antikviteter och frimärken är exempel på sådana saker.

Inom konsumentskyddsmyndigheternas praxis har det förekommit olika slags ärenden där det har varit fråga om marknadsföring av *förtjänstmöjligheter*. Tillämpningsstadgandena i gällande konsumentskyddslag begränsar möjligheterna att ingripa när det gäller sådan marknadsföring.

Konsumentombudsmannen har inte kunnat skrida till åtgärder t.ex. för att övervaka sådan värvning i anslutning till direktförsäljning som sker enligt den s.k. pyramidprincipen, och där de som värvats till försäljare i allmänhet blir tvungna att mot kontant betalning köpa ett varulager av direktförsäljningsbolaget för att sedan sälja det. Säljaren bär risken i affärsverksamheten. För att få ansluta sig till försäljningsorganisationen och stiga i graderna kan det t.ex. krävas att man betalar utbildnings- och andra engångsutgifter till bolaget. För att man skall få stanna kvar och kunna ha framgång i organisationen krävs det ofta att man värvar nya försäljare.

Ordalydelsen i konsumentskyddslagens gällande stadganden om lagens tillämpningsområde med hänvisningarna till enskild konsumtion, personligt bruk och användning i privat hushåll täcker inte på ett naturligt sätt sådana *utbildningstjänster* som skall ge yrkeskompetens. Den yrkesinriktade grundutbildningen, som huvudsakligen bekostas med skattemedel och lyder under skollagstiftningen och övervakas av utbildningsstyrelsen, faller utanför konsumentskyddslagens tillämpningsområde. De instanser som erbjuder sådan utbildning kan nämligen inte betraktas som näringsidkare. Utbildning för olika slag av yrkesfärdigheter erbjuds dock även i stor omfattning av affärsdrivande bolag. Det kan t.ex. vara fråga om maskinskrivnings- och bokföringskurser, ADB-kurser och andra kurser som ger färdigheter för kontorsarbete, kurser som har att göra med resebranschen, mannekängkurser samt elektriker- och byggnadsritarkurser. Marknadsföringen av denna typ av kurser riktar sig till stor del till personer som inte förut har någon yrkeskunskap inom det område kursen gäller, och som önskar förvärva nya färdigheter i syfte att förbättra sina utkomstmöjligheter.

Marknadsföringen av olika slag av *penningspel* bygger på de förtjänstmöjligheter dessa medför. Det är inte alldeles entydigt att pen-

ningspel kan betraktas såsom tjänster som används för enskild konsumtion.

När det gäller *bankservice* har marknadsdomstolen och högsta domstolen ansett att upplåningsverksamhet hör till konsumentskyddslagens tillämpningsområde. Numera utgår man även i lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) från att banktjänster omfattas av konsumentskyddslagen.

1.2.2. Revidering av stadgandena om tillämpningsområdet

Ovan nämnda exempel visar att konsumentskyddslagens tillämpningsstadganden i vissa fall begränsar tillämpningsområdet på ett sätt som inte längre kan anses vara konsumentpolitiskt ändamålsenligt. Konsumentskyddsmyndigheternas behörighet bör inte vara beroende av om en viss nytthet eller förmån som utbjuds på marknaden kan klassificeras som en vara eller en tjänst.

Den begränsning som innebär att det skall vara fråga om en nytthet som utbjuds eller i väsentlig omfattning används för enskild konsumtion är inte heller längre motiverad.

I praktiken har det visat sig att det kan vara nödvändigt att ingripa i marknadsföringen av investeringstillgångar för att skydda den enskilda konsumenten mot ekonomiska förluster. Det växande intresset för investeringsverksamhet sammankopplat med privatpersoners ofta bristfälliga sakkunskap är ägnat att öka risken för att en marknadsföring som bygger på överdrivna, ofullständiga eller direkt osanna uppgifter lockar medborgare att investera i tvivelaktiga objekt. Det är inte motiverat att vissa nyttheter som bjuds ut till privatpersoner lämnas helt utanför konsumentskyddslagen på den grund att det är fråga om ett investeringsobjekt och inte en nytthet som bjuds ut för konsumtion.

Utmärkande för investeringsverksamhet är att den i allmänhet är förbunden med en viss risk eller åtminstone med en viss osäkerhet i fråga om avkastningens storlek. Med tanke på ett förnuftigt val av investeringsobjekt är det således nödvändigt att man vid marknadsföringen av investeringstillgångar skall följa samma principer som vid utbud av konsumtionsnyttigheter. Därför bör man kunna övervaka marknadsföringen av investeringstillgångar i syfte att förhindra att privatpersoner gör felin-

vesteringar på grund av osanna, bristfälliga eller på annat sätt vilseledande uppgifter eller på grund av en marknadsföring som är otillbörlig på något annat sätt.

Värdepappersmarknadslagen innehåller stadganden om marknadsföring av sådana värdepapper som avses i 1 kap. 2 § i nämnda lag. Stadgandena motsvarar till stor del marknadsföringsstadgandena i konsumentskyddslagen. Enligt värdepappersmarknadslagen utövas tillsynen dock av bankspektionen och inte av konsumentombudsmannen. Ärenden som gäller förbud vid marknadsföring behandlas enligt båda lagarna i marknadsdomstolen. Enligt lag kan konsumentombudsmannen dock under vissa förutsättningar även själv meddela ett förbud som gäller marknadsföring. Bankspektionen har inte motsvarande befogenheter.

Enligt lagförslaget skall konsumentskyddslagen också gälla värdepapper. Konsumentombudsmannen och bankspektionen föreslås få parallell behörighet i ärenden som gäller marknadsföring av värdepapper.

Det må konstateras att konsumentskyddslagens stadganden endast har en begränsad betydelse när det gäller att generellt trygga investerarens ställning på värdepappersmarknaden. Trots detta är det motiverat att alla former av investeringstillgångar, inklusive värdepapper, inlemmas i konsumentskyddslagens tillämpningsområde. Det ger konsumentombudsmannen möjligheter att i tillräcklig utsträckning övervaka att de principer som följts vid tillämpningen av stadgandena om marknadsföring av konsumtionsnyttigheter och andra investeringstillgångar också följs i tillämpliga delar vid marknadsföring av värdepapper till konsumenterna. En parallell behörighet gör det även möjligt för dessa myndigheter att fördela uppgifterna på ett sätt som överensstämmer med respektive myndighets allmänna uppgifter och där det bland annat beaktas vilken personkategori som i det enskilda fallet utgör den huvudsakliga målgruppen för marknadsföringen.

Det finns också ett behov att med stöd av konsumentskyddslagen kunna ingripa i den mångfacetterade marknadsföringen av förtjänstmöjligheter. De fall som har förekommit i praktiken visar att detta slag av marknadsföring oftast riktar sig till personer som på grund av sin ekonomiska ställning och bristande erfarenhet kan anses vara i behov av särskilt skydd.

Konsumentskyddslagens stadganden om tillsyn över marknadsföring och avtalsvillkor bör även kunna tillämpas i fråga om yrkesinriktade kurser eller andra nyttigheter som näringsidkare bjuder ut år privatpersoner. Trots att sådana nyttigheter skaffas i syfte att förvärva eller utveckla yrkesskicklighet och på det sättet få ökade utkomstmöjligheter, är det dock rättspolitiskt sett lika nödvändigt och motiverat som i fråga om nyttigheter avsedda för konsumtion, att en vilseledande eller annars otillbörlig marknadsföring och oskäligen avtalsvillkor kan förbjudas. När det gäller utbildning som ger yrkeskompetens kan den tillsyn som utövas av konsumentskyddsmyndigheterna utgöra ett komplement till den tillsyn som eventuellt följer av att statsunderstöd beviljas för utbildningen.

I lagförslaget bibehålls begreppet konsumtionsnyttighet. Begreppet ingår i talrika stadganden såväl i konsumentskyddslagen som i annan, därtill anknuten lagstiftning. Däremot skall definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet ändras så, att det inte enbart omfattar varor och tjänster utan också övriga nyttigheter och förmåner. Dessutom slopas hänvisningen till enskild konsumtion. I stället förutsätts det att det är fråga om en nyttighet eller en förmån som utbjuds till fysiska personer eller som sådana personer i väsentlig mängd skaffar för sitt privata hushåll. Konsumentskyddslagen skall således omfatta all sådan av näringsidkare bedriven marknadsföring som riktar sig till medborgarna i egenskap av privatpersoner, samt sådana avtalsvillkor som används då nyttigheter som marknadsförts på detta sätt bjuds ut.

Enligt lagförslaget skall vissa ändringar göras också i de definitioner av begreppen konsument och näringsidkare som ingår i 1 kap.

I samband med att definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet utvidgas, och i syfte att minska tolkningsproblemen, bör de bedömningsgrunder som ingår i den gällande definitionen av begreppet konsument — personligt bruk och användning i privat hushåll — ersättas med en annan formulering. Såsom konsument betraktas enligt lagförslaget en fysisk person som skaffar en konsumtionsnyttighet huvudsakligen för annat ändamål än för den näringsverksamhet han idkar.

Till följd av att definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet utvidgas bör även den språkliga utformningen av definitionen av be-

greppet näringsidkare ses över. Det föreslås ytterligare att definitionen skall kompletteras så att det uttryckligen framgår att konsumentskyddslagen endast omfattar sådan verksamhet som bedrivs i syfte att förvärva inkomst eller få annan ekonomisk nytta. Detta framgår inte uttryckligen ur gällande stadgande, även om det enligt motiveringen till stadgandet förutsätts att näringsidkarens verksamhet syftar till ekonomiskt resultat och är förbunden med företagarrisk. Enligt lagförslaget avses med näringsidkare en fysisk person eller en privat eller offentlig juridisk person, som i syfte att få inkomst eller annan ekonomisk nytta håller till salu, säljer eller eljest bjuder ut konsumtionsnyttigheter mot vederlag. Särskilt den föreslagna utvidgningen av definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet gör det nödvändigt med en uttrycklig hänvisning till syftet att få ekonomisk nytta. En sådan hänvisning markerar att de utbildnings- och andra tjänster som offentliga samfund erbjuder utan att uppställa ekonomiska resultatmål, och som i huvudsak finansieras med skattemedel, entydigt faller utanför lagens tillämpningsområde.

1.3. Läget i de övriga nordiska länderna

I de övriga nordiska länderna är stadgandena om konsumentskyddsmyndigheternas behörighet mera allmänt formulerade än i den finska konsumentskyddslagen.

Den norska lagstiftningen om marknadsföring och oskäligen avtalsvillkor innehåller ingen särskild definition av de slag av nyttigheter lagarna i fråga gäller. All näringsverksamhet som riktar sig till konsumenterna omfattas av dessa lagar. Begreppet konsument definieras inte heller.

I Sverige gäller motsvarande lagstiftning marknadsföring av varor, tjänster och andra nyttigheter från näringsidkare till konsumenter. Någon uttrycklig definition av begreppet konsument ingår inte i lagstiftningen, men ur den lag som gäller tillsyn över avtalsvillkor framgår att den gäller nyttigheter som främst är avsedda för enskilt bruk. Detta innebär att marknadsföringen av nyttigheter som främst är avsedda för näringsverksamhet faller utanför lagens ramar. Även i marknadsföringslagen har begreppet konsument detta innehåll.

I Danmark kan marknadsföringslagen tillämpas på utbud av varor, fast egendom, andra

ekonomiska förmåner (formuegoder) samt arbets- eller serviceprestationer. Lagen omfattar både sådan marknadsföring som riktar sig till konsumenterna och sådan som riktar sig till näringsidkare, och den innehåller inga definitioner av dessa begrepp. Med stöd av en generalklausul som ingår i lagen utövas även tillsyn över oskäligen avtalsvillkor, och det finns således ingen särskild lagstiftning om dessa.

2. Konsumentköp

2.1. Nuläget

I 5 kap. konsumentskyddslagen finns det stadganden om ansvar vid köp av konsumtionsvaror. Stadgandena tillämpas då säljaren är en näringsidkare och köparen en konsument. Stadgandena är tvingande till förmån för köparen: ett villkor som begränsar de rättigheter köparen har enligt 5 kap. är utan verkan.

Kapitlet innehåller vissa stadganden om när en såld vara skall anses vara behäftad med fel. Där stadgas om köparens rätt att få en felfri vara i stället för en felaktig, samt om köparens rätt till prisavdrag, hans rätt att häva köpet och hans rätt till skadestånd på grund av fel. Kapitlet innehåller också stadganden om när en vara skall avlämnas samt om köparens rätt att häva köpet och kräva skadestånd på grund av dröjsmål. Dessutom innehåller kapitlet ett stadgande om köparens rätt att hålla inne betalningen vid fel eller dröjsmål samt om hans skyldighet att anmäla felet och sina anspråk på grund av felet eller dröjsmålet.

Enligt 4 § köplagen (355/87), som trädde i kraft 1988, skall nämnda lag inte tillämpas i den mån annat följer av konsumentskyddslagen. Stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen går således före motsvarande stadganden i köplagen. I fråga om sådant som inte stadgas i 5 kap. konsumentskyddslagen skall köplagen däremot tillämpas även när en näringsidkare säljer varor till en konsument. Köplagen är helt dispositiv och dess stadganden kan således åsidosättas genom avtal.

2.2. Skälen till förslaget om konsumentköp och dess huvudsakliga innehåll

2.2.1. Allmänt

5 kap. konsumentskyddslagen innehåller en-

dast en begränsad reglering av konsumentköp, och regleringen kompletteras av den dispositiva rätten i köplagen. I denna situation är en översyn av stadgandena om konsumentköp nödvändig av många orsaker.

I fråga om sådant som regleras i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag är det skäl att samordna stadgandena om konsumentköp med stadgandena i köplagen, så att deras inbördes förhållande blir så klart som möjligt. I fråga om sådant som inte regleras i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag är det å andra sidan viktigt att de stadganden som gäller konsumentköp anpassas efter de behov som finns inom denna typ av handel. Det är även nödvändigt att i någon mån utvidga de tvingande stadgandena till förmån för konsumenterna. Till detta hänför sig behovet att föra in i konsumentskyddslagen de viktigaste stadgandena om sådant som aktualiseras vid konsumentköp. Avsikten är att man vid konsumentköp skall behöva tillämpa köplagen enbart när det är fråga om sådana sällan förekommande problem som det på grund av sakskäl — och för att undvika att 5 kap. konsumentskyddslagen sväller ut och blir onödigt komplicerad — inte är motiverat att reglera i konsumentskyddslagen. Dessutom innehåller lagförslaget vissa innehållsmässiga ändringar som inte har något samband med köplagen.

På grund av de skäl som har anförts ovan föreslås det att 5 kap. konsumentskyddslagen utvidgas och att även dess gällande stadganden helt skrivs om.

De föreslagna stadgandena skall i likhet med de gällande stadgandena i 5 kap. vara tvingande huvudsakligen till förmån för köparen. Detta innebär att ett avtalsvillkor som till nackdel för köparen avviker från ett tvingande stadgande är utan verkan, och att stadgandet i lagen skall tillämpas i stället. Det är fortfarande nödvändigt att de stadganden som gäller köparens rättsskydd är tvingande. Inom konsumtionsvarumarknaden förekommer det ständigt avtalsvillkor — ofta under beteckningen garantivillkor — som inte överensstämmer med 5 kap. konsumentskyddslagen. Det är uppenbart att det i praktiken inte är möjligt att enbart med hjälp av den övervakning av avtalsvillkor som konsumentombudsmannen utövar med stöd av 3 kap. konsumentskyddslagen tillräckligt effektivt se till att de avtalsvillkor som används är skäligen ur konsumentens synvinkel. I konsumentskyddshän-

seende är det således synnerligen viktigt att stadgandena är tvingande, i förening med att avtalsvillkoren övervakas.

2.2.2. *Ändringar*

De viktigaste ändringarna jämfört med nuvarande 5 kap. gäller fel i varan, säljarens skadeståndsskyldighet, köparens rätt att häva köpet vid dröjsmål samt köparens rätt att hålla inne betalningen. Dessutom avviker lagförslaget från gällande lag i vissa detaljer som förklaras närmare i detaljmotiveringen.

De föreslagna stadgandena om *fel i vara* innebär bl.a. att varan — på vissa undantag när — skall lämpa sig för köparens särskilda ändamål, som säljaren har känt till vid köpet. Det föreslås dessutom ett stadgande om att varan till sin hållbarhet skall motsvara det som konsumenterna i allmänhet har grundad anledning att vänta sig vid köp av en sådan vara som det är fråga om. Nytt är också det att köparen enligt lagförslaget skall ha rätt att göra gällande påföljder för fel när han i samband med köpet inte har fått sådana anvisningar som behövs för installering, montering, användning eller skötsel av varan.

I stadgandena om *skadestånd* har man i fråga om *fel i vara* bibehållit den princip i gällande konsumentskyddslag som går ut på att säljaren alltid skall ersätta köparen för vissa, i praktiken allmänast förekommande skadeposter. För sådan indirekt skada som nämns i lagförslaget svarar säljaren emellertid endast vid vållande; skadeståndsskyldighet förutsätter med andra ord vårdslöshet på säljarens sida.

I gällande lag anges de skadeposter som alltid skall ersättas. Dessa är utgifter som förorsakats av åtgärder som har varit nödvändiga till följd av ett fel samt utgifter som förorsakats av åtgärder som har varit nödvändiga, men som har blivit onyttiga till följd av felet. Övriga skador ersätts endast om det har förekommit vårdslöshet på säljarens sida. Enligt lagförslaget kommer det ansvar som grundar sig på vårdslöshet att omfatta något färre typer av skador än vad som är fallet enligt gällande lag och säljarens strikta ansvar skall i gengäld utvidgas något.

Lagförslaget skiljer sig från gällande lag också i det avseendet att det inte uttryckligen

stadgas om fördelningen av bevisbördan när det gäller ansvar som bygger på vårdslöshet. I detta avseende överensstämmer förslaget med köplagen.

De föreslagna stadgandena om skadestånd som påföljd vid fel skiljer sig från köplagens stadganden i det att köparen enligt köplagen i vissa fall kan gå fri från skyldigheten att ersätta köparen även för direkt skada. De fall då befrielse från ansvar kan komma i fråga i situationer då fel föreligger är särskilt vid konsumentköp så sällsynta, att motsvarande begränsningar inte har ansetts vara nödvändiga i detta sammanhang. T.ex. fel som beror på olyckshändelser i samband med transporten är ovanliga inom handeln med konsumtionsvaror. När sådana fel uppkommer vållas köparen sällan någon nämnvärd skada, emedan varan oftast snabbt kan ersättas med en felfri vara. Vid behov kan säljarens skadeståndsskyldighet jämkas, vilket talar för att det grundläggande stadgandet om skadestånd blir enklare än motsvarande stadgande i köplagen. Motsvarande begränsningar finns inte heller i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag.

En annan skillnad i förhållande till köplagen är, att sådan indirekt skada som omfattas av ansvaret som bygger på vårdslöshet har definierats på ett annat sätt i lagförslaget än i köplagen. Detta beror på att omständigheterna, och de skador som uppstår, i allmänhet är av annan art vid konsumentköp än vid köp mellan näringsidkare, och köplagen reglerar närmast den senare typen av handel.

Som indirekt skada vid konsumentköp anses enligt lagförslaget för det första sådant inkomstbortfall som ett avtalsbrott eller åtgärder som har samband med avtalsbrottet förorsakar köparen. En sådan förlust kan uppstå t.ex. om köparen blir tvungen att vara frånvarande från sitt arbete för att ge säljaren en chans att avhjälpa felet. Även enligt gällande konsumentskyddslag är det fråga om en skada som skall ersättas endast om den har orsakats genom vållande.

För det andra kan indirekt skada vara sådan skada som bygger på en förpliktelse som grundar sig på något annat avtal. Det är här fråga om situationer där säljarens avtalsbrott leder till att köparen lider skada i något annat avtalsförhållande. Det kan t.ex. vara fråga om att konsumenten har en flygbiljett som har sålts med villkor att priset inte återbetalas, och

konsumentens bil går sönder till följd av ett fel, med den påföljden att han försenar sig från flyget.

För det tredje betraktas som indirekt skada sådan förlust av den nytta som är förenad med användningen av varan som inte förorsakar direkt ekonomisk skada, samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet. Om köparen blir tvungen att tillfälligt hyra en ersättande vara eller anlita andra ersättande tjänster medan varan är obrukbar till följd av fel, kan kostnaderna för detta vara ersättningsgilla som direkt skada. Även om förlusten av den nytta som är förenad med användningen av varan inte skulle förorsaka köparen dylik ekonomisk skada, kan den förorsaka honom annan avsevärd olägenhet.

T.ex. en obrukbar hushållsmaskin eller något annat, för köparen viktigt hjälpmedel som blir obrukbart, kan vålla honom mycket besvär och mycken tidsspillan. I själva verket är denna typ av olägenheter, som inte leder till direkta tilläggskostnader, en rätt typisk skada som drabbar konsumenten. Emedan konsumenterna skaffar varor främst på grund av den nytta användningen av varan medför, kan varans pris huvudsakligen betraktas som ett vederlag för denna nytta. Förlusten av nyttan har således även ekonomisk betydelse för konsumenten, även om han t.ex. får den avtalsenliga varan när felet har reparerats eller efter omleverans.

Om det inte ens när olägenheten är väsentlig är möjligt att få ersättning för förlusten av den nytta användningen av varan skulle ha berett, kan köparens benägenhet att ty sig till åtgärder som medför direkta, ersättningsgilla kostnader öka. Om t.ex. en tvättmaskin är obrukbar en längre tid på grund av ett fel, har konsumenten två alternativ för att tillgodose sina omedelbara tvättbehov: han kan anlita en tvättinrättnings tjänster eller tvätta själv för hand. Om det inte är möjligt att få någon ersättning i det senare fallet, är det sannolikt att konsumenten anlitar tvättinrättningen. Om endast direkta kostnader kan vara ersättningsgilla, kan detta styra konsumentens beteende på ett sätt som är ofördelaktigt ur näringsidkarens synvinkel.

På grund av de skäl som har anförts är det motiverat att förlust av den nytta användningen av en vara skulle ha medfört skall kunna betraktas som ersättningsgill när olägenheten är väsentlig, även om förlusten inte har förorsakat konsumenten extra utgifter. Det samma

gäller olägenheter på grund av åtgärder som har varit nödvändiga för reparation av varan. Sådan olägenhet kan uppstå t.ex. när en tidskrävande reparation måste utföras i konsumentens bostad.

I lagförslaget har man utgått från att sådan väsentlig olägenhet som består i förlusten av den nytta användningen av varan skulle ha medfört skall kunna anses som ersättningsgill skada. Därvid beaktas den konkreta olägenhet avtalsbrottet förorsakar konsumenten i hans dagliga liv, däremot inte förargelse eller psykiskt lidande i sig. Sådan olägenhet har dock karaktären av indirekt skada, och ersättnings-skyldighet i detta fall skulle således förutsätta vårdslöshet på säljarens sida. Storleken av en eventuell ersättning skall i enlighet med principerna i 17 kap. 6 § rättegångsbalken bedömas i vart enskilt fall enligt vad som skall anses vara skäligt.

Definitionen av begreppet indirekt skada kompletteras i likhet med motsvarande stadgande i köplagen av ett stadgande, enligt vilket man kan förhindra att köparens situation försämrats då han försöker begränsa en skada som förorsakas av säljarens avtalsbrott. Om en sådan skada, som primärt anses som en indirekt skada, förorsakas vid en begränsning av skador av annat slag, skall den ersättas såsom en direkt skada, dvs. enligt en strängare ansvarsgrund.

I likhet med köplagen innehåller lagförslaget uttryckliga stadganden om skyldigheten för den part som lider skada att begränsa sin skada samt om möjligheten att jämka skadeståndsbeloppet, om det i det enskilda fallet annars vore oskäligt stort.

Lagförslaget skiljer sig från köplagens skadeståndsstadganden i det avseendet att enligt köplagen en skada på annan egendom än på den sålda varan — i den mån en sådan skada alls skall bedömas enligt köplagens stadganden — skall anses som indirekt skada. I detta lagförslag ingår ett stadgande i vilket det preciseras i vilken omfattning skador på annan egendom än på den sålda varan kan vara ersättningsgilla inom ramen för det avtalsrättsliga ansvaret för fel. Enligt lagförslaget förutsätter detta att skadan har förorsakats på egendom som i brukshänseende har omedelbar anknytning till den sålda varan. Sådana skador skall säljaren enligt lagförslaget — men inte enligt köplagen — ersätta oberoende av om det har förekommit vårdslöshet på hans sida. I

övrigt gäller de föreslagna skadeståndsstadgandena inte s.k. produktskador.

Produktansvarslagen (694/90) gäller även ersättning för skada som har orsakats på annan egendom, när den skadade egendomen är sådan att den huvudsakligen används för enskilt bruk. Enligt produktansvarslagen är det i allmänhet produktens tillverkare eller importör som bär ansvaret. Konsumenten köper emellertid i allmänhet inte varan av tillverkaren eller importören, utan oftast av en detaljhandlare. Om ett fel i varan leder till skada på sådan egendom som i brukshänseende har omedelbar anknytning till varan, är det motiverat att köparen inte skall vara tvungen att rikta sina anspråk mot två olika instanser, dvs. mot tillverkaren eller importören när det gäller produktskadan och mot säljaren när det gäller övriga påföljder för fel. Han skall i sådana fall kunna få ersättning av säljaren också för en produktskada.

Den föreslagna regleringens betydelse för konsumenten accentueras av att det med stöd av avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) träder i kraft ett arrangemang som leder till att finska importörer inte har produktansvar enligt produktansvarslagen när det gäller varor som härstammar från EES-området (EES-avtalet, bilaga III). I dylika fall har den skadelidande således inte någon sådan motpart i hemlandet som är produktansvarig enligt produktansvarslagen. Dessutom innebär förenhetligandet av produktansvarslagen med EG:s produktansvarsdirektiv (Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister) — vilket förutsätts i EES-avtalet — att en viss självrisk beträffande saksador måste intas i produktansvarslagen. Med tanke på konsumenten är det därför viktigt och motiverat att han skall kunna få ersättning av säljaren när det gäller sådana vanligen smärre skador som orsakas på egendom som i brukshänseende har omedelbar anknytning till produkten. Riksdagen har godkänt ändringen av produktansvarslagen den 8 december 1992.

De produktskador som avses kan t.ex. vara av följande art: tvättbara textilier förstörs i en tvättmaskin, kärl går sönder i en diskmaskin, djupfrysta varor förstörs i en frys, ett strykod skadar de kläder som stryks eller ett tvättmedel

förstör en yta som det är avsett för. I sådana fall är skadan en förutsebar följd av felet i varan. Det kan inte anses oskäligt att även säljaren kan bli tvungen att ersätta konsumenten för sådan skada, även om skadan inte beror på vårdslöshet på säljarens sida. Skadan skall dock inte slutgiltigt bäras av säljaren. I lagförslaget ingår därför ett uttryckligt stadgande enligt vilket konsumentens rätt till ersättning med stöd av produktansvarslagen övergår på säljaren till den del säljaren har blivit skadeståndsskyldig gentemot konsumenten på grund av en sakskada som en vara har förorsakat.

Säljarens ansvar för produktskadan skall inte hindra köparen från att kräva ersättning med stöd av produktansvarslagen och rikta sina krav direkt mot tillverkaren eller någon annan som är ansvarig enligt produktansvarslagen, i stället för mot säljaren. Man bör dessutom notera att de stadganden om ansvar för fel i tidigare säljled som ingår i lagförslaget gör det möjligt för köparen att t.ex. vid tillverkningsfel rikta alla sina anspråk på grund av felet mot tillverkaren eller mot importören. Dessa stadganden innebär att detaljhandlarna i praktiken oftare än vad som för närvarande är möjligt helt skulle kunna undgå ansvar för fel i de fall då felet beror på ett tidigare säljled. Även om säljarens ansvar i fråga om vissa av de mest förutsebara produktskadorna blir striktare än det är för närvarande, kommer detta knappast i praktiken att leda till någon betydande ökning av de krav som ställs på detaljhandlarna, emedan konsumenternas anspråk både när det gäller produktskador och även när det gäller övriga påföljder för fel kommer att kanaliseras till tillverkaren eller importören i större utsträckning än tidigare.

Lagförslagets stadganden om säljarens *skadeståndsskyldighet vid dröjsmål* bygger på en liknande uppdelning på direkta skador och indirekta skador som motsvarande stadganden som gäller fel i varan. För indirekt skada, dvs. för det inkomstbortfall köparen drabbas av genom avtalsbrottet eller genom åtgärder som hänför sig till avtalsbrottet samt för förlust av den nytta användningen av varan skulle ha berett honom — även när ingen direkt ekonomisk skada uppstår — och för annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet, skall säljaren betala ersättning endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida. Till denna del motsvarar skillnaderna mellan lagförslaget och gällande konsumentskyddslag det

som ovan anförts i samband med stadgandena om fel.

För annan skada än indirekt skada skall säljaren vara skyldig att betala ersättning enligt samma principer som ingår i köplagen. Köparen skall ha rätt till ersättning för den direkta skada dröjsmålet förorsakat, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll och som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet, och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Om dröjsmålet beror på någon tredje part som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, skall säljaren enligt förslaget vara fri från skadeståndsskyldighet endast om också den han anlitat skulle vara fri från ansvar enligt ovan angivna principer. Det samma gäller i de fall då dröjsmålet beror på den leverantör som säljaren har anlitat eller på någon annan i tidigare säljled.

I fråga om direkt skada avviker säljarens föreslagna skadeståndsansvar således såväl från de skadeståndsstadganden som föreslagits angående fel i vara som från stadgandena om dröjsmål i gällande konsumentskyddslag. Enligt gällande lag är säljaren nämligen alltid skyldig att betala ersättning för utgifter som har orsakats av åtgärder som man har varit tvungen att vidta till följd av dröjsmålet, samt för utgifter för nödvändiga åtgärder som har blivit gagnlösa till följd av dröjsmålet.

Vid beredningen av lagförslaget ansågs det att ett helt ovillkorligt skadeståndsansvar för direkt skada vid dröjsmål skulle kunna bli omotiverat strängt ur säljarens synvinkel. Målet att skydda konsumenten förutsätter å andra sidan inte att konsumenten skall ha rätt till skadestånd även när dröjsmålet har berott på force majeure. Skadeståndets preventiva betydelse förstärks inte av att skadeståndsskyldigheten uppstår helt oberoende av om säljaren eller något annat distributionsled har haft möjligheter att påverka orsaken till dröjsmålet eller att förhindra det. Dessutom är grundförutsättningen för skadeståndsskyldigheten, dvs. förekomsten av dröjsmål, något som säljaren till stor del kan påverka: genom avtalsrättsliga stadganden i lag kan man endast i mycket begränsad omfattning påverka hurdana leveranstider säljarna lovar konsumenterna. Ett skadeståndsansvar där orsaken till dröjsmålet inte har någon betydelse kan vara ägnat att minska säljarnas benägenhet att överhuvudta-

get lova exakta leveranstider, eller leda till att leveranstiderna förlängs "för säkerhets skull", särskilt inom branscher där en kort leveranstid inte är ett centralt konkurrensmedel. En ovillkorlig rätt till skadestånd kan således i praktiken visa sig vara skenbar. Ett sådant ansvar som stadgas i köplagen och som inte förutsätter vårdslöshet ställer synnerligen skarpa gränser för möjligheterna att gå fri från skadeståndsansvar. Det finns inte heller skäl till striktare ansvar vid konsumentköp. Till denna del har det således inte ansetts befogat att avvika från köplagens stadganden.

Behovet av enhetlighet mellan stadgandena om köp och stadgandena om tjänster talar också för ett sådant ansvar för dröjsmål som i enlighet med stadgandena i köplagen inte är beroende av vårdslöshet. I fråga om de typer av avtal som avses i det föreslagna 8 kap. konsumentskyddslagen har man av hävd ansett att uppdragstagarens ersättningsskyldighet förutsätter vårdslöshet, men att uppdragstagaren har bevisbördan för att ingen inom hans ansvarskrets har förfarit vårdslöst. Enligt lagförslaget avstår man från detta. För andra än indirekta skador skall uppdragstagaren däremot åläggas ett ovan beskrivet och i köplagen avsett skadeståndsansvar som inte är beroende av vårdslöshet. Detta innebär att ansvaret för den som utför en tjänst blir striktare än det är för närvarande och att förutsättningarna för ansvaret således kommer att vara lika oberoende av om det är fråga om köp eller om en tjänst. Detta är motiverat bl.a. på grund av att det i gränsfall inte finns någon påtaglig skillnad mellan köp och avtal om tjänster. Om enhetlighet skapas så att näringsidkaren åläggs ett helt undantagslöst ansvar för direkta skador såväl i samband med köpeavtal som i samband med avtal om tjänster, leder detta till ett alltför strikt ansvar även i fråga om avtal om tjänster, särskilt med hänsyn till att näringsidkarens prestation är av individuell och ofta personlig karaktär. När det gäller avtal om tjänster kan en försening dessutom ofta förorsaka beställaren mera skada än en försenad leverans av en vara. Det är fråga om en tjänst som utförs på egendom som tidigare har varit i beställarens besittning, och beställaren är ofta mera beroende av sådan egendom än av sina nyanskaffningar. Även därför kan ett striktare skadeståndsansvar än det föreslagna inte anses motiverat.

Lagförslagens stadganden om köparens rätt

att häva köpet på grund av säljarens dröjsmål skiljer sig från gällande 5 kap. i fråga om vissa beställningsköp. Enligt gällande 5 kap. har köparen rätt att häva köpet på grund av säljarens dröjsmål, om inte säljaren avlämnar varan inom en av köparen förelagd skälig tilläggstid eller om dröjsmålet kan anses medföra väsentlig olägenhet för köparen. Köparens rätt att häva köpet kan dock begränsas genom överenskommelse, om köpet gäller en vara som säljaren tillverkar på köparens beställning och enligt dennes anvisningar eller som säljaren förmodligen inte kan sälja på skäliga villkor till någon annan. Enligt lagförslaget skall det däremot i lagen ingå ett stadgande enligt vilket köparens rätt att häva köpet på grund av säljarens dröjsmål vid vissa beställningsköp är mera begränsad än vanligt. Motsvarande stadgande ingår i köplagen.

Specialstadgandet gäller de fall då en vara skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen efter dennes anvisningar eller önskemål, och säljaren inte utan väsentlig förlust kan tillgodogöra sig varan på annat sätt, t.ex. genom att sälja den till någon annan. Då skall köparen ha rätt att häva köpet endast om hans syfte med köpet blir väsentligt förfelat genom dröjsmålet.

Ett dylikt stadgande är motiverat inte enbart på grund av dess överensstämmelse med köplagen, utan särskilt på grund av att en beställning av en specialtillverkad vara är jämförbar med de avtal om tjänster som regleras i det föreslagna 8 kap. konsumentskyddslagen. I fråga om dessa avtal behövs en liknande begränsad hävningsrätt i de fall då en väsentlig del av tjänsten redan har utförts i det skedet då beställaren vill häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjsmål. Det arbete som har utförts och det material som har använts går nämligen till spillo om avtalet hävs. När det gäller gränsdragningen mellan beställningsköp som avser en specialtillverkad vara och avtal som avser tillverkning av en sak, skall bedömningen ske utgående från om beställaren skaffar en väsentlig andel av det material som behövs. Det finns således ingen skarp gräns mellan dessa typer av avtal. I synnerhet av den orsaken är det motiverat att stadgandena om hävning av avtalet är likartade i båda fallen.

En ändring i förhållande till gällande lag ingår också i det föreslagna stadgandet om köparens rätt att *hålla inne betalningen* vid avtalsbrott. Enligt gällande 5 kap. konsumentskyddslagen har en köpare som skall betala

varan när den levereras, eller inom en viss tid därefter, rätt att hålla betalningen inne till dess han har fått en felfri vara eller felet har avhjälpits på annat sätt. Enligt stadgandet har köparen således rätt att hålla inne hela priset, oberoende av avtalsbrottets betydelse och utan hänsyn till hur stora anspråk som kan bli aktuella.

Om hela betalningen hålls inne kan det emellertid uppstå orimliga situationer för säljaren, om priset är mycket högt i relation till betydelsen av säljarens avtalsbrott. Det kan t.ex. vara fråga om att en vara saknar en viss del eller ett tillbehör vars värde är litet i förhållande till varans totalvärde, och som heller inte är av väsentlig betydelse för varans användning, eller om att en sådan del eller ett sådant tillbehör har ett fel. Köparens rättskydd förutsätter inte att han skall kunna hålla inne hela köpesumman även när den redan enligt en förhandsbedömning klart överstiger de påföljder som kan komma i fråga på grund av avtalsbrott på köparens sida.

Enligt lagförslaget skall köparens rätt därför begränsas så att han inte skall ha rätt att hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt till på grund av avtalsbrottet. För att de risker som är förknippade med en uppskattning av det belopp som kan innehållas inte skall bli för stora ur konsumentens synvinkel, skall säljaren kunna göra gällande påföljder för dröjsmål med betalningen endast i de fall då det belopp som köparen håller inne är klart större än vad köparen har rätt att fordra.

Enligt lagförslaget skall 5 kap. konsumentskyddslagen inte tillämpas när en begagnad vara säljs på *auktion*. Motsvarande begränsning ingår inte i gällande lag. Emedan stadganden om auktion ingår i köplagen, torde behovet av att denna typ av försäljning regleras i 5 kap. konsumentskyddslagen i praktiken ha blivit så litet, att ändringen är befogad. Enligt köplagen anses en vara i dylika fall vara såld "i befintligt skick". Säljarens ansvar för fel bestäms således enligt 19 § 1 mom. köplagen. Enligt nämnda stadgande kan påföljderna vid fel bli aktuella om varan inte överensstämmer med de uppgifter som säljaren har lämnat före köpet, om säljaren har underlåtit att upplysa köparen om ett väsentligt förhållande rörande varan eller om varan är i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans utropspris och övriga omständigheter med fog har haft anled-

ning att förutsätta. Vid en auktion har köparen samma rättigheter som annars i fråga om fel, utom att han på grund av den speciella prisbildningsmekanismen inte kan kräva prisavdrag.

Emedan det sällan förekommer särskilda avtalsvillkor i samband med auktioner, har köplagens stadganden ansetts trygga köparens ställning tillräckligt väl. Om emellertid oskäligen avtalsvillkor förekommer — t.ex. sådana där man åsidosätter köparens rätt att göra anspråk gällande på grund av fel — kan villkoren jämkas med stöd av 4 kap. 1 § konsumentskyddslagen. Därför har det inte ansetts nödvändigt att införa stadganden om auktioner med begagnade varor bland de tvingande stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen. Om denna typ av köp hörde till kapitlets tillämpningsområde, skulle det uppstå problem särskilt på grund av att de föreslagna stadgandena om hävning och om säljarens rätt till skadestånd vid återkallande eller hävning inte lämpar sig särskilt väl för auktioner, beroende på auktionernas särart.

Lagförslaget skiljer sig från gällande konsumentskyddslag också i det avseendet, att det inte innehåller något bemyndigande att utfärda någon förordning angående *intyg över felanmälan*. Enligt gällande 5 kap. 14 § kan genom förordning stadgas, att säljaren eller någon annan person, om han inte godkänner i kapitlet avsett krav av köparen, skall ge denne ett skriftligt intyg, av vilket framgår när anmälan om felet och om kravet har mottagits, den gottgörelse som eventuellt har erbjudits köparen samt övriga nödvändiga omständigheter. Med stöd av detta stadgande har förordningen om intyg över felanmälan vid konsumentköp (549/78) utfärdats. Handels- och industriministeriets normarbetsgrupp, vars uppgift var att utreda och utvärdera nödvändigheten av de normer på lägre nivå som har utfärdats inom ministeriets förvaltningsområde, har i sitt betänkande från januari 1988 ansett att nämnda förordning kan upphävas. Därför har det inte heller ansetts nödvändigt att bibehålla ovan nämnda bemyndigande i lagen.

2.2.3. Nya stadganden

Förutom de ändringar som behandlats ovan innehåller lagförslaget stadganden om många

sådana frågor som inte regleras i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag.

Lagförslaget innehåller för det första stadganden om *varans avlämnande, transportkostnaderna* samt om *riskens övergång*. Vid konsumentköp skall varan enligt lagförslaget anses vara avlämnad först när köparen får den i sin besittning. Regeln avviker från köplagen när det gäller s.k. distansköp, dvs. då varan skall transporteras till köparen till en plats som ligger utanför den ort där säljaren finns eller utanför säljarens normala distributionsområde som sträcker sig utanför den ort där säljaren finns. I enlighet med köplagens principer har varans avlämnande betydelse när det gäller att avgöra om det kan bli fråga om påföljder för dröjsmål, hur leveranskostnaderna fördelas mellan parterna samt när risken för varan övergår från säljaren till köparen. Enligt ett uttryckligt, föreslaget stadgande sänds eller transporteras varan till köparen på säljarens bekostnad. Detta stadgande skall dock inte vara tvingande. Parterna kan således komma överens om att köparen skall stå för transportkostnaderna eller portot. Risken för att varan skadas genom olyckshändelse skall med vissa undantag åvila säljaren tills varan har avlämnats, och därefter köparen.

Enligt lagförslaget skall köparen under vissa förutsättningar ha rätt att kräva att säljaren avhjälper felet. Detta är en nyhet jämfört med gällande 5 kap. inom det system som gäller *påföljder för fel*. Köparen har motsvarande rätt också enligt köplagen.

Säljarens lagstadgade skyldighet att avhjälpa fel innebär bl.a. att en sådan förbindelse om reparation som ingår i avtalsvillkor inte längre kan anses utgöra en sådan tilläggsförmån att det vore berättigat att använda benämningen garanti i fråga om villkoret. I konsumentombudsmannens och marknadsdomstolens praxis har man nämligen ansett att benämningen garanti kan användas endast om sådana avtalsvillkor som för konsumenten är fördelaktigare än lagens stadganden. Emedan dylika avtalsvillkor — som i jämförelse med lagen endast haft den fördelen att de innehållit säljarens utfästelse om reparation — har förlorat sin betydelse redan på grund av köplagen, har de fall där benämningen garanti rättmätigt kan användas inom avtalspraxis minskat avsevärt. Detta innebär att situationen blir klarare ur konsumentens synvinkel: ordet garanti associerar till en särskild förmån. I och med att

skyldigheten att avhjälpa fel införs i det lagstadgade påföljdssystemet, ställs det strängare krav på avtalsvillkorens innehåll.

I 5 kap. i gällande konsumentskyddslag finns det inga stadganden om köparens skyldigheter och påföljderna vid köparens avtalsbrott. Även dessa frågor har reglerats i lagförslaget.

I lagförslaget ingår för det första ett stadgande om hur priset bestäms i de fall då man inte kan anse att det finns en överenskommelse om priset. Motsvarande stadgande finns i köplagen. Det kompletteras av ett uttryckligt stadgande om betydelsen av de prisuppgifter som har givits vid marknadsföringen: om säljaren eller någon annan för hans räkning vid marknadsföringen av varan har lämnat sådana uppgifter om dess pris eller om prisberäknings-sättet som kan antas ha inverkat på köpet, bestäms priset enligt de uppgifter som har givits.

Lagförslaget innehåller också stadganden om säljarens rätt att häva avtalet på grund av köparens dröjsmål med betalningen. Liknande stadganden finns i köplagen. Vid kreditköp blir dock specialstadgandena i 7 kap. konsument-skyddslagen tillämpliga, vilket begränsar betydelsen av de stadganden som nu föreslås.

I lagförslaget anges även påföljderna för de fall då köparen *avbeställer* en vara innan den har avlämnats. Säljaren skall i dessa fall inte ha rätt att hålla fast vid köpet och kräva betalning. Däremot skall han ha rätt till skadestånd. Även 52 § 2 mom. köplagen innehåller ett stadgande som gäller avbeställning och som bygger på samma princip. Den paragraf som nu föreslås har dock ett vidare tillämpnings-område än motsvarande stadgande i köplagen. Det senare gäller bara beställning av en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen. Emedan en avbeställning i allmänhet förorsakar säljaren mindre skada när köpet gäller en standardprodukt för vilken det finns allmän efterfrågan på marknaden, och som säljarens således kan sälja till någon annan köpare, har det inte ansetts finnas anledning att begränsa stadgandet så att det endast skulle gälla köp av specialtillverkade varor eller sådana som skaffas särskilt för köparen. Dessutom vore en sådan försäljning för köparens räkning som avses i 15 kap. köplagen oftast inte ändamålsenlig ens ur säljarens synvinkel när det är fråga om en konsumtionsvara som ingår hans normala sortiment. Det naturligaste

i dessa fall är vanligen att varan efter avbeställningen ingår i det sortiment säljaren saluför, och den säljs i vanlig ordning för säljarens räkning, samtidigt som den eventuella skadestandsfrågan mellan säljaren och den köpare som avbeställt varan utreds separat.

Säljarens rätt till skadestånd när han häver köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen samt när köparen avbeställer varan bestäms enligt förslaget på samma grunder. Motsvarande skadestandsstadganden föreslås även i fråga om avtal om tjänster.

Enligt lagförslaget skall säljaren i samband med avbeställning eller hävning i allmänhet ha rätt till ersättning för de kostnader som har uppstått genom att han ingick och fullgjorde avtalet och som han sannolikt inte på annat sätt kan ha nytta av, samt för de kostnader som orsakas av hävningen eller avbeställningen.

Säljaren skall ha rätt till skälig ersättning för annan skada, t.ex. för den vinst han skulle ha fått på grund av avtalet. När storleken av skadeståndet bestäms skall man beakta varans pris, tidpunkten för avbeställningen eller hävningen, de åtgärder som har vidtagits för att fullgöra avtalet samt omständigheterna i övrigt.

Köparen skall kunna gå fri från skadeståndsskyldighet, om dröjsmålet med betalningen eller avbeställningen beror på stadgande i lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder. Dessa undantag motsvarar de befrielsegrunder som anges i köplagen. Det skadestånd köparen skall betala skall dessutom kunna jämkas om det annars är oskäligt. Jämkning skall kunna komma i fråga särskilt då avbeställningen eller det dröjsmål med betalningen som ligger till grund för hävningen beror på betalningssvårigheter som köparen huvudsakligen utan egen förskyllan har råkat i på grund av sjukdom, arbetslöshet eller någon annan särskild omständighet.

För att underlätta utredningen vid hävning och avbeställning skall det enligt lagförslaget vara möjligt att genom avtalsvillkor standardisera det skadestånd köparen skall betala. Detta innebär att ersättningens belopp inte behöver utredas särskilt i varje enskilt fall, utan det kan bestämmas schablonmässigt som en viss del av priset eller enligt någon annan standardgrund. Förutsättningen för att dylika avtalsvillkor skall vara giltiga är att den ersättning som

följer av avtalet är skälig med hänsyn till den skada en hävning av köpet eller en avbeställning i allmänhet förorsakar inom branschen, samt med hänsyn till de ersättningsprinciper som framgår ur lagen.

Lagförslaget innehåller också ett allmänt stadgande om jämkning av skadestånd. Enligt det skall skadestånd — oberoende av om det skall betalas av köparen eller av säljaren — kunna jämkas, om det annars vore oskäligt. Stadgandet skiljer sig från köplagens motsvarande stadgande i det att det föreslagna stadgandet innehåller en mera detaljerad uppräknings av de omständigheter som skall beaktas vid jämkning.

Såsom ovan konstaterats skall köplagen tillämpas i fråga om konsumentköp, om inte annat följer av stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen. I förevarande lagförslag regleras de viktigaste frågorna som uppkommer i samband med konsumentköp. Köplagens stadganden kommer emellertid att vara av betydelse även när det gäller konsumentköp. Bl.a. gränsdragningen mellan köp och avtal om tjänster, rättsligt fel och påföljderna för sådant, hävning av avtal vid successiv leverans, köparens skyldighet att medverka och säljarens rätt att häva avtalet när köparen underlåter att uppfylla denna förpliktelse, befarat avtalsbrott, verkningarna av hävning samt värden av varan är sådana frågor som endast regleras i köplagen. Köplagen innehåller dock vissa sådana stadganden som inte kan tillämpas vid konsumentköp. I lagförslaget ingår därför en uppräknings av de stadganden i köplagen som inte skall tillämpas vid konsumentköp.

Vissa remissinstanser ansåg i sina utlåtanden om betänkandet som den arbetsgrupp avgav som beredde förevarande stadganden att 5 kap. konsumentskyddslagen tvärtom borde innehålla en uppräknings av de stadganden i köplagen som också skall tillämpas vid konsumentköp. Även laggranskningsrådet ansåg att en sådan lösning är klarare. Detta alternativ har övervägts vid beredningen, men det har visat sig oändamålsenligt bl.a. på grund av att vissa enskilda stadganden i köplagen blir tillämpliga endast delvis när det gäller konsumentköp. Stadgandet med uppräknings skulle inte heller bli enklare om det senare alternativet skulle väljas, utan stadgandena som borde uppräknas skulle bli fler. Det skulle dessutom förutsätta en ändring av 4 § köplagen.

2.3. Läget i de övriga nordiska länderna

I Norge trädde en ny köplag i kraft i början av 1989 (lov 13. maj 1988, nr. 27). I den regleras — på samma sätt som i den tidigare köplagen — även köp mellan näringsidkare och konsument. Vid konsumentköp är köplagens stadganden med vissa undantag tvingande till förmån för köparen. Lagen innehåller dessutom vissa specialstadganden som gäller konsumentköp. År 1989 tillsattes en arbetsgrupp som har till uppgift att utreda frågor i anslutning till konsumentköp och bl.a. ta ställning till om det bör stiftas en särskild lag om konsumentköp. Arbetsgruppens förslag torde bli klart inom en nära framtid.

I Sverige trädde en ny köplag (SFS 1990:931) och en ny konsumentköplag (SFS 1990:932) i kraft i början av 1991. I likhet med förevarande lagförslag reglerar den nya konsumentköplagen nämnda typ av köp mera ingående än tidigare. I Sverige gäller den allmänna köplagen inte alls konsumentköp. Till den del någon fråga inte regleras i konsumentköplagen ankommer det således på den allmänna reklamnämnden och i sista hand på domstolarna att avgöra huruvida de stadganden i den allmänna köplagen som gäller frågan skall tillämpas analogt, eller om frågan skall avgöras på ett sätt som avviker från den allmänna köplagen.

Även i Danmark överväger man om de stadganden som gäller konsumentköp skall införas i en särskild konsumentköplag. Den gällande köplagen innehåller även tvingande stadganden om konsumentköp.

3. Vissa konsumenttjänster

3.1. Nuläget

3.1.1. Lagstiftning

Vår gällande lagstiftning innehåller väldigt få stadganden om parternas rättigheter och skyldigheter i fråga om avtal som gäller tjänster. Det finns nästan ingen avtalsrättslig reglering angående tjänster som innebär arbete på lös eller fast egendom eller tillverkning av en lös sak. I 12 kap. 12 § 1 mom. handelsbalken stadgas att den som på beställning åt annan har förfärdigat eller iståndsatt ett lösöreföremål, får till säkerhet för den fordran arbetet

har givit upphov till hålla kvar föremålet till dess fordran har betalats. Nämnda stadgande ger inte rätt att sälja den kvarhållna egendomen. Om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har avhändertagits stadgas däremot i en särskild lag (688/88) som trädde i kraft i början av 1989.

Stadganden om marknadsföring av konsumenttjänster och om övervakningen av användningen av avtalsvillkor finns i konsumentskyddslagen, vars 2 och 3 kap. gäller alla konsumtionsnyttigheter. Även det stadgande om jämkning av avtal i enskilda fall som finns i 4 kap. är tillämpligt i fråga om konsumenttjänster.

3.1.2. Praxis

Twister. Twister om konsumenttjänster är vanliga i praktiken. Konsumentklagonämndens behörighet omfattar även behandlingen av dylika klagomål. Ungefär hälften av de ärenden som behandlats av konsumentklagonämnden gäller faktiskt olika slag av tjänster. I samband med bostadsbyggen och reparationer av bostäder uppstår ofta tvister som dessutom kännetecknas av att de har en stor ekonomisk betydelse. Rätt mycket problem uppstår även i samband med service och reparationer av motorfordon, rengöring av textilier samt reparationer av hushållsmaskiner och andra apparater som är avsedda för hemmen. Det största antalet klagomål i fråga om tjänster gäller sällskapsresor. En orsak till detta är det stora antal avtal om sällskapsresor som årligen ingås. Relativt sett tycks således tvister som gäller branscher som omfattas av detta lagförslag oftast förekomma inom servicebranscher.

Avtalsvillkor och praxis i fråga om avgöranden. Emedan lagstiftningen om konsumenttjänster har varit obetydlig, har denna sektor varit öppen för reglering genom avtalsvillkor. Inom många branscher har det varit vanligt att tillämpa standardvillkor som har utarbetats av näringsidkarnas organisationer. Som exempel må nämnas service- och reparationsavtal som gäller bilar, hushållsmaskiner och konsumtionselektronik samt tvättinrättningar. I många fall har man förhandlat med konsumentombudsmannen om avtalsvillkoren.

Det finns dock även sådana servicesektorer inom vilka standardavtal nästan inte alls an-

vänds. Detta gäller t.ex. tjänster som utförs av skomakare, sömmerskor, skraddare och körsnärer.

Om inte annat följer av avtal mellan parterna, tycks de principer som skall följas i avtalsförhållanden som gäller konsumenttjänster i praktiken bestämmas framför allt utgående från de stadganden som gäller köp av lös egendom och konsumtionsvaror. Vid bedömningen av avtalsförhållanden som gäller konsumenttjänster har även de allmänna avtalsrättsliga principerna betydelse.

När det gäller konsumenttjänster finns det ringa domstolspraxis. Inom konsumentklagonämndens praxis finns det däremot ett stort antal avgöranden som gäller problem i samband med konsumenttjänster.

Nedan beskrivs de principer som framför allt omfattats inom konsumentklagonämndens praxis.

Hur avtal ingås. Avtal om reparation och service ingås i allmänhet formfritt. På en beställningsblankett som används av näringsidkaren görs det dock ofta en anteckning om att uppdraget har tagits emot och om uppdragets innehåll. De skriftliga anteckningar som görs när avtalet ingås är emellertid ofta mycket allmänt hållna och kan inskränka sig till att man på blanketten antecknar uppgifter om beställaren, specificerar föremålet för tjänsten samt antecknar kort det fel beställaren har nämnt eller arten av de åtgärder som bör vidtas, i den mån dessa är kända i det skedet. Om detaljerna kommer man däremot ofta överens muntligt. En del av detaljerna kommer inte alltid på tal när avtalet ingås.

Priset för tjänsten kommer ofta bristfälligt fram när avtal om reparation eller service ingås. Det faktum att man inte känner till prestationens innehåll och omfång när avtalet ingås bidrar till att göra det svårt att avtala om priset. Det kan hända att ett avtal ingås utan att parterna har någon som helst uppfattning om hurdana kostnader man har att vänta. Om det görs upp ett detaljerat kostnadsförslag, antecknas det också ofta på samma blankett som uppdraget.

Muntliga avtal är vanliga även i fråga om sådana tjänster som kan ha en avsevärd ekonomisk betydelse och där de juridiska frågeställningarna kan bli problematiska. Som typexempel må nämnas olika slag av bostadsreparationer och större reparationsarbeten på bilar eller andra värdefulla föremål.

När sådana standardvillkor som näringsidkaren använder blir tillämpliga, är problemet ofta att villkoren delges beställaren bristfälligt eller att beställaren inte läser villkoren på förhand eller att han inte förstår villkorens innehåll eller betydelse. Dessutom är det i praktiken ofta inte möjligt för beställaren att framgångsrikt förhandla om villkor som avviker från standardvillkoren.

Uppdragstagarens prestationsskyldighet. Det är i någon mån oklart vilka krav man enligt gällande rätt bör ställa på näringsidkare när det gäller tjänster. De avtalsrättsliga principerna omfattar dock en allmän skyldighet att uppfylla avtal med omsorg. Detta framgår indirekt framför allt av de principer som gäller påföljder vid avtalsbrott. Av avgörande betydelse är det mått av omsorg som krävs i varje enskilt fall. T.ex. standarden av den omsorg som krävs när en tjänst yrkesmässigt bjuds ut till allmänheten mot vederlag bestäms enligt de krav som man i allmänhet under samma omständigheter skäligen kan ställa på en näringsidkare som verkar inom samma bransch. Den "omsorgsstandard" som skall tillämpas på näringsidkare blir enligt detta relativt sträng. Vid en bedömning av en näringsidkares skyldigheter och ansvar kan olika riskfördelningsaspekter ha en viss betydelse vid sidan av det strikta kravet på omsorg.

Enligt allmänt vedertagna principer är den som utför en tjänst även ansvarig för åtgärder som vidtas av hans anställda samt av andra medhjälpare som han anlitar för tjänsten.

I ärenden som gäller tjänster har konsumentklagonämnden i allmänhet tillämpat kravet på yrkesskicklighet och omsorg som måttstock vid sin bedömning av uppdragstagarens prestation. I vissa av nämndens avgöranden har man ansett att en näringsidkare inte överhuvudtaget skall ta emot ett uppdrag som han enligt en förhandsbedömning inte har yrkesmässiga eller tekniska förutsättningar att klara av.

Kravet på yrkesskicklighet har i konsumentklagonämndens praxis ansetts innebära att en tjänst skall utföras på ett i alla avseenden ändamålsenligt sätt. Detta förutsätter att det material och övriga tillbehör som har använts är felfria och ägnade för ändamålet samt att den arbetsmetod som har tillämpats är ändamålsenlig. Det har t.ex. ansetts att det inte får förekomma onödigt materialspill, om prestationen skall kunna anses vara utförd med yrkes-

skicklighet och omsorg. Det har också ansetts att en tjänst skall utföras så att resultatet uppfyller gällande säkerhets- och övriga bestämmelser och så att det inte heller på annat sätt utgör en fara för konsumentens hälsa. Om tjänsten kan utföras på flera olika sätt har det förutsatts att uppdragstagaren väljer det sätt som med beaktande av ekonomiska och övriga aspekter är fördelaktigast för beställaren. Yrkesskickligheten har också ansetts innebära att den tidpunkt då arbetet utförs väljs så att resultatet inte förstörs t.ex. på grund av förutsebara väderleksförhållanden. Det har även ansetts att arbetet bör organiseras så att beställaren inte förorsakas onödiga kostnader t.ex. på grund av att extra arbetskraft anlitas eller arbetstagarnas arbetsinsats inte utnyttjas effektivt.

Kravet på yrkesskicklighet har också ansetts innebära t.ex. att man inom en rimlig tid dels lokaliserar det fel som skall repareras, dels kan specificera de åtgärder som reparationen kräver. Det har vidare förutsatts att uppdragstagaren i ett så tidigt skede som möjligt skall kunna avgöra om det är onödigt att börja eller fortsätta försöka reparera föremålet. Man har ytterligare ansett att en med yrkesskicklighet och omsorg utförd prestation även innebär att arbetsresultatet har kontrollerats t.ex. så att man har försäkrat sig om att en apparat som har varit inne för reparation fungerar.

Om det krävs material, reservdelar eller andra tillbehör för att tjänsten skall kunna utföras, framgår det i allmänhet av det avtal som parterna har ingått vem som skall skaffa materialet. Situationerna kan variera. Om det inte har avtalats särskilt att beställaren skaffar materialet och detta inte heller på annat sätt framgår av avtalet, utgår man från att uppdragstagaren skall skaffa det material som behövs.

Vid en bedömning av materialets kvalitet har man t.ex. inom konsumentklagonämnden utgått från konsumentskyddslagens stadganden om köp av vara. Enligt detta kan materialet anses vara behäftat med fel om det inte motsvarar de uppgifter som uppdragstagaren har givit om det, eller om materialet av någon annan orsak inte är sådant som konsumenterna i allmänhet har skäl att förutsätta när de ingår avtal av det aktuella slaget. Om inte annat framgår, skall materialet till sin hållbarhet och övriga egenskaper vara av sedvanligt god kvalitet samt vara ägnat för sitt ändamål.

Förutom att avtalsförpliktelserna skall uppfyllas med yrkesskicklighet och omsorg, anses även det s.k. lojalitetskravet allmänt höra till de avtalsrättsliga principerna. Detta innebär att ingendera parten får ensidigt driva sina egna intressen på den andres bekostnad eller till den andres nackdel. I förhållandet mellan konsument och näringsidkare gäller lojalitetskravet på grund av parternas ställning oftast den part som är näringsidkare. Utgående från lojalitetskravet förutsätts det i allmänhet att uppdragstagaren ger beställaren de uppgifter som behövs om tjänsten samt ställer sin sakkunskap till beställarens förfogande genom att på förhand upplysa honom om de omständigheter som gör att det inte alls är lönt att beställa tjänsten. Lojaliteten har i vissa fall även ansetts förutsätta att uppdragstagaren kontakter beställaren med anledning av sådana omständigheter som framkommer efter beställningen och som innebär att den beställda tjänsten eventuellt visar sig vara ofördelaktig för beställaren.

I överensstämmelse med den princip som framgår ur 5 kap. 1 § 2 mom. konsumentskyddslagen har även näringsidkare som erbjuder konsumenttjänster ansetts ansvara för de uppgifter som har lämnats vid marknadsföringen av en tjänst.

Uppdragstagaren skall utföra tjänsten inom överenskommen tid eller, om ingen exakt tid har avtalats, inom en tid som är skäligen hänsyn till omständigheterna.

Priset för tjänsten. Avtal om reparationer, service och motsvarande tjänster av individuell karaktär ingås rätt sällan till fast pris. Härvid utgör vissa branscher dock ett undantag. När tjänstens innehåll och omfattning är oklara debiterar man i allmänhet för arbetet huvudsakligen enligt tids- och materialåtgång. I allmänhet tillämpas därvid fasta debiteringsgrunder. Rätt ofta uppkommer frågan om vilken betydelse de uppgifter som har givits vid marknadsföringen av tjänsten skall tillmätas vid bedömningen av priset. I konsumentklagonämndens praxis har man ansett att uppdragstagaren inte har rätt att debitera mera än det pris som motsvarar de beräkningsgrunder som har angetts vid marknadsföringen. I övrigt har man utgått från att om man inte kan anse att det finns en överenskommen om priset eller om hur det skall beräknas, beställaren skall betala det pris som uppdragstagaren begär, om det inte är oskäligt. Vid en bedömning av skäligheten har utgångspunkten i allmänhet

varit det gängse priset vid ingåendet av avtalet, om ett sådant pris kan påvisas. Dessutom beaktas prestationens kvalitet vid bedömningen.

Emedan parterna ofta inte känner till det slutliga priset på tjänsten när avtalet ingås, anger uppdragstagaren ofta ett ungefärligt pris. I konsumentklagonämndens praxis har man ansett att, om det begärda priset överstiger den angivna ungefärliga prisuppgiften, beställaren skall betala det begärda priset om överskridandet inte är väsentligt. Ett överskridande på 10–15 procent har i allmänhet inte ansetts väsentligt. Vid en bedömning av det tillåtna relativa överskridandets storlek beaktas emellertid den allmänna prisnivån för tjänsten samt omständigheterna i övrigt. Om kostnadsförslaget endast gäller en viss del av tjänsten, t.ex. priset på reservdelar eller det material som behövs, har konsumentklagonämnden ansett att detta bör meddelas konsumenten särskilt. I annat fall anses den angivna ungefärliga prisuppgiften avse det totala priset för tjänsten.

Enligt de nya standardvillkor som i början av april 1992 togs i bruk inom bilverkstadsbranschen får verkstaden överskrida sitt kostnadsförslag inklusive eventuella tilläggsarbeten med högst 15 procent och aldrig med mera än 1 000 mark, om inte verkstaden visar att annat har överenskommit. Kostnadsförslaget är en månad i kraft, om inte annat avtalas. Kostnadsförslaget är dock inte bindande för verkstaden, om bilens skick har förändrats väsentligt mellan tidpunkten då kostnadsförslaget gavs och tidpunkten då reparationsarbetet påbörjades.

Enligt reparationsvillkoren för hemteknikbranschen skall kunden på begäran få ett kostnadsförslag. Om kostnadsförslaget har givits till ett fast pris, får det slutliga priset i fråga om service- och reparationskostnader överskrida kostnadsförslaget med högst 15 procent. Om kostnadsförslaget har givits i form av ett "cirka-pris", får det slutliga priset enligt villkoren överskrida kostnadsförslaget med högst 30 procent.

Uppdragstagarens rätt att debitera för tjänsten är även förbunden med frågan om s.k. tilläggsarbeten, dvs. uppdragstagarens rätt att utföra arbeten som inte ingår i uppdraget och få betalt för sådana arbeten. Det är fråga om tilläggsarbeten endast i de fall då man kan konstatera att man har gått utanför uppdragets

ramar. Utgångspunkten är att beställaren inte är skyldig att betala för annat än det han har beställt.

T.ex. enligt de nya standardvillkoren för bilverkstadsbranschen kan en verkstad utan att höra kunden utföra endast mindre och nödvändiga tilläggsarbeten. Tilläggskostnaderna får i dessa fall uppgå till högst 15 procent av det fasta pris eller kostnadsförslag som antecknats i arbetsbeställningen och de får aldrig överstiga 1 000 mark. Enligt reparationsvillkoren för hemteknikbranschen har en verkstad rätt och skyldighet att utan tillstånd av beställaren utföra tilläggsarbeten då dessa är nödvändiga med hänsyn till elsäkerheten eller med hänsyn till andra stadganden, samt rätt att utföra smärre tilläggsarbeten när det är ekonomiskt ändamålsenligt att utföra dem i samband med det beställda arbetet.

Om man inte har kommit överens om när priset för tjänsten skall betalas, bör beställaren sannolikt betala vid anfordran. Om inte annat har avtalats, är beställaren dock inte skyldig att betala förrän tjänsten har utförts. I fråga om vissa reparations tjänster eller andra motsvarande tjänster som kräver mera omfattande eller långvarigt arbete förutsätts det ofta att en del av priset betalas innan tjänsten är slutförd. Detta gäller i synnerhet bostads- och fastighetsreparationer.

Påföljder vid fel. Om en tjänst inte motsvarar det beställaren har rätt att förutsätta på basis av avtalet, föreligger fel.

För att beställaren skall kunna åberopa ett fel skall han anmäla detta till uppdragstagaren inom rimlig tid. Tiden beräknas från den tidpunkt då felet visade sig eller från den tidpunkt då beställaren borde ha upptäckt det.

Det är i någon mån oklart om beställaren har rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälper felet. I många fall är detta den lösning som är den mest praktiska för båda parterna, och uppdragstagaren är således i allmänhet villig att godkänna beställarens krav på avhjälpande.

I konsumentklagonämndens praxis har man å andra sidan ansett att uppdragstagaren har rätt att avhjälpa fel i en utförd tjänst. På detta sätt kan han — då reparationen lyckas — undvika vissa andra påföljder för felet. Enligt stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen har säljaren vid köp av en vara rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet sedan det har anmälts av köparen, om avhjälpandet kan ske utan att varans värde sjunker eller utan väsentlig olä-

genhet för köparen. Avhjälpandet skall ske inom rimlig tid. Motsvarande princip har inom konsumentklagonämndens praxis i tillämpliga delar även tillämpats i fråga om konsumenttjänster. Även t.ex. i standardvillkoren för reparations- och servicearbeten är utgångspunkten den att uppdragstagaren har rätt att själv avhjälpa fel i prestationen.

Uppdragstagarens rätt att avhjälpa fel innebär i allmänhet att beställaren skall anmäla felet till uppdragstagaren när det har visat sig och att uppdragstagaren skall beredas tillfälle att avhjälpa felet när han har erbjudit sig att göra det. Förutsättningen är att beställaren inte har någon anledning att vägra goda uppdragstagarens erbjudan. Om beställaren blir tvungen att låta reparera felet hos någon annan näringsidkare, bör han själv betala kostnaderna för det, och han kan i efterskott kräva ersättning av uppdragstagaren. Beställaren har inte en ovillkorlig rätt att få ersättning för de reparationskostnader som han har betalt. Ersättning kommer i fråga endast i den mån kostnaderna är skäligen med hänsyn till omständigheterna.

Beställaren har rätt att kräva prisavdrag för sådana fel som inte avhjälpas. Avsikten med prisavdrag är att det vederlag som har bestämts på basis av en felfri prestation skall avvägas mot värdet av den felaktiga prestation beställaren de facto har fått. I praktiken har kostnaderna för avhjälpandet av felet ofta använts som måttstock när det har gällt att fastställa prisavdraget. Det är således inte alltid möjligt att skilja mellan prisavdrag och skadestånd.

Inom konsumentklagonämndens praxis har det inte heller alltid varit möjligt att klart göra åtskillnad mellan prisavdrag och jämkning av en räkning med stöd av 4 kap. 1 § konsumentskyddslagen. Inom nämndens praxis har priset för en tjänst ändrats — genom en hänvisning antingen till prisavdrag eller till jämkning — t.ex. när arbetet på grund av oskicklighet eller slarv har tagit mera tid eller material i anspråk än vad det skulle ha gjort om tjänsten hade utförts rätt. Priset har också ändrats när det har tagit lång tid och eventuellt gjorts resultatlösa reparationsförsök för att lokalisera felet i sådana fall då en yrkesskicklig och omsorgsfull person borde ha kunnat lokalisera felet på kortare tid.

När det gäller tjänster är hävning av avtalet ofta en mera opraktisk lösning än när det gäller köp av varor. Vid köp av en vara kan köparen i allmänhet lätt återlämna den om den har

något fel och skaffa en ersättande vara på annat håll. Inom konsumentklagonämndens praxis har man utgått från den princip som motsvarar konsumentskyddslagens stadgande om hävning av köp av vara. Enligt principen har beställaren rätt att häva avtalet, om någon annan påföljd med hänsyn till omständigheterna inte kan anses skälig för honom. Det har kunnat bli fråga om hävning t.ex. när man på grund av bristande yrkesskicklighet inte har nått det avsedda resultatet eller då tjänsten av andra orsaker har utförts till den grad fel att det inte hade varit rimligt att förutsätta att beställaren skulle godkänna att samma näringsidkare försöker avhjälpa felet. Beställaren har också ansetts ha rätt att häva avtalet, om uppdragstagaren vägrar avhjälpa felet eller misslyckas med det och arbetet helt eller till väsentlig del måste utföras på nytt på annat håll.

Om avtalet hävs innebär det att beställaren inte behöver betala för tjänsten, åtminstone inte för det arbete som har lagts ner på det, och att han har rätt att återfå de rater som han redan har betalt. Om tjänsten omfattar sådant som kan återlämnas, t.ex. reservdelar eller andra tillbehör, skall beställaren antingen återlämna dem eller, om de har ett värde för beställaren, betala en skälig ersättning för dem.

I konsumentklagonämndens avgöranden som har gällt hävning har den rekommenderade lösningen inte alltid klart motiverats som hävning. Det är inte alltid möjligt att på basis av formuleringen i avgörandena göra åtskillnad mellan å ena sidan olika påföljder för avtalsbrott och å andra sidan jämkning av priset.

Beställaren har även rätt att kräva skadestånd på grund av fel i en tjänst. I konsumentklagonämndens motivering till dess avgöranden i dylika ärenden har man ibland, beroende på fallet, hänvisat till de rättsnormer som framgår ur 5 kap. 9 § konsumentskyddslagen, och ibland till allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Traditionellt har utgångspunkten varit att avtalsparten blir skadeståndsskyldig, om han inte kan visa att han har förfarit med omsorg. Enligt 5 kap. 9 § konsumentskyddslagen är säljaren skyldig att ersätta utgifter som köparen har haft på grund av åtgärder som är nödvändiga till följd av fel i varan, samt också utgifter som förorsakats av nödvändiga åtgärder som har blivit onyttiga till följd av felet. Ansvar är i detta fall oberoende av vårdslös-

het. Har felet förorsakat köparen annan skada, skall den ersättas av säljaren om han inte visar att han förfarit med omsorg. I fråga om tjänster bygger i själva verket bedömningen av fel ofta i väsentlig grad på kravet på yrkesskicklighet och omsorg, och därmed spelar distinktionen mellan ansvarsgrunderna i praktiken inte en lika stor roll som vid köp av varor.

Mest inverkar ansvarsgrunden på beställarens möjligheter att få ersättning för sådana fel i det använda materialet som uppdragstagaren inte har kunnat upptäcka. Av tillämpningen av de principer som gäller vid köp av varor följer, att uppdragstagaren kan komma att bli tvungen att i viss utsträckning ersätta skador som beror på dolda fel i materialet. Konsumentklagonämnden har ansett att den som utför en tjänst bär ansvaret för det material som har använts, på samma sätt som en säljare bär ansvaret för en såld vara. Det finns ingen vedertagen domstolspraxis angående detta.

Ersättningen för de kostnader som har förorsakats av att den beställda tjänsten har fått göras om hos någon annan har samband med de övriga påföljderna för felet. Denna ersättning fyller samma funktion som när avtalet hävs och uppdragstagaren åläggs att betala tillbaka det pris beställaren har betalt, eller när det konstateras att uppdragstagaren inte har rätt att debitera för tjänsten. Beställaren blir då tvungen att betala för att få tjänsten utförd av någon annan. Om beställaren däremot får ersättning för de kostnader som förorsakats av att tjänsten utförts på nytt, får han inte tillbaka det pris som han har betalt för den felaktiga tjänsten, åtminstone får han inte tillbaka hela priset.

Sak- och personskador som orsakats i samband med tjänst. Skadeståndskrav uppstår rätt ofta på grund av att föremålet för en tjänst har skadats. En dylik skada kan uppstå till följd av fel i själva utförandet av tjänsten. Typexempel på detta är textilier som har skadats när de har rengjorts med fel metod, och sådana fall då en komponent i en apparat har reparerats och reparationen har lett till skador på något annat ställe i apparaten. Enligt gängse rättspraxis är uppdragstagaren skyldig att ersätta sådana skador, om han inte kan visa att han har förfarit med omsorg. Det är ofta fråga om samma sak som när det gäller att visa att det inte är fråga om fel i en tjänst. Uppdragstaga-

ren kan således gå fri från ersättningsskyldighet om han t.ex. kan visa att skadan har berott på ett dolt material- eller fabriktionsfel i föremålet för tjänsten.

I vissa fall har konsumentklagonämnden ansett att uppdragstagaren är skyldig att ersätta en skada som har förorsakats föremålet för tjänsten, trots att uppdragstagaren inte har utfört tjänsten vårdslöst. Det har då varit fråga om fall där nämnden har ansett att risken för skador på egendomen har legat hos uppdragstagaren, antingen på grund av att denne underlåtit att på förhand upplysa beställaren om risken eller på grund av att uppdragstagaren har försäkrat beställaren att det inte finns någon risk för skada.

Föremålet för tjänsten kan skadas i samband med tjänsten även utan att skadan har samband med själva utförandet. Typexemplet är det fall då en sak som har inlämnats för reparation kommer bort eller skadas hos uppdragstagaren innan reparationen har utförts eller därefter.

Egendom som finns i uppdragstagarens besittning på grund av en tjänst skall förvaras omsorgsfullt tills den avlämnas till beställaren. Uppdragstagaren svarar för skador som förorsakas egendom som har lämnats i hans besittning, om han inte kan visa att han har förfarit med omsorg. I den nyaste rättspraxis finns det emellertid belägg också för ett strängare ansvar. Frågan behandlas närmare nedan i avsnitt 3.2.6.

Uppdragstagarens skadeståndsskyldighet på grund av avtal kan omfatta även annat än den egendom som har varit föremål för tjänsten. Det kan t.ex. vara fråga om en fel utförd reparation av en tvättmaskin, som leder till att de kläder som tvättas förstörs. Uppdragstagaren kan gå fri från ansvar om han visar att han har förfarit med omsorg. Uppdragstagaren är således inte skyldig att ersätta sådan skada på annan egendom som har berott på ett fel i det material som har använts i samband med tjänsten, om det har visats att felet inte hade kunnat upptäckas och att uppdragstagaren inte heller på annat sätt har förfarit vårdslöst. Tidigare har det varit i någon mån oklart på vilka grunder materialtillverkarens eller någon annan materialleverantörs ersättningsansvar bestäms. Genom produktansvarslagen, som trädde i kraft den 1 september 1991, ändrades situationen genom att den ålägger produktens tillverkare och importör och i vissa fall även

andra distributionsled ett ansvar oberoende av vållande för sakskador som förorsakas egendom som är i privat bruk.

Om det i samband med en tjänst förorsakas skada som inte har samband med utförandet av den prestation som avses i avtalet, bestäms skadeståndsansvaret i allmänhet enligt skadeståndslagens stadganden om allmänt obligationsrättsligt ersättningsansvar.

Uppdragstagarens ansvar för personskador som i samband med tjänsten eller på grund av den har orsakats avtalsparten eller någon annan förutsätter också vårdslöshet. Genom produktansvarslagen ändras dock situationen när det är fråga om en skada som har orsakats av en produkt som har använts i samband med en tjänst. Uppdragstagaren kan ibland själv vara i producentställning, varvid hans ansvar för en skada som produkten förorsakar skall bedömas enligt produktansvarslagen.

Påföljder vid uppdragstagarens dröjsmål. Uppdragstagaren skall utföra tjänsten i tid. Det är ofta väsentligt att prestationen blir färdig inom avtalad tid. Om ingenting har överenskommit om tidpunkten eller om den inte framgår av omständigheterna, skall tjänsten utföras inom rimlig tid. Tjänsten är försenad om prestationen inte har skett eller blivit färdig vid den tidpunkt beställaren enligt avtalet eller annars har haft rätt att förutsätta att få prestationen.

När det har använts onödigt mycket tid till att utföra prestationen, men tjänsten ändå inte har blivit färdig senare än avtalat, är det inte fråga om dröjsmål. I dessa fall är problemet det att, om priset för tjänsten bestäms på basis av den tid som har använts för arbetet, priset blir oproportionerligt högt i förhållande till arbetets art och omfattning. Inom konsumentklagonämndens praxis har det rätt ofta förekommit att fakturor har jämkats på basis av den tid som har använts för arbetet.

Vid dröjsmål med tjänsten kan beställaren i allmänhet kräva att få tjänsten utförd. Enligt allmänna principer kan uppdragstagaren dock inte åläggas denna skyldighet, om det har blivit omöjligt eller övermäktigt att utföra tjänsten.

Enligt en allmän avtalsrättslig princip kan beställaren häva ett avtal om en tjänst, om uppdragstagarens dröjsmål är väsentligt. Om uppdragstagaren har påbörjat arbetet men inte slutfört det vid avtalad tidpunkt, torde hävningen i allmänhet endast kunna gälla den del av prestationen som är försenad. Verkningarna

av hävning till följd av dröjsmål är de samma som när hävningen sker till följd av fel hos tjänsten.

Beställaren har även rätt att kräva skadestånd på grund av dröjsmål. Utgångspunkten torde i allmänhet vara att uppdragstagaren går fri från ansvar om han kan visa att dröjsmålet inte beror på vårdslöshet på hans sida. Det är oklart i vilken mån principen i 5 kap. 9 § konsumentskyddslagen även gäller tjänster. Enligt nämnda paragraf är säljaren skadeståndsskyldig för vissa skador oberoende av vållande.

Uppdragstagarens rättsskydd. Vid beställarens dröjsmål med betalningen torde uppdragstagaren i allmänhet ha rätt att hålla inne sin prestation tills den försenade betalningen erläggs. Om beställarens dröjsmål är väsentligt, torde uppdragstagaren ha rätt att häva avtalet. I praktiken torde detta bli aktuellt närmast när beställaren underlåter att betala avtalat förskott. Motsvarande principer torde tillämpas även i sådana situationer där beställaren försummar sin skyldighet att medverka till att avtalet uppfylls.

Den som på beställning har tillverkat eller reparerat en lös sak åt någon har enligt 12 kap. 12 § handelsbalken rätt att hålla kvar egendomen till säkerhet för den fordran som arbetet har gett upphov till. Egendomen bör vara i hans besittning på basis av det avtal som ligger till grund för den fordran han vill trygga genom att utnyttja retentionsrätten. Fordringar som hänförs sig till tidigare prestationer ger således inte uppdragstagaren någon retentionsrätt, om han får föremålet i sin besittning på grund av ett nytt uppdrag sedan det under mellantiden har befunnit sig hos beställaren.

Uppdragstagaren kan ha rätt att förutom priset för tjänsten även kräva betalt för förvaring av föremålet sedan reparationen eller någon motsvarande tjänst har utförts, om föremålet inte har avhämtats inom rimlig tid. Om uppdragstagaren har rätt att kräva ersättning för förvaringskostnaderna, har han enligt rättspraxis även rätt att kvarhålla föremålet till säkerhet för dessa kostnader.

Avbeställning av tjänst. I vissa branschers avtalsvillkor finns det uttryckliga bestämmelser som gäller avbeställning av en tjänst. Enligt reparationsvillkoren för motorfordon och delar till dessa har kunden rätt att avbeställa en arbetsbeställning när som helst under arbetets gång. Verkstaden har dock rätt till ersättning för utfört arbete, för de reservdelar och det

material som har använts samt för övriga kostnader som har förorsakats av avbeställningen och som verkstaden inte har kunnat undvika. Ersättningen får inte överstiga den avtalade betalningen för reparationen.

Om avtalsvillkoren inte innehåller regler för avbeställning, skall avbeställningssituationer bedömas enligt de allmänna principer som gäller för skadestånd som grundar sig på avtal. Det är inte helt klart i vilken mån en beställare som avbeställer en tjänst är skyldig att betala för den del av tjänsten som inte ännu har utförts när avbeställningen sker.

3.2. Skälen till förslaget om konsumenttjänster och dess huvudsakliga innehåll

3.2.1. Behovet av lagstiftning

Gällande lagstiftning saknar nästan helt stadganden om innehållet i avtal om tjänster mellan näringsidkare och konsument, och om sådana avtalsparters avtalsbrott. Syftet med denna proposition är att skapa regler som gäller vissa i praktiken viktiga typer av tjänster och att därigenom, till nytta för båda parterna, klargöra de principer som skall följas, samt att förbättra konsumentens rättsskydd i dessa avtalsförhållanden.

Avsaknaden av skriven lag innebär att det ofta är svårt för avtalsparterna — i synnerhet för konsumenterna — att bilda sig en uppfattning om de rättigheter och skyldigheter som avtalet medför. Denna ovisshet leder ofta till att konsumenten inte skrider till åtgärder till följd av avtalsbrott ens när han skulle ha rätt att kräva gottgörelse. Å andra sidan leder okunskapen i fråga om de tillämpliga stadgandenas innehåll till att det inte är lätt för parterna att nå en överenskommelse när en konflikt har uppstått.

Avsaknaden av lagstiftning leder också till den otillfredsställande situationen att de myndigheter som behandlar konflikter i samband med konsumenttjänster, dvs. närmast konsumentklagonämnden och domstolarna, blir tvungna att basera sina avgöranden på synnerligen allmänna stadganden och principer. Konsumentklagonämnden har varit tvungen att lösa ett stort antal problem som anknyter till tjänster och som sällan eller inte alls har behandlats i domstolspraxis. Nämndens avgöranden baserar sig till stor del på jämnings-

stadgandet i 4 kap. 1 § konsumentskyddslagen. Delvis därför har nämndens beslut inte alltid kunnat bygga på så klara principer att det skulle vara möjligt att ur dem utläsa entydiga rättsnormer för parterna att följa.

Avgöranden som baserar sig på allmänna rättsprinciper och allmänt formulerade stadganden är ofta mycket svåra att förutsäga. Deras värde som prejudikat är ibland tvivelaktigt. Det blir också småningom svårt att klargöra de rättsnormer som bygger på dylika avgöranden. Betydelsen av konsumentklagnämndens ställningstaganden i frågor där rättsläget annars är oklart eller osäkert reduceras ytterligare av att nämndens beslut endast är rekommendationer.

Det är vanligt att avtal som gäller konsumenttjänster görs synnerligen summariskt. I avtalet preciseras inte alltid vad uppdraget omfattar eller hur priset bestäms. När det inte finns någon lagstiftning som kompletterar avtalet, står det ofta en hel del tvisteämnen till buds. Ibland händer det t.o.m. att en näringsidkare utnyttjar detta, i synnerhet emedan konsumenten av olika anledningar ofta drar sig för att vända sig till myndigheterna.

Bristen på lagstiftning skulle delvis kunna avhjälpas genom rättvisa standardvillkor för olika branscher. Allmänna avtalsvillkor används inom många men inte på långt när alla sektorer som sysslar med konsumenttjänster. Mängden av detaljer i avtalen varierar kraftigt. Inom en del branscher har man reglerat de flesta centrala frågorna, och inom andra branscher används endast sådana villkor som närmast kan betecknas som ansvarsbegränsande klausuler. Konsumentens fördel beaktas i mycket varierande grad. Som exempel må nämnas, att på avtal som gäller små entreprenader och ingås med konsumenter tillämpas direkt stora delar av de allmänna avtalsvillkoren för byggnadsentreprenader. Dessa allmänna avtalsvillkor har utarbetats utan tanke på konsumentavtalsförhållanden och närmast med tanke på stora entreprenader. Bl.a. i reparations- och servicebranschernas avtalsvillkor har vissa frågor som i praktiken är centrala för konsumenten beaktats bristfälligt.

Standardvillkor är vanligast inom branscher där näringsidkarna har organiserat sig i större omfattning och där deras organisation eventuellt har utarbetat villkoren. En reglering som sker med hjälp av standardavtal kan också leda till att de näringsidkare som är ekonomiskt

starkast och även i övrigt har de bästa verksamhetsbetingelserna får en bättre konkurrenssituation än de svagare småföretagarna. Genom tvingande lagstiftning kan sådana skillnader delvis utjämnas.

Trots att gällande lagstiftning åtminstone i princip ger konsumentskyddsmyndigheterna möjligheter att övervaka och reglera innehållet i allmänna avtalsvillkor, är det uppenbart att detta inte är tillräckligt för att få till stånd de förbättringar av konsumentskyddet som behövs inom olika servicebranscher. Den typ av förhandlings- och övervakningssystem med vilken innehållet i standardvillkoren för närvarande styrs är mycket viktig, och systemet har lett till förbättringar i många servicebranschers standardvillkor. Det är emellertid uppenbart att detta slag av system inte ensamt skapar tillräckliga förutsättningar för att åstadkomma avtalsvillkor som till alla delar skulle kunna anses tillfredsställande med tanke på konsumentskyddet. Med stöd av 3 kap. konsumentskyddslagen kan man nämligen i sista hand bara förbjuda användningen av oskäliga avtalsvillkor. Däremot kan man inte bestämma villkorens innehåll. Systemet med övervakning av avtalsvillkoren kan med andra ord inte helt ersätta en lagstiftning om avtalsförhållandena. Det behövs vissa materiella grundnormer som stöd för övervakningssystemet. Det visar de erfarenheter som man har fått såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna. Möjligheterna till övervakning av avtalsvillkoren begränsas även i hög grad av att konsumentombudsmannens byrå har alltför otillräckliga resurser.

De resultat som har uppnåtts genom övervakningen av avtalsvillkor täcker dessutom sällan hela den bransch det är fråga om. Andelen av de näringsidkare som faller utanför övervakningen kan vara synnerligen stor i relation till de konsumentskyddsproblem som förekommer.

Det är alltid ofrånkomligt att lagarnas stadganden får en rätt allmän formulering. Ju vidare stadgandets tillämpningsområde är, desto mer utpräglat framträder detta i deras innehåll. Inom flera servicebranscher finns det behov av en mera detaljerad reglering än vad som är möjligt eller ändamålsenligt att åstadkomma genom lag. Standardvillkor och övervakningen av avtalsvillkoren kommer således även framgent att spela en viktig roll när det gäller att precisera parternas rättigheter och

skyldigheter. Lagstiftning och övervakning av avtalsvillkor behövs med andra ord som komplement till varandra.

Det föreslås därför att ett kapitel om vissa, ur konsumenternas synvinkel viktiga avtal om tjänster fogas till konsumentskyddslagen. I kapitlet regleras näringsidkarens, dvs. uppdragstagarens, och konsumentens, dvs. beställarens, rättigheter och skyldigheter på ett likartat sätt som i 5 kap. som gäller konsumentköp. Avsikten är att den föreslagna lagstiftningen skall utgöra ramen för den reglering som sker genom avtalsvillkor och göra gränserna för avtalsfriheten klarare.

Vid beredningen av lagförslaget har ett av målen varit att de stadganden som gäller köp av konsumtionsvaror och de stadganden som gäller vissa slag av tjänster i tillämpliga delar skall vara enhetliga såväl strukturellt som innehållsmässigt. Såsom ovan konstaterats är detta betingat dels av ett allmänt behov att undvika omotiverad diskrepans mellan olika avtalsrättsliga regler, dels av det faktum att det inte alltid är möjligt att göra en skarp åtskillnad mellan avtal som gäller köp och avtal som gäller tjänster.

3.2.2. Tillämpningsområde och tvingande stadganden

Lagförslaget gäller endast avtal om arbete som hänför sig till lösa saker, byggnader, andra anläggningar eller fast egendom samt till tillverkning av lösa saker. Utanför den föreslagna lagstiftningens tillämpningsområde faller således bl.a. tjänster som hänför sig till personer, t.ex. sjuk-, hälso- och skönhetsvård, hotell- och restaurangtjänster, transportservice och sällskapsresor, tjänster som gäller juridisk hjälp och ekonomisk rådgivning, olika slags kurser och annan utbildning samt kultur- och rekreationstjänster. Det avsedda kapitlets stadganden gäller inte heller bankservice, försäkringar, telekommunikation, inte heller distribution av elektricitet, värme eller vatten. Avtal som gäller uthyrning eller förvaring av lösa saker faller också utanför denna reglering.

Orsaken till begränsningen av tillämpningsområdet är att skillnaderna mellan de olika konsumenttjänsterna gör att det inte är möjligt att reglera dem alla på samma sätt. De tjänster som innebär ett arbete som utförs på konsumentens egendom utgör en tillräckligt enhetlig

grupp för att de viktigaste avtalsrättsliga frågorna som anknyter till detta skall kunna lösas med gemensamma stadganden. Uppgifter från konsumentskyddsmyndigheternas verksamhet visar dessutom att det numerärt klart största antalet tvister mellan näringsidkare och konsumenter uppstår i samband med dessa tjänster.

Kommissionen för beredning av lagstiftning om konsumenttjänster hade i sitt betänkande (komm.bet. 1982:50) föreslagit att vissa allmänna stadganden om näringsidkarens skyldigheter skulle införas i lagen. Dessa stadganden skulle med vissa undantag gälla alla former av konsumenttjänster. Stadgandena om avtalsbrott och om påföljderna för dessa skulle dock enligt förslaget endast ha gällt tjänster som innebär att arbete utförs på egendom som tillhör konsumenten.

Kommissionens förslag om att vissa stadganden som reglerar de skyldigheter som åvilar näringsidkaren skall omfatta alla former av tjänster ansågs inte vara ändamålsenligt. Då det inte finns stadganden om påföljder för underlåtenhet att iakttä skyldigheterna, skulle betydelsen av en sådan reglering förbli begränsad. En hel del specialproblem i anknytning till olika slag av tjänster skulle bli helt olösta. Genom att tillämpningen av de stadganden som nu föreslås skall begränsas så att de endast gäller tjänster som innebär arbete på egendom som tillhör konsumenten, uppnås den lagtekniska fördelen att stadgandena om köp av konsumtionsvaror och om nämnda tjänster kan utformas på ett strukturellt likartat sätt. Detta gör lagen klarare.

De föreslagna stadgandena gäller bl.a. olika slag av reparations- och servicetjänster. Föremål för sådana tjänster kan vara t.ex. byggnader, bilar, hushållsmaskiner eller skor. Stadgandena gäller även tjänster som utförs av sömmerskor, skraddare och tvättinrättningar eller vid framkallning av fotografier. Kapitlets stadganden skall inte gälla byggnadsentreprenadavtal och inte heller sådana delentreprenader som hänför sig till uppförande av nybyggnader eller till byggnade i form av reparation av byggnader eller sådana entreprenader som hänför sig till grundläggande reparation eller förbättring av bostad som är av avsevärd ekonomisk betydelse. På sådana avtal tillämpas stadgandena i det föreslagna 9 kap., som beaktar särdragen av nämnda entreprenader.

Kapitlets stadganden skall, i likhet med stadgandena om konsumentköp, huvudsakligen

vara tvingande till förmån för den som beställer tjänsten.

3.2.3. *Påföljder vid uppdragstagarens dröjsmål*

När en tjänst fördröjs skall beställaren ha rätt att kräva fullgörelse, på samma sätt som i fråga om köp av konsumtionsvaror, utom när det finns något oöverstigligt hinder eller om fullgörelsen skulle förutsätta orimliga uppkostningar.

Om dröjsmålet är väsentligt eller om tjänsten inte utförs inom en skälig tilläggstid som beställaren har förelagt, skall beställaren enligt förslaget ha rätt att häva avtalet. Om det på förhand finns vägande skäl att anta att tjänsten kommer att försenas avsevärt, skall beställaren ha rätt att häva avtalet omedelbart. Hävningsrätten skall dock vara beroende av om uppdragstagaren har börjat utföra tjänsten eller inte. Om en väsentlig del av tjänsten har utförts, kan hävningen endast gälla den utförda delen. Om emellertid tjänstens syfte i väsentlig grad blir ouppnått, skall beställaren få häva avtalet i sin helhet, således även till den del det redan har uppfyllts.

Enligt lagförslaget skall beställarens rätt till skadestånd på grund av uppdragstagarens dröjsmål bestämmas enligt samma grunder som vid köp av konsumtionsvaror. Uppdragstagaren skall således ersätta direkt skada som beställaren lider, om han inte kan visa att dröjsmålet har berott på ett hinder utanför hans kontroll och som han inte skäligen kan förväntats ha räknat med när avtalet slöts och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Om dröjsmålet beror på någon som uppdragstagaren har anlitat för att fullgöra avtalet helt eller till en del, eller på uppdragstagarens leverantör eller någon annan i tidigare säljled, bör både uppdragstagaren och en sådan annan person uppfylla ovan nämnda grunder för befrielse från ansvarsskyldighet.

För indirekt skada skall uppdragstagaren däremot vara skyldig att betala ersättning endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida. Definitionen av indirekt skada överensstämmer med stadgandena om konsumentköp i 5 kap. Som indirekt skada betraktas även således sådant inkomstbortfall som beställaren åsamkas på grund av avtalsbrottet eller av åtgärder till följd av det, skada som har sin grund i en förpliktelse som bygger

på något annat avtal, sådan väsentlig förlust av den nytta som användningen av föremålet för tjänsten skulle ha medfört och som inte förorsakar direkt ekonomisk skada, samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet. Det är viktigt att det under vissa förutsättningar skall vara möjligt att vid dröjsmål få ersättning för förlust av den nytta användningen av föremålet för tjänsten skulle ha medfört, eller för därmed jämförbar olägenhet. Annars kan det hända att beställaren blir helt utan något användbart rättsmedel i dylika situationer.

På samma sätt som vid köp skall beställaren vid dröjsmål i samband med en tjänst ha rätt att hålla inne priset för tjänsten eller att t.ex. låta bli att betala avtalade förskott.

3.2.4. *Felaktig tjänst*

Vissa allmänna stadganden om de krav som uppdragstagarens prestation skall uppfylla bör införas i lagen. En tjänst skall utföras med yrkesskicklighet och omsorg. Den exakta innebörden av kravet på yrkesskicklighet bestäms branschvis. En tjänst skall i fråga om hållbarhet och i övrigt motsvara vad konsumenter i allmänhet har skäl att förutsätta i fråga om en sådan tjänst. En tjänst skall även överensstämma med de krav som uppställs i stadganden och bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan. Uppdragstagaren skall även ha en allmän skyldighet att utföra tjänsten så att beställarens intressen tillgodoses. Om uppdragstagaren försummar ovan nämnda skyldigheter, anses tjänsten vara behäftad med fel.

De uppgifter som beställaren får av uppdragstagaren spelar en central roll vid avtal om tjänster. Beställarens beslut bygger i allmänhet i stor utsträckning på dessa uppgifter, emedan själva prestationen inte existerar när avtalet ingås och beställaren ofta saknar förutsättningar att på förhand exakt bedöma prestationens innehåll. I samband med tjänster är det ofta viktigt att beställaren får upplysningar och att kontakt upprätthålls även under loppet av avtalsförhållandet, ty det kan komma fram nya aspekter som är väsentliga med tanke på tjänsten.

Lagförslaget innehåller stadganden om uppgifter som ges då avtalet ingås eller som ingår i den marknadsföring av tjänsten som föregår avtalet. Ansvar för fel skall även gälla dessa uppgifter.

De föreslagna stadgandena om uppdragsta-

garens ansvar för sådana uppgifter om tjänsten som har givits för hans räkning innan avtalet ingicks är likadana som motsvarande stadganden om köp av konsumtionsvaror. Dessa stadganden kompletteras av ett stadgande om uppdragstagarens ansvar för uppgifter som har givits under avtalets giltighetstid och som har inverkat på beställarens beslut. Stadgandet är nödvändigt på grund av att uppdragets innehåll ofta preciseras eller ändras efter det att avtalet har ingåtts.

Lagförslaget innehåller dessutom ett stadgande om uppdragstagarens skyldighet att ge den information om tjänsten som beställaren behöver för att göra sitt beslut. Emedan skyldigheten att ge information har särskilt stor betydelse i samband med tjänster, är det viktigt att den uttryckligen framgår ur lagen.

Dessutom innehåller lagförslaget ett uttryckligt stadgande om uppdragstagarens skyldighet att upplysa beställaren om han finner att det föreligger omständigheter som gör att tjänsten sannolikt inte skulle vara ändamålsenlig för beställaren. Stadgandet gäller t.ex. situationer då uppdragstagaren vid avtalstillfället eller senare märker att en reparation av föremålet för tjänsten kräver så omfattande åtgärder att kostnaderna för reparationen inte skulle stå i rimlig proportion till föremålets värde eller nyanskaffningspris. Syftet med stadgandet är att näringsidkaren såväl före avtalet som medan avtalsförhållandet pågår ställer sin sakkunskap till konsumentens förfogande. Målet är att konsumenten i de fall där han saknar tillräcklig kunskap för att kunna bedöma situationen inte skall belastas av onödiga kostnader för en tjänst som han inte har någon nytta av eller som är uppenbart ofördelaktig för honom, då en omsorgsfull näringsidkare på förhand borde ha förstått att det inte lönar sig att utföra tjänsten. Försummar uppdragstagaren att uppfylla de skyldigheter som uppställs i stadgandet, skall detta i första hand påverka priset. Vid en bedömning av prisavdragets storlek skall man bl.a. ta hänsyn till i vilket skede uppdragstagaren borde ha upptäckt de omständigheter som avses i stadgandet och förstått deras betydelse.

På samma sätt skall uppdragstagaren vara skyldig att underrätta och kontakta beställaren om det vid utförandet av tjänsten visar sig att den blir avsevärt dyrare än vad beställaren hade kunnat förutsätta på basis av de uppgifter han har fått. Det kan t.ex. vara fråga om att en

sak som skall repareras visar sig ha flera fel än vad man ursprungligen trott, eller att de upptäckta felen inte kan repareras på avsett vis.

Lagförslaget innehåller också ett stadgande om vilken betydelse en garanti eller motsvarande utfästelse, som givits vid utförandet av tjänsten, har vid bedömningen av om ett fel föreligger. Samma princip framgår ur motsvarande föreslagna stadgande angående köp av konsumtionsvaror.

3.2.5. Påföljder vid fel

Om en tjänst är behäftad med fel, skall påföljden enligt förslaget i första hand vara att felet avhjälpas. Motsvarande stadganden har föreslagits angående köp av konsumtionsvaror. Beställaren skall således ha rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälpas felet eller utför tjänsten på nytt, förutsatt att ett sådant avhjälpande inte orsakar uppdragstagaren oskäligen kostnader eller oskäligen olägenheter.

Å andra sidan skall uppdragstagaren i allmänhet ha rätt att avhjälpas felet eller utföra tjänsten på nytt i syfte att undvika andra påföljder, dvs. prisavdrag eller hävning, samt i syfte att eventuellt kunna begränsa en skada som orsakas beställaren och som uppdragstagaren blir skyldig att ersätta. Beställaren skall dock under vissa förutsättningar ha rätt att vägra låta uppdragstagaren avhjälpas felet och kunna yrka på andra påföljder vid fel, t.ex. prisavdrag eller skadestånd.

Om avhjälpande av felet eller ny prestation inte kommer i fråga — t.ex. av tekniska orsaker eller på grund av att beställaren har rätt att avböja då uppdragstagaren erbjuder sig att avhjälpas felet — skall beställaren på samma sätt som vid köp av konsumtionsvaror ha rätt att kräva ett prisavdrag som motsvarar felet. Beställaren skall ha denna rätt också när felet inte avhjälpas inom rimlig tid.

Beställaren skall också ha rätt att häva avtalet på grund av fel. Enligt lagförslaget skall förutsättningarna för hävning vara olika beroende på om hävningen hänför sig till det arbete som ännu återstår eller till det som redan har utförts. Om det finns vägande skäl att förmoda att det kommer att finnas ett väsentligt fel hos tjänsten, skall beställaren få häva avtalet beträffande den återstående delen av tjänsten. I fråga om avtal om tjänster är hävning inte alltid en användbar påföljd när det gäller

prestationer som redan har utförts, emedan uppdragstagarens prestation i allmänhet inte kan återbörjas, åtminstone inte helt. Enligt lagförslaget skall beställaren ha rätt att häva avtalet till den del prestationen har utförts, om någon annan påföljd — dvs. närmast avhjälpande av felet eller prisavdrag — inte kan anses vara skäligen från hans synvinkel. För en utförd prestation som inte kan återlämnas utan väsentlig olägenhet skall beställaren därvid betala en ersättning som motsvarar prestationens eventuella värde.

Stadgandena om beställarens rätt till skadestånd på grund av fel hos en tjänst bygger på samma principer som motsvarande stadganden som föreslagits angående köp av konsumtionsvaror. Beställaren skall således alltid ha rätt till skadestånd för direkt skada som har orsakats av felet. Däremot skall uppdragstagaren vara skyldig att ersätta indirekt skada endast om felet eller förlusten beror på vårdslöshet på hans sida. Sådan inkomstförlust som beställaren lider på grund av avtalsbrottet eller åtgärder som föranleds av avtalsbrottet, sådan förlust som beror på en förpliktelse som grundar sig på något annat avtal, liksom också sådan väsentlig förlust av nytta av användningen av föremålet för tjänsten som inte medför direkt ekonomisk skada, samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet betraktas som indirekt skada, på samma sätt som vid konsumentköp.

Emedan begreppet fel i samband med tjänster i hög grad sammanhänger med kravet på yrkesskicklighet och omsorg har en sådan uppdelning av ansvarsgrunderna som vid köp av konsumtionsvaror inte en lika stor praktisk betydelse. Särskilt när ett material som har använts för prestationen och som har skaffats hos en tredje part visar sig vara behäftat med fel, påverkar uppdelningen av ansvarsgrunderna dock uppdragstagarens ersättningsskyldighet på samma sätt som vid köp av konsumtionsvaror.

Lagförslaget innebär att uppdragstagaren skall vara skadeståndsskyldig både vid fel i hans arbetsprestation och vid fel i det material som har använts för prestationen, på samma grunder som den som säljer en vara. Skadeståndsprinciperna bör vara likadana oberoende av om det är fråga om enbart köp av en vara eller avlämnande av en vara i samband med en utförd tjänst. Beställaren skall således ha rätt till ersättning för direkt skada även på grund

av dolda materialfel. De föreslagna stadgandena om materialleverantörens ansvar ger dock beställaren rätt att alternativt kräva ersättning direkt av den näringsidkare från vilken det material som har använts av uppdragstagaren härstammar.

Uppdragstagarens ansvar för sakskador som orsakas på annan egendom än föremålet för tjänsten och som beror på ett fel i det material som har använts, bestäms enligt samma grunder som säljarens ansvar enligt 5 kap. vid köp av konsumtionsvaror, om inte annat följer av produktansvarslagen. Uppdragstagaren kan således enligt lagförslaget bli skyldig att ersätta sådan skada oberoende av om han har varit vårdslös eller inte, om skadan har orsakats på egendom som i brukshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten. Uppdragstagarens regressrätt gentemot den som har tillverkat eller importerat materialet skall enligt lagförslaget tryggas genom ett stadgande om att rätten till ersättning enligt produktansvarslagen övergår på uppdragstagaren. Ett liknande stadgande har föreslagits i fråga om säljarens motsvarande rätt.

I motsats till det som gäller skador som har orsakats av materialet, innehåller lagförslaget inget uttryckligt stadgande om hur omfattande uppdragstagarens ersättningsskyldighet är i sådana fall då annan egendom skadas på grund av hans prestation. Ett stadgande om detta har inte ansetts vara nödvändigt, emedan det utan vidare är klart att uppdragstagarens ansvar för dylika fel i prestationen — vilka i regel är ett tecken på vårdslöshet — också omfattar skador som orsakas på annan egendom.

I fråga om konsumentköp omfattar det skadeståndsansvar som säljaren har på basis av köpet inte personskador som orsakas av fel i varan. Avsikten är inte att åstadkomma någon ändring i detta avseende. När det gäller avtal om tjänster är det däremot inte motiverat att låta personskador falla utanför uppdragstagarens ansvar för fel. Vid köp av konsumtionsvaror är köpeobjektet ofta en industriellt serie-tillverkad vara, och säljaren är i allmänhet inte tillverkaren utan en detaljhandlare, men när det gäller avtal om tjänster är det oftast fråga om en till innehållet individualiserad prestation där uppdragstagarens personliga arbete och skicklighet har en avgörande betydelse. Detta framgår bl.a. av att begreppet fel i hög grad bygger på kravet på yrkesskicklighet och omsorg. Uppdragstagaren är inte ett distributions-

led på samma sätt som en detaljhandlare, han är producent av en tjänst.

Därför skall uppdragstagarens ansvar för fel även gälla personskador som har orsakats beställaren eller personer som bor i samma hushåll som denne. Undantag skall dock utgöras av sådana personskador som förorsakas av dolda fel i det material som använts för tjänsten. Personskador som orsakas av material som har använts för tjänsten omfattas av produktansvarslagen. Enligt produktansvarslagen är tillverkaren eller importören, eller den som har marknadsfört produkten som sin egen, om produkten är försedd med hans namn eller varumärke eller något annat särskiljande kännetecken, skyldig att ersätta personskador som har uppstått till följd av en säkerhetsbrist hos produkten. Därför är det inte motiverat att i de föreslagna stadgandena påbörda vare sig uppdragstagaren eller säljaren ansvar för sådana personskador som förorsakats av material som använts då tjänsten utförts och som inte har orsakats av vårdslöshet på hans sida. Det är sedan en annan sak att även uppdragstagaren naturligtvis kan bli ansvarig enligt produktansvarslagen, t.ex. om han har tillverkat eller importerat varan.

På samma sätt som vid köp av konsumtionsvaror skall beställaren ha rätt att vid fel hålla inne betalningen för tjänsten. Beställaren skall dock inte få hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider det han har rätt till på grund av felet.

3.2.6. *Egendomsskador i samband med tjänst*

Lagförslaget innehåller ett särskilt stadgande om uppdragstagarens skadeståndsskyldighet i de fall där föremålet för tjänsten eller någon annan egendom som tillhör beställaren skadas i samband med tjänsten, och skadan uppstår av annan orsak än ett fel i själva den beställda prestationen. Det kan t.ex. vara fråga om att en sak som väntar på att bli reparerad eller att avhämtas skadas eller kommer bort medan den är hos uppdragstagaren. Enligt vedertagen rättspraxis har man tidigare ansett att uppdragstagaren är skyldig att ersätta dylika skador som förorsakats av egendom i hans besittning, om han inte kan visa att skadan inte förorsakats av vårdslöshet på hans sida. I ett avgörande från år 1991 (HD 1991:65), som gällde skada på en häst som mot ersättning placerats för vård och

träning i ett stall, förpliktade högsta domstolen uppdragstagaren att ersätta den uppkomna skadan, eftersom uppdragstagaren inte hade kunnat visa att skadan berodde på omständigheter som han inte hade kunnat undvika och vars följder han inte hade kunnat förhindra. Uttrycket antyder att ersättningsskyldigheten inte längre ansågs förutsätta vårdslöshet, utan att ansvaret för egendom i uppdragstagarens besittning omfattar alla sådana skadeorsaker som ligger innanför hans kontrollsfär. I lagförslaget har det emellertid inte ansetts befogat att införa ett ansvar oberoende av vållande för ifrågavarande situationer. I samband med de tjänster som här regleras är omsorgen om den egendom som är föremål för tjänsten och om annan egendom som till följd av tjänsteuppdraget kommer i uppdragstagarens besittning, inte uppdragstagarens huvudsakliga förpliktelse, utan en biförpliktelse till uppfyllandet av avtalet. Omsorgsstandarden har vedertaget varit sträng för uppdragstagaren. I allmänhet kan man förutsätta att näringsidkare som erbjuder sådana tjänster som avses i detta lagförslag försäkrar sig om ett tillräckligt försäkringskydd, som också omfattar den egendom som kommer i näringsidkarens besittning till följd av hans verksamhet. De mest betydande skaderiskerna, som inte är förknippade med uppdragstagarens vårdslöshet, täcks härvid genom försäkring. Ett ansvar baserat på en omsorgsstandard gör det i tillräcklig mån möjligt att bedöma och avgöra bl.a. frågan om uppdragstagaren på ett tillräckligt effektivt sätt har beaktat sitt försäkringskydd. Av nämnda orsaker har det inte ansetts motiverat att utvidga det ansvar som är oberoende av vållande till de skadesituationer som regleras här. Enligt lagförslaget är uppdragstagaren skyldig att ersätta en skada som drabbar beställarens egendom som till följd av tjänsten är i hans besittning eller under hans uppsikt, förutsatt att han inte kan visa att skadan inte har berott på vårdslöshet på hans sida.

3.2.7. *Tjänstens pris*

På samma sätt som kapitlet om konsumentköp skall även det kapitel som det här är fråga om innehålla stadganden om hur priset bestäms när det inte finns någon överenskomelse om priset eller om hur det skall beräknas. Eftersom det är ganska vanligt att tjänster

beställs utan att parterna på förhand kommer överens eller ens kan komma överens om priset, har dessa stadganden en större betydelse i samband med tjänster än vid köp av konsumtionsvaror. Av samma skäl behövs det vissa sådana specialstadganden om hur priset bestäms som inte är lika nödvändiga när det gäller köp av konsumtionsvaror.

Om det inte finns något avtal om tjänstens pris eller om hur det skall beräknas, skall beställaren betala ett pris som är skäligt med hänsyn till tjänstens innehåll, omfattning, art, ett ekonomiskt sett ändamålsenligt utförande, gängse pris eller beräkningsgrunder vid den tidpunkt då avtalet ingicks samt omständigheterna i övrigt. Lagförslaget innehåller dessutom ett uttryckligt stadgande om att priset som beställaren skall betala bestäms enligt de uppgifter som har lämnats, ifall uppdragstagaren vid marknadsföringen av tjänsten har lämnat uppgifter om priset eller om prisberäkningssättet och uppgifterna kan antas ha inverkat på avtalet. Det behövs också ett särskilt stadgande om en näringsidkares rätt att kräva betalning för förberedande åtgärder som han har vidtagit på konsumentens begäran men som inte har lett till en beställning. Det kan t.ex. vara fråga om utredning av behovet och möjligheterna att reparera en sak, eller om att göra upp ett kostnadsförslag för ett arbete.

I fråga om vissa tjänster är det ganska vanligt att uppdragstagaren på begäran lämnar beställaren en förhandsuppgift om vad tjänsten beräknas kosta. Ofta känner man nämligen inte till det exakta priset när avtalet ingås. Det föreslås därför att lagen skall innehålla ett särskilt stadgande om vilken betydelse en given *ungefärlig prisuppgift* skall ha när tjänstens slutgiltiga pris bestäms. Såsom ovan konstaterats innehåller lagförslaget också ett stadgande för de situationer där ingen egentlig ungefärlig prisuppgift har lämnats, men där det visar sig att tjänsten skulle bli betydligt dyrare än vad beställaren har haft skäl att anta på basis av de uppgifter han fått eller annars. Avsikten med stadgandena är att hindra att det uppstår situationer där det pris som uppdragstagaren kräver efter att tjänsten har utförts är betydligt högre än vad beställaren har haft skäl att vänta sig när han ingick avtalet.

Till frågan om priset hänför sig också stadganden om vem som bär risken för tjänsten. Enligt lagförslaget skall uppdragstagaren inte ha rätt att kräva betalning för en prestation

som utan beställarens förskyllan går till spillo innan tjänsten avslutas. Det kan t.ex. vara fråga om att ett material som har skaffats för tjänsten eller som redan delvis har bearbetats skadas genom en olyckshändelse. Principen är således samma som i stadgandena om risken för varan i samband med köp.

I synnerhet när det gäller tjänster som innebär reparationer uppkommer ofta frågan om uppdragstagarens rätt att utan beställarens uttryckliga tillstånd utföra arbeten som inte ingår i uppdraget, dvs. s.k. *tilläggsarbeten*. Utgångspunkten är att uppdragstagaren har både rätt och skyldighet att utföra endast de åtgärder som överenskommits eller som det avtalade slutresultatet kräver. Under vissa förutsättningar är det dock i beställarens intresse att uppdragstagaren vid behov också utför tilläggsarbeten, även när det inte är möjligt att få ett uttryckligt tillstånd av beställaren. Beställaren kan ibland besparas utgifter om tilläggsarbeten utförs i samband med det övriga arbetet, om det är fråga om en åtgärd som i alla händelser snart skulle bli nödvändig.

Lagförslaget innehåller därför ett stadgande enligt vilket uppdragstagaren i vissa fall skall ha rätt att utföra behövliga tilläggsarbeten som det är ändamålsenligt att utföra i samband med den beställda tjänsten. En förutsättning är, att man inte kan få tag på beställaren inom rimlig tid för att få anvisningar, samt att kostnaderna för tilläggsarbetet är små, eller att de är små i förhållande till priset för den tjänst som ursprungligen hade avtalats.

Till frågan om priset hör också frågan om beställarens betalningsskyldighet när han *avbeställer* tjänsten innan den har slutförts. Om detta innehåller lagförslaget stadganden som i huvudsak är likadana som motsvarande stadganden som föreslagits angående köp av konsumtionsvaror.

Beställaren skall alltid betala för åtgärder som redan har utförts då avbeställningen sker samt för åtgärder som bör vidtas trots avbeställningen - t.ex. när man har satt ihop en sak som har tagits isär med tanke på reparationen. Beställaren skall i allmänhet också ersätta uppdragstagaren för kostnader som han redan har haft och som blir onyttiga på grund av avbeställningen, t.ex. kostnaderna för anskaffning av specialmaterial som har beställts för tjänsten. Beställaren kan bli skyldig att betala skälig ersättning även för annan förlust, dvs. närmast för den vinst uppdragstagaren skulle

ha fått för den avbeställda tjänsten. Grunderna för befrielse från ersättningsskyldighet är samma som vid konsumentköp. Ersättningsbeloppet skall kunna jämkas, om avbeställningen av uppdraget beror på ekonomiska svårigheter som beställaren huvudsakligen utan egen förskyllan har hamnat i.

3.2.8. Uppdragstagarens rättsskydd

På samma sätt som kapitlet om köp av konsumtionsvaror skall även kapitlet om tjänster innehålla stadganden om påföljder för avtalsbrott på konsumentens sida. I lagförslaget regleras uppdragstagarens rätt att hålla inne sin prestation vid beställarens dröjsmål med avtalsenliga förhandsbetalningar. Lagförslaget innehåller också stadganden om uppdragstagarens rätt att häva avtalet både vid beställarens dröjsmål med betalningen och i det fallet att beställaren underlåter att medverka till att uppfylla avtalet på det sätt som är nödvändigt för att tjänsten skall kunna utföras. Principerna i dessa stadganden motsvarar principerna i de stadganden som föreslås angående köp av konsumtionsvaror.

Uppdragstagarens rätt till skadestånd när han häver avtalet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen bestäms enligt samma grunder som när beställaren avbeställer en tjänst. Även till denna del motsvarar förslaget de stadganden som föreslås gälla vid köp av konsumtionsvaror.

Lagförslaget innehåller också ett stadgande om uppdragstagarens rätt att hålla inne den sak som är föremål för tjänsten. Om föremålet är en lös sak som är i uppdragstagarens besittning och beställaren underlåter att fullgöra den betalningsskyldighet som följer av avtalet, skall uppdragstagaren ha rätt att låta bli att avlämna saken till beställaren eller till dess ägare, tills hans fordran betalas eller tillräcklig säkerhet ställs för betalningen. Stadgandet motsvarar gällande rätt.

3.3. Läget i de övriga nordiska länderna

I Norge trädde en lag om tjänster som hantverkare utför åt konsument (lov om håndverkertjenester m m for forbrukere; lov

16. juni 1989 nr. 63) i kraft i början av 1990. Lagens tillämpningsområde motsvarar huvudsakligen förevarande förslag.

I Sverige trädde konsumenttjänstlagen (SFS 1985:716) i kraft den 1 juli 1986. I likhet med denna proposition gäller den tjänster som omfattar arbete på lös eller fast egendom. Dessutom gäller lagen också tjänster som innebär förvaring.

I Danmark publicerades våren 1988 ett kommittébetänkande (Betaenkning om forbrugertjenester om arbejder på løsøre og fast ejendom (forbrugertjenester). Betaenkning nr. 1133/1988), som innehåller förslag till en lag om konsumenttjänster. Tillämpningsområdet motsvarar den svenska konsumenttjänstlagens.

4. Köp av huselement samt byggnadsentreprenader

4.1. Nuläget

En konsument som vill skaffa sig en nybyggnad i syfte att kunna bo där året om eller under sin fritid har flera alternativ till sitt förfogande. Huset kan byggas av långt bearbetade och färdigt avpassade byggnadselement som tillverkas i en fabrik och monteras på byggnadsplatsen efter att grunden har gjorts. Huset kan också byggas på platsen av mindre bearbetade element eller av byggnadsmaterial antingen såsom totalentreprenad eller såsom delentreprenad.

Ett avtal om leverans av monteringsfärdiga huselement är juridiskt sett ett köp av lös egendom även då leveransen omfattar monteringen av elementen. På sådana avtal tillämpas 5 kap. konsumentskyddslagen som kompletteras av köplagen. Inom branschen för både trä- och betongelement används standardavtal för leverans av huselement. Varken köplagen eller 5 kap. konsumentskyddslagen gäller avtal om byggnadsentreprenader. I allmänhet gäller dessa stadganden inte heller delentreprenader i samband med byggande av hus. Av 2 § 1 mom. köplagen framgår nämligen uttryckligen att lagen inte tillämpas på avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten. I paragrafens 2 mom. stadgas å sin sida att lagen inte gäller avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller någon annan tjänst, om

tjänsten utgör den övervägande delen av hans förpliktelse. Avtalen om totalentreprenader faller således utanför köplagen med stöd av 2 § 1 mom. och avtalen om delentreprenader i allmänhet med stöd av 2 § 2 mom. Detta sistnämnda allmänna stadgande om gränsdragningen mellan köp och tjänsteavtal betyder å andra sidan även att det inte finns någon klar och entydig grund enligt vilken man kunde avgöra om ett avtal som omfattar både varor och tjänster skall anses som ett köp eller inte. Också när det gäller avtal om leverans av elementhus kan det således ibland uppstå oklarheter om stadgandena om köp skall tillämpas på avtalet eller inte.

4.2. Skälen till förslaget och dess huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett nytt 9 kap. intas i konsumentskyddslagen. Kapitlet skall tillämpas på avtal mellan en näringsidkare och en konsument då avtalet gäller anskaffning av nybyggnad, då avtalet gäller sådan leverans av element som skall anses som köp eller då avtalet gäller ett avtal om totalentreprenad eller ett avtal om sådan delentreprenad av stor ekonomisk betydelse som ansluter sig till byggnad. Till tillämpningsområdet för kapitlet hör förutom avtal som berör nybyggande också avtal om sådana entreprenader och sådana delentreprenader av stor ekonomisk betydelse som innebär reparationsbyggande samt sådana delentreprenader av stor ekonomisk betydelse som gäller grundlig reparation eller förbättring av bostadslägenheter.

Genom att samla stadgandena om dessa avtalstyper i samma kapitel kan man skapa ett heltäckande regelverk då det gäller olika sätt att skaffa sig ett nybyggt hus och då det gäller entreprenader som omfattar reparation av bostäder. På detta sätt kan man avsevärt minska de gränsdragningsproblem som annars uppstår då frågan om vilka regler som skall tillämpas skall avgöras. Särdragen hos avtalen i fråga kan också beaktas på ett adekvat sätt.

När det inte finns särskilda skäl till en avvikelse, överensstämmer stadgandena med 5 och 8 kap. För tydlighetens skull har hänvisningar trots allt använts mycket sparsamt. Man har ansett att det är viktigare att de tillämpliga

stadgandena i huvuddrag kan hittas i kapitlet i fråga än att textmängden blir liten. På detta sätt blir det lättare att få en helhetsbild av innehållet i normerna i jämförelse med om man använder hänvisningar.

Såsom ovan har nämnts följer de föreslagna stadgandena de principer som omfattats i 5 och 8 kap. till den del särdragen av avtalen i fråga inte förutsätter andra lösningar. I de följande behandlas de viktigaste avvikelserna från dessa stadganden.

Stadgandena om fel grundar sig i huvudsak på de motsvarande stadganden som gäller köp av en ny bostad och som föreslås intas i en lag om bostadsköp, som är under beredning. Stadgandena om fel har — i likhet med 5 och 8 kap. — uppgjorts med tanke på innehållet i den prestation som är föremål för regleringen. De grundläggande principerna är emellertid i hög grad desamma.

Villkoren för hävning av avtal är enligt lagförslaget strängare än vid köp av lösöre, eftersom hävningen i regel föranleder avsevärd olägenhet för vardera parten. En tillverkares huselement passar oftast inte ihop med en annan tillverkares element. Detta leder till att en stor del av de redan levererade och monterade elementen kan visa sig vara onyttiga och att det kan uppstå betydande tilläggskostnader då man måste avpassa en annan tillverkares element till redan uppförda konstruktioner, om avtalet hävs då fullgörelsen ännu är på hälft. Också verkningarna av hävningen av ett avtal förutsätter en reglering som avviker från köp av varor.

Stadgandena om den skadeståndsskyldighet som föranleds av uppdragstagarens avtalsbrott skall motsvara stadgandena i förslaget till en lag om bostadsköp, vilka i sin tur bygger på samma principer som skadeståndsstadgandena i de föreslagna 5 och 8 kap. konsumentskyddslagen. Med tanke på dröjsmålsituationer har i förevarande kapitel emellertid dessutom intagits stadganden om standardsättning, dvs. en ersättning som beställaren har rätt till utan att han är skyldig att särskilt förelägga bevisning om sin skada och dess belopp. Behovet av en sådan ersättning är uppenbart då det ur beställarens synvinkel är fråga om sådana särskilt viktiga prestationer av stor ekonomisk betydelse som, då de fördröjs, typiskt sett är ägnade att förorsaka beställaren både ekonomisk skada och avsevärd olägenhet. I branschens avtalsvillkor finns redan nu bestäm-

melser om avtalsvite. Betydelsen av en standardsättning såsom en påföljd vid dröjsmål är emellertid för beställaren så stor att det inte har ansetts motiverat att låta vitet vara beroende av enbart avtalspraxis.

En husleverantörs prestation omfattar ofta endast en del av de byggnadsdelar, tillbehör och arbeten som behövs för att färdigställa byggnaden. Ibland ger husleverantören dock beställaren ett kostnadsförslag som gäller de totala utgifterna för byggnadsprojektet. Ett sådant kostnadsförslag kan vara av stor betydelse för beställaren då han planerar finansieringen av projektet. Därför innehåller lagförslaget uttryckliga stadganden om husleverantörens ansvar för de fall att projektets verkliga kostnader visar sig bli större än kostnadsförslaget. Om kostnadsförslaget inte har uppgjorts tillräckligt omsorgsfullt och om beställarens utgifter till följd av detta överstiger kostnadsförslaget avsevärt, är beställaren berättigad att av husleverantören erhålla en skälig ersättning för tilläggsutgifterna.

Då det gäller de reparations- och service-tjänster m.m. som regleras i 8 kap. i lagförslaget finns det särskilda stadganden om betydelsen av en ungefärlig prisuppgift och om uppdragstagarens rätt att debitera beställaren för tilläggsarbeten som man inte uttryckligen kommit överens om. Behovet av dessa stadganden följer av att det, då avtal ingås om sådana tjänster som avses i 8 kap., ofta inte är möjligt att precisera innehållet i prestationen tillräckligt noggrant. Å andra sidan är det ekonomiska värdet av tjänsterna typiskt sett av den storleksordningen att det med tanke på beställarens ställning inte är så problematiskt att tillåta att ungefärliga prisuppgifter ges och att prisuppgiften eventuellt överskrider samt att behövliga tilläggsarbeten utförs utan ett uttryckligt avtal. När det gäller avtal som regleras i förevarande 9 kap. är situationen en annan. Då det ur beställarens synvinkel är fråga om så stora ekonomiska värden såsom fallet är vid byggnads- och reparationsentreprenader, skall det inte vara möjligt att avvika från principen om ett fast pris på samma sätt som då det gäller tjänster i 8 kap. Behovet av att använda ungefärliga prisuppgifter och av att utföra tilläggsarbeten utan särskilt avtal är i dessa fall inte heller lika stort, eftersom ett projekt alltid kräver noggrann planering, vilket möjliggör att innehållet i och priset på den beställda prestationen kan preciseras i tillräcklig mån redan då

avtalet ingås. Enligt lagförslaget skall det vara möjligt att ge en ungefärlig prisuppgift och att i viss utsträckning överskrida den endast till den del det gäller montering och annan tilläggs-tjänst i samband med leverans av element. Någon rätt att utföra tilläggsarbeten som inte ingår i avtalet skall inte existera.

Trots att principen om ett fast pris skall vara en klar huvudregel kan den inte följas helt ovillkorligt under alla omständigheter. En leverans av huselement är i likhet med byggnads- och reparationsentreprenader typiskt sett en serie händelser med lång utsträckning i tiden. Därför är det nödvändigt att uppdragstagaren ges en viss möjlighet att genom avtalsvillkor gardera sig mot sådana överraskande kostnadsförändringar som inte har kunnat beaktas vid avtalsslutet. På detta sätt kan man motverka att prisnivån på förhand sätts så högt att också oväntade kostnadsrisker tas med i beräkningen. Enligt lagförslaget skall sådana avtalsvillkor enligt vilka uppdragstagaren har rätt att höja det avtalade priset efter avtalsslutet därför vara tillåtna i vissa situationer. Både de grunder enligt vilka priset får höjas och höjningens maximibelopp skall emellertid vara strikt begränsade.

Den ekonomiska betydelsen av de avtal som regleras i förevarande kapitel är orsaken till att ett stadgande om skyldigheten att ställa säkerhet för de avgifter som beställaren eventuellt skall betala i förskott ingår i lagförslaget. Om avtalet förutsätter att beställaren betalar en del av priset i förskott, skall uppdragstagaren ställa en tillräcklig säkerhet för förskottet. Säkerheten skall vara i kraft tills värdet av uppdragstagarens prestation motsvarar minst beloppet av det erlagda förskottet.

Lagförslaget innehåller uttryckliga stadganden om beställarens skyldighet att medverka och om påföljden ifall denna skyldighet försummas. Dessa stadganden är nödvändiga eftersom beställarens medverkan i ifrågavarande avtalstyper kan vara av avsevärd betydelse för uppdragstagarens möjlighet att fullgöra avtalet på överenskommet sätt. Om beställaren försummar sin skyldighet att medverka kan detta förorsaka uppdragstagaren betydande ekonomisk skada. Enligt lagförslaget skall uppdragstagaren under vissa förutsättningar ha rätt till skadestånd eller ha rätt att häva avtalet, om beställaren försummar sin skyldighet att medverka.

5. Konsumentens ställning i förhållande till tidigare säljled och till avtalspartens självständiga medhjälpare

5.1. Skälen till förslaget och dess huvudsakliga innehåll

Ansvar som åvilar tidigare säljled. Lagförslagen om konsumentköp och om konsumenttjänster reglerar förhållandet mellan en näringsidkare (säljaren eller uppdragstagaren) och en konsument (köparen eller beställaren) som står i avtalsförhållande med varandra. Vid köp av varor är säljaren såväl enligt lagförslaget som enligt gällande konsumentskyddslag och köplag ansvarig gentemot köparen för fel i varan, oberoende av om felet beror på hans eget förfarande eller på något tidigare säljled. Gentemot köparen ansvarar en detaljhandlare således även för fabriktionsfel i varan. De påföljder köparen kan göra gällande påverkas inte av huruvida säljaren har kunnat upptäcka felet eller huruvida han annars har förfarit vårdslöst. I detta avseende utgör säljarens ansvar för indirekt skada det enda undantaget i propositionen: ersättning för indirekt skada förutsätter att felet eller förlusten beror på vårdslöshet på säljarens sida. En näringsidkare som har utfört en tjänst är på motsvarande sätt gentemot beställaren också ansvarig för fel i det material som har använts för tjänsten, t.ex. reservdelar eller tillbehör, även när han har skaffat materialet hos någon annan.

På grund av att ansvaret för fel åvilar den som har sålt varan eller utfört tjänsten är han också skyldig att ersätta köparen eller beställaren för ett fel som har sin grund i ett tidigare säljled. Därmed blir han å sin sida tvungen att kräva gottgörelse av den som har levererat varan eller materialet till honom. Det kan hända att denna varuleverantör å sin sida får lov att kräva gottgörelse av sin avtalspart i ett tidigare led. På detta sätt kan ansvaret slutligen kanaliseras till det försäljningsled från vilket felet härstammar. Det kan emellertid hända att de avtalsvillkor som används i distributionskedjan inte tillåter en dylik kanalisering.

Däremot har konsumenten enligt gällande rätt mycket begränsade möjligheter att rikta sina anspråk med anledning av fel direkt mot ett säljled som inte är hans avtalspart. I vissa fall är varan förbunden med en utfästelse som har givits av tillverkaren eller importören (en

garanti eller motsvarande), som konsumenten naturligtvis kan åberopa allt efter utfästelsens innehåll. Ofta ger dessa utfästelser konsumenten endast rätt att kräva att en felaktig vara repareras. Ibland kan t.ex. en livsmedelsförpackning innehålla tillverkarens eller importörens utfästelse att återbetala priset när konsumenten returnerar en felaktig vara. Om en sådan utfästelse inte har givits, bestäms konsumentens rätt i förhållande till tidigare säljled i första hand enligt skadeståndslagen. Möjligheterna att få ersättning begränsas dels av att ansvar för en skada förutsätter vårdslöshet och att det ankommer på käranden att visa att sådan har förekommit, dels av 5 kap. 1 § skadeståndslagen. Enligt nämnda stadgande skall s.k. ren förmögenhetsskada, dvs. en skada som inte står i samband med person- eller sakskada, ersättas endast om skadan har förorsakats genom en straffbelagd handling eller vid myndighetsutövning eller om det i andra fall föreligger synnerligen vägande skäl. Rättspraxis har inte skapat klara principer om hurdant skadeståndsansvar de olika länkarna i distributionskedjan har med hänsyn till ren förmögenhetsskada som drabbar den som slutligen använder varan.

Ofta antar konsumenten att ansvaret för ett fabriktionsfel åvilar tillverkaren eller importören snarare än den detaljhandlare av vilken han har köpt varan. Därför är det inte ovanligt att en konsument vid fel vänder sig direkt till tillverkaren eller importören, omedveten om att hans rättigheter gentemot dessa instanser är mycket mera begränsade än hans rättigheter gentemot säljaren. Konsumenten väljer ofta denna utväg, i synnerhet om det är nästan lika enkelt att ta kontakt med tillverkaren eller importören som att reklamera hos säljaren. Om tillverkaren eller importören inte direkt avvisar konsumentens anspråk och anmodar honom att vända sig till säljaren, utan t.ex. börjar vidta åtgärder för att avhjälpa felet, kan situationen bli problematisk för konsumenten om reparationsförsöket inte leder till ett tillfredsställande resultat och konsumenten senare t.ex. vill häva köpet och kräva tillbaka betalningen eller yrka på skadestånd. Det kan hända att konsumenten helt har låtit bli att reklamera hos säljaren när han har vänt sig till tillverkaren eller importören, och om någon av dessa sedan avvisar konsumentens ekonomiska anspråk har konsumenten kanske redan gått miste om sin rätt att framställa anspråk mot säljaren. Det

kan således hända att konsumenten försätts i en sämre ställning än om han genast hade vänt sig till säljaren med sina krav. Det är emellertid ofta förståeligt att konsumenten, som vet att säljaren är oskyldig till felet, anser eller tror att ansvaret för felet åvilar tillverkaren eller importören, och att han därför riktar sina anspråk direkt mot någon av dessa. Detta kan enligt konsumentens uppfattning vara en naturlig lösning även när han vet att säljaren inte har förutsättningar att själv reparera felet, utan att denne i alla händelser skulle bli tvungen att vända sig till tillverkaren eller importören.

Konsumentens rättigheter i förhållande till tidigare säljled har särskilt stor betydelse när säljaren eller tillverkaren är oförmögen att betala eller har upphört med sin verksamhet vid den tidpunkt då man upptäcker ett tillverkningsfel i varan eller i det material som har använts för tjänsten. I dessa fall kan konsumenten inte få det rättsskydd som tillkommer honom i förhållande till sin avtalspart, och om hans rätt i förhållande till tidigare säljled är begränsad på nuvarande sätt, kan det hända att konsumenten slutgiltigt får lida den skada felet har orsakat, trots att det är fråga om ett fel som i sista hand borde ersättas av tillverkaren.

Även i andra fall är det dock rättspolitiskt ändamålsenligt att konsumenten, om han så vill, skall kunna kanalisera ansvaret direkt till det säljled som har orsakat felet eller som t.ex. i egenskap av varans importör står närmare felets ursprung än den enskilda detaljhandlaren. Detta hindrar inte att man i en distributionsorganisation förlägger t.ex. servicefunktionerna till ett visst försäljningsled. Även om ett visst försäljningsled inte skall kunna avvärja konsumentens krav, skall det naturligtvis inte finnas något hinder för att man upplyser konsumenten om det snabbaste och enklaste sättet att få felet avhjälpt.

I syfte att förbättra konsumentens ställning i förhållande till de säljled som inte är hans avtalsparter, föreslås stadganden enligt vilka köparen i vissa fall skall ha rätt att på grund av fel i varan rikta anspråk enligt stadgandena om köp även mot en sådan näringsidkare i tidigare säljled som har överlämnat varan för återförsäljning. På motsvarande sätt skall den som har beställt en tjänst ha rätt att på grund av fel i det material som har använts för tjänsten göra sitt anspråk enligt propositionen gällande även

mot en näringsidkare som i tidigare säljled har överlämnat materialet för återförsäljning.

Konsumenten skall således i allmänhet kunna göra sitt anspråk på avhjälpande av fel och på skadestånd gällande mot ett tidigare säljled under samma förutsättningar som mot säljaren eller mot den som har utfört tjänsten. Konsumenten skall också på ett sätt som är jämförbart med hävning och under de förutsättningar som krävs för hävning kunna kräva återbetalning av priset, mot att han å sin sida återlämnar den felaktiga varan eller det felaktiga materialet. Ett tidigare säljled skall dock inte vara skyldigt att återbetala en större del av priset än vad som motsvarar det vederlag som säljledet har fått av sin egen avtalspart. Återbetalningsskyldigheten skall således inte omfatta ett senare säljleds försäljningsvinst. På motsvarande sätt skall ett eventuellt prisavdrag inte kunna överstiga det belopp som respektive försäljningsled enligt köplagen skulle ha varit tvunget att betala till sin egen avtalspart. En allmän begränsning är, att de anspråk som konsumenten vill göra gällande på grund av ett fel som har orsakats av ett senare säljleds förfarande inte skall kunna riktas mot ett tidigare säljled.

De föreslagna stadgandena skall inte begränsa säljarens eller uppdragstagarens skyldigheter och ansvar. Avsikten är att konsumenten skall ha möjlighet att välja mot vem han vill rikta sina anspråk. Det är klart att det föreslagna arrangemanget inte ger konsumenten rätt till dubbel ersättning för samma skada.

En självständig medhjälparens ansvar. Även när konsumentens avtalspart anlitar en annan självständig företagare för en prestation som behövs för att uppfylla avtalet, kan det hända att frågan om konsumentens rätt att rikta anspråk direkt mot denne medhjälpare näringsidkare som inte är konsumentens avtalspart aktualiseras. Situationen är då rättsligt i princip likadan som när konsumenten vill rikta sina anspråk mot ett tidigare säljled. De principer som skall gälla i dessa situationer skall enligt lagförslaget också gälla i fråga om konsumentens rätt att rikta anspråk mot sin avtalsparts självständiga medhjälpare vars prestation är behäftad med fel.

5.2. Läget i de övriga nordiska länderna

Norge. I samband med revideringen av lag-

stiftningen om konsumentköp kompletterades den norska köplagen redan 1974 med stadganden om konsumentens rätt att göra anspråk på grund av fel i varan gällande mot ett tidigare säljled i stället för mot säljaren (49 a § i köplagen av 1907). Även den nya köplagen (se avsnitt 2.3.), som trädde i kraft i början av 1989, innehåller stadganden om detta (84—86 §§). Enligt den nya köplagen gäller stadgandena om ett tidigare säljleds ansvar för fel inte endast konsumentköp utan även andra slag av köp. Stadgandena är emellertid tvingande till förmån för konsumenten. Även den kommande lagen om konsumenttjänster (se avsnitt 3.3.) föreslås innehålla stadganden om det ansvar som en materialleverantör i ett tidigare säljled har i förhållande till konsumenten. Eventuellt kommer det även att finnas ett stadgande om konsumentens rätt att rikta anspråk på grund av fel direkt mot en sådan näringsidkare som konsumentens avtalspart har anlitat för tjänsten.

Sverige. I jämförelse med den norska lagen och förevarande lagförslag innehåller Sveriges nya konsumentköplag mera begränsade stadganden om konsumentens rätt att rikta anspråk på grund av fel i varan mot ett tidigare säljled. Enligt den svenska lagen (46 §) har konsumenten sådan rätt endast när säljaren är insolvent, har upphört med sin verksamhet eller inte kan anträffas.

I *Danmark* finns inga särskilda stadganden om tidigare säljleds ansvar för fel gentemot konsumenten.

6. Övriga förslag

6.1. Ansvar som åvilar en näringsidkare som förmedlar konsumtionsnyttigheter

Enligt 1 kap. 1 § konsumentskyddslagen skall lagen tillämpas även när en näringsidkare förmedlar nyttigheter till konsument. Detta stadgande har betydelse vid den tillsyn över marknadsföringen och avtalsvillkor som sker med stöd av kap. 2 och 3. Däremot är det inte säkert att stadgandena i kap. 5 om säljarens skyldigheter och ansvar skulle kunna tillämpas på en näringsidkare som verkar som förmedlare.

Förmedling för annans än annan näringsidkares räkning. En näringsidkare kan verka som

förmedlare vid avtal om konsumtionsnyttigheter, antingen för en annan näringsidkare eller för någon annan persons räkning. Nedan behandlas först sistnämnda situationer, dvs. närmast sådana fall där nyttigheten bjuds ut av en privatperson. I praktiken är det då framför allt fråga om förmedling av begagnade varor som skall säljas.

Med undantag av auktioner på konstföremål, som det föreslagna 5 kap. inte skall gälla, har yrkesmässig förmedling av konsumtionsvaror i praktiken mest förekommit inom handeln med begagnade bilar och båtar och i någon mån konsumtionselektronik. I stället för att näringsidkaren skulle bli ägare till de varor han marknadsför, görs affären i dessa fall så att näringsidkaren formellt endast är i en förmedlars ställning. Detta innebär att näringsidkaren undviker det tvingande ansvar för fel som stadgas i 5 kap. konsumentskyddslagen. Emedan den som äger och säljer varan i allmänhet är en privatperson, är det oklart om konsumentskyddslagen hindrar att säljarens ansvar för fel begränsas i köpeavtalets villkor.

Köparens rättsskydd kan således bli svagare än om säljaren är en näringsidkare. Detta känner konsumenten dock ofta inte till före köpet. Han kommer i allmänhet i kontakt endast med den näringsidkare som marknadsför varan. Det faktum att denne endast verkar som förmedlare kommer inte nödvändigtvis fram vare sig i näringsidkarens allmänna marknadsföring eller under de konkreta avtalsförhandlingarna, utan framgår eventuellt endast ur avtalshandlingarna och avtalsvillkoren. Även om konsumenten före köpet får veta att näringsidkaren verkar som förmedlare, har han inte alltid klart för sig vad detta har för betydelse med tanke på hans rättsliga ställning.

På marknaden har förmedlingen av konsumtionsvaror inte lika stor praktisk betydelse som t.ex. förmedlingen av fastigheter. Det är uppenbart att det inte förekommer behov av en likadan speciallagstiftning som den som gäller fastighetsförmedling. Å andra sidan är det möjligt att medvetet utnyttja förmedling för att kringgå det tvingande ansvar för avtalsbrott som stadgas i konsumentskyddslagen. Sådant har även förekommit i praktiken. Det finns således ett behov att förbättra konsumentskyddet.

I detta syfte föreslås i 11 kap. konsumentskyddslagen ett stadgande enligt vilket en näringsidkare som förmedlar konsumtionsva-

ror skall ha samma ansvar gentemot köparen som en säljare har enligt 5 kap. konsument-skyddslagen. Köparen skall således kunna göra anspråk gällande mot förmedlaren på grund av fel eller dröjsmål på samma sätt som om denne vore säljare.

Förmedlarens ansvar skall inte begränsa köparens rättigheter i förhållande till förmedlarens uppdragsgivare, dvs. till den egentliga säljaren. Om säljaren är en privatperson skall hans ansvar bedömas enligt köplagen, ty ur lagförslaget framgår att stadgandena i 5 kap. skall gälla endast en säljare som är näringsidkare. I den mån säljarens ansvar inte har begränsats på ett giltigt sätt genom köpevillkoren, skall säljaren och förmedlaren således vara solidariskt ansvariga gentemot köparen. Frågan om hur det slutliga ansvaret mellan säljaren och förmedlaren fördelas skall avgöras enligt de allmänna principer som gäller för gäldförhållande som bygger på solidariskt ansvar.

Om en begagnad vara säljs med förbehållet ”i befintligt skick”, vilket oftast är fallet, innebär förslaget att en näringsidkare som verkar som förmedlare ansvarar enligt ett stadgande i det föreslagna 5 kap. Enligt stadgandet ansvarar han för det första för de uppgifter om varan som ges till köparen före köpet. För det andra blir han ansvarig för underlåtelse att upplysa köparen om sådana väsentliga förhållanden rörande varan som han måste ha känt till. För det tredje blir han ansvarig för fel när varan visar sig vara i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och övriga omständigheter med fog hade haft rätt att förutsätta. Emedan det uttryckligen är förmedlaren som sköter marknadsföringen och avtalsförhandlingarna och således på ett avgörande sätt inverkar på vilka uppgifter köparen får om varan, är det sakligt att han även ansvarar för väsentliga uppgifter som givits eller inte givits. Emedan förmedlaren har både möjlighet och yrkesmässig förmåga att sakkunnigt granska den vara han marknadsför, är det inte heller oskäligt att ställa honom till svars om det pris som har begärts och betalats för varan visar sig stå i disproportion till varans faktiska skick.

I praktiken beror det också på förmedlaren om varan avlämnas till köparen vid avtalad tidpunkt, emedan varan oftast finns i förmedlarens besittning. I alla händelser har förmed-

laren möjligheter att påverka att så sker. Därför är det befogat att han åläggs ansvar för dröjsmål gentemot köparen.

Motsvarande principer om förmedlarens ansvar skall enligt lagförslaget även tillämpas vid förmedling av tjänster enligt 8 och 9 kap. Inom servicebranscher förekommer oftast förmedling för andra näringsidkares räkning. Nedan behandlas frågor i anslutning till detta.

Förmedling för annan näringsidkares räkning. När det gäller avtal enligt de föreslagna 5, 8 och 9 kap. förekommer det i praktiken närmast inom vissa servicebranscher sådana situationer där en näringsidkare gentemot konsumenterna verkar som förmedlare för en annan näringsidkares räkning. I synnerhet i samband med tjänster som innebär tvätt, service- och reparationsverksamhet händer det att en näringsidkare tar emot beställningar på arbeten som han inte själv utför, och att han endast verkar som förmedlare mellan konsumenten och det företag som erbjuder tjänsterna.

T.ex. inom tvätteribranschen förekommer detta i samband med arbeten som förutsätter speciella färdigheter. Det kan t.ex. vara fråga om rengöring av läderplagg eller mattor: en tvättinrättning som inte själv utför dylika specialarbeten kan dock betjäna sina kunder genom att ta emot beställningar som också gäller sådana arbeten. När det gäller reparationsarbeten kan det hända att en näringsidkare tar emot beställningar där arbetet kräver sådana speciella färdigheter som han saknar, och han verkar således endast som förmedlare mellan konsumenten och ett företag som är specialiserat på området.

För konsumenten kan en sådan service innebära praktiska fördelar. Han behöver t.ex. inte själv leta rätt på en näringsidkare som erbjuder dessa specialprestationer eller transportera föremålet till denne. Det kan således vara lättare för konsumenten att vända sig till en näringsidkare som han känner eller som verkar i hans närhet.

I avtalsförhållanden är det mycket vanligt att den näringsidkare som har ingått avtalet inte utför arbetet själv, åtminstone inte i sin helhet, utan anlitar andra företag för att fullfölja avtalet. I dessa fall har näringsidkaren ansvar gentemot sin avtalspart för fullgörelsen av avtalet i sin helhet, dvs. även för de prestationer som har utförts av andra företag som han har anlitat. I sådana situationer som avses

ovan kan det emellertid hända att näringsidkarens beredvillighet att ta emot uppdraget i avgörande grad bygger på förutsättningen att han inte själv blir ansvarig för den prestation han förmedlar. Det har därför ansetts nödvändigt att en näringsidkare även i fortsättningen skall kunna förmedla avtal angående konsumtionsnyttigheter mellan konsumenter och andra näringsidkare utan att han skall behöva ansvara för fullgörelsen av det avtal som han har förmedlat.

Detta innebär att det även i fortsättningen kommer att vara nödvändigt att göra en distinktion mellan å ena sidan de situationer där näringsidkaren är konsumentens avtalspart och å andra sidan de situationer där han endast verkar som förmedlare mellan konsumenten och en annan näringsidkare. Som ovan konstaterats ansvarar näringsidkaren i det förstnämnda fallet naturligtvis för fullgörandet av avtalet oberoende av om han utför arbetet själv eller låter det utföras av någon annan. Om den som har tagit emot beställningen endast uppträder som förmedlare när avtalet ingås, och avtalet ingås i konsumentens och en annan näringsidkares namn, ansvarar sistnämnda näringsidkare för fullgörelsen, och förmedlaren ansvarar gentemot konsumenten endast för sin egen verksamhet i samband med förmedlingsuppdraget. Trots att skillnaden mellan det ansvar som åvilar avtalsparterna och det ansvar som åvilar förmedlaren i princip är klar, kan det i praktiken ibland vara oklart om det skall anses att avtalet har ingåtts med den näringsidkare som har tagit emot beställningen eller om han endast skall anses som förmedlare. Oklarhet kan uppstå särskilt på grund av att avtalen ofta ingås muntligt. Utgångspunkten i dessa fall torde vara att, om uppdragsgivaren påstår att han inte är konsumentens avtalspart utan endast en förmedlare, det ankommer på honom att visa att så är fallet.

För att undvika tvister framgår det uttryckligen ur lagförslaget att en näringsidkare som förmedlar konsumtionsnyttigheter för en annan näringsidkares räkning kan befrias från ansvar för avtalsbrott endast om förmedlingssituationen och även dess betydelse med tanke på ansvaret för avtalsbrott har klargjorts för konsumenten innan avtalet ingicks. En konsument torde nämligen i allmänhet inte kunna förutsättas känna till skillnaden mellan å ena sidan ansvar som bygger på ett avtalsförhållande och å andra sidan förmedlarens ansvar.

6.2. Förbud mot skiljedomsklausuler

Enligt lagförslaget skall det inte vara möjligt för en konsument och en näringsidkare att på ett för konsumenten bindande sätt avtala om att de eventuella tvister som föranleds av avtalet skall behandlas genom skiljeförfarande. Ett stadgande om detta skall intas i 11 kap. konsumentskyddslagen.

Ett villkor om att skiljeförfarande skall användas innebär att en tvist som berörs av villkoret inte kan behandlas i allmän domstol. Det är i allmänhet inte möjligt att söka ändring i ett avgörande som givits genom skiljeförfarande. De kostnader som föranleds av förfarandet kan bli avsevärda, eftersom parterna i tvisten skall betala också skiljemännens arvoden. En avtalspart som är konsument är oftast inte tillräckligt medveten om den rättsliga och ekonomiska betydelsen av ett skiljeförfarande. Han har inte heller några särskilda skäl att bekanta sig med ett sådant villkor då avtalet uppgörs, eftersom villkoret aktualiseras först då en eventuell tvist uppstår. I praktiken baserar sig de avtal som ingås mellan en konsument och en näringsidkare oftast på de standardvillkor som näringsidkaren använder sig av. I sådana fall kan ett villkor om skiljeförfarande lätt undgå konsumentens uppmärksamhet. Till följd av detta är det inte ändamålsenligt att ett sådant villkor binder konsumenten, om det ingår i ett avtal som ingåtts före tvisten.

Då tvisten är ett faktum är situationen för konsumenten en annan. Då har han bättre förutsättningar att överväga om ett skiljeförfarande är ändamålsenligt med tanke på en lösning av tvisten. Då frågan är aktuell på ett konkret sätt kan man också anta att konsumenten vid behov tar reda på hur hans ställning påverkas av om han ingår ett avtal om skiljeförfarande. Därför skall det enligt lagförslaget inte finnas hinder för att konsumenten och näringsidkaren, efter att en tvist uppstått, ingår ett avtal om att tvisten skall behandlas i skiljeförfarande.

I praktiken är avtalsvillkor om skiljeförfarande i avtal mellan konsumenter och näringsidkare inte vanliga. Ibland har de emellertid förekommit, t.ex. inom byggnadsbranschen. Förevarande stadgande ingår i lagförslaget främst till följd av att det anknyter till konsumentens rättsskydd särskilt i samband med de

avtal som avses i det föreslagna 9 kap. konsumentskyddslagen.

6.3. Konsumentklagonämndens behörighet

Konsumentklagonämndens uppgift är att ge rekommendationer om hur de klagomål skall avgöras, vilka framställs av konsumenter i enskilda ärenden angående kvaliteten hos konsumtionsnyttigheter som de skaffat eller angående en näringsidkares prestation. Den utvidgning av begreppen konsumtionsnyttighet och konsument som ingår i lagförslaget innebär att konsumentklagonämndens behörighet utvidgas i motsvarande grad.

Den föreslagna definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet omfattar även investeringstillgångar, t.ex. värdepapper och värdeandelar. Emedan frågan om förfarandet vid lösningen av tvister i anslutning till värdepapperstransaktioner berör en vidare krets intressenter än endast konsumenternas rättsskydd har det inte ansetts ändamålsenligt att konsumentklagonämndens behörighet skulle omfatta sådana ärenden mellan näringsidkare och konsumenter.

Den föreslagna definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet skall också omfatta bostäder. Konsumentklagonämndens behörighet skall dock inte omfatta ärenden som gäller bostadsköp och hyresförhållanden.

Bostadsköpskommissionen, tillsatt av justitieministeriet, föreslog i sitt betänkande hösten 1989 (komm.bet. 1989:47) att det skapas en särskild bostadsköpsnämnd med uppgift att behandla tvister som gäller bostadsköp och att ge rekommendationer om hur tvisterna skall lösas. Under remissbehandlingen riktades kritik mot förslaget till denna del. Frågan om hur behandlingen av tvister angående bostadsköp skall ske i en nämnd har ännu inte fått någon slutlig lösning. Eftersom denna fråga är föremål för separat beredning har frågor som gäller bostadsköp emellertid i förevarande lagförslag och i enlighet med rådande situation lämnats utanför konsumentklagonämndens behörighet, med undantag av tvister som gäller fastighetsförmedlares prestationer. Dessa har åtminstone i detta skede lämnats bland de ärenden som ankommer på konsumentklagonämnden.

Tvister som gäller hyresförhållanden och som uppstår mellan konsumenter och närings-

idkare skall inte heller framgent behandlas av konsumentklagonämnden.

Av det som har anförts ovan framgår att konsumentklagonämndens behörighet inte endast bestäms av huruvida en tvist härrör av ett avtal som gäller en konsumtionsnyttighet. Enligt lagens ordalydelse omfattar nämndens behörighet ärenden som gäller kvaliteten hos konsumtionsnyttigheter som konsumenter har skaffat, eller näringsidkares prestationer. T.ex. ärenden som gäller konsumentens prestationsskyldighet ankommer inte på nämnden, med undantag av att nämnden kan jämka priset för en konsumtionsnyttighet med stöd av 4 kap. 1 § konsumentskyddslagen.

Det är inte motiverat att låta dessa begränsningar kvarstå. I nämndens verksamhet har man redan märkt att det vore önskvärt att nämnden skulle kunna behandla andra ärenden än sådana som gäller kvaliteten hos konsumtionsnyttigheter eller näringsidkares prestationer. Som ovan framgått innehåller detta förslag även stadganden om näringsidkares rättsskydd såväl vid köp av konsumtionsvaror som i fråga om tjänster, dvs. stadganden om näringsidkarens rätt att häva avtal samt om hans rätt att kräva ersättning av konsumenten när denne häver ett avtal, avbeställer en vara eller ett uppdrag som gäller en tjänst. Konsumentklagonämnden skall vid behov på konsumentens begäran kunna ge rekommendationer även om hur sådana tvister skall lösas. Även stadgandena i 7 kap., som gäller konsumentkrediter och fogades till lagen 1986, kan ge upphov till meningsskiljaktigheter som det vore motiverat att låta nämnden behandla.

Ett ärende som är anhängigt vid konsumentklagonämnden kan prövas vid domstol. Om konsumenten har fört sin sak till nämnden, kan näringsidkaren således trots detta vidta rättsliga åtgärder för att driva in sin fordran och få saken prövad vid domstol. I allmänhet gör näringsidkarna dock inte detta, utan väntar på nämndens avgörande. Behandlingen i nämnden erbjuder nämligen den fördelen — även ur näringsidkarens synvinkel — att en opartisk instans ger en rekommendation vid ett förfarande som är kostnadsfritt för båda parterna oberoende av till vems fördel ärendet avgörs.

Fast ett ärende som har gjorts anhängigt av konsumenten inte alltid behöver gälla avtalsbrott på näringsidkarens sida, utan även kan gälla en tvist som har uppstått till följd av att konsumenten själv har brutit mot avtalet, kan

en behandling av nämnden, av ovan nämnda skäl, i många fall vara ett både ur konsumentens och ur näringsidkarens synvinkel ändamålsenligt alternativ när det gäller att avgöra ärendet. Om konsumenten vänder sig till konsumentklagonämnden hindrar detta å andra sidan inte näringsidkaren att använda sedvanliga rättsliga medel för att få ett verkställbart utslag om han så vill, och för den skull försvagas inte näringsidkarens ställning av att nämndens behörighet utvidgas så att den omfattar ovan nämnda fall. Inte heller ur denna synpunkt är det således skäl att förvägra konsumenten möjligheten att i större utsträckning än tidigare föra till nämnden även sådana tvister som gäller hans egna skyldigheter.

På grund av vad som anförts ovan föreslås det att konsumentklagonämndens behörighet utvidgas så, att nämnden skall ha till uppgift att på begäran av konsumenter ge rekommendationer om hur man skall avgöra tvister mellan konsumenter och näringsidkare i enskilda ärenden som gäller avtal om konsumtionsnyttigheter eller annat i anslutning till anskaffning av konsumtionsnyttigheter. Det skall således inte längre ha någon betydelse vilken fråga man är oenig om, bara tvisten gäller konsumentens anskaffning av en konsumtionsnyttighet, med ovan nämnda undantag. Emedan konsumentklagonämnden enligt lag även har till uppgift att avge utlåtanden till domstolar då dessa behandlar ärenden som faller under nämndens behörighet, blir även denna uppgift mera omfattande genom den föreslagna ändringen.

7. Ärendets beredning

7.1. Beredningsorgan och remissinstanser

7.1.1. Konsumentskyddslagens tillämpningsområde

I en skrivelse till justitieministeriet föreslog konsumentombudsmannen den 14 januari 1987 att tillämpningsområdet för konsumentskyddslagen ändras så att man slipper de problem som sammanhänger med den gällande, snäva definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet. Konsumentombudsmannen föreslog att saken tas upp i samband med de övriga ändringar av konsumentskyddslagen som var under beredning.

De föreslagna stadgandena bereddes vid justitieministeriet av en arbetsgrupp med uppgift att behandla reformen angående köp av konsumtionsvaror och vissa konsumenttjänster (se nedan avsnitt 7.1.2.).

Arbetsgruppens förslag till ändring av konsumentskyddslagen blev färdigt 1988 (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 9/1988). Utlåtande om arbetsgruppens betänkande inhämtades hos flera myndigheter, domstolar och vetenskapliga samfund samt ett stort antal organisationer. Ett sammandrag av utlåtandena samt en förteckning över remissinstanserna ingår i justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 4/1989. Beredningen fortsatte som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

7.1.2. Konsumentköp

I riksdagens svar på regeringens proposition med förslag till köplag förutsatte riksdagen att regeringen ser till att en proposition med förslag till ändring av 5 kap. konsumentskyddslagen utan dröjsmål bereds och föreläggs riksdagen.

Redan när beredningen av köplagen pågick tillsatte justitieministeriet 1983 en arbetsgrupp med uppgift att bereda ett förslag till de ändringar i 5 kap. konsumentskyddslagen som betingades av köplagen. Arbetsgruppen skulle också ta ställning till om lagen borde innehålla stadganden om konsumentens rätt att rikta anspråk mot tidigare säljled på grund av fabrikationsfel i varan.

Arbetsgruppens förslag ingick i justitieministeriets lagberedningsavdelnings ovan nämnda publikation 9/1988. Beredningen fortsatte som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

Flera remissinstanser föreslog att stadgandena om konsumentköp och om vissa konsumenttjänster införs i samma kapitel. Detta har dock inte ansetts vara ändamålsenligt. Trots att de kapitel som föreslagits angående köpeavtal och avtal om tjänster innehåller många stadganden med likartat innehåll, finns det dock så mycket olikheter i stadgandena att regelverket skulle ha blivit alltför svårtolkat om kapitlen hade sammanslagits. På ett enskilt avtal skall i allmänhet endast stadgandena om köp eller endast stadgandena om konsumenttjänster tillämpas. Om båda dessa avtalstyper skulle behandlas i samma kapitel vore detta — trots

de många likheterna — således ägnat att göra det svårt att överblicka vilka stadganden som skall tillämpas i det enskilda fallet.

7.1.3. Vissa konsumenttjänster

Kommissionen för beredning av lagstiftning om konsumenttjänster, som hade tillsatts av justitieministeriet, föreslog i sitt betänkande 1982 (komm.bet. 1982:50) att en särskild lag skall stiftas om vissa konsumenttjänster. Den föreslagna lagen innehöll vissa allmänna stadganden, som skulle ha gällt så gott som alla konsumenttjänster. Stadgandena om parternas avtalsbrott och om påföljderna för dessa gällde dock endast tjänster som innebär att arbete utfördes på egendom som tillhör konsumenten, tillverkning av lös sak eller förvaring av lös sak. Ett sammandrag av utlåtandena om kommissionens förslag har publicerats i justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikationsserie (2/1984).

År 1984 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgift att bereda en proposition med förslag till ändring av konsumentskyddslagen så, att i lagen införs stadganden om sådana tjänster som innebär arbete på en sak eller tillverkning eller förvaring av en sak. Enligt arbetsgruppens uppdrag förutsattes det bl.a. att utlåtandena om det betänkande som kommissionen för beredning av lagstiftning om konsumenttjänster hade utarbetat, den köplag som bereddes samt de övriga nordiska ländernas lagförslag om konsumenttjänster skulle beaktas vid beredningen. Arbetsgruppens förslag ingick i justitieministeriets lagberedningsavdelnings ovan nämnda publikation 9/1988. Av de orsaker som har nämnts i avsnitt 3.2. i betänkandet föreslog arbetsgruppen inga stadganden om förvaring av lös sak.

En förteckning över remissinstanserna samt ett sammandrag av utlåtandena ingår i justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 4/1989.

Beredningsarbetet fortsatte vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag.

Vissa remissinstansers förslag om sammanslagning av kapitlen om köpeavtal och avtal om tjänster har behandlats i avsnitt 7.1.2.

7.1.4. Köp av huselement samt byggnadsentreprenader

Bostadsköpskommissionen, som tillsattes av

justitieministeriet och vars betänkande avläts i oktober 1989, föreslog bl.a. att ett regelverk om köp av huselement samt byggnadsentreprenader införs i konsumentskyddslagen (komm.bet. 1989:47). Efter remissbehandlingen har behandlingen av ärendet fortsatt i en arbetsgrupp för bostadsköp som justitieministeriet tillsatte i maj 1991.

7.1.5. Konsumentklagonämndens behörighet

Förslaget om en utvidgning av konsumentklagonämndens behörighet har utarbetats vid justitieministeriet i samband med förslagen till reformen angående konsumentköp och vissa konsumenttjänster. Se justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikationer 9/1988 och 4/1989.

Beredningsarbetet fortsatte vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag.

7.1.6. Övriga förslag

Till övriga delar har förslagen beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

7.2. Möte för framförande av synpunkter och laggranskningsrådets utlåtande

Justitieministeriet anordnade den 16 maj 1991 ett möte där olika intressegrupper kunde framföra sina synpunkter på lagförslaget. Organisationer som företrädar näringslivet kritiserade särskilt utvidgningen av säljarens/uppdragstagarens skadeståndsskyldighet, bl.a. stadgandena om ersättning för olägenhet och för vissa produktskador samt stadgandena om avbeställning. Flera av de förslag som framfördes av representanterna för näringsidkarna skulle ha inneburit att konsumenten hade försatts i en sämre ställning än den köplagen medger köparen. Företrädarna för industrin och för partihandeln förhöll sig negativt till stadgandena om tidigare såljlads ansvar.

I juli 1991 bad justitieministeriet laggranskningsrådet om ett utlåtande om förslaget till en regeringsproposition till riksdagen med förslag till ändring av konsumentskyddslagstiftningen och vissa andra lagar. Laggranskningsrådet avgav sitt utlåtande i december 1991 (laggranskningsrådets utlåtande 5/1991). Lag-

granskningsrådet föreslog vissa ändringar i förslagets detaljer. Så gott som alla dessa har förverkligats. Förslaget till 9 kap. konsument-skyddslagen om köp av huselement och byggnadsentreprenad ingick inte i det förslag som förelades laggranskningsrådet för utlåtande. Dessa regler bereddes ännu vid denna tidpunkt av arbetsgruppen för bostadsköp. I fråga om denna del har något separat utlåtande av laggranskningsrådet inte begärts, eftersom det har ansetts ändamålsenligt att den reform som gäller 5, 8 och 9 kap. konsumentskyddslagen genomförs såsom en helhet och eftersom stadgandena i 9 kap. i stor utsträckning baserar sig på 5 och 8 kap.

8. Propositionens verkningar

8.1. Propositionens verkningar i fråga om organisation och personal

De reformer som ingår i propositionen har inga organisatoriska verkningar och inga omedelbara verkningar i fråga om personal.

Trots att det föreslås en utvidgning av konsumentombudsmannens och marknadsdomstolens behörighet i fråga om övervakningen av marknadsföring och avtalsvillkor, torde dessa ändringar inte innebära en så stor numerär ökning av nämnda myndigheters arbetsuppgifter att detta skulle föranleda ett behov av ökad personal. Detsamma gäller de verkningar utvidgningen av begreppet konsumtionsnyttighet kan ha inom den kommunala konsumentrådgivningen.

Förslaget om en utvidgning av konsumentklagonämndens behörighet torde i viss mån öka antalet ärenden som förs till nämnden. Det är dock inte skäl att förmoda att ökningen blir så betydande att den ensam skulle förutsätta nya resurser till nämndens förfogande. Tvister som gäller konsumenttjänster hör redan till konsumentklagonämndens gebit, och de materiella stadgandena om avtal om konsumenttjänster har inte i detta avseende någon verkan på omfattningen av nämndens behörighet. De nya stadgandena torde dock öka konsumenternas medvetenhet om vilka rättigheter de har när de beställer tjänster. Detta kan i någon mån öka antalet ärenden som förs till nämnden. Å andra sidan kan det klarare rättsläget vara ägnat att underlätta lösningen av tvister utan nämndens hjälp. Även till denna del är det

inte skäl att förmoda att ökningen av antalet ärenden blir så betydande att den skulle förutsätta ett omedelbart behov av ökade personalresurser. På grund av den allmänna utvecklingen i fråga om nämndens arbetssituation kan den ökning av antalet ärenden som förslagen eventuellt ger upphov till emellertid för sin del inverka på kommande behov att utveckla personalresurserna.

8.2. Propositionens ekonomiska verkningar

Propositionen har inga statsekonomiska verkningar och inte heller några ekonomiska verkningar i fråga om andra offentliga samfund. Som det har konstaterats i avsnitt 8.1. kommer de föreslagna reformerna åtminstone inte att leda till ett omedelbart behov av ökade personalresurser.

Lagförslagets ekonomiska verkningar för de privata hushållen och för näringsverksamheten kan inte uppskattas exakt.

Syftet med förslaget till en utvidgning av konsumentskyddslagens tillämpningsområde är att förbättra konsumentskyddsmyndigheternas möjligheter att agera mot otillbörliga, vilseledande eller annars lagstridiga marknadsföringsmetoder och mot oskäligen avtalsvillkor, och att sålunda förebygga ekonomiska förluster för konsumenterna. Den tillsyn över marknadsföringen och avtalsvillkor som konsumentskyddsmyndigheterna utövar har samtidigt en betydelse även med tanke på företagets konkurrensvillkor, emedan övervakningen inte enbart skyddar konsumenterna, utan även förebygger den snedvridning av konkurrensen som uppstår på grund av lagstridiga metoder.

De föreslagna stadgandena om konsumentköp förbättrar i vissa avseenden köparens ställning i relation till säljaren. Som exempel på detta må nämnas att risken för varan även vid distansköp övergår på köparen först när han får varan i sin besittning, samt vissa delar av regleringen om skadestånd. I motsats till vad som är fallet enligt gällande lag, skall säljaren t.ex. i viss utsträckning vara ersättningsskyldig för s.k. produktskador som orsakas av fel i varan, dvs. skador som orsakas på annan egendom än den sålda varan.

De föreslagna förbättringarna av konsumentskyddet ställer på motsvarande sätt i enskilda fall säljaren i ett ekonomiskt sämre läge än gällande stadganden gör, men de kan

inte ens som helhet bedömas medföra någon väsentlig förändring i jämviktsförhållandet mellan parternas rättigheter och skyldigheter. I fråga om det begränsade ersättningsansvar som föreslås gälla produktskador är säljarens regressrätt gentemot tillverkaren eller importören tryggad. Reformförslagen kan således inte antas ha någon allmänt betydande inverkan på detaljhandlarnas ekonomiska verksamhetsförutsättningar.

Alla de föreslagna stadgandena om konsumenttjänster inklusive stadgandena i det föreslagna 9 kap. konsumentskyddslagen till den del de gäller entreprenad är helt och hållet nya. Det är möjligt att antalet anspråk som riktas mot näringsidkare på grund av avtalsbrott som gäller konsumenttjänster ökar i någon mån sedan den föreslagna lagen har trätt i kraft och blivit känd bland allmänheten. Alltsedan konsumentskyddslagstiftningen trädde i kraft har konsumenterna kunnat utnyttja konsumentklagonämndens förenklade besvärsförfarande även i ärenden som gäller tjänster och kunnat anlita den kommunala konsumentrådgivningen. Detta torde vara ägnat att minska den ökning av antalet ärenden som den föreslagna lagstiftningen annars skulle ge upphov till.

Den föreslagna lagstiftningen och de mera detaljerade avtalsvillkor som utarbetas på basis av den torde förbättra förutsättningarna att utreda de krav som framförs och tvister som uppstår, så att man kommer till ett rättvist avgörande utan hjälp av myndigheter och utan tidskrävande behandling i de instanser som avgör tvister. Klarare rättsregler medför även ekonomiskt sett avsevärd nytta både för de konsumenter som beställer tjänster samt för de näringsidkare som bjuder ut dem. Å andra sidan är det relativt ofta faktauppgifterna som är stridiga i tvister som gäller tjänster — betydligt oftare än i tvister om köp av varor — vilket i vissa fall eventuellt kan vara ägnat att försvåra utredningen av tvister som gäller tjänster. Detta problem påverkas emellertid väldigt lite av hurdana de tillämpliga rättsreglerna är.

Syftet med lagförslaget är att främja informationen om de tjänster som har bjudits ut och om vilka avtal har ingåtts, samt att främja kontakten mellan parterna när omständigheter som framkommer under avtalsförhållandet ger anledning till sådan kontakt. Det är möjligt att detta förutsätter nya metoder och rutiner för sådana näringsidkare som i sin verksamhet inte

för närvarande följer principerna i den föreslagna lagstiftningen. I detta avseende är syftet med stadgandena uttryckligen att förebygga kommande konfliktsituationer. Minskningen av tvister torde för sin del vara ägnad att kompensera de kostnader och den tid som kan behövas för att göra upp avtalet och vidta de åtgärder som förutsätts under avtalsförhållandet.

Den föreslagna lagstiftningen skall till stor del vara tvingande. Den kringsskär således näringsidkarens möjligheter att genom avtalsvillkor begränsa de rättigheter som tillkommer konsumenten på grund av avtalsbrott på näringsidkarens sida eller att öka konsumentens skyldigheter. Ur näringsidkarnas synvinkel innebär förslaget i vissa fall även en strängare reglering jämfört med nuvarande rättsläge, där normerna är dispositiva.

Kostnadseffekten på näringsverksamheten kommer att vara olika för olika näringsidkare. Till en del kan det ansvar de föreslagna stadgandena medför för näringsidkarna täckas genom försäkringar. Detta gäller närmast sak- och personskador i samband med eller på grund av tjänster. För de näringsidkare som på grund av lagen kanske kommer att behöva komplettera sitt försäkringsskydd för att eventuellt på detta sätt ersätta tidigare ansvarsbegränsande klausuler, kommer kostnadseffekten att bestå av försäkringsavgifter. I övrigt är kostnadseffekterna till stor del beroende av näringsidkarens egen verksamhet och kan således påverkas av honom. I de fall då den som utför en tjänst kan bli ansvarig för en sakskada som har orsakats av ett material som han har använt, är hans regressrätt gentemot materialtillverkaren tryggad i lagförslaget.

De föreslagna stadgandena kan inte allmänt taget antas ha några betydande negativa effekter på verksamhetsbetingelserna för näringsidkare som verkar inom servicebranscher och har adekvat yrkeskompetens och tillämpar acceptabla principer, och således inte heller på utbudet av tjänster.

Frågan om i vilken mån kostnadseffekterna kan överföras på kunderna genom prissättning är bl.a. beroende av konkurrensförhållandena.

De privata hushållen har nytta av den föreslagna lagstiftningen, emedan dess syfte är att förbättra konsumentskyddet och minska de ekonomiska risker som är förknippade med tjänster.

De föreslagna stadgandena om konsu-

mentens rätt att alternativt göra anspråk på grund av fabriktionsfel i varan eller i det material som har använts för tjänsten gällande direkt mot ett tidigare säljled, dvs. närmast mot tillverkaren eller importören, i stället för mot säljaren eller uppdragstagaren, förbättrar konsumentens rättsskydd särskilt när säljaren eller den som har utfört tjänsten har blivit insolvent eller har upphört med sin verksamhet innan felet uppdagas. Stadgandena förbättrar möjligheterna att låta det led varifrån felet härrör bära även påföljderna. Till den del konsumenternas krav på grund av tillverkningsfel kommer att göras gällande direkt mot tillverkaren eller importören efter att reformen har genomförts, är förslaget i motsvarande grad ägnat att underlätta detaljhandlarnas och servicebranschernas ställning. Samtidigt kommer de totala kostnaderna för utredning av de situationer där fel förekommer att minska, emedan kraven oftare kommer att riktas mot det säljled varifrån felet härstammar och man således kommer att slippa kanalisera detta ansvar regressvägen.

Förslaget om en utvidgning av det ansvar som åvilar den som förmedlar konsumtionsnyttigheter innebär framför allt att det strikta ansvar som konsumentskyddslagen stadgar i fråga om avtalsbrott inte kan kringgå genom förmedling t.ex. vid handel med begagnade

varor. Förslaget innebär i praktiken knappast andra effekter för marknaden, emedan förmedling av konsumtionsnyttigheter endast i ringa omfattning torde förekomma i form av etablerad näringsverksamhet.

9. Andra omständigheter som inverkar på propositionen

Vid ingången av 1991 trädde en ny lag om depositionsbankernas verksamhet i kraft. Den innehåller bl.a. stadganden om kundskydd (5 kap.). De påverkar dock inte regleringen av konsumentskyddslagens tillämpningsområde, emedan man vid beredningen av depositionsbanklagen uttryckligen utgick från att konsumentskyddslagens stadganden skall tillämpas på bankverksamheten när det är fråga om en kund som är att betrakta som konsument. Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om kreditinstitut och finansiella institut och deras verksamhet (RP 295/1992 rd) avläts till riksdagen den 13 november 1992. I propositionen föreslås att en kreditinstitutslag stiftas, som skall ersätta bl.a. lagen om depositionsbankernas verksamhet. Stadgandena om kundskydd överförs till den föreslagna lagens 10 kap.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Konsumentskyddslagen

1 kap. Allmänna stadganden

3 §. Paragrafen innehåller en definition av begreppet konsumtionsnyttighet. Begreppet har bibehållits i lagen, emedan det förekommer på många ställen både i själva konsumentskyddslagen och i andra författningar som har samband med den. Enligt stadgandet avses med konsumtionsnyttigheter varor och tjänster samt andra nyttigheter och förmåner som utbjuds till fysiska personer eller som fysiska personer i väsentlig omfattning skaffar för sitt privata hushåll. Det är således målgruppen för mark-

nadsföringen och inte längre själva föremålet som är avgörande. Samtidigt föreslås att kapitlets 6 § upphävs, eftersom den föreslagna nya definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet också omfattar bostäder och fastigheter.

Begreppet fysisk person är visserligen vidare än det allmänspråkliga uttrycket "privatperson" och avser t.ex. även yrkesutövare. Nyttigheter som marknadsförs till dessa personer för att användas i deras näringsverksamhet faller dock enligt 1 § 1 mom. utanför den föreslagna regleringen, ty enligt nämnda stadgande gäller lagen endast marknadsföring av konsumtionsnyttigheter från näringsidkare till konsumenterna.

Om det inte är möjligt att direkt på basis av nyttighetens eller förmånens användningsända-

mål avgöra om den skall anses som en konsumtionsnyttighet, skall uppmärksamhet fästas vid om marknadsföringen riktas till privatpersoner. Detta framgår vanligen av marknadsföringssättet eller av marknadsföringens innehåll, eller av båda.

På samma sätt som gällande lag innehåller paragrafen ett stadgande enligt vilket definitionen av begreppet konsumtionsnyttighet även omfattar de i praktiken ovanliga situationer där marknadsföringen inte riktar sig till privatpersoner utan uteslutande till andra målgrupper, men där privatpersoner de facto dock skaffar ifrågavarande nyttighet för sitt privata hushåll. Även i dessa fall skall konsumentskyddslagen kunna tillämpas.

4 §. I paragrafen definieras vem som avses med begreppet konsument. Enligt definitionen är en konsument en fysisk person som skaffar en i 3 § avsedd konsumtionsnyttighet huvudsakligen för annat ändamål än för den näringsverksamhet som han idkar.

Endast en fysisk person kan vara konsument. Till denna del motsvarar stadgandet gällande lag.

I vissa fall kan en nyttighet anses vara skaffad av en konsument trots att avtalet har ingåtts i en juridisk persons namn. Om t.ex. en förening ingår ett avtal om en gemensam resa för sina medlemmar och var och en som deltar i resan betalar sin egen resa genom föreningens förmedling, finns det inte skäl för att fästa avgörande betydelse vid att avtalet formellt har ingåtts i föreningens namn, emedan föreningen i praktiken i detta fall endast verkar som mellanhand.

För att en person skall kunna anses som konsument i förhållande till en viss nyttighet, krävs det att han skaffar den huvudsakligen för annat ändamål än för sin näringsverksamhet. Om en nyttighet skaffas såväl för privat bruk som för näringsverksamhet, skall den således huvudsakligen vara avsedd för privat bruk för att den som har skaffat nyttigheten skall kunna anses som konsument.

Definitionen omfattar inte de fall då en person skaffar en nyttighet huvudsakligen för den näringsverksamhet han idkar. Med näringsverksamhet avses i paragrafen drivande av rörelse och utövande av yrke vilka är förbundna med bokföringsskyldighet, samt yrkesmässigt idkande av jordbruk. Det är således fråga om annat än vad som i lagen avses med begreppet näringsidkare, som definieras i 5 § i

samma kapitel. Samma fysiska person har mycket ofta olika roller, och kan skaffa nyttigheter i var och en av dessa roller. För att undvika onödiga gränsdragningsproblem när det gäller att avgöra i vilka fall en person kan åberopa konsumentskyddslagen har man ansett det vara skäl att utgå från rätt entydiga kriterier. Därför skall endast sådana fall som innebär att en nyttighet skaffas huvudsakligen för ett syfte som har karaktären av affärsverksamhet falla utanför konsumentbegreppet. En företagare som t.ex. huvudsakligen i syfte att förvärva biinkomster i anslutning till sitt yrke köper ett arbetsredskap som är att betrakta som en konsumtionsnyttighet, skall kunna åberopa de stadganden som gäller konsumentskydd.

I paragrafen hänvisas till den näringsverksamhet som en person idkar. Avsikten med uttrycket är att den som skaffar en nyttighet för en näringsverksamhet som redan pågår eller som inleds inte skall betraktas som konsument. Om en person däremot t.ex. deltar i en kurs för att förvärva sådana kunskaper att han senare kan börja idka en viss näring, skall han kunna betraktas som konsument. Även när det som marknadsförs är en affärsidé eller någon annan nyttighet vars uttryckliga ändamål är att skapa förutsättningar för att inleda näringsverksamhet, skall den som skaffar nyttigheten kunna anses vara konsument.

5 §. Paragrafen innehåller inga ändringar i sak. Den skall endast kompletteras med preciseringen att den som betraktas som näringsidkare skall verka i syfte att förvärva inkomst eller få annan ekonomisk nytta. Tillägget har ansetts motiverat bl.a. för att göra det klart att konsumentskyddslagstiftningen inte gäller lagstadgade tjänster som erbjuds av offentliga samfund, t.ex. utbildning, hälso- och sjukvård, barndagvård och andra motsvarande tjänster som inte utbjuds utgående från kommersiella principer. Dessutom har den gällande lagens uttryck "mot vederlag överlåter" i lagförslaget ersatts med uttrycket "bjuder ut ... för anskaffning mot vederlag". Avsikten med ändringen är att göra stadgandets ordalydelse bättre förenlig med ett omfattande konsumtionsnyttighetsbegrepp.

5 kap. Konsumentköp

Kapitlets rubrik. På grund av att kapitlets

innehåll ändras föreslås det att den nuvarande rubriken, "om ansvar vid köp av konsumtionsvara", får en mera allmän ordalydelse som samtidigt bättre anger att det uttryckligen är fråga om köp av konsumtionsvaror mellan näringsidkare och konsument.

Allmänna stadganden om konsumentköp

1 §. *Kapitlets tillämpningsområde.* I 1 mom. anges kapitlets tillämpningsområde. Det föreslagna kapitlet gäller sådana köp av varor där säljaren är en näringsidkare och köparen en konsument. Av 1 kap. 2 § följer att kapitlet även gäller byte av varor när den ena parten är näringsidkare och den andra konsument.

Frågan om vem som skall betraktas som konsument respektive näringsidkare avgörs enligt stadgandena i 1 kap.

Stadganden om ställningen för den som förmedlar köp för säljarens räkning finns i 11 kap. 1 § i lagförslaget.

Stadgandena i kapitlet gäller endast köp eller byte av varor. Dess tillämpningsområde är således snävare än köplagens tillämpningsområde. Köplagen gäller köp och byte av alla slag av lös egendom. Termen "vara" används i köplagen endast som en allmän lagteknisk benämning på föremålet för ett köp, som enligt nämnda lag kan omfatta alla slag av lös egendom. I detta sammanhang har begreppet "vara" en betydelse som begränsar kapitlets tillämpningsområde.

Utanför kapitlets tillämpningsområde faller för det första fast egendom, men också en sådan byggnad på annans grund, om nyttjanderätten till grunden överläts samtidigt. Inte heller köplagen gäller sådana överlåtelser trots att en byggnad på annans grund i juridiskt hänseende är lös egendom (1 § 3 mom. köplagen). Kapitlet skall inte heller tillämpas på värdepapper och värdeandelar samt fordringar och andra rättigheter. Däremot gäller köplagen överlåtelse av sådan egendom. De föreslagna stadgandena skall således inte tillämpas på köp av t.ex. bostadsaktier. T.ex. avtal om leverans av elektricitet eller värme och avtal om anslutning till telenätet faller också utanför kapitlets tillämpningsområde.

Begreppet vara omfattas främst av lösa saker. Med vara avses i detta sammanhang emellertid inte endast sådana nyttigheter som i allmänspråket anses som saker. T.ex. försälj-

ning av bränsle som pumpas direkt i en biltank och leverans av brännolja direkt till konsumentens lagringskärl skall betraktas som sådana köp som kapitlet gäller.

Även överlåtelser av dataprogram omfattas av kapitlet. Om en konsument köper en dator tillsammans med ett operativsystemprogram, skall avtalet som helhet betraktas som köp av en vara, och stadgandena om fel i vara skall gälla även om felet finns i operativsystemprogrammet. Även försäljningen av olika slag av tillämpningsprogram, lagrade på skiva eller motsvarande, skall betraktas som köp av vara och kapitlets stadganden kan tillämpas även när det finns ett logiskt fel i programmet. Det är sedan en annan sak att stadgandena i upphovsrättslagen — på samma sätt som i andra fall där köpeobjektet är upphovsrättsligt skyddat — medför vissa begränsningar i köparens rätt att utnyttja programmet t.ex. ekonomiskt.

Juridiskt betraktas djur som lösa saker. T.ex. köp av keldjur mellan näringsidkare och konsument faller under detta kapitel.

Kapitlet innehåller inga stadganden om gränsdragningen mellan köp och avtal om tjänster. I detta avseende bestäms kapitlets tillämpningsområde således enligt 2 § köplagen.

Detta innebär för det första att kapitlet tillämpas på avtal om beställning av varor som skall tillverkas, om det inte ankommer på beställaren att tillhandahålla en väsentlig del av materialet (2 § 1 mom. köplagen). Om beställaren däremot tillhandahåller en väsentlig del av det material som behövs, faller avtalet under det föreslagna 8 kap. konsumentskyddslagen. Vid en bedömning av huruvida andelen av det material beställaren har tillhandahållit skall anses vara väsentlig, kan man utgå från värdet av parternas materialinsatser. Det är emellertid inte nödvändigtvis alltid motiverat att tillmäta en sådan jämförelse av värdena avgörande betydelse. Om den som tillverkar varan skaffar en ur funktionell synpunkt väsentlig del av materialet, är det i allmänhet skäl att betrakta avtalet som köp, även om beställaren kanske tillhandahåller vissa tillbehör som är ekonomiskt värdefulla men mindre viktiga med tanke på användningen av varan.

Ett annat stadgande om gränsdragningen mellan köp och avtal om tjänster ingår i 2 § 2 mom. köplagen. Enligt stadgandet gäller lagen inte avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller

någon annan tjänst, om tjänsten utgör den övervägande delen av hans förpliktelser. Även detta stadgande avgränsar det föreslagna kapitlets tillämpningsområde. Med arbete eller annan tjänst avses i detta sammanhang främst sådana prestationer som går ut på annat än tillverkning av en vara.

En tjänst som avses i stadgandet kan även hänföra sig till ett tidigare skede i avtalsförhållandet. Som exempel må nämnas planering och utredning av de åtgärder som skall vidtas vid reparation av en maskin, en apparat eller en bostad, samt själva reparationsarbetet, som ofta är förbundet med anskaffning av nödvändiga reservdelar och andra tillbehör. Olika avtal om reparationer är typiska exempel på avtal där arbetet utgör merparten av uppdragstagarens förpliktelser och som således faller utanför tillämpningsområdet för 5 kap. även när avtalet innebär anskaffning och överlåtelse av de reservdelar och tillbehör som behövs. Avtal om reparationer faller under 8 kap. Frågor som gäller gränsdragningen mellan dessa avtal behandlas närmare i samband med 8 kap. 1 §.

Enligt 2 mom. skall stadgandena i kapitlet inte tillämpas på auktion av begagnade varor. Då begagnade varor säljs på auktion tillämpas köplagen. I 19 § köplagen stadgas när en vara i dessa fall skall anses vara felaktig.

2 §. *Kapitlets tvingande natur.* Enligt 2 § är stadgandena i kapitlet tvingande till köparens fördel, om inte annat uttryckligen framgår. Principen är samma som i gällande 5 kap. 15 §. Domstolarna och konsumentklagonämnden skall på tjänstens vägnar beakta att ett avtalsvillkor är ogiltigt, om så är fallet. Frågan om huruvida ett villkor är ogiltigt påverkas inte av att de övriga villkoren i avtalet eventuellt ger köparen bättre rätt än lagen.

Avlämnande och risken för varan

3 §. *Varans avlämnande.* Paragrafens 1 mom. innehåller stadganden om var varan skall avlämnas.

Huvudregeln är att säljaren skall hålla varan tillgänglig för avhämtning på sitt affärsställe, om man inte har kommit överens om platsen. Säljaren är således i allmänhet inte skyldig att se till att varan transporteras till köparen, om detta inte har överenskommit i samband med

köpet. Principen är samma som i 6 § 1 mom. köplagen.

Med affärsställe avses säljarens varaktiga verksamhetsställe, där varor avlämnas till kunderna. Om säljaren har flera affärsställen, skall avgörande betydelse fästas vid det affärsställe som har det närmaste sambandet med köpet. Oftast innebär detta att varan skall avlämnas på det affärsställe där avtalet ingicks.

För den händelse att platsen för säljarens affärsställe ändras mellan köpetillfället och den tidpunkt då varan skall avlämnas, framgår det ur stadgandet att avgörande är var affärsstället fanns vid köpet. Om säljaren affärsställe har flyttat till en annan ort efter köpet, skall säljaren på sin bekostnad transportera varan till den ort där affärsstället fanns vid köpet.

Momentet innehåller ett specialstadgande för de situationer där säljaren inte har något affärsställe som har samband med köpet och varan inte överlämnas genast vid köpslutet. Då skall säljaren sända eller transportera varan till köparen, om inte annat har överenskommit. Stadgandet tillämpas t.ex. när en handelsresande eller en säljare som annars verkar på ett tillfälligt försäljningsställe tar emot beställningar för senare leverans. I dessa fall är köpet således förbundet med skyldigheten att sända eller transportera varan till köparen, om inte annat avtalas — t.ex. att köparen avhämtar varan där beställningen togs emot eller från säljarens lager.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett stadgande om när varan skall anses vara avlämnad. Tidpunkten har betydelse med tanke på säljarens ansvar vid dröjsmål och på när risken för varan övergår.

Enligt 2 mom. anses avlämnandet ha skett när varan har kommit i köparens besittning. Principen är samma som vid hämtningsköp och platsköp enligt köplagen (6 § och 7 § 1 mom. köplagen). Stadgandet skiljer sig från 7 § 2 mom. köplagen i det att avlämnandet vid konsumentköp — även vid distansköp — alltid sker först när köparen får varan i sin besittning. Även när transporten från säljaren till köparen sköts av en självständig transportör, bär säljaren således risken för varan under transporten. Tidpunkten då varan kommer fram är också avgörande för påföljderna vid dröjsmål.

De situationer där varan avlämnas till någon annan person som enligt avtalet eller annars på köparens uppdrag tar emot varan för köparens

räkning skall jämföras med att varan avlämnas till köparen. Det kan t.ex. vara fråga om en granne, som enligt överenskommelse tar emot varan under köparens frånvaro, eller om någon som på köparens vägnar avhämtar varan på avtalad plats.

I 3 mom. finns ett specialstadgande för de fall där säljaren skall installera eller montera varan hos köparen. Vid tillämpning av stadgandena om säljarens dröjsmål (7—11 §§) skall varan i dessa fall anses vara avlämnad först när säljaren har uppfyllt sin installations- eller monteringsplikt. Även om varan har överlämnats till köparen vid avtalad tidpunkt, blir dröjsmåls-påföljderna aktuella om säljaren installerar eller monterar den för sent. Risker för varan (6 §) övergår däremot på köparen redan när köparen får varan i sin besittning.

4 §. *Tiden för avlämnandet.* I 1 mom. finns ett stadgande om tidpunkten för avlämnandet. I allmänhet kommer parterna överens om tidpunkten i samband med köpet, om varan inte avlämnas genast. Parterna kan då komma överens om att varan skall avlämnas vid eller före en viss tidpunkt. Av avtalet kan dock också framgå att varan skall avlämnas utan dröjsmål efter köpet eller när köparen kräver det. Ibland kan den tidpunkt som parterna har avsett bestämmas genom tolkning av avtalet.

Om tidpunkten emellertid inte har avtalats på ovan nämnt sätt, skall säljaren på eget initiativ avlämna varan inom skälig tid. Tiden kan variera beroende bl.a. på för vilket ändamål varan är avsedd samt på om den skall levereras från säljarens lager eller tillverkas eller skaffas särskilt efter köpet.

Även vid konsumentköp skall dessutom stadgandena i 9 § 2 och 3 mom. köplagen tillämpas. Av dessa gäller 2 mom. situationer där varan enligt avtal skall avlämnas inom en viss tidrymd. I dessa fall får säljaren bestämma den exakta tidpunkten för avlämnandet, om det inte framgår av omständigheterna att detta ankommer på köparen. En sådan omständighet kan t.ex. vara att tidrymden har överenskomits utgående från köparens behov.

Om det är fråga om hämtningsköp, kan situationen vara den att säljaren förbinder sig att hålla varan reserverad för köparens räkning under en viss tidrymd under vilken köparen kan avhämta den. Om det emellertid vid hämtningsköp ankommer på säljaren att bestämma den exakta tidpunkten — t.ex. när en vara skall tillverkas efter köpet — skall säljaren

enligt 9 § 3 mom. köplagen i tid före avtalad tidpunkt eller före utgången av den avtalade tidrymden underrätta köparen om när varan finns tillgänglig för avhämtning. Även i andra fall där det ankommer på säljaren att bestämma den exakta överlämnelsetidpunkten, men där avlämnandet förutsätter köparens medverkan, förutsätts det ofta — även utan något uttryckligt stadgande — att säljaren på förhand meddelar när varan avses bli avlämnad. Om säljaren försummar att lämna det meddelande som behövs och varan blir försenad på den grunden, kan köparen ha rätt att göra gällande dröjsmålspåföljder (jfr. 22 § köplagen).

Av 2 mom. framgår principen om prestationernas samtidighet: säljaren är inte skyldig att lämna ifrån sig varan förrän köpesumman betalas, om man inte kommer överens om att köparen beviljas kredit eller anstånd med betalningen. Om säljaren beviljar köparen kredit eller godkänner ett betalningssätt (t.ex. ett kredit- eller betalningskort som givits av tredje part) som innebär att säljaren inte genast får köpesumman, frångås samtidighetsprincipen och köparen har rätt att få varan i sin besittning trots att säljaren inte har fått betalt. Om det inte är fråga om köp på kredit och köparen inte betalar varan vid avtalad överlämnelsetidpunkt, får säljaren utan att själv hamna i dröjsmål låta bli att avlämna varan innan betalning sker.

Överenskommelse om kredit eller betalningssätt med kredit ingås vanligen vid köpslutet. Med anstånd med betalningen avses i stadgandet en situation där man ursprungligen har förutsatt kontant betalning, men där köparen senare beviljas betalningstid utan att tidpunkten för varans avlämnande samtidigt framskjuts.

Principen om prestationernas samtidighet med tanke på köparens betalningsskyldighet framgår av 24 § 1 och 2 mom.

5 §. *Kostnaderna för varan innan den avlämnas.* Paragrafen innehåller stadganden om hur de kostnader för varan som uppkommer före avlämnandet skall fördelas mellan parterna. Principerna är desamma som i 11 § köplagen.

Transportkostnaderna utgör den post det oftast blir fråga om. Om inte köparen skall avhämta varan hos säljaren, svarar säljaren enligt stadgandet för de kostnader som föranleds av att varan transporteras till den plats där den skall avlämnas. Stadgandet skall emellertid

inte vara tvingande. Parterna kan således komma överens om att köparen skall betala transportkostnaderna i sin helhet eller till en del.

Säljaren skall också stå för andra kostnader som uppstår för varan innan den avlämnas, t.ex. för lagringskostnaderna.

Stadgandet innehåller ett undantag som gäller kostnader som har uppstått till följd av att varan har avlämnats för sent på grund av omständigheter på köparens sida. Om köparen t.ex. avhämtar varan för sent och detta leder till extra lagringskostnader för säljaren, blir stadgandena i 72 och 75 §§ köplagen om säljarens vårdplikt och ersättning för vårdkostnader tillämpliga.

6 §. *Riskens övergång.* Enligt den första meningen i 1 mom. bär säljaren risken för att varan före avlämnandet förstörs, kommer bort, försämras eller minskar genom en händelse som inte beror på köparen. Stadgandet innebär att det, om varan av en dylik orsak inte alls kan avlämnas eller avlämnas för sent, eller varan på grund av en olyckshändelse har fel när den avlämnas, är fråga om ett avtalsbrott på säljarens sida. Beroende på situationen blir då antingen stadgandena om säljarens dröjsmål eller om fel i varan tillämpliga.

Emedan avlämnandet av varan enligt 3 § 2 mom. sker när köparen tar varan i sin besittning, bär säljaren således ansvaret även för skador som uppkommer under transporten, om det inte är fråga om hämningsköp.

I stadgandet anges hur länge ansvaret för skador som drabbat varan åvilar säljaren. Indirekt framgår det redan av detta att köparen bär risken efter avlämnandet. Detta innebär att köparen, om varan efter avlämnandet förstörs, kommer bort, försämras eller minskar genom en händelse som inte beror på säljaren, ändå skall betala köpesumman. För klarhetens skull framgår detta uttryckligen av 4 mom.

Betydelsen av att köparen bär risken för varan framgår av 12 § köplagen. I de paragrafer som följer efter nämnda stadgande anges när risken går över på köparen. När det gäller konsumentköp är det emellertid naturligare att skriva stadgandena om risken för varan utgående från hur länge risken för varan åvilar säljaren. Detta är motiverat på grund av att avlämnandet av varan och riskens övergång vid konsumentköp alltid sker först när köparen får varan i sin besittning. Det kan nämligen anses vara rätt självklart att köparen därefter bär risken för varan.

Principen enligt vilken risken för varan går över från säljaren till köparen när varan avlämnas överensstämmer med stadgandena i 13 § 1 mom. köplagen.

Andra meningen i 1 mom. innehåller ett stadgande för de situationer då varan har avlämnats för sent på grund av en orsak som beror på köparen. Om köparen inte i tid avhämtar eller tar emot en vara som hålls tillgänglig för honom, bär han enligt stadgandet risken för att varan försämras på grund av sina egenskaper efter att säljaren har gjort det som ankommer på honom för att avlämnandet skall kunna ske.

Ett mera omfattande undantagsstadgande ingår i 13 § 2 mom. köplagen. Om varan inte avlämnas i rätt tid och det beror på köparen eller ett förhållande på hans sida, går risken helt över på köparen när säljaren har gjort det som ankommer på honom för att avlämnandet skall kunna ske. Det har dock ansetts vara skäligt att risken för varan vid konsumentköp, t.ex. när varan förstörs eller skadas genom en olyckshändelse, skall åvila säljaren fram till avlämnandet även när varan avlämnas för sent på grund av att köparen inte avhämtar eller tar emot den vid en viss avtalad tidpunkt. Vid hämningsköp är varan i allmänhet i säljarens besittning, eller hos någon näringsidkare som verkar för hans räkning, och omfattas således av företagets skadeförsäkringar. Om varan däremot skall transporteras till köparen och säljaren skall ordna transporten, kan han och blir han även i allmänhet tvungen att på förhand försäkra sig om att köparen eller någon på hans vägnar kan ta emot varan. När avlämnandet försenas av en orsak på köparens sida är säljaren dessutom enligt stadgandena i 15 kap. köplagen i alla händelser skyldig att ta hand om varan för köparens räkning. Inte ens när köparen skall avhämta varan t.ex. från en transportterminal blir risken för att varan eventuellt skadas oskälig ur säljarens synpunkt, för han kan i allmänhet få ersättning för skadan antingen av den som har förvarat varan eller ur dennes försäkring, och en ersättande vara kan ofta utan svårigheter levereras till köparen.

Enligt stadgandet skall en köpare som inte avhämtar eller tar emot varan i tid dock själv få bära följderna av att varan på grund av sin egen beskaffenhet försämras efter att den tid som reserverats för avhämtandet eller mottagandet av varan löpt ut och säljaren har

uppfyllt sina förpliktelser. Om det t.ex. är fråga om en vara som lätt förfärs, skall köparen således inte kunna göra anspråk gällande mot säljaren med stöd av stadgandena om fel i varan, om varan har blivit förskämd efter nämnda tidpunkt.

Specialstadgandet i 13 § 3 mom. köplagen, som gäller situationer där köparen skall hämta varan på en annan plats än hos säljaren, skall inte tillämpas vid konsumentköp. Även i dessa situationer skall således ovan angivna principer tillämpas. Detta framgår av 29 §. Stadgandet i 14 § köplagen, enligt vilket förutsättningen för att risken skall gå över på köparen alltid är att varan har avskiljts för köparen, blir däremot i allmänhet inte aktuell vid konsumentköp, emedan risken övergår först när köparen får varan i sin besittning. När det gäller undantagsstadgandet i andra meningen i det moment som nu behandlas, kan stadgandet i 14 § köplagen dock ha betydelse även vid konsumentköp. Av 29 § i förevarande kapitel framgår att 15 § köplagen inte gäller konsumentköp.

I 2 mom. finns ett specialstadgande för de situationer där varan på grund av köparens reklamation returneras till säljaren för granskning eller avhjälpande av felet. Under den tid varan inte är i köparens besittning bär säljaren i dessa fall risken. Det framgår av stadgandet att detta gäller när varan återlämnas till säljaren efter att köparen har reklamerat. Om köparen sänder varan till säljaren t.ex. per post eller genom någon annan självständig transportör, bär säljaren risken från den tidpunkt då varan överlämnas till transportören. Risken återgår på köparen när han återfår varan i sin besittning.

Stadgandet har betydelse i de fall där man inte ännu när varan returneras vet om den har ett fel. Av 66 § 2 mom. 1 punkten köplagen framgår nämligen, att om det finns ett fel i varan, kvarstår köparens rätt till hävning eller omleverans även om varan förstörs, kommer bort eller skadas genom ett förhållande som inte beror på köparen. Det spelar t.ex. ingen roll vem som har hand om varan när skadan inträffar. Stadgandet gäller även vid konsumentköp.

I 3 mom. finns ett stadgande om risken för varan när man har kommit överens om öppet köp. Med öppet köp avses de fall där säljaren har beviljat köparen rätt att frånträda köpet inom en viss tid. Varan har då ofta överlåtits till köparen, men köparen har rätt att lämna

den tillbaka inom avtalad tid och få tillbaka vad han har betalt, om han inte vill behålla varan. Det föreslagna stadgandet motsvarar 16 § köplagen, enligt vilken en köpare som har fått varan i sin besittning genom öppet köp bär risken tills varan lämnas tillbaka, dvs. tills säljaren får varan i sin besittning.

Med tanke på hem- och postförsäljning av konsumtionsvaror innehåller 6 kap. 4 § 2 mom. konsumentskyddslagen ett specialstadgande, enligt vilket rätten att enligt 6 kap. frånträda köpet inte går förlorad om varan förstörs, försämras eller minskar utan köparens förskyllan.

Av 4 mom. framgår betydelsen av riskens övergång för köparen. Om varan efter att risken för varan övergått på köparen förstörs, kommer bort, försämras eller minskar genom en händelse som inte beror på säljaren, skall köparen det oaktat betala köpesumman. Stadgandet motsvarar 12 § köplagen.

Påföljder vid dröjsmål med varans avlämnande

I stadgandena om säljarens dröjsmål definieras inte särskilt när det är fråga om dröjsmål. I 7—11 § i detta kapitel stadgas endast om påföljderna. Av 22 § köplagen framgår att det är fråga om säljarens dröjsmål om varan inte avlämnas eller om den avlämnas för sent och detta inte beror på köparen eller något förhållande på hans sida. Dessa principer gäller också vid köp av konsumtionsvaror. Det har dock inte ansetts nödvändigt med ett motsvarande, uttryckligt stadgande i detta sammanhang.

Stadgandena i 43 § köplagen om tillämpning av stadgandena om säljarens avtalsbrott när endast en del av leveransen är försenad eller felaktig skall även gälla vid köp av konsumtionsvaror.

7 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Paragrafen innehåller stadganden om köparens rätt att hålla inne betalningen på grund av säljarens dröjsmål.

Enligt 24 § 1 mom. i samma kapitel är utgångspunkten den, att köparen inte är skyldig att betala köpesumman förrän varan är avtalsenligt tillgänglig för honom. Denna princip innebär att betalningstidpunkten framskjuts när varan avlämnas för sent. Denna regel om betalningstidpunkten skall dock inte heller vid köp av konsumtionsvaror vara tvingande, utan

parterna skall kunna få komma överens om när köpesumman förfaller till betalning.

Enligt denna paragraf har köparen rätt att hålla inne betalningen vid säljarens dröjsmål. Han får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av dröjsmålet.

Rätten att hålla inne betalningen kan aktualiseras bl.a. om varan på grund av säljarens dröjsmål inte har avlämnats vid den tidpunkt då köpesumman eller en del av den skall betalas enligt avtalet. Då skall köparen — med tanke på eventuell hävning — ha rätt att hålla inne betalningen tills varan avlämnas. Om bara en del av varan är försenad, har köparen dock inte rätt att hålla inne vad som uppenbart överskrider de krav som enligt stadgandena om hävning och skadestånd kan bli aktuella på grund av dröjsmålet. I dessa fall skall man således beakta, att köparens hävningsrätt enligt 43 § 1 mom. köplagen gäller endast den del av leveransen som är försenad, om avtalsbrottet inte är av väsentlig betydelse för hela köpet. Köparen har således inte nödvändigtvis rätt att lämna hela köpesumman obetald på förfalldagen, om den del som är olevererad endast har en mycket liten betydelse.

Det kan också bli fråga om att hålla inne betalningen när varan har avlämnats för sent. Även efter det att varan har avlämnats, har köparen rätt att hålla inne en sådan del av köpesumman som behövs som säkerhet för de fordringar som kan bli aktuella på grund av dröjsmålet. Vill köparen häva köpet enligt 9 och 11 §§, kan han hålla inne hela det resterande beloppet. I praktiken hålls betalningen oftast inne efter avlämnandet i sådana fall där dröjsmålet har orsakat köparen sådan skada som säljaren skall ersätta.

Det är ofta svårt för en köpare som är konsument att exakt bedöma hur mycket han har rätt att kräva vid dröjsmål. Vid bedömningen av hur stor del av köpesumman köparen har rätt att hålla inne med stöd av förevarande paragraf är det därför inte avgörande till vilket belopp hans krav t.ex. efteråt fastställs av en myndighet. Det avgörande är huruvida det med hänsyn till omständigheterna har funnits skäligen grunder för den bedömning köparen har gjort. Även om det belopp köparen håller inne skulle överstiga hans slutliga fordringar, skall detta inte i sig ge säljaren rätt att t.ex. kräva ränta på skillnaden mellan beloppen, utan påföljderna för dröjsmål med

betalningen blir aktuella endast om det belopp köparen har hållit inne uppenbart överskrider vad han har rätt att fordra på grund av dröjsmålet.

8 §. *Rätten att kräva fullgörelse.* I 1 mom. finns stadganden om köparens rätt att kräva fullgörelse, samt om begränsningar i detta avseende. Stadgandet motsvarar 23 § 1 och 2 mom. köplagen. Utgångspunkten är att köparen vid dröjsmål skall ha rätt att kräva att säljaren fullgör köpet. Säljaren kan befrias från skyldigheten att fullgöra köpet endast om det finns ett hinder som inte kan övervinnas eller om fullgörelsen skulle förutsätta uppgifter som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att köpet fullgörs. Bedömningen av köparens intresse av prestationen bör, på samma sätt som i fråga om motsvarande stadgande i köplagen, ske utgående bl.a. från vilka möjligheter köparen har att få en ersättande prestation på annat håll.

Stadgandet innebär inte att säljaren vid sådant förhinder som avses i stadgandet skulle ha rätt till motsvarande förlängning av leveranstiden när köparen är bunden av avtalet. Enligt den föreslagna 9 § är köparens rätt att häva avtalet på grund av dröjsmål inte beroende av orsaken till dröjsmålet. Även när det uppstår ett hinder för prestationen, har köparen således rätt att utnyttja sin hävningsrätt om han vill. Det moment som nu behandlas gäller endast frågan om huruvida säljaren kan förpliktas att fullgöra avtalet, dvs. till prestation in natura. Även i detta avseende motsvarar stadgandet köplagen.

Om hindret eller missförhållandet upphör inom rimlig tid, skall köparen enligt 2 mom. igen kunna kräva att avtalet fullgörs. Motsvarande stadgande finns i köplagen.

Enligt 3 mom. förlorar köparen rätten att kräva att säljaren fullföljer avtalet, om köparen väntar orimligt länge med att framställa kravet. Motsvarande stadgande om köparens passivitet finns i 23 § 3 mom. köplagen.

9 §. *Hävning.* Paragrafen innehåller stadganden om köparens rätt att häva köpet på grund av säljarens dröjsmål.

Enligt 1 mom. får köparen häva köpet, om säljarens avtalsbrott är väsentligt. Andra villkor för rätten att häva avtalet uppställs inte. Hävningsrätten är således inte beroende av t.ex. orsaken till dröjsmålet.

Väsentlighetsregeln kompletteras av det s.k. tilläggstidsförfarande som stadgas i 2 mom.

Köparen kan, om han så vill, förelägga säljaren en viss tilläggstid för att avlämna varan. Om varan inte avlämnas inom tilläggstiden, får köparen häva avtalet. En förutsättning för detta är dock att tilläggstiden inte är oskäligt kort.

Under den tilläggstid köparen har förelagt har han i allmänhet inte rätt att häva köpet genom att åberopa att avtalsbrottet är väsentligt. Det är dock möjligt att häva avtalet innan tilläggstiden löper ut, om säljaren meddelar att han inte kommer att fullfölja avtalet inom tilläggstiden.

De principer som kommer till uttryck i 1 och 2 mom. finns även i 25 § köplagen och i 5 kap. 8 § 1 mom. i gällande konsumentskyddslag. Av stadgandet i köplagen framgår uttryckligen att det avgörande är dröjsmålets betydelse för köparen, men å andra sida krävs det att säljaren insåg eller borde ha insett att avtalsbrottet har en väsentlig betydelse för köparen. Det stadgande som nu föreslås har gjorts kortare och enklare. Avsikten är dock inte att det skall tolkas annorlunda än motsvarande stadgande i köplagen.

I 3 mom. finns ett särskilt stadgande om köparens hävningsrätt när köparen har krävt att säljaren fullgör köpet, men inte har förelagt någon tilläggstid enligt 2 mom. I dessa fall får köparen häva avtalet, om varan inte avlämnas inom rimlig tid från det han krävde att köpet fullgörs. Kravet på fullgörelse innebär således att säljaren skall avlämna varan inom rimlig tid från det kravet ställdes, vid äventyr att köparen får häva köpet. Stadgandet kan ha betydelse särskilt i de fall där ingen exakt leveranstid har avtalats och där det således — med hänsyn till 4 § 1 mom. — inte är entydigt när dröjsmålet inträder. Om köparen har väntat på avlämnande under en tid som han finner rimlig och krävt fullgörelse, får säljaren inte förhålla sig passiv. Han skall antingen avlämna varan inom skäligen tid efter anfordran eller komma överens med köparen om en exakt tidpunkt för avlämnandet. Motsvarande stadgande finns inte i köplagen eller i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag.

I 4 mom. finns ett stadgande som i vissa fall begränsar köparens rätt att häva avtalet på grund av säljarens dröjsmål. Stadgandet blir tillämpligt när köpeobjektet är en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen efter hans anvisningar eller önskemål, och säljaren inte utan väsentlig förlust kan tillgo-

dogöra sig varan på annat sätt. I dessa fall skall köparen få häva köpet på grund av säljarens dröjsmål endast om köparens syfte med köpet är väsentligt förfelat på grund av dröjsmålet.

Stadgandet bygger på att en hävning i dessa fall har större ekonomiska konsekvenser för säljaren än vanligt. I dylika fall har köparen å sin sida sällan lika stort intresse av hävning som i andra fall, ty det är i allmänhet inte heller möjligt att på kort tid skaffa motsvarande vara på annat håll.

De skäl som motiverar en begränsning av köparens hävningsrätt i fråga om varor som tillverkas eller skaffas på specialbeställning gör sig gällande först när tillverkningen av varan eller andra förberedelser för fullgörelse av avtalet har inletts och säljaren har lagt ner arbete och kostnader som går förlorade om avtalet hävs. Om det vid den avtalade leveranstiden framgår att säljaren inte ännu har vidtagit åtgärder som skulle åsamka honom sådan väsentlig förlust som avses i stadgandet, skall stadgandet inte tillämpas.

Stadgandet motsvarar 26 § köplagen. Det ersätter 5 kap. 8 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag, enligt vilket köparens rätt att häva köpet med anledning av säljarens dröjsmål kan begränsas genom överenskommelse, om köpet avser en vara som säljaren tillverkar på köparens beställning och enligt dennes anvisningar eller som säljaren förmodligen inte kan sälja till någon annan på skäliga villkor.

10 §. *Skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om köparens rätt till skadestånd på grund av säljarens dröjsmål.

Enligt lagförslaget innebär säljarens ansvar för den skada som köparen lider huvudsakligen ett s.k. kontrollansvar, och principerna för detta är samma som i köplagen. Detta innebär att ersättningsskyldigheten uppstår oberoende av om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på säljarens sida. I vissa fall, om dröjsmålet har berott på sådant oöverstigligt hinder som beskrivs i paragrafen, kan säljaren dock bli fri från ersättningsskyldighet.

I fråga om vissa typer av skador är säljarens ersättningsansvar dock lindrigare och förutsätter vårdslöshet på hans sida. Vad som i detta sammanhang avses med s.k. indirekt skada framgår i 3 och 4 mom.

Enligt 1 mom. är utgångspunkten att köparen har rätt till ersättning för den skada han lider på grund av dröjsmålet. Säljaren kan dock

bli fri från ersättningsskyldighet, om han visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll och som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller rimligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Paragrafens 2 mom. kompletterar 1 mom. i de fall där dröjsmålet beror på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, eller på säljarens leverantör eller på något annat tidigare säljled. I dessa fall kan säljaren bli fri från sin ersättningsskyldighet endast om de förutsättningar som uppställs i 1 mom. uppfylls såväl för hans del som i fråga om en sådan tredje part som nämns i stadgandet. T.ex. vid dröjsmål som beror på säljarens leverantör krävs det således att leverantörens dröjsmål beror på ett hinder som avses i 1 mom., och att leverantörens dröjsmål å sin sida utgör ett sådant hinder för säljaren som avses i 1 mom. I nämnda situation kan det t.ex. vara fråga om en vara som säljaren inte kan få tag på hos någon annan än den leverantör som å sin sida också har ett hinder enligt 1 mom. Även i fall enligt 2 mom. har säljaren bevisbördan.

Paragrafens 1 och 2 mom. motsvarar 27 § 1 och 2 mom. köplagen.

I jämförelse med 5 kap. 9 § 1 mom. i gällande konsumentskyddslag är skillnaden den, att säljaren enligt gällande lag inte på någon som helst grund kan bli fri från skyldigheten att ersätta utgifter som orsakats köparen av nödvändiga åtgärder till följd av säljarens dröjsmål, eller utgifter som orsakats av nödvändiga åtgärder som har blivit gagnlösa till följd av dröjsmålet.

Enligt 3 mom. är säljaren skyldig att ersätta indirekt skada som orsakas köparen endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på säljarens sida. Med indirekt skada avses enligt 1 punkten för det första inkomstförlust som köparen lider på grund av dröjsmålet eller av åtgärder till följd av detta. Enligt 2 punkten skall sådan förlust som beror på en förpliktelse som grundar sig på ett annat avtal betraktas som indirekt skada. Stadgandet tar sikte t.ex. på sådana fall där säljarens dröjsmål med avlämnandet leder till att köparen blir tvungen att betala onödiga resekostnader för en montör som han har beställt. Enligt 3 punkten skall väsentlig förlust av den nytta användningen av varan skulle ha berett, även när förlusten inte förorsakar direkt ekonomisk skada, samt an-

nan därmed jämförbar väsentlig olägenhet betraktas som indirekt skada. Det kan vara fråga om sistnämnda slag av skada t.ex. när byggnadsmaterial som köparen har beställt levereras med sådan försening, att de på grund av årstiden inte kan användas före följande år, och detta medför köparen olägenheter i samband med boendet.

Om en skada som avses i punkterna 1—3 orsakas av åtgärder i syfte att begränsa annan typ av skada skall den enligt 4 mom. emellertid till denna del inte anses som en indirekt förlust. Erhållande av ersättning skall härvid alltså inte förutsätta vårdslöshet på säljarens sida, utan den skall bestämmas enligt 1 och 2 mom. Syftet med stadgandet är att förhindra att köparen råkar i ett sämre läge till följd av att han försöker begränsa sin skada i enlighet med vad som förutsätts i kapitlets 33 § 1 mom. Ett liknande stadgande finns i 67 § 3 mom. köplagen.

Frågan om ersättning för indirekt skada behandlas också i avsnitt 2.2. i den allmänna motiveringen samt i motiveringen till 20 §.

Enligt 5 mom. har köparens familjemedlem som lider skada på grund av dröjsmålet samma rätt till ersättning som köparen själv. Med tanke på säljarens ersättningsansvar spelar det således ingen roll vem i familjen som t.ex. vidtar de åtgärder som blir nödvändiga på grund av avtalsbrottet och betalar kostnaderna för dessa. Det är sedan en annan sak att ersättningen, om man på köparens sida har förfarit på ett sätt som kan betraktas som underlåtelse att uppfylla skyldigheten att begränsa skadan, kan nedsättas.

Med köparens familjemedlem avses personer som bor i samma hushåll som han. De formella familjerelationerna har inte avgörande betydelse.

11 §. *Meddelande om hävning och skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om köparens skyldighet att underrätta säljaren om hävning eller krav på skadestånd på grund av dröjsmål. Så länge varan inte har avlämnats, kan säljaren inte gå miste om sin rätt att häva avtalet eller kräva skadestånd. Om varan däremot har avlämnats för sent och köparen i det skedet önskar häva avtalet, mister han sin hävningsrätt om han inte inom skälig tid efter avlämnandet underrättar säljaren om hävningen. I dessa fall är en skälig tid rätt kort, i allmänhet högst några dagar.

Om köparen jämte hävning vill kräva skade-

stånd, behöver han inte lämna något särskilt meddelande angående skadeståndskravet. Om köparen däremot endast vill kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, skall han dock på motsvarande sätt meddela detta inom skälig tid från avlämnandet. I fråga om beloppet och grunden kan kravet preciseras senare.

Paragrafen motsvarar 29 § köplagen, med undantag av att den skäliga tiden enligt köplagen räknas från det att köparen fick kännedom om avlämnandet. Emedan avlämnandet vid konsumentköp alltid sker först när köparen får varan i sin besittning och tidpunkten för avlämnandet således i allmänhet inte skiljer sig från den tidpunkt då han får kännedom om avlämnandet, finns det ringa praktiskt behov att i detta sammanhang tillmäta sistnämnda tidpunkt avgörande betydelse. Vid behov kan sistnämnda tidpunkt beaktas vid bedömningen av hur lång en skälig tid är. — Stadgandet ersätter 5 kap. 13 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag.

Varans beskaffenhet samt fel i varan

12 §. *Allmänt stadgande om fel.* Paragrafen innehåller stadganden om när en vara skall anses vara felaktig. De är inte avsedda att utgöra någon uttömmande definition av vad som avses med fel. Paragrafen innehåller bara de mest centrala, allmänna reglerna.

Paragrafens 1 mom. motsvarar 17 § 1 mom. köplagen. Enligt det skall varan i fråga om art, mängd, kvalitet, egenskaper och förpackning överensstämma med det som följer av avtalet. Bedömningen av om varan är felaktig skall således ske utgående från avtalets innehåll.

Hänvisningen till varans mängd sammanhänger med 43 § 2 mom. köplagen. Enligt det skall stadgandena om fel tillämpas vid ofullständig leverans, om det kan antas att säljaren anser sig ha fullgjort köpet i dess helhet. Detta stadgande aktualiseras t.ex. när det efter avlämnandet av en vara som skall levereras i delar framgår att det saknas något tillbehör som behövs för att montera eller installera varan. Tillämpningen av stadgandena om fel har då betydelse i det avseendet, att köparen måste reklamera, dvs. underrätta säljaren om felet, inom skälig tid från det att han upptäckte eller borde ha upptäckt det.

Paragrafens 2 mom. innehåller stadganden för de fall där ingenting särskilt har avtalats

om varans egenskaper eller där avtalet är ofullständigt i detta avseende, vilket ofta är fallet.

1 punkten motsvarar 17 § 2 mom. 1 punkten köplagen. Enligt den skall varan, om inte annat följer av avtalet, vara ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används. Mellan varor som tjänar samma syfte kan det finnas kvalitetsskillnader — som i allmänhet avspeglas i priset — utan att den kvalitativt sämre varan nödvändigtvis kan anses vara felaktig. Varan skall dock alltid vara ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används, dvs. den skall ha alla de egenskaper som förutsätts för att varan skall kunna användas för sitt ändamål, och den får å andra sidan inte ha egenskaper som gör den i något avseende olämplig för ändamålet.

2 punkten motsvarar 17 § 2 mom. 2 punkten köplagen. Enligt den skall varan vara ägnad för det särskilda ändamål för vilket varan var avsedd att användas, om säljaren vid köpet måste han insett detta ändamål och köparen har haft rimlig anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning. Stadgandet har betydelse bl.a i de fall då köparen inte väljer varan på eget bevåg, utan vänder sig till säljaren och förklarar för vilket ändamål han behöver varan och sedan gör sitt val med säljarens hjälp. Då svarar säljaren för att den köpta varan är ägnad för det ändamål köparen har uppgett. En förutsättning är att köparen i den situationen har haft rimlig anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning. När köparen är konsument och säljaren näringsidkare bör man i allmänhet utgå från att köparen måste kunna lita på säljarens sakkunskap och bedömning, om inte säljaren uttryckligen meddelar att han inte vet eller är säker på om varan är ägnad för köparens ändamål. Även vid konsumentköp kan situationen dock ibland vara sådan att köparen, t.ex. på grund av utbildning eller särintresse, har bättre sakkunskap angående varan än säljaren. Beroende på varusortimentets bredd kan säljaren nämligen inte alltid förutsättas ha detaljerade kunskaper om alla varors egenskaper. I ett sådant fall har köparen således inte nödvändigtvis rätt att åberopa stadgandet. Säljaren bär inte heller ansvar för fel, om det faktum att varan är olämplig för köparens ändamål beror på att köparen har förklarat ändamålet bristfälligt eller fel.

3 punkten motsvarar 17 § 2 mom. 3 punkten köplagen. Enligt den skall varan ha de egenskaper som säljaren har hänvisat till genom att lägga fram prov eller modell. Vid en bedömning av om fel föreligger har det prov eller den modell säljaren har lagt fram betydelse endast beträffande de egenskaper provet eller modellen avsågs beskriva.

4 punkten motsvarar 17 § 2 mom. 4 punkten köplagen.

Enligt den skall varan vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om förpackningen behövs för att bevara eller skydda varan. Om varan på grund av bristfällig förpackning t.ex. skadas vid transport efter avlämnandet eller förfars under normala förvaringsförhållanden, bär säljaren ansvar för felet.

Enligt 5 punkten skall varan till sin hållbarhet och i övrigt överensstämma med det som konsumenterna i allmänhet har grundad anledning att förutsätta vid köp av en sådan vara. Ett liknande stadgande ingår i gällande 5 kap. 1 § 2 mom. konsumentskyddslagen. I det föreslagna stadgandet har dock även uttryckligen nämnts varans hållbarhet, emedan det är fråga om en egenskap som är viktig ur konsumentens synvinkel. Hänvisningen till vad konsumenten har grundad anledning att förutsätta innebär att säljaren inte bär ansvar för fel t.ex. om varan går sönder efter ovanligt kort tid, om detta har skett på grund av att varan har utsatts för större påfrestning än vad konsumenten rimligen kan förvänta sig att en sådan vara håller. Den enskilda konsumentens förväntningar har ingen avgörande betydelse, bedömningen skall ske utgående från en mera allmän måttstock. Bl.a. priset kan ha betydelse vid en bedömning av vad som är rimliga förväntningar. Kvalitetsskillnaderna — i fråga om hållbarhet och övriga omständigheter — mellan varor som härstammar från olika tillverkare återspeglas ofta i prisnivån. Prisskillnaderna kan vara så ansevärda, att de kan tillmätas betydelse även vid bedömningen av konsumenternas rimliga kvalitetsförväntningar.

Paragrafens 3 mom. gäller olika myndighetsföreskrifters betydelse vid bedömningen av om fel föreligger. Enligt stadgandet skall varan till sina egenskaper överensstämma med de krav som uppställs i lag, förordning eller beslut av myndigheter. Myndighetsföreskrifterna kan gälla hurdana egenskaper en vara skall ha eller inte får ha för att den skall få marknadsföras. Stadganden eller bestämmelser enligt vilka va-

ran inte får användas för sitt ändamål, om den inte uppfyller uppställda krav, har också betydelse vid bedömningen av fel. I allmänhet har dylika stadganden och bestämmelser meddelats till skydd för hälsan, miljön eller egendom. Också sådana stadganden eller bestämmelser som har meddelats i standardiseringssyfte faller emellertid under detta moment, om de är förpliktande normer och inte endast rekommendationer.

För klarhetens skull innehåller stadgandet ett undantag för de situationer där köparen tänker använda varan för ett ändamål där det krav som uppställs i stadgandet eller i föreskriften saknar betydelse. Det kan t.ex. vara fråga om en gammal elektrisk apparat som säljs till en samlare eller till någon som för sin hobby ämnar ta isär apparaten. I dessa fall behöver varan inte nödvändigtvis uppfylla de krav som uppställs för varor som säljs för normalt bruk.

Enligt 4 mom. föreligger fel, om varan avviker från vad som stadgas i 1—3 mom.

Av 30 § köplagen framgår att köparen inte kan åberopa fel som beror på honom själv eller på något förhållande på hans sida. Denna princip gäller också vid konsumentköp. Det har dock inte ansetts nödvändigt att införa ett motsvarande, uttryckligt stadgande i förevarande kapitel.

13 §. *Uppgifter om varan.* Paragrafen gäller säljarens ansvar för uppgifter som har lämnats om varan.

Paragrafens 1 mom. motsvarar 18 § 1 mom. köplagen. Samma principer ingår även i 5 kap. 1 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag.

Stadgandet gäller säljarens ansvar för uppgifter som han själv har lämnat. Säljaren ansvarar också för uppgifter som har lämnats av hans anställda.

Enligt stadgandet är varan felaktig, om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen eller annars före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet. Till åtskillnad från gällande konsumentskyddslag nämns det inte i det föreslagna stadgandet särskilt att säljaren inte bär ansvar för fel, om köparen visas ha haft rätta uppgifter. Emedan det då är fråga om en situation där den uppgift som har lämnats av säljaren inte kan antas ha inverkat på köpet, har ett sådant stadgande inte ansetts nödvändigt.

Om säljaren före avtalet på ett tydligt sätt rättar de felaktiga, bristfälliga eller vilseledande

uppgifter som han lämnat, blir han inte ansvarig för fel, emedan uppgifterna inte kan anses ha inverkat på köpet i detta fall.

Paragrafens 2 mom. gäller säljarens ansvar för uppgifter som har lämnats av någon annan än säljaren. Enligt stadgandet föreligger fel, om varan inte överensstämmer med sådana i 1 mom. avsedda uppgifter som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, före köpet har lämnat vid marknadsföringen av varan. Hänvisningen till 1 mom. innebär att även i de fall som 2 mom. gäller kan ansvar för fel inträda på basis av sådana uppgifter om varans egenskaper eller användning som kan antas ha inverkat på köpet.

Stadgandet motsvarar 18 § 2 mom. köplagen. Säljarens ansvar för uppgifter som har lämnats av någon annan är enligt lagförslaget mera begränsat än det är enligt gällande konsumentskyddslag. Enligt gällande lag omfattar säljarens ansvar nämligen alla uppgifter som har lämnats om varan vid marknadsföringen i Finland, även sådana uppgifter som t.ex. härstammar från en konkurrerande näringsidkare.

Enligt 2 mom. ansvarar säljaren inte för fel, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt. I detta sammanhang har det ansetts motiverat att uttryckligen nämna rättandet, ty när det gäller uppgifter som har lämnats av någon annan än säljaren, krävs det inte nödvändigtvis att rättelsen har skett till köparen personligen. I dylika fall kan det räcka med att t.ex. den som har lämnat den vilseledande uppgiften har rättat den på ett tydligt sätt i sin marknadsföring före köpet, även om rättelsen inte har kommit till köparens kännedom. Om säljaren har varit medveten om att felaktiga eller vilseledande uppgifter har lämnats i ett tidigare säljled, kan man dock i allmänhet förutsätta att säljaren skall förhålla sig om rättelsen har kommit till köparens kännedom, och vid behov själv rätta uppgifterna vid köpet. I praktiken kan säljaren i allmänhet lättast försäkra sig om att rättelsen kommer till kundernas kännedom genom att foga ett meddelande till varan.

I likhet med 18 § 2 mom. köplagen innehåller momentet även den begränsningen, att säljaren inte ansvarar för fel om han varken kände till eller borde ha känt till de uppgifter som har lämnats. Undantaget kan ha betydelse t.ex. när köparen före köpet själv har vänt sig till ett tidigare säljled och fått felaktiga uppgifter om varan.

Enligt 3 mom. föreligger fel i varan, om varan inte åtföljs av de anvisningar som behövs för dess installering, montering, användning, skötsel eller förvaring. Stadgandet är nytt.

En förutsättning för ansvar för fel är att behövliga anvisningar inte ges tillsammans med varan. T.ex. anvisningar om hur varan skall installeras eller monteras är nödvändiga endast när det är meningen att köparen skall sköta dessa åtgärder själv. Däremot behöver varan inte förses med dylika uppgifter, om säljaren eller någon annan för hans räkning enligt avtalet skall installera varan, eller om det är fråga om en vara som endast personer med särskild behörighet får installera.

Vid bedömningen av om anvisningar behövs, beaktas vilka uppgifter säljaren med fog kan förutsättas ha förstått att kunden behöver. Även försäljningskanalen kan således ha betydelse vid bedömningen av vilka anvisningar säljaren skall ge. När t.ex. sådana reservdelar eller andra tillbehör för bilar vars installering kräver specialkunskaper säljs på ett ställe som främst är avsett för yrkesmän, är behovet av anvisningar mindre än när samma varor utbjuds till en vidare kundkrets.

Uppgifter som beställaren kan förutsättas känna till skall inte anses vara behövliga. Säljaren har rätt att utgå från att beställaren känner till sådant som är allmänt bekant och som man vet utgående från vanlig livserfarenhet.

I stadgandet avses sådana anvisningar som behövs vid normalt bruk av varan och som en vanlig köpare behöver. Däremot gäller stadgandet inte den särskilda upplysningsplikt som vid köpet kan inträda för säljarens vidkommande t.ex. på basis av stadgandena i 12 § 2 mom.

Med anvisningar om varans användning avses uppgifter om hur varan fungerar och hur den skall användas, samt uppgifter om dess eventuella särdrag eller säregenskaper, däremot inte uppgifter eller anvisningar om hur en vara av ifrågavarande slag i allmänhet bör eller kan användas. Den som köper t.ex. en symaskin skall få de tekniska anvisningar som behövs för användning av maskinen. Däremot är säljaren inte skyldig att ge köparen någon allmän handledning i maskinsömnad. Tekniska orsaker eller t.ex. farliga egenskaper hos varan kan kräva att den åtföljs av en särskild bruksanvisning.

Men anvisningar om varans skötsel avses

t.ex. tvätt- eller rengöringsanvisningar samt uppgifter om den service varan kräver. Med anvisningar om förvaringen avses t.ex. uppgifter om rätt förvaringstemperatur eller andra omständigheter som skall beaktas vid förvaringen.

Anvisningarna kan vara uttryckta antingen i ord eller bild eller med allmänt kända symboler. Som exempel må nämnas de allmänt vedertagna tvättbeteckningarna. Särskilt om det är fråga om en skadlig eller farlig egenskap hos varan, t.ex. om ett lättantändligt eller kemiskt irriterande ämne, räcker det inte alltid med att de anvisningar konsumenten behöver uttrycks endast med beteckningar som är vedertagna i kommersiell praxis, ty de är inte alltid tillräckligt väl kända bland konsumenterna.

Utgångspunkten är i allmänhet att det inte räcker med anvisningar på främmande språk. När det är fråga om en vara som är avsedd för en mycket begränsad kundkrets med speciell sakkännedom är det dock inte alltid motiverat att kräva att anvisningarna skall lämnas på finska eller svenska. I dessa fall torde det räcka om varan åtföljs av engelska anvisningar med de uppgifter som behövs.

Förordningen om uppgifter om konsumtionsvaror, som har utfärdats med stöd av produktsäkerhetslagen, innehåller också stadganden om uppgifter som skall åtfölja en vara. Enligt 4 § i nämnda förordning skall bl.a. följande uppgifter lämnas om konsumtionsvaror, om de behövs med tanke på konsumentens hälsa eller ekonomiska trygghet: tvätt-, rengörings- och skötselråd samt bruks- och förvaringsanvisning. De uppgifter som anges i det föreslagna stadgandet är således huvudsakligen sådana som skall ges även enligt nämnda förordning. När det gäller fel kommer ansvaret gentemot konsumenten således att komplettera produktsäkerhetslagens administrativa påföljdssystem. Det finns dock inget absolut samband mellan å ena sidan de uppgifter som krävs enligt förordningen och å andra sidan de uppgifter som krävs enligt det föreslagna stadgandet. Uppgifter som behövs för installering eller montering av varan nämns t.ex. inte särskilt i förordningen. I det föreslagna stadgandet har de dock ansetts vara så viktiga för konsumenten, att avsaknaden av behövliga uppgifter skall kunna betraktas som ett fel.

14 §. *Befintligt skick.* Paragrafen gäller bedömningen av fel i varan när varan har sålts ”i

befintligt skick” eller med ett liknande allmänt förbehåll. Stadgandet motsvarar 19 § 1 mom. köplagen. Ett i sak motsvarande stadgande finns i 5 kap. 6 § i gällande konsumentskyddslag. Emedan stadgandet har en stor praktisk betydelse vid köp av begagnade varor, är det skäl att hålla kvar det i konsumentskyddslagen.

15 §. *Avgörande tidpunkt för felbedömningen och betydelse av garanti.* Paragrafen gäller vilken tidpunkt som är avgörande vid felbedömningen samt betydelsen av en tidsbunden garanti vid bedömningen av frågan om varan har fel.

Enligt 1 mom. skall frågan om huruvida varan är behäftad med ett fel bedömas på basis av hurdana egenskaper varan hade då risken för varan övergick på köparen. Ett motsvarande stadgande finns i 21 § 1 mom. köplagen. Med tanke på säljarens ansvar för fel är den avgörande tidpunkten således i allmänhet tidpunkten för avlämnandet, dvs. i konsumentköp den tidpunkt då köparen får varan i sin besittning. För tydlighetens skull framgår av stadgandet — i likhet med köplagen — att säljaren ansvarar också för dolda fel, dvs. sådana fel som varan varit behäftad med vid tidpunkten då risken för varan övergick, även om de visar sig först senare.

Paragrafens 2—4 mom. gäller betydelsen av en tidsbunden garanti som givits för varan. I gällande konsumentskyddslag finns ett stadgande om garanti i 5 kap. 5 §. Lagförslagets stadganden om säljarens ansvar för fel är tvingande, på samma sätt som motsvarande gällande stadganden. Lika väl som andra avtalsvillkor om säljarens ansvar för fel skall även garantiutfästelser därför ge köparen minst samma eller bättre rätt än vad som följer av lagen. Annars är de ogiltiga. I fråga om avtalsvillkor som benämnts garanti har man i konsumentskyddslagen och vid tillämpningen av lagen haft som utgångspunkt att dessa villkor skall innebära en tilläggsförmån jämfört med lagen. Detta bygger på att benämningen garanti hos konsumenter alltjämt skapar särskilda förväntningar i fråga om varans kvalitet och det rättsskydd som sammanhänger med anskaffningen av varan. Även enligt detta lagförslag skall en garanti innebära en tilläggsförmån för konsumenten. En tidsbunden garanti påverkar bedömningen av frågan om när varan är behäftad med fel. Påföljderna vid fel bestäms enligt lagens stadganden, om garantivillkoren inte innehåller särskilda bestämmelser som är

förmånligare för konsumenten. När garantitiden har löpt ut bestäms säljarens ansvar för fel helt enligt lagens stadganden.

Enligt 2 mom. skall fel anses föreligga, om säljaren genom en garanti eller liknande utfästelse har åtagit sig att under en viss tid svara för varans användbarhet eller andra egenskaper och varan under denna tid försämras i det avseendet som utfästelsen omfattar. Varan skall dock inte anses felaktig, om säljaren gör sannolikt att försämringen beror på en olyckshändelse, felaktig hantering eller någon annan omständighet på köparens sida.

Stadgandet innebär att tidsbundna garantier som ges i samband med konsumentköp är s.k. funktionsgarantier. Det betyder att säljarens ansvar för fel som visar sig under garantitiden inte är beroende av om den ursprungliga orsaken till felet har funnits redan innan risken för varan gick över på köparen. En garanti åsidosätter således den princip som framgår ur 21 § 1 mom. köplagen. Även ordalydelsen i 5 kap. 5 § i gällande konsumentskyddslag kan anses förutsätta en dylik tolkning, som också verkar vara vedertagen t.ex. inom konsumentklagonämndens praxis.

Förutom att det föreslagna stadgandets ordalydelse gör betydelsen av en garanti klarare, innehåller stadgandet den materiella ändringen, att säljaren enbart genom att göra sannolikt att varans försämring beror på en olyckshändelse, felaktig hantering eller någon annan omständighet på köparens sida, kan åsidosätta det ansvar för fel som åvilar honom enligt garantin. Enligt sin ordalydelse förutsätter det gällande stadgandet att säljaren visar att felet eller försämringen beror på en omständighet som bör räknas köparen till last eller har föranletts av en olyckshändelse som varan har blivit utsatt för efter överlåtelsen. Emedan det kan vara mycket svårt för säljaren att förete full bevisning om att sådana omständigheter som avses i stadgandet förekommer på köparens sida, är det skäligt att det räcker med sådan bevisning som gör det sannolikt att försämringen av varan beror på sådana orsaker.

Emedan det inte är obligatoriskt att ge en garanti, kan säljaren även fastställa garantins omfattning enligt eget gottfinnande, t.ex. så att garantin inte gäller hela varan utan endast vissa delar eller egenskaper, eller så att vissa delar lämnas utanför garantin. Till varan kan t.ex. höra delar som slits vid normal användning och på vilka man inte kan tillämpa samma

garantitid som för övriga komponenter. Garantins omfattning bestäms således enligt utfästelsens innehåll, och skall i sista hand avgöras genom tolkning av utfästelsen.

Paragrafens 3 mom. gäller det ansvar för fel som åvilar säljaren på grund av en garanti som har givits av någon annan. Om en tidsbunden garanti eller någon annan utfästelse enligt 2 mom. har givits av någon i ett tidigare säljled — t.ex. av tillverkaren eller importören — eller av någon annan för säljarens räkning, skall varan anses ha fel under de förutsättningar som nämns i 2 mom. Utgångspunkten är således att säljaren, när en garanti har givits i ett tidigare säljled, bär samma ansvar för fel som om han själv hade givit garantin.

Till åtskillnad från gällande lag stipulerar det föreslagna stadgandet uttryckligen att säljarens ansvar på grund av en garanti som har givits i ett tidigare säljled gäller oberoende av om det kan anses att garantin har givits "för säljarens räkning" eller inte. Vid tillämpningen av konsumentskyddslagen har en sådan tolkning tillämpats i praxis, och lagförslaget innebär således ingen ändring i sak, utan endast ett förtydligande.

Momentets andra mening innehåller ett undantagsstadgande enligt vilket en garanti som har givits av ett tidigare säljled inte binder säljaren, om han före köpet har meddelat köparen detta på ett tydligt sätt. Säljaren skall således uttryckligen kunna frånta sig det ansvar som följer av en garanti som har lämnats t.ex. av tillverkaren eller av importören. Syftet med stadgandet är framför allt att hindra att säljaren mot sin vilja binds av sådana garantier som ett tidigare säljled kan ge t.ex. i samband med en försäljningskampanj, men som inte är vedertagna och som detaljhandlarna inte är medvetna om. Enligt stadgandet skall det dock även i andra fall vara möjligt för enskilda säljare att inte låta sig bindas av tillverkarens eller importörens garantisystem, t.ex. om han vill erbjuda varan till ett billigare pris men inom ramen för det allmänna ansvar för fel som lagen påbjuder. En förutsättning för befrielse från garantiansvaret är, att säljaren på ett tydligt sätt före köpet har meddelat köparen att han inte åtar sig ansvar enligt en garanti som har givits i ett tidigare säljled.

Köparen kan givetvis välja att rikta krav på grund av garantin direkt mot den som har givit utfästelsen, i stället för mot säljaren. Av kapitlets 31 § följer att konsumenten alltid redan

med stöd av lag har rätt att rikta krav enligt kapitlet t.ex. mot tillverkaren eller mot importören, om varan har ett fabriktionsfel eller ett fel som grundar sig på uppgifter som ett tidigare säljled har givit i sin marknadsföring. Av 31 § följer också att i förhållandet mellan konsumenten och det säljled som har givit en garanti skall frågan om garantins betydelse vid en bedömning av om fel föreligger avgöras enligt 15 §. De regler om bevisbördan som anges i 2 mom. gäller således även i dessa fall. Påföljderna för fel bestäms enligt stadgandena i förevarande kapitel, med de begränsningar som anges i 31 §, om inte garantin ur konsumentens synvinkel är fördelaktigare än lagen. En garanti som har givits av tillverkaren eller importören kan t.ex. ge köparen rätt att få tillbaka hela köpesumman, och ett sådant villkor åsidosätter den begränsning som anges i 31 § 2 mom. 3 punkten.

Av paragrafens 4 mom. framgår uttryckligen att en garanti eller en annan utfästelse som avses i 2 mom. inte begränsar det ansvar för fel som följer av denna lag. Såsom ovan har konstaterats följer detta redan av att stadgandena om säljarens ansvar för fel skall vara tvingande, på samma sätt som i gällande 5 kap. Emellertid visar erfarenheter från praktiken att särskilt konsumenterna, men ibland också näringsidkarna, fortfarande har bristfälliga eller felaktiga uppfattningar om innehållet i det lagstadgade ansvaret för fel och om den rättsliga betydelsen av garantiutfästelser, vilket har gjort det befogat att för klarhetens skull ta in ett uttryckligt omnämnande om att en garanti eller en annan motsvarande utfästelse inte begränsar de rättigheter som köparen har vid fel med stöd av lag. Detta innebär å ena sidan att felansvaret inte upphör då garantitiden löper ut, utan ansvaret för sådana fel som uppkommer efter det att garantitiden löpt ut bestäms enligt stadgandena i lagen. Å andra sidan innebär detta att köparens lagstadgade rättigheter inte kan begränsas till den del det gäller fel som berörs av garantin.

Påföljder vid fel

16 §. *Reklamation.* Paragrafens 1 mom. gäller köparens skyldighet att anmäla felet till säljaren, till den näringsidkare som har förmedlat köpet eller till någon annan näringsidkare som har förbundit sig att avhjälpa fel i varan eller

att annars svara för varans beskaffenhet. För att köparen skall bibehålla sin rätt att återopa fel i varan skall han enligt stadgandet lämna meddelande om felet, dvs. reklamera, inom skälig tid efter att han märkte eller borde ha märkt felet.

Stadgandet motsvarar 5 kap. 13 § 1 mom. i gällande konsumentskyddslag. På grund av det föreslagna 11 kap. 1 § finns dock tillägget att reklamationen även kan göras till den näringsidkare som har förmedlat köpet.

Stadgandet motsvarar även 32 § köplagen. Skillnaden är dock den att meddelandet enligt köplagen alltid skall lämnas till säljaren. Av detta kapitel 29 § framgår dessutom att 31 § köplagen, som gäller köparens skyldighet att undersöka varan efter avlämnandet, inte tillämpas vid konsumentköp. Vid konsumentköp har köparen således ingen särskild skyldighet att undersöka varan. Frågan om huruvida köparen har reklamerat i tid skall således bedömas enbart utgående från när köparen med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet borde ha märkt felet. Detta motsvarar principerna i gällande 5 kap.

Den tidpunkt då köparen blev eller borde ha blivit medveten om att det är fråga om ett fel enligt förevarande kapitel är avgörande vid bedömningen av när skyldigheten att reklamera inträder. Ett fel kan till en början visa sig på ett sådant sätt att köparen inte kan förutsättas omedelbart förstå att det är fråga om ett fel. Om det t.ex. har konstaterats funktionsstörningar eller något annat fel i en teknisk apparat, kan situationen vara sådan att köparen inte enbart på grund av funktionsstörningen kan förutsättas förstå att det är fråga om ett fel i varan och inte t.ex. om ett normalt reglage- eller servicebehov. Ibland framgår felet först när köparen har fört varan till reparation eller service.

När köparen är en konsument kan man i allmänhet inte kräva att han reklamerar lika snabbt som en näringsidkare. Den skäliga tid som reserveras för reklamation skall med andra ord i allmänhet vara längre vid köp av konsumtionsvaror än vid köp mellan näringsidkare. Dessutom är frågan om vad som är skälig tid naturligtvis beroende av omständigheterna, t.ex. av hur fort köparen har möjligheter att reklamera.

Enligt 2 mom. skall en reklamation som enligt 1 mom. har skett för sent inte alltid hindra köparen att återopa fel i varan. Enligt

1 punkten får köparen oberoende av 1 mom. återopa fel, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Principen är samma som i 33 § köplagen. Något motsvarande stadgande finns inte i gällande 5 kap. konsumentskyddslagen.

Säljaren kan han förfarit grovt vårdslöst t.ex. vid tillverkningen av varan eller då han före köpet har gett upplysningar om varan. Om köparen t.ex. har underlåtit att upplysa köparen om ett fel som han kände till, kan det däremot vara fråga om ett förfarande som strider mot tro och heder.

Enligt 2 punkten får köparen utan hinder av 1 mom. även återopa fel som består i att varan inte uppfyller de krav som uppställts med stöd av produktsäkerhetslagen (914/86) eller i andra stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom. Enligt 3 punkten gäller detsamma sådana fall där felet på annat sätt består i att varan är farlig för hälsan eller egendom. Dessa begrepp förekommer också i produktsäkerhetslagen och de skall i detta sammanhang förstås på det sätt som framgår ur 4 § i sistnämnda lag.

Den omständigheten att varan inte överensstämmer med stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan, eller att den annars är farlig för hälsan, har enligt gällande 5 kap. 4 § betydelse med tanke på köparens hävningsrätt. I dylika fall har köparen alltid rätt att häva köpet utan att bereda säljaren tillfälle att avhjälpa felet. Däremot påverkas köparens reklamationskyldighet inte av felets art. I de fall som avses i 2 och 3 punkten tillämpas enligt lagförslaget samma påföljdssystem som i andra situationer där fel förekommer, men i samband med dessa allvarliga fel är köparen särskilt skyddad så att ett dröjsmål med reklamationen inte leder till rättsförlust.

17 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Paragrafen innehåller ett stadgande om köparens rätt att vid fel i varan hålla inne det som är obetalt av köpesumman. Enligt stadgandet har köparen rätt att hålla inne betalningen på grund av fel. Köparen får dock inte innehålla ett belopp som står i uppenbar disproportion till de krav som kan komma i fråga på grund av felet.

I köplagen regleras köparens rätt att hålla inne betalningen i 42 §. Enligt nämnda lagrum har en köpare som har krav på grund av fel i varan rätt att hålla inne så mycket av betalningen som motsvarar kravet. Jämfört med

lagförslaget ställer köplagens stadgande strängare krav på köparens förmåga att bedöma vad han har rätt att fordra och hur stor del av köpesumman han har rätt att hålla inne.

Det föreslagna stadgandet skiljer sig från 5 kap. 12 § i gällande konsumentskyddslag i det avseendet att köparens rätt att hålla inne betalningen enligt gällande lag inte alls är beroende av vilka krav han har rätt att ställa på grund av felet. Även ett obetydligt fel ger således köparen rätt att hålla inne hela den återstående delen av köpesumman, även om det skulle vara uppenbart att felet inte kan leda till hävning av avtalet. En så ovillkorlig rätt att innehålla betalningen kan i vissa fall vara oskälig med tanke på säljaren. Dylika situationer kan uppstå när det är fråga om ett litet fel som kan avhjälpas och den obetalda köpesumman är betydande, vilket kan vara fallet t.ex. vid köp av en ny bil eller någon annan värdefull, tekniskt komplicerad vara.

Det föreslås därför att den princip som framgår ur gällande lag skall begränsas så att köparen, om den obetalda köpesumman eller den obetalda delen av köpesumman uppenbart överskrider de påföljder som kan komma i fråga på grund av felet i varan, inte får hålla inne hela det obetalda beloppet. Vid bedömningen av när en sådan situation är aktuell skall avgörande betydelse fästas vid vad en köpare som är konsument skäligen kan förut-sättas förstå med beaktande av de uppgifter om köparens rättsliga ställning som han har haft eller kunnat skaffa.

18 §. *Avhjälpan av fel.* Enligt 1 mom. har köparen rätt att kräva att säljaren på egen bekostnad avhjälper felet eller levererar en felfri vara i stället för den felaktiga. Säljaren skall emellertid inte vara skyldig att avhjälpa felet enligt köparens krav, om detta skulle orsaka honom oskäliga kostnader eller oskäliga olägenheter. Något motsvarande stadgande, enligt vilket köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälper felet, finns inte i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag. Ett sådant stadgande ingår däremot i 34 § 1 mom. köplagen, och skall enligt lagförslaget bli tvingande vid konsumentköp.

Redan nu ger 5 kap. 2 § 1 mom. konsumentskyddslagen köparen rätt att kräva en felfri vara i stället för den felaktiga. Det gällande stadgandet innehåller inga begränsningar i detta avseende. Det är emellertid uppenbart att det inte alltid kan bli fråga om leverans av en

felfri vara, t.ex. när det är fråga om köp av begagnade varor eller andra unika föremål. Även vid köp av andra typer av varor kan det ibland vara övermäktigt för säljaren att leverera en felfri vara, t.ex. när varan inte längre tillverkas vid den tid då felet upptäcks.

Enligt 34 § 2 mom. köplagen har köparen rätt att kräva omleverans, dvs. en felfri vara i stället för den felaktiga, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för köparen och säljaren insåg eller borde ha insett detta. Säljaren är dock inte skyldig att leverera en felfri vara, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna, eller om en omleverans skulle förutsätta uppostringar som inte är rimliga med hänsyn till den nytta köparen skulle ha av att säljaren skulle avlämna en felfri vara. Köparen har inte rätt att kräva en felfri vara i stället för en felaktig, om det är fråga om en vara som fanns vid köpet och som, med hänsyn till sina egenskaper och till vad parterna måste anses ha förutsatt, inte kan ersättas med någon annan vara.

Enligt det föreslagna stadgandet är köparens rätt att kräva en felfri inte beroende av om felet är väsentligt eller inte. I detta avseende skiljer sig förslaget från köplagen och motsvarar 5 kap. 2 § i gällande konsumentskyddslag. Emedan stadgandena i detta kapitel huvudsakligen kommer att bli tillämpliga vid köp av serieproducerade varor, är det alltså motiverat att utgå från att köparen får kräva omleverans oberoende av om felet är väsentligt eller inte. På samma sätt som enligt gällande lag skall säljaren enligt lagförslaget under vissa förutsättningar ha rätt att avhjälpa felet i stället för att leverera en felfri vara, om han så önskar.

Det föreslagna stadgandet skiljer sig emellertid från gällande konsumentskyddslag i det avseendet, att köparens rätt att kräva en felfri vara i stället för en felaktig inte är undantagslös. I syfte att förenkla stadgandena har köparens rätt att kräva omleverans förbundits med samma villkor som hans rätt att kräva att felet avhjälpas. Avsikten är dock att dessa villkor skall tolkas på samma sätt som villkoren i 34 § 2 mom. köplagen.

Avhjälpande av fel skall ske utan kostnader för köparen. I samband med avhjälpandet skall säljaren t.ex. bekosta det arbete, reservdelar och andra tillbehör som behövs för reparationen och — beroende på situationen — transporten eller reparatörens resor. Om köparen t.ex. skickar varan på sin bekostnad, skall

säljaren gottgöra honom för detta. Det framgår emellertid av stadgandet att säljaren kan ha rätt att vägra avhjälpa felet, om kostnaderna skulle bli orimligt höga. Om någon annan kan reparera felet till ett rimligt pris, kan köparen låta reparationen ske hos denna person och kräva ersättning för reparationskostnaderna av säljaren.

Emedan köparen enligt det föreslagna stadgandet har lagstadgad rätt att kräva att säljaren avhjälpas felet, blir motsvarande stadgande i gällande 5 kap. 3 § onödigt och upphävs.

Av kapitlets 29 § framgår att 35 § köplagen inte gäller vid konsumentköp. Enligt sistnämnda stadgande får köparen i allmänhet inte kräva avhjälpande av fel, om han inte lämnar säljaren meddelande om kravet i samband med att han reklamerar eller inom skälig tid därefter. Ett sådant tilläggsvillkor för rätten att kräva avhjälpande har inte ansetts vara motiverat vid konsumentköp. När köparen har gjort den reklamation som anses i 16 §, har säljaren redan på basis av reklamationen skäl att vara beredd på sådana påföljder som anges i kapitlet, bl.a. avhjälpande av felet. När säljaren har fått meddelande om felet kan han vid behov fråga köparen om denne tänker kräva att felet avhjälpas, och på det sättet få klarhet i saken. Dessutom har köparen enligt 2 mom. möjlighet att själv erbjuda sig att avhjälpas felet, och i samband med konsumentköp är detta ett mycket vanligt förfarande. Vid konsumentköp finns det således inte i praktiken något särskilt behov av ett stadgande som motsvarar 35 § köplagen. Om köparens krav på avhjälpande dröjer och dröjsmålet leder till att avhjälpandet orsakar säljaren oskälig olägenhet, är detta en omständighet som enligt 1 mom. skall beaktas vid bedömningen av förutsättningarna för köparens rätt att kräva avhjälpande av fel.

I 5 kap. 13 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag ingår ett allmänt stadgande enligt vilket köparen så snabbt som möjligt skall anmäla sina krav på grund av fel i varan samt grunden för kravet till säljaren eller den, mot vilken han vill framställa krav med stöd av stadgandena i nämnda kapitel. Stadgandet gäller också krav på leverans av en felfri vara.

Paragrafens 2 mom. gäller säljarens rätt att avhjälpa fel i varan antingen genom att reparera felet eller genom att tillstålla köparen en felfri vara. Även om köparen inte kräver att felet avhjälpas, får säljaren på egen bekostnad

reparera felet eller företa omleverans, om han utan dröjsmål sedan köparen har anmält felet erbjuder sig att göra detta. Genom att avhjälpa felet kan säljaren undvika hävning eller prisavdrag. Avhjälpandet påverkar dock inte säljarens skadeståndsskyldighet på annat sätt än att det kan minska den skada som köparen lider och som säljaren skall ersätta.

För att bibehålla sin rätt att avhjälpa fel i varan skall säljaren utan dröjsmål sedan han fått meddelande om felet erbjuda sig att avhjälpa felet. Uttrycket "utan dröjsmål" skall förstås så, att erbjudandet skall framföras så snart säljaren har fått tillfälle att konstatera felet och dess art eller det på annat sätt har blivit klart att det är fråga om ett fel i varan.

Enligt detta moment har köparen rätt att vägra godkänna att felet avhjälpas, om avhjälpandet skulle medföra oskäligen olägenheter för honom eller nedgång i varans värde eller risk för att han inte får sina kostnader ersatta. Även något annat särskilt skäl kan vara grund för vägran. Med hänvisningen till köparens kostnader avses t.ex. transportkostnaderna för en vara som skall repareras. Dessa kostnader skall betalas av säljaren, men det kan hända att säljaren blir tvungen att först lägga ut pengarna. Ett annat särskilt skäl som kan berättiga köparen att vägra låta säljaren avhjälpa felet, kan t.ex. vara det att avhjälpandet sannolikt inte lyckas.

Även om köparen kräver en felfri vara i stället för den felaktiga, har säljaren rätt att reparera felet, om köparen inte enligt de förutsättningar som ovan avses har rätt att vägra låta honom göra det.

Det föreslagna stadgandet motsvarar 36 § 1 mom. köplagen. Enligt förevarande stadgande krävs det dock uttryckligen att köparen utan dröjsmål efter att han har fått meddelande om felet erbjuder sig att avhjälpa det. En annan skillnad är att det ur det föreslagna stadgandet förklarhetens skull uttryckligen framgår att reparationen inte får leda till att varans värde nedgår. Dessutom nämns "annat särskilt skäl" som grund för vägran.

Motsvarande stadgande ingår i 5 kap. 2 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag. Förslaget skiljer sig från detta genom att det nuvarande stadgandet endast gäller avhjälpande av fel. Risker för kostnader för köparen och andra särskilda skäl nämns inte heller uttryckligen som grunder för vägran. I gällande stadgande krävs det inte heller uttryckligen att

erbjudandet om avhjälpande skall framställas utan dröjsmål efter det att köparen har reklamerat. I gällande stadgande nämns det däremot att säljaren skall erbjuda sig att utan dröjsmål avhjälpa felet. I stället för detta innehåller 19 § i lagförslaget ett stadgande varav det framgår att felet skall avhjälpas inom rimlig tid. Om så inte sker, kan köparen häva köpet eller kräva prisavdrag.

Om köparen utan anledning vägrar godta säljarens erbjudande om avhjälpande, kan han mista sin rätt såväl till hävning och prisavdrag som till full ersättning för sina kostnader för avhjälpandet, emedan han då ofta kan anses ha försummat sin plikt att begränsa den skada som felet orsakar.

Enligt 3 mom. får säljaren inte åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet enligt 2 mom., om köparen har avhjälpit felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kan krävas att köparen skulle avvakta avhjälpande från säljarens sida. Stadgandet motsvarar 36 § 2 mom. köplagen.

I stadgandet avses situationer där t.ex. ett fel i en bil måste repareras under en resa på annan ort eller där en reparation av andra orsaker måste ske så snabbt eller annars i en sådan situation att köparen har grundad anledning att vända sig till någon annan än säljaren.

Detta undantagsstadgande har för klarhetens skull tagits in i lagförslaget på samma sätt som i köplagen, emedan de situationer som stadgandet syftar på har lett till tvister i praktiken. Samma slutresultat följer dock även av stadgandena om köparens skyldighet att reklamera samt av 2 mom. Ibland måste felet avhjälpas redan innan köparen är skyldig att reklamera, och säljaren har inte heller enligt 2 mom. rätt att i dessa fall åberopa att han inte har fått tillfälle att avhjälpa felet.

Även om köparen skulle ha reklamerat innan han vidtog sina åtgärder, kan han å sin sida redan med stöd av 2 mom. ha rätt att avböja säljarens erbjudande om avhjälpande t.ex. på den grund att man på förhand kan bedöma att säljaren inte förmår avhjälpa felet inom rimlig tid. Även om det föreslagna 3 mom. således inte innebär någon ändring av innehåll i 2 mom., har stadgandet ansetts vara behövligt med tanke på tvister som uppstår i praktiken.

19 §. *Prisavdrag och hävning.* Paragrafen innehåller stadganden om köparens rätt till prisavdrag eller hävning av köpet. En gemensam förutsättning för dessa påföljder är att rättelse

av fel eller leverans av en felfri vara inte alls kommer i fråga eller att ett sådant avhjälpande trots köparens begäran eller säljarens erbjudande inte sker inom rimlig tid efter att köparen har reklamerat. Vid bedömningen av vad som är rimlig tid kan man bl.a. fästa avseende vid i vilket skede köparen skulle ha kunnat häva köpet på grund av säljarens dröjsmål.

Hänvisningen till att avhjälpande eller leverans av en felfri vara inte kommer i fråga avser de fall där förutsättningarna för dessa påföljder inte uppfylls eller där ingendera parten åberopar ifrågavarande stadganden. Som exempel kan nämnas sådana situationer där det redan på förhand är uppenbart att felet inte kan repareras och att en felfri vara inte kan levereras. Hänvisningen till att avhjälpande inte sker omfattar även de fall då man har försökt avhjälpa felet, men inte lyckats. I allmänhet måste man utgå från att köparen inte är skyldig att bereda säljaren flera än ett tillfälle att försöka avhjälpa fel i en standardvara. Om varan skar har skaffats eller tillverkats särskilt för köparen eller om den är värdefull och komplicerad till sin konstruktion, skall säljaren dock i allmänhet beredas några tillfällen att försöka avhjälpa felet.

För att köparen skall ha rätt att häva avtalet krävs dessutom att avtalsbrottet skall vara väsentligt. Om varan efter reparationsförsök har ett obetydligt fel, kommer hävning således inte i fråga. Däremot kommer prisavdrag alltid i fråga när fel inte avhjälpas eller köpet inte hävs.

Det föreslagna stadgandet motsvarar 37 § 1 mom. köplagen. I fråga om prisavdragets storlek konstateras i lagförslaget dock endast att köparen har rätt till ett prisavdrag som motsvarar felet. Detta beror på att det sätt att beräkna prisavdrag som anges i 38 § köplagen sällan lämpar sig som sådant vid konsumentköp. I praktiken blir man tvungen att bestämma prisavdragets storlek enligt prövning, utgående från varans bruks- eller bytesvärde eller t.ex. dess utseende.

Lagförslaget är formulerat på ett annat sätt än stadgandena i 5 kap. i gällande konsumentskyddslag, men den rådande situationen ändras inte i sak. Enligt gällande 5 kap. 2 § får köparen häva köpet, då någon annan påföljd med hänsyn till omständigheterna inte kan anses skälig för honom. De situationer där så är fallet torde i praktiken vara sådana där hävning av köpet kommer i fråga även enligt

de stadganden som nu föreslås. Enligt 5 kap. 4 § i gällande konsumentskyddslag har köparen alltid rätt att häva köpet, om varan inte överensstämmer med stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan, eller om varan är så bristfällig eller eljest till sin kvalitet sådan att den inte kan användas på åsyftat sätt utan att köparens eller någon annan persons hälsa äventyras. I sådana fall är köparen inte skyldig att bereda säljaren tillfälle att avhjälpa felet. Det har inte ansetts motiverat att hålla kvar detta specialstadgande. Det kan hända att även ett sådant fel som avses i stadgandet är lätt att avhjälpa, och det är inte befogat att ställa hinder i vägen om säljaren vill undvika hävning genom att avhjälpa felet.

De specialstadganden som ingår i 44 § köplagen och gäller hävning av köp i fall där varan avlämnas efter hand genom delleveranser skall tillämpas även vid konsumentköp.

Även stadgandena i 12 kap. köplagen angående verkningarna av hävning och bortfall av rätt till hävning i vissa fall skall tillämpas vid konsumentköp.

Enligt 29 § i förevarande kapitel gäller 39 § 2 mom. köplagen inte vid konsumentköp. Nämnade moment stadgar att köparen förlorar sin hävningsrätt, om han inte inom skälig tid efter att han har märkt eller borde ha märkt felet, eller efter den tid säljaren kan ha till förfogande för avhjälpande, meddelar säljaren att han häver köpet. Det har inte ansetts motiverat att vid konsumentköp binda köparens hävningsrätt till en sådan särskild tidsfrist. Om felet inte kan avhjälpas eller om avhjälpande inte sker eller inte lyckas, är det skäl för säljaren att vara beredd på hävning, och vid behov kan han på eget initiativ ta reda på om köparen tänker utnyttja sin hävningsrätt.

Nuvarande 5 kap. 13 § 2 mom. gäller även utövande av hävningsrätt. Förslaget innebär således en ändring i förhållande till tidigare lag.

20 §. *Skadestånd*. Paragrafen innehåller stadganden om säljarens skadeståndsskyldighet vid fel i varan. På samma sätt som i 10 § stadgas där om de primära förutsättningarna för skadestånd. Lagförslaget innehåller däremot inga stadganden om t.ex. hur den skada som skall ersättas skall beräknas. Avsikten är att stadgandena till den del kompletteras av de allmänna skadeståndsrättsliga principerna. Av dessa följer bl.a. att de utgifter som köparen eventuellt har besparats skall avdras från ersättningsbeloppet. Avtalspartens skyldighet att

begränsa sin skada framgår uttryckligen av 30 § 1 mom. i förevarande kapitel.

Enligt 1 mom. är huvudregeln att skadeståndsskyldigheten inte är beroende av om felet eller skadan beror på vårdslöshet på säljarens sida. På samma sätt som vid dröjsmål uppställs dock ett sådant villkor i fråga om vissa slag av skador. Med begreppet indirekta skador avses samma typ av skador både vid fel i varan och vid dröjsmål. Ersättningsskyldighet som omfattar all slags skada kan, på samma sätt som enligt köplagen, uppstå även på den grunden att varan vid köpet avvek från det som säljarens särskilt hade utfäst.

Som exempel på typiska skador eller förluster som köparen kan lida på grund av fel kan nämnas olika slag av utredningskostnader, såsom telefon- eller resekostnader, samt utgifter för reparation av varan när den inte repareras på säljarens försorg. T.ex. utgifter för temporär hyrning av en ersättande vara eller nödvändiga utgifter för tjänster som har anlitats i stället för varan kan också vara ersättningsskylldiga. Vid sådana skador inträder ersättningsskyldigheten oberoende av vårdslöshet.

Som indirekt skada betraktas för det första sådan inkomstförlust som drabbar köparen på grund av avtalsbrottet eller åtgärder i samband med avtalsbrottet. Som exempel kan nämnas de fall där köparen går miste om inkomst genom att han blir tvungen att utnyttja sin arbetstid till att utreda felet eller vidta nödvändiga åtgärder på grund av felet.

En förlust som beror på en förpliktelse som grundar sig på ett annat avtal skall också anses utgöra indirekt skada. Det kan t.ex. vara fråga om att ett fel i köparens bil leder till att han inte kommer fram i tid till följande anslutning och därigenom förlorar vad han har betalat för den resa han har beställt. Om denna typ av skador inte förblir helt oersatta — på grund av bristande kausalsamband eller adekvans — förutsätter säljarens ersättningsskyldighet således vårdslöshet på hans sida.

Som indirekt skada beaktas också väsentlig förlust av den nytta användningen av varan skulle ha berett, även om ingen direkt ekonomisk skada uppstår. I enlighet med vad som ovan har konstaterats kan nödvändiga kostnader för tillfällig hyra av en ersättande vara eller användning av ersättande tjänster bli ersättningsskylldiga som indirekt skada. I alla situationer är det dock inte möjligt att få någon sådan ersättande prestation, eller att anse att

den skadelidandes skyldighet att begränsa skadan skulle innebära att han måste utnyttja någon ersättande prestation. I enlighet med vad som konstaterades i den allmänna motiveringen kan förlusten av den nytta användningen av varan skulle ha berett även i dessa fall åsamka köparen konkret skada, t.ex. för att han blir tvungen att använda mera tid till att utföra sådant som den sålda varan var avsedd för och som skulle ha kunnat utföras snabbare med hjälp av varan i fråga. Köparen kan få skadestånd för att han på detta sätt har hindrats att dra nytta av tjänsten, även när detta inte leder till direkt ekonomisk förlust, om skadan är väsentlig och det har förekommit vårdslöshet på säljarens sida. Detsamma gäller annan väsentlig olägenhet som är jämförbar med förlust av den nytta användningen av varan skulle ha berett. Som exempel må nämnas den olägenhet som följer av att långvariga reparationer av felet utförs i köparens hem. Ersättningsbeloppet är beroende av prövning och skall naturligtvis ställas i proportion till olägenhetens art och till hur väsentlig den är.

Också i situationer där fel aktualiseras tillämpas regeln i 10 § 4 mom., enligt vilken ovan nämnda, i främsta hand indirekta skada skall ersättas på samma sätt som en direkt skada i den mån den orsakas av åtgärder för att begränsa annan typ av skada. Om köparen t.ex. låter bli att hyra en ersättande vara och på detta sätt lider en mindre inkomstförlust eller en väsentlig förlust av nytta av varans användning, skall denna inkomstförlust eller förlorade nytta som orsakats av begränsningen av en annan ersättningsskylld skada ersättas även om vårdslöshet inte kan konstateras på säljarens sida.

Säljarens skadeståndsansvar på grund av vårdslöshet omfattar enligt allmänna avtalsrättsliga principer både vårdslöshet på säljarens eller hans anställdas sida och vårdslöshet hos de självständiga företagare — jämte deras anställda — som säljaren har anlitat för att fullgöra avtalet. På samma sätt som i köplagen är således säljarens ansvar mera omfattande än arbetsgivarens ansvar enligt 3 kap. skadeståndslagen.

Vårdslösheten kan göra sig gällande antingen när avtalet ingås eller när det fullgörs. I det förstnämnda fallet kan det t.ex. vara fråga om att säljaren har gett sådana uppgifter om varan som han borde ha vetat att var felaktiga, eller att han har underlåtit att upplysa köparen om

sådana omständigheter beträffande varan som köparen borde ha blivit underrättad om.

Enligt 1 mom. kan säljaren bli ersättnings-skyldig både för direkta och för indirekta skador även på den grund att varan vid köpet avvek från det som säljaren särskilt har utfäst. Motsvarande stadgande finns i 40 § 3 mom. köplagen. Stadgandet kan tillämpas t.ex. om säljaren uttryckligen har garanterat att varan har en viss egenskap, eller om han på annat sätt vid marknadsföringen särskilt har poängterat en viss egenskap hos varan, med det visar sig att varan inte överensstämmer med vad som på detta sätt har utfästs.

Principen enligt vilken säljaren har ett striktare ansvar för vissa slag av skador än för andra skador har också anammats i 5 kap. 9 § i gällande konsumentskyddslag. I gällande lag har emellertid gränsdragningen mellan skador som faller under det strängare ansvaret och sådana som faller under det lindrigare ansvaret gjorts på ett annat sätt än i lagförslaget. Enligt gällande lag är säljaren alltid skyldig att ersätta köparens utgifter för nödvändiga åtgärder till följd av fel i varan samt hans utgifter för nödvändiga åtgärder som har blivit onyttiga på grund av felet. Annan skada är säljaren skyldig att ersätta endast om han inte visar att han har förfarit med omsorg. De utgifter som köparen enligt gällande lag alltid har rätt att få ersätta skall också enligt lagförslaget ersättas som direkta skador.

Även enligt 40 och 67 §§ köplagen är säljarens ansvar för direkt skada strängare än för indirekt skada. På grund av att situationerna är olika, är definitionen av begreppet indirekt skada i köplagen annorlunda än i förevarande lagförslag. En annan olikhet i jämförelse med köplagen är den att säljaren enligt köplagen i vissa fall kan befrias även från skyldigheten att ersätta direkt skada som har orsakats köparen. Såsom det har konstaterats i den allmänna motiveringen är dylika fall när det gäller fel i varan dock så sällsynta — särskilt i samband med köp av konsumtionsvaror — att det inte har ansetts motiverat med motsvarande begränsningar i detta sammanhang. Vid behov kan säljarens ersättningskyldighet jämkas. Såsom ovan har nämnts innehåller inte heller gällande 5 kap. någon motsvarande begränsning.

I 2 mom. ingår ett stadgande som motsvarar 10 § 5 mom. och enligt vilket köparens familjemedlem som lider skada på grund av felet har

samma rätt till ersättning som köparen själv. Även vid fel i varan har frågan om vilken familjemedlem som formellt är köpare och vem av dem som lidit skada således inte i sig någon betydelse med tanke på säljarens ansvar.

21 §. *Produktskador.* I 1 mom. stadgas om i vilken omfattning sådana skador som på grund av fel i varan uppkommer på annan egendom kan bli ersättningsgilla enligt 20 §. Om ett fel i varan orsakar skada på egendom som tillhör köparen eller någon medlem av hans familj och som i användningshänseende har omedelbar anknytning till den sålda varan, skall säljaren ersätta produktskadan enligt 20 §. Skyldigheten att ersätta den skada som drabbar egendomen, t.ex. skyldigheten att betala ersättning för värdeminskning eller för reparationskostnader, uppstår således oberoende av om felet eller skadan har berott på vårdslöshet på säljarens sida. En indirekt skada som eventuellt uppstår på grund av en sådan sakskada, t.ex. inkomstförlust eller väsentlig förlust av den nytta användningen av varan skulle ha berett, eller annan väsentlig olägenhet, skall ersättas enligt 20 § endast om säljaren eller någon på hans sida har förfarit vårdslöst.

Andra slag av produktskador faller utanför det skadeståndsansvar som stadgas i 20 §

Uttrycket "omedelbar anknytning i användningshänseende" avser t.ex. den situationen där ett fel i den sålda varan skadar sådan egendom som varan var avsedd för. Om t.ex. ett fel i en disk- eller tvättmaskin skadar de kärl eller textilier som tvättas eller om ett fel i ett stryklod skadar de kläder som stryks, skall säljaren ersätta skadan enligt 20 §. Detsamma gäller om t.ex. ett tvättmedel eller ett fläckut-tagningsmedel skadar en yta för vars rengöring medlet är avsett, eller om ett tapetklister skadar tapeten. När ett fel i en tvättmaskin däremot orsakar vattenskador på golv eller väggar eller möbler som finns i maskinens närhet, faller skadorna emellertid utanför den ersättnings-skyldighet som avses här.

Av de allmänna skadeståndsrättsliga principerna följer att köparen, om han själv har orsakat skadan eller medverkat till den genom att t.ex. underlåta att iaktta bruksanvisningar som har givits med varan, helt eller delvis kan mista sin rätt till ersättning.

Stadgandet utesluter inte möjligheten att kräva ersättning för skadan med stöd av produktansvarslagen, skadeståndslagen eller någon annan lag som eventuellt kommer i

fråga. Detta framgår även uttryckligt av förslaget i 11 kap. 1 b §. Om säljaren samtidigt är den som har tillverkat eller importerat varan, påverkar förevarande paragraf inte alls den ersättningsskyldighet som åvilar honom enligt produktansvarslagen. Stadgandet påverkar inte heller den ersättningsskyldighet som säljaren eventuellt har enligt 6 § produktansvarslagen.

Enligt nuvarande 5 kap. 11 § gäller det skadeståndsansvar som stadgas i kapitlet inte saksador på annat än den sålda varan. Lagförslaget skiljer sig således från gällande lag i det avseendet att säljarens skadeståndsansvar i begränsad omfattning skall gälla även denna typ av produktsador.

I 2 mom. finns ett stadgande om säljarens regressrätt i de fall där säljaren har varit tvungen att betala ersättning med stöd av 1 mom. Om säljaren betalar ersättning enligt 1 mom., övergår ersättningstagarens eventuella rätt att kräva ersättning med stöd av produktansvarslagen till motsvarande del på säljaren. Av stadgandet framgår att 10 § produktansvarslagen även gäller i fråga om säljarens rätt. Detta innebär att säljarens regressrätt inte kan åsidosättas på ett bindande sätt genom avtal som har ingåtts innan skadan visade sig.

Enligt 3 mom. skall vad som stadgas i kapitlet inte gälla ersättning för personskador som har orsakats av varans egenskaper. Principen är således samma som i 5 kap. 11 § i gällande konsumentskyddslag. När det gäller skadestånd på grund av personskador tillämpas i allmänhet produktansvarslagen eller skadeståndslagen.

22 §. *Skadeståndsskyldighet för andra än säljaren.* Paragrafen innehåller stadganden om den skadeståndsskyldighet som åvilar andra än säljaren. De stadganden om ansvar för fel i tidigare säljled som ingår i 31 § skall noteras separat.

Paragrafens 1 mom. gäller situationer där varan har fel på den grunden att den inte överensstämmer med uppgifter som någon annan än säljaren vid marknadsföringen har lämnat om varans egenskaper eller användning. I 13 § 2 mom. finns stadganden om de fel som avses. I dessa fall är den som har givit uppgiften skyldig att ersätta köparen för skadan enligt de grunder som anges i 20 och 21 §§, dvs. samma stadganden tillämpas på uppgiftsgivarens ersättningsskyldighet som på säljarens ersättningsskyldighet.

Av 13 § 2 mom. framgår att säljaren inte

ansvarar för dylika fel, om han varken kände till eller borde ha känt till de uppgifter som har lämnats. I sådana situationer kan köparen således kräva ersättning endast av den som har lämnat uppgiften.

Stadgandet ersätter 10 § 1 mom. i gällande 5 kap.

Paragrafens 2 mom. gäller situationer där någon annan än säljaren har förbundit sig att avhjälpa ett fel i varan eller annars, t.ex. genom att ge en garanti, åtagit sig att svara för varans egenskaper. Enligt stadgandet är den som ingått förbindelsen då skyldig att ersätta köparen för den skada han lider genom att förbindelsen inte uppfylls enligt de stadganden som gäller säljarens ersättningsskyldighet, dvs. 20 och 21 §§.

I 5 kap. 10 § 2 mom. i gällande konsumentskyddslag finns ett motsvarande stadgande om utfästelser att avhjälpa fel. När det gäller andra utfästelser som avser varan är stadgandet nytt. När det gäller garantier har stadgandet, på grund av kapitlets 31 §, betydelse endast i sådana fall där garantin har givits av någon annan än ett i 31 § avsett tidigare säljled.

Köparens skyldigheter och påföljder vid köparens avtalsbrott

23 §. *Priset.* Paragrafen innehåller stadganden om hur priset bestäms i de fall då det inte kan anses att det finns någon överenskommelse om priset. Enligt den första meningen i paragrafen skall köparen i dessa fall betala ett pris som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt. Stadgandet motsvarar 45 § köplagen.

I paragrafens andra mening finns ett stadgande om betydelsen av de prisuppgifter som har givits vid marknadsföringen. Om säljaren vid marknadsföringen av varan har lämnat sådana uppgifter om priset eller prisberäknings sättet som avser prisnivån vid tiden för köpslutet och uppgifterna kan antas ha inverkat på köpet, bestäms priset enligt dessa uppgifter. Begreppet marknadsföring skall i detta sammanhang, på samma sätt som vid tillämpningen av 13 §, anses ha en vid bemärkelse, så att det omfattar både uppgifter som har lämnats i annonser eller annan reklam som gäller varan, och t.ex. prisuppgifter som är framsatta i en

butik eller antecknade eller fästa på varans förpackning.

Å andra sidan bör det beaktas, att det i förevarande stadgande på samma sätt som i kapitlets övriga stadganden förutsätts att man kan anse att det redan finns ett bindande avtal mellan parterna. Stadgandet ger således inte svar på frågan om när de prisuppgifter som har lämnats vid marknadsföringen bör anses utgöra ett bindande anbud, på basis av vilket konsumenten har rätt att kräva att näringsidkaren säljer varan till det pris som har angetts.

De prisuppgifter som har lämnats vid marknadsföringen inverkar på hur priset bestäms under den tid uppgifterna gäller. Om det inte uttryckligen anges i marknadsföringen hur länge uppgifterna gäller, skall frågan om vad konsumenterna skäligen kan förutsätta i fråga om detta avgöras utgående från omständigheterna i det enskilda fallet. Därvid skall bl.a. beaktas vilken typ av vara det är fråga om samt vad som i övrigt framgår av marknadsföringen. Om det t.ex. klart framgår av marknadsföringen att det är fråga om ett specialpris som är avsett att vara tillfälligt, påverkar detta bedömningen.

24 §. *Tidpunkt för betalningen.* Paragrafens 1 mom. innehåller ett stadgande om tidpunkten för betalningen. Principen motsvarar den som framgår av 49 § 1 mom. köplagen. Om betalningstidpunkten inte är överenskommen, skall köparen betala när säljaren kräver det, dock inte förrän varan hålls tillgänglig för honom enligt avtalet. Av momentet framgår principen om samtidiga prestationer ur köparens synvinkel. Hur den ter sig ur säljarens synvinkel framgår av 4 § 2 mom.

Paragrafens 2 mom. kompletterar 1 mom. och motsvarar principen i 49 § 2 mom. köplagen. Enligt stadgandet har köparen i allmänhet rätt att undersöka varan innan han betalar. Arten av den undersökning köparen har rätt att utföra innan han betalar beror på köpeobjektet, sedvänja inom branschen samt på omständigheterna i övrigt. I allmänhet rör det sig närmast om en yttre besiktning av varan, inte t.ex. en tidskrävande provanvändning eller annan genomgripande undersökning. Av stadgandet framgår också uttryckligen att köparen inte har rätt att framskjuta betalningen för att undersöka varan, om undersökningen inte är förenlig med det avtalade leverans- och betalningssättet. T.ex. när varan enligt avtalet skall levereras mot postförskott, skall köparen beta-

la utan att därförinnan kunna öppna paketet och undersöka varan.

I 3 mom. finns ett stadgande om när en betalning som har skett genom postens eller bankens förmedling skall anses ha skett, då det gäller att bedöma om säljaren har rätt till dröjsmålsränta, hävning eller skadestånd. Enligt stadgandet är den avgörande tidpunkten den dag då banken eller posten har godkänt köparens betalningsuppdrag. Dröjsmål med förmedlingen av betalningen ger således inte säljaren rätt att kräva dröjsmålsränta eller häva avtalet och kräva skadestånd. Stadgandet avviker således från den allmänna principen enligt vilken betalningen anses ha skett när beloppet har antecknats på mottagarens konto.

Om köparen betalar genom bank- eller postgiro och ger betalningsuppdraget i bankens eller postens kontor, medför stadgandet att betalningen anses ha skett när uppdraget har tagits emot. I allmänhet sker det samtidigt en kontodebitering. Om köparen betalar genom förmedling av automat eller dataterminal, är den avgörande tidpunkten den då betalningsuppdraget tas emot och godkänns genom automatens eller på annat sätt genom bankens eller postens datasystem. Även i dessa fall sker kontodebiteringen i allmänhet samtidigt. Om köparen t.ex. har ett avtal om betalningstjänst enligt vilket han ger betalningsuppdragen till banken eller posten, anses uppdraget ha blivit godkänt när köparens konto debiteras. I dessa fall är den tidpunkten när betalningsuppdraget, dvs. bank- eller postgiroblanketten, har mottagits inte avgörande.

25 §. *Avbeställning.* Paragrafen innehåller ett stadgande om avbeställning. Stadgandet gäller de fall där varan skall avlämnas först efter köpet. Om köparen avbeställer varan innan den har avlämnats, har säljaren enligt stadgandet inte rätt att hålla fast vid köpet och kräva betalning. Däremot har säljaren rätt till ersättning för den skada han lider på grund av avbeställningen. Principen är densamma som i 52 § 2 mom. köplagen. Ersättningen bestäms enligt samma principer som när säljaren häver köpet. Om detta stadgas i 28 §.

När köparen avbeställer varan är säljaren skyldig att försöka begränsa skadan. De åtgärder som säljaren bör vidta på grund av avbeställningen bestäms således framför allt av köpeobjektets art samt av vilka åtgärder säljaren redan har vidtagit på grund av avtalet. Om säljaren har beställt varan av sin leverantör

men inte ännu fått den, kan det vara möjligt för honom att i sin tur komma överens med leverantören om avbeställning. Om beställningen gäller en vara som ständigt är efterfrågad, är det ofta ändamålsenligast att säljaren säljer den beställda eller reserverade varan till någon annan kund. Om beställningen gäller en vara som skall tillverkas särskilt för köparen och som sannolikt inte kan säljas till någon annan på skäliga villkor, innebär skyldigheten att begränsa skadan i allmänhet att säljaren skall avbryta tillverkningen och övriga förberedande åtgärder så snart han har fått veta om avbeställningen. I synnerhet om förberedelserna inte har framskridit särdeles långt är detta klart det lönsammaste sättet att begränsa skadan av avbeställningen.

26 §. *Dröjsmålsränta.* För klarhetens skull innehåller paragrafen en hänvisning till räntelagen, där det finns stadganden om säljarens rätt till dröjsmålsränta på betalning som inte sker i tid. Dröjsmålsränta kan komma i fråga när dröjsmål med betalningen inte leder till hävning eller avbeställning.

27 §. *Säljarens rätt att häva köpet.* Paragrafen innehåller stadganden om säljarens rätt att häva köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen. Specialstadgandena i 7 kap. konsumentskyddslagen, som gäller förutsättningarna för hävning av kreditköp och det förfarande som därvid skall tillämpas, utesluter stadgandena i förevarande paragraf.

Enligt 1 mom. får säljaren häva köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen, om avtalsbrottet är väsentligt. Stadgandet motsvarar 54 § 1 mom. köplagen.

Paragrafens 2 mom. innehåller stadganden om förfarandet angående tilläggstid. Om säljaren har förelagt köparen en bestämd tilläggstid för betalningen och den inte är oskäligt kort, får säljaren häva köpet om betalningen inte sker inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får köparen inte häva köpet genom att återropa 1 mom. Säljaren får dock häva köpet innan tilläggstiden har löpt ut, om köparen meddelar att han inte kommer att betala inom tilläggstiden. Momentet motsvarar 54 § 2 mom. köplagen.

De specialstadganden som finns i 56 § köplagen och gäller s.k. successiv leverans skall även tillämpas vid köp av konsumtionsvaror. Om betalningen skall ske efter hand i särskilda poster allteftersom avlämnande sker och det föreligger dröjsmål med betalningen av någon

post, får säljaren enligt nämnda stadgande häva köpet beträffande denna post enligt de stadganden som i övrigt gäller hävning. Säljaren får även häva köpet i fråga om en senare post, dock inte om det saknas anledning att anta att sådant dröjsmål med betalningen som ger rätt till hävning kommer att upprepas.

Av 3 mom. framgår en viktig begränsning av säljarens hävningsrätt. Sedan köparen har fått varan i sin besittning, får säljaren häva köpet endast om han har förbehållit sig rätt till detta i avtalet. Stadgandet motsvarar 54 § 4 mom. köplagen. En förutsättning för att säljaren skall kunna häva köpet sedan köparen har fått varan i sin besittning är således att avtalet innehåller antingen ett äganderättsförbehåll, enligt vilket äganderätten till varan övergår på köparen först sedan betalning har skett, eller ett återtagningsförbehåll, enligt vilket säljaren får kräva tillbaka varan om priset inte betalas avtalsenligt. Vid kreditköp kan säljaren dock återropa sådana förbehåll endast under de förutsättningar som anges i 7 kap. 16 § konsumentskyddslagen.

T.o.m. utan något särskilt förbehåll får säljaren dock häva köpet även sedan köparen ha fått varan i sin besittning, om köparen avvisar varan t.ex. genom att grundlöst återropa fel i varan.

Också 4 mom. innehåller en begränsning av säljarens hävningsrätt. Enligt stadgandet får säljaren inte häva avtalet på grund av dröjsmål med betalningen, när den försenade betalningen redan har erlagts. Stadgandet motsvarar i sak 59 § 1 mom. köplagen.

28 §. *Säljarens rätt till skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om säljarens rätt till skadestånd i de fall där säljaren häver köpet med stöd av 27 § på grund av köparens dröjsmål med betalningen eller där köparen avbeställer varan med stöd av 25 §. Om säljaren har rätt att häva avtalet med stöd av äganderätts- eller återtagningsförbehåll sedan köparen har fått varan i sin besittning, skall de specialstadganden om uppgörelse mellan säljaren och köparen som finns i 7 kap. konsumentskyddslagen tillämpas i stället för förevarande paragraf.

Enligt 1 mom. har säljaren i ovan nämnda fall rätt till ersättning för det första för sådana särskilda kostnader som han har haft genom att ingå och fullgöra avtalet och som han inte kan ha nytta av på annat sätt. Som exempel må nämnas sådana material- och arbetskostnader

som säljaren har lagt ner på tillverkningen av varan och som han inte kan tillgodogöra sig t.ex. genom att färdigställa och sälja varan till någon annan köpare. Det kan också bli fråga om ersättning för anskaffningskostnaderna för specialmaterial som har beställts för tillverkning av varan, även om materialet inte ännu har använts, om säljaren inte kan använda det i samband med andra avtal. Vid bedömningen av säljarens möjligheter att på annat sätt få någon nytta av materialanskaffningar eller andra kostnader som han har lagt ner för att fullgöra avtalet, skall de sannolika möjligheterna beaktas. Frågan om huruvida kostnaderna är ersättningsgilla skall således inte avgöras på basis av osäkra möjligheter att få någon nytta.

När säljaren har skaffat en färdig vara för att avlämnas till köparen, kan anskaffningskostnaderna således bli ersättningsgilla enligt 1 mom., om det sannolikt inte går att hitta någon annan köpare för varan och säljaren inte kan begränsa skadan t.ex. genom att avbeställa varan hos sin leverantör. Detta kan vara fallet t.ex. när det gäller en specialprodukt som har skaffats särskilt för köparen och inte finns i säljarens normala sortiment och på vilken det inte finns någon allmän efterfrågan.

Kostnader för uppgörande av ett anbud eller en kostnadskalkyl som eventuellt har föregått avtalet kan bli ersättningsgilla enligt 1 mom.

Enligt 2 mom. har säljaren, när det gäller annan skada än sådan som avses i 1 mom., rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till varans pris, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, de åtgärder som har vidtagits för att fullgöra avtalet samt omständigheterna i övrigt. Den vinst som säljaren skulle ha fått genom avtalet utgör i praktiken den mest betydande typen av sådana skador som stadgandet gäller. Storleken på ersättningen för utebliven vinst skall fastställas utgående från de faktorer som nämns i stadgandet.

Enligt stadgandet inverkar bl.a. tidpunkten för hävningen eller avbeställningen samt de åtgärder som vidtagits för att fullgöra avtalet på saken. Utgångspunkten är att full ersättning för den vinst som avtalet skulle ha medfört inte kan anses berättigad enbart på grund av att avtalet har ingåtts. Även vinsten bör anses uppstå allteftersom avtalet fullgörs. När ersättningen för utebliven vinst fastställs kan man således även beakta hur långt fullgörelsen har framskridit. Om avtalet hävs eller varan avbeställs i ett så tidigt skede att säljaren inte ännu

har vidtagit väsentliga åtgärder för att fullgöra avtalet, skall köparen således inte åläggas betala full ersättning för säljarens uteblivna vinst. Om hävningen eller avbeställningen däremot sker nära den avtalade tidpunkten för avlämnandet, och säljaren t.ex. redan har fått varan nästan färdig eller annars har fullgjort allt det väsentliga för att fullgöra avtalet, är det motiverat att han inte enbart får ersättning för sina kostnader, utan även för den vinst avtalet var avsett att medföra.

När det gäller övriga omständigheter som påverkar ersättningen för utebliven vinst skall bl.a. varans beskaffenhet beaktas, och även hurdan efterfrågan är på marknaden. Om köpeobjektet är en serieproducerad vara som det finns en ständig efterfrågan på, kan hävningen av ett enstaka avtal eller en enstaka avbeställning oftast inte anses föranleda någon ersättningsgill utebliven vinst. Ersättning för utebliven vinst kan således komma i fråga närmast i de fall där det inte alls finns någon allmän efterfrågan på varan eller där efterfrågan är liten eller sporadisk.

Ersättningen enligt 2 mom. kan förutom vinsten även omfatta täckning för affärens allmänna kostnader.

Enligt 3 mom. skall det under vissa förutsättningar vara möjligt att tillämpa ett system där den ersättning som avses i 1 och 2 mom. bestäms enligt schablonmässiga standardgrunder utan att det blir nödvändigt att bestämma ersättningens belopp särskilt i varje enskilt fall. Ett avtal enligt vilket den ersättning köparen skall betala har bestämts på förhand, t.ex. så att den motsvarar en viss del av köpesumman, är giltigt, om ersättningen är skälig med beaktande av den ersättning säljare i allmänhet skulle ha rätt till enligt 1 och 2 mom. i ett sådant fall.

Konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen kan med stöd av 3 kap. konsumentskyddslagen övervaka att avtalsvillkoren med hänsyn till de allmänna förhållandena inom branschen uppfyller de krav som ställs i paragrafen. Dessutom åligger det domstolarna att vid behov i enskilda fall bedöma om en avtalsenlig standardersättning är skälig. Av stadgandet framgår dock att den omständigheten att den konkreta skadan i ett enskilt fall är mindre än den avtalsenliga schablonmässiga ersättningen inte i och för sig utgör något hinder för tillämpning av villkoret eller förbehållet. Om den faktiska skadan i det enskilda

fallet dock skiljer sig från standardsättningen så klart, att det vore oskäligt att tillämpa villkoret, kan villkoret på denna grund lämnas utan avseende.

I 4 mom. finns ett stadgande om de grunder på vilka köparen kan befrias från skadeståndsskyldighet. Enligt momentet har säljaren inte rätt till skadestånd, om köparens dröjsmål med betalningen eller avbeställningen beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder som köparen inte skäligen kan undvika eller övervinna. Befrielsegrunderna är samma som de grunder på vilka köparen enligt 57 § 1 mom. köplagen kan befrias från ersättningsskyldighet på grund av dröjsmål med betalningen. Enligt det föreslagna stadgandet förutsätter en befrielse från ersättningsskyldighet dock inte att köparen inte hade kunnat räkna med betalningshindret vid köpslutet.

Övriga stadganden om konsumentköp

29 §. *Tillämpning av köplagen.* Paragrafen innehåller stadganden om förhållandet mellan lagförslaget och köplagen. Enligt paragrafens första mening tillämpas köplagen även på konsumentköp, om inte annat följer av konsumentskyddslagen. Samma sak framgår av 1 § köplagen, enligt vilken lagen gäller köp av lös egendom i allmänhet, och av dess 4 §, enligt vilken specialstadgandena i konsumentskyddslagen dock utesluter motsvarande stadganden i köplagen. Köplagens stadganden är dispositiva i den mån de är tillämpliga vid konsumentköp.

I samband med de stadganden som har behandlats ovan har för varje enskild fråga utretts vilka av köplagens stadganden som gäller även vid konsumentköp. Ytterligare kan stadgandena om rättsligt fel (41 § köplagen) samt stadgandena om befarat avtalsbrott (61 och 62 §§ köplagen) nämnas.

I paragrafens andra mening uppräknas de stadganden i köplagen som inte gäller vid konsumentköp.

Av dessa innehåller 13 § 3 mom. ett specialstadgande om riskens övergång då köparen enligt avtalet skall avhämta varan på en annan plats än hos säljaren. Enligt stadgandet går faran i dessa fall över på köparen redan när tiden för avlämnandet är inne och köparen har fått veta att varan kan avhämtas. Vid konsumentköp är det inte motiverat att till denna del

avvika från det stadgande enligt vilket säljaren med de undantag som nämns i andra meningen i den föreslagna 6 § 1 mom. bär risken för varan tills köparen får varan i sin besittning. I praktiken är de fall som avses i 13 § 3 mom. sällsynta vid konsumentköp.

I 15 § köplagen ingår ett specialstadgande om riskens övergång när köpet gäller en vara under transport. Vid konsumentköp har stadgandet ingen praktisk betydelse, men för klarhetens skull har det tagits med i förteckningen över undantag.

I 20 § 2 och 3 mom. köplagen finns stadganden om bl.a. undersökning av varan före köpet och om hur en försummelse i detta avseende påverkar köparens ställning. Det är inte motiverat att allmänt utsträcka tillämpningen av dessa stadganden till sådana fall där säljaren är en yrkesmässigt verksam näringsidkare och köparen en konsument. Detta innebär dock inte att man vid konsumentköp inte alls skulle kunna fästa vikt vid att köparen t.ex. vid köp av en begagnad vara har undersökt varan före köpet, och att han i det sammanhanget har upptäckt eller rimligen borde ha upptäckt ett fel eller en brist i varan.

I 24 § köplagen regleras de situationer där avlämnandet av varan har försenats och säljaren frågar köparen om denne godtar att varan avlämnas inom en viss tid, eller meddelar att han fullföljer avtalet inom en viss tid. Om köparen inte svarar inom en skälig tid efter att han har fått frågan eller meddelandet, får han inte häva köpet, om säljaren fullföljer avtalet inom den tid som han har angett. Stadgandet innebär således att hävningsrätten går förlorad på grund av passivitet. Paragrafen skall inte gälla vid konsumentköp. Om säljaren gör en förfrågan eller ger ett meddelande som avses i paragrafen, är den nya tiden bindande för köparen endast om han meddelar att han godkänner den.

I 31 § köplagen finns stadganden om undersökning av varan efter köpet. Dessa stadganden har betydelse vid tillämpning av reklamationssstadgandena i 32 § köplagen. Vid köp mellan näringsidkare och konsument är det inte skäligt att ålägga köparen någon särskild skyldighet att undersöka varan efter avlämnandet. Enligt lagförslaget förblir situationen i detta avseende sådan den är enligt gällande rätt. Saken har behandlats i motiveringen till 16 § 1 mom. i lagförslaget.

I 35 § köplagen behandlas köparens skyldig-

het att inom en viss tid meddela säljaren om ett krav på avhjälpande av fel, vid äventyr att han förlorar rätten att framställa ett sådant krav. 39 § 2 mom. köplagen innehåller stadganden om den tid inom vilken köparen skall lämna säljaren meddelande om hävning på grund av fel i varan, samt stadganden om förlust av hävningsrätten. På grund av de skäl som har nämnts i samband med 18 och 19 §§ skall dessa stadganden inte tillämpas vid konsumentköp.

I 47 § köplagen finns ett stadgande enligt vilket köparen skall reklamera mot säljarens räkning inom skälig tid, vid äventyr att han annars blir bunden av det pris som anges i räkningen. Vid köp mellan näringsidkare och konsumenter är det inte motiverat att ålägga köparen en sådan reklamationsplikt. Köparen skall oberoende av sådana korta tidsfrister ha rätt att göra invändningar mot säljarens räkning.

I 49 § 3 mom. köplagen finns ett stadgande om köparens skyldighet att betala köpesumman mot befraktningsdokument. De situationer som avses i stadgandet är sällsynta vid konsumentköp. Det är fråga om ett förfarande som är avsett för köp mellan affärsidkare och som inte är tillämpligt vid köp mellan näringsidkare och konsumenter.

I 57 § 2 mom. köplagen finns stadganden om säljarens rätt att kräva skadestånd av köparen i de fall där köparen inte har uppfyllt sin förpliktelse att medverka till köpet i tid eller inte har tagit emot varan i tid. Det vore inte skäligt att tillämpa dessa stadganden när köparen är en konsument. Säljaren skall dock även vid konsumentköp ha rätt att häva avtalet enligt 55 § köplagen på grund av sådana avtalsbrott.

I 58 § köplagen åläggs köparen skyldighet att meddela säljaren om han hindras att fullgöra sina förpliktelser och skyldighet att ersätta den skada som säljaren lider på grund av att meddelande inte lämnas. Enligt 2 mom. gäller stadgandet inte heller nu vid konsumentköp. Undantagsstadgandet överförs till förevarande paragraf och upphävs i köplagen.

I 60 § köplagen stadgas om köparens skyldighet att precisera varans egenskaper och om verkan av hans försummelse i detta avseende. Stadgandet har utformats med tanke på behov inom affärslivet och det är inte tillämpligt vid köp mellan näringsidkare och konsumenter.

Enligt 63 § 1 mom. köplagen är köparen vid säljarens konkurs skyldig att kontakta

konkursboet för att bereda boet tillfälle att tillträda köpet. Av 4 mom. i samma paragraf framgår att stadgandet inte tillämpas, om köparen är en konsument. Detta undantagsstadgande överförs till förevarande paragraf och slopas ur köplagen.

Enligt 73 § 2 mom. köplagen är en köpare, som vill avvisa en vara, under vissa förutsättningar skyldig att ta vård om varan för säljarens räkning trots att han inte har fått varan i sin besittning. Det är inte skäligt att ålägga en konsument någon vårdplikt i sådana fall.

I den föreslagna 28 § finns stadganden om säljarens rätt till skadestånd när han häver avtalet på grund av köparens dröjsmål med betalningen eller när köparen avbeställer varan. De stadganden om säljarens rätt till ersättning för prisskillnad som finns i 68 och 69 §§ köplagen skall således inte tillämpas vid konsumentköp.

Enligt 76 § 2 mom. köplagen är en köpare, som skall ta vård om varan för säljarens räkning, i vissa fall skyldig att sälja varan. Det är inte skäligt att ålägga en köpare i konsumentställning en sådan skyldighet.

I 75—78 §§ köplagen finns stadganden om förfarandet i sådana fall där någondera parten är skyldig att ta vård om varan för motpartens räkning. Stadgandena gäller bl.a. de situationer där köparen inte avhämtar eller tar emot varan enligt avtalet. I allmänhet är det då fråga om en situation där även köpesumman är helt eller delvis obetald.

Enligt nämnda stadganden har säljaren därvid under vissa förutsättningar rätt att sälja varan till någon annan för köparens räkning och täcka sin fordran på grund av köpesumman samt de vårdkostnader som köparen är skyldig att ersätta, i den mån försäljningsintäkterna räcker till. I dessa stadganden är utgångspunkten således att säljaren inte häver avtalet. Det är fråga om ett förfarande som gör det möjligt för säljaren att säkerställa sin fordran hos köparen åtminstone till en del, varvid återstoden kvarstår som köparens skuld.

I den föreslagna 28 § finns stadganden om säljarens rätt till skadestånd när han häver köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen. För att förfarandet enligt 15 kap. köplagen inte skall kunna leda till ett för säljaren gynnsammare slutresultat än en hävning av köpet, har det i förevarande paragraf införts ett stadgande enligt vilket säljaren inte

har rätt till större ersättning enligt 75—78 §§ köplagen än enligt den föreslagna 28 §. Den föreslagna begränsningen hindrar dock inte säljaren att kräva ersättning av köparen t.ex. när säljaren orsakas kostnader enligt 75 § köplagen då varan på grund av en omständighet på köparens sida inte kan avlämnas vid första försöket, utan först senare.

30 §. *Begränsning av skadan och jämkning av skadestånd.* Paragrafens 1 mom. innehåller ett stadgande om skyldigheten för den avtalspart som lider skada att begränsa sin skada. Stadgandet motsvarar 70 § 1 mom. köplagen. Vardera avtalsparten är skyldig att vid motpartens avtalsbrott i skäligen mån verka för att begränsa sin skada. Om avtalsparten försummar sin skyldighet kan påföljden bli att hans rätt till skadestånd nedsätts med ett belopp som motsvarar den förlust som han hade kunnat undvika om han hade förfarit riktigt. Om konsumenten t.ex. då den bil som han har köpt är obrukbar till följd av ett fel tyr sig till taxi såsom ersättande fordon, trots att det finns allmänna kommunikationsmedel, ersätts inte kostnaderna för taxin i sin helhet, utan endast i den mån som motsvarar kostnaderna för det billigaste till buds stående alternativet. Dessutom skall naturligtvis de utgifter avdras som skulle ha förorsakats av att egen bil används, men som i förevarande situation inbesparats. Detta följer av de allmänna principerna om hur skadestånd beräknas.

Med stöd av 2 mom. är det möjligt att jämka både sådant skadestånd som säljaren skall betala och sådant som köparen skall betala. Motsvarande stadgande finns i 70 § 2 mom. köplagen. Det föreslagna stadgandet innehåller dock utförligare uppgifter än köplagen om sådant som skall beaktas vid jämkning.

I 3 mom. finns ett särskilt stadgande om jämkning av skadestånd som köparen skall betala enligt 28 §. I de situationer som avses i 2 mom. har köparen drabbats av ett s.k. socialt prestationshinder. Jämkning kommer i fråga om dröjsmålet med betalningen eller avbeställningen har berott på betalningssvårigheter som köparen huvudsakligen utan egen förskyllan har råkat i på grund av sjukdom, arbetslöshet eller någon annan särskild omständighet. Jämningsgrunderna motsvarar de grunder för jämkning av dröjsmålsränta som anges i 11 § räntelagen. Även 7 kap. 16 § 2 mom. innehåller ett stadgande enligt vilket liknande grunder begränsar kreditgivarens rätt att göra gällande

påföljder vid dröjsmål med betalningen på basis av kreditavtal.

31 §. *Ansvar för fel i tidigare säljled.* Paragrafen innehåller stadganden om det ansvar för fel som säljled före säljaren har direkt gentemot den konsument som köpt varan.

Enligt 1 mom. har köparen med vissa begränsningar rätt att på grund av fel i varan rikta krav enligt detta kapitel även mot en näringsidkare som i ett tidigare säljled har överlåtit varan för återförsäljning. I stället för mot säljaren kan köparen således rikta sina krav på grund av fel mot en sådan näringsidkare i distributionskedjan till vilken han inte står i avtalsförhållande. Vanligen torde det bli fråga om tillverkaren eller, ifall varan härstammar från utlandet, om importören. Det är emellertid även möjligt för köparen att rikta sina krav t.ex. mot grossisten eller något annat mellanled i distributionskedjan. Förutsättningen för att köparen skall kunna ställa krav är, att näringsidkaren har överlåtit varan för återförsäljning. Köparen har således inte rätt att på grund av fel rikta krav mot tidigare säljled t.ex. om köpeobjektet är en vara som säljaren ursprungligen har skaffat för att ha som anläggningstillgång, men som han senare säljer till konsumenten.

Köparen kan inte med stöd av denna paragraf rikta krav på grund av fel i varan mot en näringsidkare som har deltagit i marknadsföringen eller distributionen av varan utan att vara part i ett avtal som gäller överlåtande av varan. T.ex. en handelsrepresentant som i något säljled har förmedlat köpet, kan inte bli ansvarig för fel i varan med stöd av denna paragraf. Å andra sidan är det inte nödvändigt att varan har överlåts för återförsäljning på grund av ett köpeavtal: en näringsidkare som har avlämnat en vara för återförsäljning med stöd av ett kommissionsavtal — en kommittent — är också ett sådant tidigare säljled som avses i paragrafen.

Köparen har rätt att välja att rikta sitt krav på grund av felet mot säljaren, eller att utnyttja sin i förevarande paragraf angivna rätt att rikta kravet mot ett tidigare säljled. Säljaren kan inte avvärja köparens krav genom att hänvisa till ansvar i tidigare säljled, och ett tidigare säljled kan inte avvärja köparens krav genom att hänvisa till säljarens eller något annat säljleds ansvar. En annan sak är, att den som på grund av felet kontaktas av köparen vid behov kan upplysa honom om vilket säljled det är ända-

målsenligast att vända sig till t.ex. för att få felet avhjälpt.

Paragrafens stadganden kan bli tillämpliga t.ex. i fall där en viss del som hör till varan härstammar från ett tidigare säljled. Det kan t.ex. vara fråga om att motorn till en båt som säljaren har tillverkat har skaffats hos en annan näringsidkare, och det visar sig att motorn har ett fel.

Utgångspunkten är att förutsättningarna för att krav skall kunna riktas mot ett tidigare säljled och innehållet i dessa krav bestäms enligt de stadganden som gäller i förhållandet mellan en sådan säljare och en sådan köpare som avses i förevarande kapitel. Både när det gäller begreppet fel och när det gäller påföljdssystemet bygger tidigare säljleds ansvar för fel således på samma principer som säljarens ansvar för fel. Köparen får således inte med stöd av denna paragraf — med de undantag som följer av sista meningen i 13 § 2 mom. — bättre rätt i relation till ett tidigare säljled än vad han har i relation till säljaren. Å andra sidan är ett tidigare säljleds ansvar enligt 2 mom. i vissa avseenden mera begränsat än säljarens.

För det första kan en näringsidkare i tidigare säljled inte enligt 2 mom. 1 punkten bli tvungen att svara för fel som uppstår efter att han har avlämnat varan och som har sin grund i orsaker som inte beror på honom. Ansvariet omfattar således inte fel som har sin grund i orsaker som hänförs sig till tiden efter att varan överläts vidare och som inte beror på näringsidkaren. Som exempel må nämnas fel som har sin grund i att varan har skadats i detaljhandlarens lager, eller som beror på oriktiga uppgifter som detaljhandlaren har lämnat om varan eller på annat förfarande på detaljhandlarens sida, t.ex. att han har försummat att ge köparen de bruksanvisningar som hör samman med varan.

Ett tidigare säljled kan således bli ansvarigt gentemot konsumenten för sådana fel som har sin grund i säljledet i fråga eller i ett ännu tidigare säljled. De vanligaste exemplen utgörs av olika planerings- eller tillverkningsfel som har uppstått i produktionsskedet samt fel som har sin grund i marknadsföringsuppgifter som har lämnats av ifrågavarande eller något tidigare säljled.

Enligt 2 punkten har köparen inte rätt att rikta krav mot ett tidigare säljled, om kravet har sin grund i en utfästelse som har givits av

någon annan än denne näringsidkare och som ger köparen bättre rätt än stadgandena i detta kapitel. Denna begränsning hänförs sig särskilt till 12 § 1 mom., enligt vilket innehållet i avtalet mellan säljaren och köparen är utgångspunkten vid bedömningen av fel. Begränsningen aktualiseras om säljarens utfästelse ger konsumenten rätt att göra påföljder gällande på grund av en omständighet som inte annars skulle betraktas som något fel. Säljaren kan t.ex. ha lovat att köparen får häva köpet, om han efter att ha provat varan är missnöjd med dess tekniska kvalitet eller andra egenskaper, oberoende av att varan utan nämnda löfte av säljaren inte skulle kunna anses vara felaktig. En dylik utfästelse kan konsumenten åberopa endast mot den som har givit utfästelsen. Trots att även dessa fall skulle kunna anses falla under 1 punkten, har man ansett att de för klarhetens skull kräver en särskild punkt i momentet.

Redan av ordalydelsen i momentets början följer att de påföljder konsumenten kan göra gällande bestäms enligt stadgandena i 5 kap. Om t.ex. en detaljhandlare har lovat köparen att denne har rätt att häva köpet om varan har fel även om felet inte är väsentligt, kan köparen inte åberopa löftet gentemot ett tidigare säljled. Även i detta avseende är förevarande punkt således närmast klagörande.

I fråga om garantiutfästelser följer av 15 § att en dylik utfästelse har betydelse vid bedömningen av när varan skall anses vara behäftad med fel. Om t.ex. tillverkaren har gett en ett års garanti för varan, kan konsumenten med stöd av 15 § 2 mom. göra gällande påföljder enligt kapitlet mot säljaren, om varan inom garanti-tiden visar sig ha fel och säljaren inte gör sannolikt att felet beror på ett sådant fel på köparens sida som nämns i 15 §. Emedan en garantiutfästelse således påverkar den lagenliga bedömningen av om fel föreligger, kan konsumenten utan hinder av förevarande stadgande och med stöd av garantiutfästelsen göra gällande krav på grund av fel även mot tidigare säljled.

Om garantiutfästelsen däremot ger konsumenten bättre rätt än kapitlets stadganden även när det gäller påföljderna för fel, kan konsumenten, såsom ovan konstaterats, göra gällande påföljden endast mot den näringsidkare som har givit utfästelsen. Det kan t.ex. vara fråga om ett löfte som ingår i en garanti som tillverkaren har givit och enligt vilket konsumenten har rätt att få två felfria varor i

utbyte mot en vara som har fått fel under garantitiden. Köparen kan inte i detta fall kräva den utlovade extra gottgörelsen av något annat säljled än av tillverkaren.

Begränsningen i 3 punkten gäller konsumentens rätt att kräva prisavdrag eller återbetalning hos ett tidigare säljled. Ett sådant krav kan konsumenten inte rikta mot ett tidigare säljled till den del kravet överstiger vad denna näringsidkares egen avtalspart skulle ha kunnat kräva på samma grunder, antingen enligt köplagen eller på grund av ett kommissionsförhållande.

Denna begränsning innebär att när konsumenten kräver prisavdrag av ett tidigare säljled, det pris som konsumenten har betalt till säljaren inte skall vara avgörande vid bedömningen av prisavdragets storlek, utan det pris till vilket ifrågavarande tidigare säljled har sålt varan vidare. Samma gäller i de fall där konsumenten vill häva köpet, dvs. vill kräva tillbaka köpesumman mot att han å sin sida återställer den felaktiga varan om näringsidkaren yrkar på det.

Däremot innebär stadgandet inte att konsumenten inte skulle kunna kräva prisavdrag eller hävning i de fall där sådana påföljder inte alls kommer i fråga enligt avtal mellan det säljled som konsumenten riktar sig mot och följande säljled. Såsom det framgår av momentets inledning är konsumentens rättigheter i förhållande till tidigare säljled självständiga, bygger på detta kapitel och påverkas inte av ansvarsbegränsningar som ingår i avtal mellan säljleden. Av begränsningen i fråga om kravets storlek följer dock att det vanligen inte lönar sig för konsumenten att åberopa stadgandena om prisavdrag och hävning gentemot ett tidigare säljled, utom när säljaren är på obestånd eller har upphört med sin verksamhet. — Det är sedan en annan sak att konsumenten t.ex. enligt en garanti av tillverkaren kan ha rätt att få tillbaka av denne hela den köpesumma han har betalt, om varan har fel. När kravet på återbetalning av köpesumman grundar sig på tillverkarens uttryckliga utfästelse blir förevärande punkt givetvis inte tillämplig.

Näringsidkaren behöver inte nödvändigtvis uppge varans återförsäljningspris för konsumenten, emedan parterna sinsemellan kan komma överens om gottgörelsens storlek och det i allmänhet inte behövs exakta uppgifter om återförsäljningspriset för att man skall kunna nå en överenskommelse. Dessutom kan

näringsidkaren enligt stadgandena i kapitlet oftast tillbakavisa ett krav på prisavdrag eller hävning genom att avhjälpa felet.

Om det tidigare säljledet är en näringsidkare som har avlämnat varan för återförsäljning med stöd av ett kommissionsavtal, är situationen en annan än vid överlåtelseavtal som bygger på köp. I dessa fall har kommissionären, när han har sålt varan vidare och blivit ansvarig för fel i varan, regressrätt gentemot kommittenten. Vid bedömningen av konsumentens rätt till prisavdrag eller återbetalning bestäms ersättningsens storlek utgående från vad kommissionären på motsvarande grund och med stöd av sin regressrätt skulle ha kunnat kräva av kommittenten på basis av sitt avtalsförhållande med konsumenten. Om konsumenten har köpt varan av en kommissionär, har konsumenten således gentemot kommittenten rätt till lika stort krav på prisavdrag eller återbetalning som gentemot den kommissionär som har agerat som säljare.

I 3 mom. finns stadganden om konsumentens skyldighet att anmäla felet till den näringsidkare mot vilken han vill rikta anspråk på grund av felet. Konsumenten förlorar sin rätt att göra sådana anspråk gällande gentemot ett tidigare säljled, om han inte underrättar denna näringsidkare om felet inom skälig tid efter det att han upptäckte eller borde ha upptäckt felet och hade fått nödvändiga uppgifter om näringsidkaren. Det räcker således inte med att köparen har reklamerat hos säljaren, reklamationen skall särskilt riktas till den som konsumenten vill rikta krav mot. Vid bedömningen av vad som är en skälig tid skall man dock beakta att konsumenten kanske först har vänt sig till säljaren på grund av felet utan att få någon gottgörelse, t.ex. på grund av att säljaren har blivit oförmögen att betala eller utan orsak har vägrat godkänna konsumentens lagenliga krav. Det är inte heller nödvändigt att köparen själv reklamerar direkt till det tidigare säljledet. Om köparen först har underrättat säljaren om felet och reklamationen har förts vidare genom denne till det tidigare säljledet, skall en sådan av säljaren förmedlad reklamation räknas köparen till godo i relation till det tidigare säljledet. Köparens skyldighet att reklamera kan t.ex. inte anses vara uppfylld i och med att detaljhandlaren helt allmänt har upplyst det tidigare säljledet om att det har kommit klagomål angående ett visst slag av varor.

På samma sätt som i 16§ ingår det i

momentet ett undantag för de fall där näringsidkaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Det andra undantaget gäller de fall där felet består i att varan till sina egenskaper inte uppfyller de krav som uppställs i stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom, eller att varan annars är farlig för hälsan eller egendom.

32 §. *Annan näringsidkares ansvar för fel.* Paragrafen innehåller ett stadgande om köparens valfria rätt att rikta krav på grund av fel direkt mot en näringsidkare som säljaren har anlitat för att fullgöra avtalet och i vars prestation felet finns. Som exempel må nämnas en självständig montör som säljaren har anlitat och i vars prestation felet finns. Paragrafen innehåller en hänvisning till 8 kap. 35 §, där frågan regleras närmare. Denna rätt gentemot underleverantörer spelar en större praktisk roll i samband med avtal om tjänster. Därför har stadgandena om detta införts i 8 kap. och i förevarande paragraf har man nöjt sig med en hänvisning till dessa.

8 kap. Vissa konsumenttjänstavtal

Allmänna stadganden om konsumenttjänstavtal

1 §. *Kapitlets tillämpningsområde.* I paragrafen definieras kapitlets tillämpningsområde.

Avsikten är att kapitlet skall gälla tjänster som näringsidkare förbinder sig att utföra åt konsumenter mot vederlag. Lagen skall inte gälla arbetsavtalsförhållanden. Kännetecknande för arbetsavtalsförhållanden är att den som utför arbetet verkar för sin avtalsparts — dvs. arbetsgivarens — räkning under dennes ledning och uppsikt.

Enligt 1 mom. gäller kapitlet för det första avtal om arbete på lösa saker. Det innebär bl.a. olika slag av reparationer och service, och de vanligaste föremålen för denna typ av tjänster är t.ex. motorfordon, båtar, hushållsmaskiner och konsumtionselektronik samt fritids- och sportartiklar. Även tjänster som innebär rengöring av textilier omfattas av kapitlet, såsom även reparation av textilier, pälsar och skor. Stadgandena i kapitlet skall också tillämpas t.ex. på tjänster som innebär framkallning av film. Kapitlet gäller också olika slag av tjänster som hänför sig till djurskötsel, t.ex. tjänster som erbjuds av veterinärer och av olika slag av

trimnings- o.dyl. vårdinrättningar för keldjur, förutsatt att den som utbjuder tjänsterna är näringsidkare.

För det andra skall kapitlets stadganden tillämpas på avtal om arbete på byggnader. Reparations-, service- och motsvarande arbeten som görs på en bostad omfattas av kapitlet oberoende av under vilka juridiska former bostaden innehas. Med tanke på tillämpningen av stadgandena i detta kapitel spelar det således ingen roll om det är beställarens egna hemshus, aktielaägenhet eller hyreslägenhet som är föremål för tjänsten, som i detta fall t.ex. innebär reparation.

Kapitlets stadganden gäller också arbete på sådana anläggningar på mark eller i vatten som inte är byggnader. Det kan t.ex. vara fråga om en lekstuga, en lätt lagerkonstruktion, ett skyddstak för bilar eller något motsvarande, ett staket, en veranda eller en brygga.

För det tredje skall även arbeten på annan fast egendom än på byggnader falla under detta kapitel. Som exempel må nämnas brunnssborrning, dränering av trädgårdsland eller andra jordförbättringsarbeten, plantering av blomsterbänkar eller snöskottning. Även i dessa fall har det ingen betydelse vilka ägandeförhållandena är när det gäller föremålet för arbetet. Det kan lika väl gälla en fastighet som beställaren äger eller en fastighet som beställaren besitter med stöd av arrendavtal.

I stadgandet är det fråga om arbete eller andra prestationer som hänför sig till ett visst slag av egendom. De tjänster som avses i kapitlet innebär väldigt ofta att den som utför tjänsten även skall tillhandahålla material. Arbetets andel är emellertid det viktigaste i prestationen. Uttrycket "arbete eller andra prestationer" har för enkelhetens skull använts i stadgandet för att beskriva den typ av avtal det är fråga om. Innehållet av det arbete som tjänsten förutsätter och olika tekniska hjälpmedels andel av prestationen kan variera. Ibland kan prestationen vara huvudsakligen maskinellt utförd. Detta gäller t.ex. en stor del av tvättinrättningarnas tjänster. Kapitlet skall också gälla sådana helt automatiserade tjänster som t.ex. avtal om användning av biltvättmaskiner som fungerar enligt självserviceprincipen.

För det fjärde skall kapitlets stadganden gälla avtal om tjänster som innebär tillverkning av en lös sak. Ett avtal om tillverkning av en lös sak skall i många fall bedömas enligt

stadgandena om köp av lösa saker. Enligt 2 § 1 mom. köplagen skall köplagen tillämpas på beställning av en vara som skall tillverkas, om inte beställaren skall tillhandahålla en väsentlig del av materialet. Såsom i samband med 5 kap. 1 § 1 mom. konstaterades, skall frågan om när stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen skall tillämpas på beställning av en vara som skall tillverkas även i fortsättningen avgöras enligt de kriterier som anges i 2 § 1 mom. köplagen.

Av 2 § 1 mom. köplagen följer att om beställaren tillhandahåller en väsentlig del av det material som behövs vid tillverkningen, är det inte fråga om köp utan om en tjänst. Stadgandena i förevarande kapitel gäller dessa fall. Det kan t.ex. vara fråga om tillverkning av en dräkt som sys upp av beställarens tyg, eller om tillverkning av en bokhylla eller en köksinredning av virke som beställaren har skaffat.

En väsentlig del kan betyda mindre än hälften. Det fordras således inte att beställaren skall tillhandahålla största delen av materialet.

Vid bedömningen av om beställaren har tillhandahållit en väsentlig del av materialet kan man i allmänhet använda materialets ekonomiska värde som utgångspunkt. I de flesta fall står materialinsatsens ekonomiska värde i relation också till dess funktionella betydelse som råmaterial i den sak som tillverkas. Som exempel må nämnas det ovan omtalade tyget till dräkten och virket till köksinredningen.

Det är emellertid inte nödvändigtvis alltid motiverat att endast beakta det ekonomiska värdet av det material som beställaren har skaffat. Om tillverkaren t.ex. tillhandahåller en ur funktionell synpunkt väsentlig del av materialet, skall avtalet inte betraktas som en tjänst enbart på grund av att beställaren kanske skaffar vissa dyrbara tillbehör.

I 2 § 2 mom. köplagen finns ett annat stadgande som gäller gränsdragningen mellan köp och avtal om tjänster. Enligt det gäller köplagen inte avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller någon annan tjänst, om tjänsten utgör den övervägande delen av förpliktelsen. Om säljaren utför tjänster åt köparen i anslutning till köpet, t.ex. fäster bindningar på skidor, installerar en tvättmaskin, sätter ihop möbler eller gör en liten ändring på en dräkt för att få den att passa köparens mått, skall avtalet i sin helhet bedömas som köp. Å andra sidan skall

t.ex. ett avtal om reparation, som även kan omfatta leverans av reservdelar, enligt stadgandet i allmänhet betraktas som tjänst och inte som köp. Bl.a. på grund av den yrkeskunskap som behövs för att lokalisera felet, för att bedöma vilka åtgärder som skall vidtas och för själva reparationsarbetet, utgör dessa arbeten en mera central del av reparatörens prestation än anskaffandet och leveransen av reservdelarna. Undantag i detta avseende är t.ex. de fall där en funktionsstörning i en apparat kan åtgärdas genom att en komponent byts ut helt rutinmässigt och detta inte kräver någon särskild yrkesskicklighet.

Stadgandena i förevarande kapitel skall å andra sidan inte tillämpas när det är fråga om reparation av ett fel i en köpt vara, när reparationen sker på basis av stadgandena om köp eller på grund av en utfästelse. Dylika reparationer bedöms enligt de stadganden som gäller för köp och betraktas inte som självständiga tjänster. Om säljaren i samband med köpet förbinder sig att svara för varans service och reparation på annat sätt än i ovan nämnda syfte, skall utfästelsen däremot bedömas enligt stadgandena i detta kapitel.

Det är inte alltid klart om uppdragstagarens prestationsskyldighet skall bedömas som ett köp med accessoriska tjänster eller som en tjänst med accessorisk materialleverans. Enligt köplagen skall detta avgöras utgående från vad som bör anses utgöra merparten av uppdragstagarens åtagande, dvs. utgående från hur väsentlig betydelse tjänsten har i avtalet. Uppmärksamhet skall först och främst fästas vid varans och tjänstens ekonomiska värde.

Med tanke på gränsdragningen mellan köp och tjänst kan inte värdet av de prestationer som ingår i avtalet vara den enda avgörande faktorn när det gäller att avgöra vilka stadganden som skall tillämpas på avtalet. När det gäller vissa slag av tjänster är det vanligt med t.o.m. stora variationer i relationen mellan varans värde och tjänstens värde, utan att det väsentliga innehållet i prestationen ändras. Vid reparation av bilar eller andra dyra anordningar behövs det ibland dyra, ibland billigare reservdelar utan att det för den skull vore skäl att bedöma avtalen olika i juridiskt avseende.

Prestationernas värde utgör således endast en riktgivande måttstock och kan inte tillmätas avgörande betydelse som klassificeringsgrund, om tillämpningen av värdet som måttstock skulle leda till ett resultat som skulle te sig

sluppmässigt med hänsyn till det rättsskyddsbehov som i allmänhet är förknippat med avtal av det slag det är fråga om. Även andra omständigheter måste beaktas. Betecknande för prestationer som bör klassificeras som tjänster är, att det uttryckligen är uppdragstagarens sakkunskap och skicklighet samt hans arbete som är av avgörande betydelse ur beställarens synvinkel. När man i oklara fall skall avgöra om ett visst avtal skall bedömas enligt stadgandena om köp eller enligt stadgandena om tjänst, bör man främst ta hänsyn till om en sådan tjänst som ingår i prestationen i allmänhet har en så central betydelse, att det är nödvändigt att kunna tillämpa de stadgandena i konsumentskyddslagen som har utarbetats speciellt med tanke på de särskilda rättsskyddsbehov som sammanhänger med tjänster.

T.ex. ett avtal som gäller leverans och montering av en utbytesmotor till en bil bör således i allmänhet kunna anses som köp, med hänsyn såväl till prestationernas värde som till rättsskyddsaspekterna. Ett avtal som innebär att parkett skall levereras och läggas kan, beroende på parkettens art och särskilt på arbetets andel, betraktas antingen som köp eller som tjänst. Den omständigheten att värdet av arbetet kanske är lägre än materialets värde utgör inte i sig något hinder för att betrakta avtalet som en tjänst, om arbetet med hänsyn till den kunskap och skicklighet som det kräver har en avgörande betydelse i avtalet.

Omständigheterna då avtalet ingicks kan också ha betydelse när det gäller att avgöra enligt vilket kapitel en prestation eller en del av prestationen skall bedömas. En parkett kan t.ex. säljas genom ett separat köp, och den affär som har sålt parketten kan dessutom senare på beställarens begäran och genom ett särskilt avtal förbinda sig att lägga parketten.

Av andra meningen i momentet framgår att stadgandena i 9 kap. i stället för 8 kap. tillämpas på vissa entreprenadavtal. De entreprenadavtal som kommer i fråga definieras i 9 kap. 1 §. Enligt nämnda paragrafs 1 mom. 3 punkten tillämpas kapitel 9 på sådana avtal där näringsidkarens prestationsskyldighet innebär uppförande eller grundlig reparation av byggnad eller fast konstruktion i anslutning till den, en i ekonomiskt avseende betydelsefull delentreprenad som hänför sig till ett sådant projekt eller en i ekonomiskt avseende betydelsefull grundlig reparation eller förbättring av en bostad. Mindre entreprenader i samband med

ett byggnadsprojekt eller ett projekt som gäller reparation av bostad faller under 8 kap. Genom förordning skall man enligt 9 kap. 1 § 3 mom. kunna bestämma ett lägsta penningbelopp för de entreprenader som faller under 9 kap. På detta sätt kan man precisera gränsen mellan 8 och 9 kap.

Enligt 2 mom. skall kapitlet inte gälla tjänster som innebär förvaring av konsumenters egendom. Det har ansetts ändamålsenligt att lämna sådana tjänster där näringsidkarens huvudsakliga skyldighet är att förvara och inte bearbeta eller på annat sätt behandla konsumentens egendom utanför det föreslagna kapitlet, eftersom dessa tjänster i hög grad avviker från tjänster som innebär reparation, service och tillverkning.

2 §. *Kapitlets tvingande natur.* Enligt paragrafen är stadgandena i kapitlet tvingande till förmån för beställaren, med de undantag som framgår särskilt. Till denna del hänvisas till motiveringen till 5 kap. 2 §.

Allmänna stadganden om uppdragstagarens prestation

3 §. *Avslutande av tjänst.* I paragrafen stadgas om när en tjänst skall anses vara avslutad.

Om den sak som är föremål för tjänsten finns i uppdragstagarens besittning för att han skall kunna utföra tjänsten eller om tjänsten gäller tillverkning av en lös sak, anses tjänsten vara avslutad när saken har lämnats i beställarens besittning efter utfört arbete. Med detta kan likställas att saken avlämnas till någon annan som verkar för beställarens räkning. Det kan t.ex. vara fråga om ett transportföretag eller en bekant som beställaren har gett i uppdrag att avhämta eller ta emot saken. Om uppdragstagaren har åtagit sig att transportera tillbaka saken till beställaren, antingen så att han använder sin egen transportmateriel eller anlitar en självständig företagare mot särskilt vederlag som eventuellt uppbärs hos beställaren, anses tjänsten vara avslutad när saken efter transporten avlämnas i beställarens besittning eller hos någon mottagare som verkar för dennes räkning.

I andra än ovan nämnda fall, dvs. t.ex. när tjänsten utförs hemma hos beställaren, anses tjänsten vara avslutad när den har slutförts, dvs. när uppdragstagaren har fullgjort sin prestationsskyldighet. Ibland kan tjänsten an-

ses vara slutförd i den bemärkelse stadgandet avser, även om uppdragstagaren inte skulle ha fullgjort sin prestationsskyldighet till punkt och pricka. Detta kan vara fallet t.ex. när prestationen har slutförts i alla väsentliga avseenden och endast vissa kompletterande delar av prestationsskyldigheten, såsom den slutliga justeringen av en apparat, uppsnyggningen av spår efter arbetet eller någon motsvarande finish återstår.

Regeln enligt vilken tjänsten skall anses vara avslutad när den har slutförts skall tillämpas även när tjänsten avser tillverkning av en sak hos beställaren. Det kan t.ex. vara fråga om att inventarier som hör till en bostad, exempelvis skåp, hyllor eller anordningar som är avsedda för gårdsplanen, tillverkas på platsen.

Det kan hända att det av avtalsvillkoren följer att tjänsten skall anses vara slutförd först när t.ex. en särskild slut- eller överlåtelsegranskning har utförts.

Frågan om när tjänsten är avslutad har betydelse vid bedömningen av om tjänsten har utförts i tid, samt vid tillämpningen av stadgandena i 23 § 3 mom. som gäller risken för en prestation som har gått förlorad genom en olyckshändelse.

4 §. *Tiden för avslutandet.* Paragrafen innehåller ett stadgande om tiden för avslutandet i de fall när frågan har lämnats öppen i avtalet. Om parterna inte har kommit överens om att tjänsten skall avslutas vid en bestämd tidpunkt, efter anfordran eller utan dröjsmål, skall den enligt paragrafen avslutas inom en sådan tid från avtalsslutet som är skälig med hänsyn till tjänstens art och omfattning. Stadgandet motsvarar 5 kap. 4 § 1 mom. Vad som anses med skälig tid beror i väsentlig grad på arten av den tjänst det är fråga om. Bedömningen skall således främst ske utgående från vad som kan anses vara den normala leveranstiden för en tjänst av det slag det är fråga om. Också de uppgifter som har lämnats vid marknadsföringen av tjänsten kan ha betydelse vid bedömningen av vad som bör anses vara skälig tid. Ibland har uppdragstagaren vid marknadsföringen lämnat i den grad exakta uppgifter om prestationstiden, att de som sådana kan anses vara lika bindande för uppdragstagaren som en uttrycklig överenskommelse om tiden.

I samband med tjänster kommer man ofta överens om när uppdragstagaren skall påbörja sin prestation eller när de olika arbetsskedena skall utföras. Detta kan vara nödvändigt t.ex.

för att beställaren skall kunna se till att uppdragstagaren kan komma in till det ställe där tjänsten skall utföras. Sådana terminer behandlas inte i förevarande paragraf. Stadgandena om uppdragstagarens dröjsmål kan dock även bli tillämpliga när uppdragstagaren inte påbörjar tjänsten vid avtalad tidpunkt eller annars inte följer avtalad tidtabell. Frågan behandlas närmare i inledningen till motiveeringen till 7 §.

5 §. *Materialanskaffning.* Enligt paragrafen är utgångspunkten den, att uppdragstagaren skall skaffa de ämnen, reservdelar och tillbehör som behövs för tjänsten. Om parterna inte särskilt kommer överens om att beställaren skall skaffa det material som behövs eller en del av det, skall uppdragstagaren sköta materialanskaffningen.

6 §. *Tilläggsarbeten.* Paragrafen gäller uppdragstagarens rätt att utföra s.k. tilläggsarbeten, dvs. arbeten som inte hör till uppdraget.

Uppdragets omfattning beror främst på avtalets innehåll och tolkningen av avtalet. Det krav på yrkesskicklighet och omsorg som ställts på uppdragstagaren kan också spela en roll i detta avseende. I avtalet har man eventuellt exakt räknat upp de åtgärder som uppdraget omfattar. I sådana fall är det i allmänhet relativt lätt att konstatera vad uppdraget omfattar samt när det är fråga om ett tilläggsarbete. Även om innehållet i uppdragstagarens prestationsskyldighet har preciserats rätt exakt, är preciseringen inte nödvändigtvis avsedd att vara helt uttömmande. Parterna kan ha förutsett att uppdraget omfattar även sådana smärre kompletterande åtgärder som inte har nämnts uttryckligen men som i allmänhet hör ihop med de åtgärder som räknas upp i avtalet.

Framför allt i samband med tjänster som innebär reparation är det rätt vanligt att beställaren inte förmår definiera vilka åtgärder tjänsten skall omfatta. Om beställaren när avtalet ingås meddelar att han önskar att uppdragstagaren reparerar en sak som har ett visst fel som kan upptäckas vid en yttre besiktning, är det i allmänhet klart att beställaren avser reparation av just det felet och inte andra särskilda åtgärder som saken eventuellt är i behov av. Det kan också hända att beställaren lämnar in en sak för reparation utan att han dess närmare känner till vilket fel den har. Om uppdragstagaren lokaliserar felet när avtalet ingås, kan man i allmänhet utgå från att uppdraget gäller de åtgärder som

reparationen av det felet kräver, om man inte uttryckligen har kommit överens om att även andra fel som eventuellt framkommer senare skall repareras.

Om uppdraget har förblivit mycket ospecificerat, vilket ibland är fallet särskilt i fråga om reparationer, är det svårt att tillämpa stadgandena om tilläggsarbeten. Ju mera ospecificerat uppdraget är, desto större betydelse har däremot stadgandena i 14 §, enligt vilken uppdragstagaren är skyldig att kontakta beställaren för att få ytterligare anvisningar, om det efter att avtalet har ingåtts framkommer att det vore uppenbart oändamålsenligt att utföra tjänsten eller att den skulle bli betydligt dyrare än man hade kunnat förutse.

För att uppdragstagaren skall ha rätt att utföra tilläggsarbeten krävs det enligt 1 mom. för det första att åtgärderna är nödvändiga och att det är ändamålsenligt att de utförs i samband med de arbeten som hör till uppdraget. Båda dessa omständigheter skall bedömas ur beställarens synvinkel och med tanke på beställarens fördel. Nödvändigheten av tilläggsarbeten skall bedömas framför allt utgående från behovet att bevara föremålets funktionsduglighet och användbarhet. Tilläggsarbeten kan vara motiverade, om de är nödvändiga ur nämnda synpunkt eller förnuftiga med beaktande av föremålets värde, dess återstående brukstid samt övriga motsvarande omständigheter. Egentliga förbättringsarbeten skall däremot i allmänhet inte utföras utan beställarens tillstånd. Behovet av tilläggsarbeten behöver inte nödvändigtvis vara omedelbart, bara behovet framstår så klart att det är förnuftigt att vidta åtgärderna i samband med det beställda arbetet.

Förutom att tilläggsarbetena skall vara behövliga, krävs det att det är ändamålsenligt att utföra dem i samband med uppdraget. De arbeten som hör till uppdraget och tilläggsarbetena behöver inte nödvändigtvis ha ett omedelbart tekniskt eller funktionellt samband med varandra. Med tanke på kravet på ändamålsenlighet är det avgörande huruvida det är förnuftigt att utföra tilläggsarbetena samtidigt som de arbeten som hör till uppdraget. Ändamålsenligheten kan t.ex. ligga i att den anordning som enligt uppdraget skall repareras har tagits isär för reparationen på ett sådant sätt att det är enkelt att samtidigt utföra tilläggsarbetet. Vid bedömningen av om tilläggsarbetena är ändamålsenliga skall särskilt de ekono-

miska aspekterna beaktas, såsom t.ex. hur stora kostnader beställaren besparas om han får tilläggsarbetena utförda i samband med det avtalade uppdraget i stället för att bli tvungen att låta utföra dem senare separat. Dessutom kan det vara skäl att fästa uppmärksamhet vid andra omständigheter, t.ex. vid säkerhetsaspekter samt vid den olägenhet det skulle innebära om saken ofta skulle vara obrukbar på grund av återkommande reparationer.

Enligt 1 mom. skall uppdragstagaren, sedan han har upptäckt behovet av tilläggsarbeten, i första hand be beställaren om tillstånd att få utföra dem. Det är klart att uppdragstagaren med tillstånd av beställaren har rätt att utföra även sådana tilläggsarbeten som inte uppfyller de krav på behövlighet och ändamålsenlighet som uppställs i stadgandet.

Enligt 2 mom. har uppdragstagaren rätt att utföra vissa tilläggsarbeten även utan uttryckligt tillstånd av beställaren. Denna rätt gäller endast sådana tilläggsarbeten som uppfyller kravet på behövlighet och ändamålsenlighet. Det skall vara tillåtet att utföra tilläggsarbeten utan beställarens tillstånd, om beställaren inte är anträffbar inom en tid som är rimlig med hänsyn till omständigheterna.

Vid bedömningen av vad uppdragstagaren i det enskilda fallet bör göra för att få kontakt med beställaren och vad som kan anses vara en rimlig tid skall man särskilt beakta hur omfattande tilläggsarbetena är samt vad de kostar. Vid behov skall uppdragstagaren avbryta arbetet och försöka nå beställaren t.ex. genom upprepade telefonpåringningar. Vid bedömningen av hurdana åtgärder uppdragstagaren skäligen kan förväntas vidta för att få kontakt med beställaren, skall man också beakta den olägenhet uppdragstagaren eventuellt åsamkas t.ex. med hänsyn till andra uppdrag. Om det redan vid det första kontaktförsöket framgår att beställaren inte kommer att vara anträffbar inom en tid som med tanke på omständigheterna är rimlig, kan uppdragstagaren genast fatta beslut om tilläggsarbetena.

De nödvändiga kostnader som har föranletts av att uppdragstagaren har tagit kontakt och avbrutit arbetet kan han kräva av beställaren. Även beloppet av dylika kostnader — både som sådana och i relation till kostnaderna för de avsedda tilläggsarbetena — skall beaktas vid bedömningen av vad som är rimlig tid för att få tag på beställaren.

Om beställaren inte anträffas inom rimlig tid, får tilläggsarbetena enligt 2 mom. utföras endast om de totala kostnaderna som uppbärs för dessa är ringa eller små i förhållande till den avtalade tjänstens pris eller det angivna ungefärliga priset. Om man har kommit överens om ett visst maximipris för tjänsten, får det aldrig överskridas. Tilläggsarbeten får utföras för det första om de totala kostnaderna för dem blir små. Ur beställarens synvinkel är det i allmänhet inte betänkligt att utföra behövliga och ändamålsenliga tilläggsarbeten, om de tilläggskostnader som föranleds är små även när de inte kan anses vara små i relation till den avtalade tjänstens pris. T.ex. ett nyttigt tilläggsarbete som är värt 20 mark och utförs i samband med ett skomakararbete på 60 mark kan vara godtagbart ur beställarens synpunkt.

För det andra är tilläggsarbeten tillåtna, om de totala kostnader som uppbärs för dem är små i förhållande till priset för den avtalade tjänsten eller den ungefärliga prisuppgift som har lämnats. Denna relativa begränsning tillämpas i samband med andra tjänster än sådana som är små och har ett lågt pris. Det föreslås ingen fast, i procent angiven övre gräns för kostnaderna för tilläggsarbeten. Det har ansetts att gränsen kan variera i någon mån när det gäller olika slag av tjänster, särskilt beroende på prisklassen. Ju dyrare tjänst det är fråga om, desto försiktigare skall man förhålla sig till tilläggsarbeten utan beställarens tillstånd. T.ex. vid sedvanliga reparationer av hushållsmaskiner kan tilläggsarbeten som representerar ca 15, kanske 20 % av priset för den avtalade tjänsten vara godtagbara ur beställarens synvinkel, när däremot ett tilläggsarbete som överskrider en 10 procents gräns kan vara betänkligt ur beställarens synvinkel vid större bostads- eller bilreparationer.

I lagförslaget har utgångspunkten varit att gränserna för sådana tilläggsarbeten som får utföras utan beställarens tillstånd bäst kan fastställas separat för olika slag av tjänster t.ex. i branschernas standardvillkor. I dessa kan gränserna definieras på ett rimligt och ändamålsenligt sätt så att tjänstens prisklass och övriga omständigheter som påverkar saken beaktas. Enligt konsumentskyddslagen övervakar konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen att sådana avtalsvillkor är ändamålsenliga ur beställarens synpunkt. Enligt konsumentskyddslagen är det möjligt att även i enskilda fall jämkna ett standardvillkor, om dess

tillämpning skulle leda till ett oskäligt slutresultat.

Om parterna har kommit överens om att tjänsten skall vara slutförd vid en viss tidpunkt, ger inte utförda tillåtna tilläggsarbeten uppdragstagaren rätt att förlänga prestationstiden, om inte annat har avtalats. Om man däremot inte ursprungligen har avtalat om någon bestämd tidpunkt och uppdragstagaren således, i enlighet med den föreslagna 4 §, skall utföra tjänsten inom rimlig tid, kan även den tid som gått åt för eventuella tilläggsarbeten som uppdragstagaren har haft rätt att utföra beaktas vid bedömningen av vad som är en rimlig prestationstid.

Om uppdragstagaren utför tilläggsarbeten enligt förevarande stadgande, har han rätt till ersättning för dem inom de gränser som anges i stadgandet. De principer som framgår av 23 § 1 och 3 mom. skall också tillämpas när priset för tilläggsarbeten bestäms.

Också stadgandena om fel hos tjänsten skall tillämpas på tilläggsarbeten. Det har inte ansetts nödvändigt med ett uttryckligt stadgande om detta.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett specialstadgande om tilläggsarbeten som inte kan uppskjutas utan fara för hälsan eller egendom. I förevarande paragraf har uppdragstagaren inte ålagts någon direkt skyldighet att utföra tilläggsarbeten. Å andra sidan har uppdragstagaren inte utan beställarens tillstånd större rätt än vad som anges i 2 mom. ens när det gäller att utföra sådana tilläggsarbeten som behövs ur säkerhetssynpunkt. Om uppdragstagaren har märkt att det finns behov av tilläggsarbeten som inte kan uppskjutas utan fara för beställarens eller någon annans hälsa eller egendom, och om uppdragstagaren inte har utfört dessa arbeten — antingen för att han enligt 1 och 2 mom. inte har rätt till det eller för att han av någon annan orsak inte anser sig ha möjlighet till det — skall uppdragstagaren enligt 3 mom. dock alltid upplysa beställaren om de säkerhetsrisker som han har upptäckt.

Påföljder vid dröjsmål med en tjänst

Kapitlet innehåller inget uttryckligt stadgande om när en tjänst skall anses vara *försenad*.

Uppdragstagaren skall utföra tjänsten inom avtalad tid. Tiden kan avtalas på olika sätt beroende på tjänstens art och övriga omstän-

digheter. Ofta skall tjänsten enligt avtalet vara utförd före en viss dag. I synnerhet om tjänsten är sådan att beställarens medverkan inte krävs efter att avtalet har ingåtts, kan man anse att uppdragstagaren på basis av avtalet har rätt att bestämma när arbetet skall inledas och utföras. Även om arbetet påbörjas vid en annan tidpunkt eller framskrider enligt en annan tidtabell än vad som eventuellt ursprungligen har förutsatts, är det inte fråga om dröjsmål. Dröjsmål föreligger först om arbetet blir färdigt för sent. Om det är uppenbart att tjänsten kommer att försenas på grund av att arbetet inleds för sent eller utförs alltför långsamt, skall beställaren dock enligt 9 § 4 mom. ha rätt att häva avtalet omedelbart på grund av befarat dröjsmål.

Om arbetet enligt avtalet skall bli färdigt stegvis vid vissa tidpunkter, kan stadgandena om dröjsmål tillämpas på den del av tjänsten som inte har utförts inom avtalad tid. Om en del av tjänsten försenas, kan beställaren emellertid även på grund av befarat dröjsmål ha rätt att häva avtalet beträffande den del som inte har utförts, eller i vissa fall även i sin helhet.

Om parterna har kommit överens om när uppdraget eller en del av det skall påbörjas, eller om när en viss åtgärd i anslutning till uppdraget skall vidtas, innebär detta ofta att utförandet av tjänsten eller av en del av den förutsätter beställarens medverkan. Orsaken kan också vara att det finns ett behov av att anpassa tidtabellen för tjänsten enligt tidtabellen för andra tjänster som beställaren har beställt. Om uppdragstagaren avviker från dylika avtalade tider är det också fråga om dröjsmål.

För att en prestation skall kunna anses vara utförd i rätt tid förutsätts det att tjänsten i sin helhet har slutförts inom avtalad eller skälig tid enligt 4 §. Uppdragstagaren kan således göra sig skyldig till dröjsmål även genom att underlåta att utföra eventuella efterarbeten som ankommer på honom, t.ex. att städa upp spåren efter arbetet.

Om tjänsten inte har utförts inom avtalad eller skälig tid föreligger således dröjsmål, oberoende av vad som har orsakat förseningen. Orsaken till dröjsmålet kan emellertid ha betydelse med tanke på uppdragstagarens skyldighet att prestera in natura eller på hans skadeståndsskyldighet.

Av de allmänna principerna följer dessutom

att en försening som beror på beställaren eller på någon omständighet på hans sida inte betraktas som dröjsmål på uppdragstagarens sida. Det kan t.ex. vara fråga om att beställaren vill ändra uppdraget efter att avtalet har ingåtts, och att ändringen innebär att prestationen kräver mera tid än vad som ursprungligen hade avtalats eller förutsatts. Det kan t.ex. också vara fråga om att tjänsten drar ut på tiden på grund av att beställaren försummar sin skyldighet att medverka till att fullgöra avtalet.

Tjänsten kan fördröjas även av orsaker som inte kan anses bero på försummelse på beställarens sida, men för vilka beställaren ändå får bära risken. Om ett avtalat arbete inte blir färdigt i tid t.ex. på grund av att beställaren utan egen eller uppdragstagarens förskyllan förhindras att uppfylla sin skyldighet att medverka på det sätt som avtalet förutsätter, är det inte fråga om dröjsmål på uppdragstagarens sida. Det kan t.ex. vara fråga om att beställaren blir sjuk, att ritningar eller material som han har beställt av en tredje part försenas eller att ett tillstånd som beställaren skall skaffa av någon myndighet försenas.

7 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Paragrafen gäller beställarens rätt att hålla inne betalningen för tjänsten på grund av uppdragstagarens dröjsmål. Principerna i stadgandet motsvarar 5 kap. 7 §.

Enligt 25 § 1 mom. skall priset för tjänsten betalas när uppdragstagaren kräver det, dock inte förrän tjänsten har avslutats och beställaren har haft skälig tid att undersöka prestationen. Utgångspunkten är således att tjänsten skall betalas först när tjänsten har slutförts. I dessa fall aktualiseras inte beställarens rätt att hålla inne betalningen på grund av uppdragstagarens dröjsmål. Stadgandet i 25 § 1 mom., som gäller betalningstidpunkten, är emellertid dispositivt. Parterna kan således komma överens om att hela priset för tjänsten eller en del av det skall betalas på förhand. Har parterna avtalat om en sådan förskottsbetalning, kan förevarande stadgande bli tillämpligt. Det kan också bli tillämpligt om hela priset för tjänsten enligt avtalet skall betalas vid en viss tidpunkt.

Rätten att hålla inne betalningen enligt stadgandet kan inträda t.ex. då tjänsten på grund av uppdragstagarens dröjsmål inte ännu har slutförts när priset förfaller till betalning. Beställaren har rätt att hålla inne betalningen

tills uppdragstagaren har fullgjort sin prestation.

Om endast en del av prestationen är förse- nad, får beställaren inte hålla inne betalningen till den del den uppenbart överskrider de påföljder som kan komma i fråga på grund av dröjsmålet. Med tanke på beställarens häv- ningsrätt innebär detta, att den del av betal- ningen som får hållas inne inte får stå i missförhållande till det utförda arbetets andel av priset.

Om beställaren har rätt till skadestånd på grund av dröjsmål, kan han i båda ovannämnda situationer även hålla inne en så stor del av betalningen som motsvarar skadeståndsyfran- det.

Om beställaren utnyttjar sin rätt att hålla inne betalningen på grund av uppdragstagarens dröjsmål, är det inte fråga om dröjsmål med betalningen. Uppdragstagaren har således inte rätt till dröjsmålsränta för den tid under vilken betalningen har uppskjutits med stöd av stad- gandet, och inte heller rätt att häva avtalet på grund av dröjsmål med betalningen.

8 §. *Beställarens rätt att kräva fullgörelse.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 8 §. Beställaren har rätt att kräva att uppdragstagaren fullgör avtalet, om tjänsten fördröjs.

9 §. *Hävning.* Paragrafen innehåller stadgan- den om beställarens rätt att häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjsmål. Huvud- principerna är de samma som vid konsument- köp, men beställarens rätt till hävning i fråga om en redan utförd prestation har begränsats.

Paragrafens 1 mom. motsvarar 5 kap. 9 § 1 mom. Enligt stadgandet får beställaren häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjs- mål, om dröjsmålet är väsentligt. Vid bedöm- ningen av om dröjsmålet är väsentligt skall man utgå från dröjsmålets betydelse för bestäl- laren. Man skall emellertid också beakta om uppdragstagaren borde ha förstått att dröjsmål- et är väsentligt ur beställarens synvinkel. Or- saken till dröjsmålet har däremot ingen bety- delse med tanke på beställarens hävningsrätt.

Om beställaren har förelagt uppdragstagaren en viss tilläggstid för att fullgöra avtalet och denna tid inte är oskäligt kort, får beställaren enligt 2 mom. häva avtalet, om tjänsten inte utförs inom tilläggstiden. Stadgandet motsvar- ar 5 kap. 9 § 2 mom.

Paragrafens 3 mom. gäller situationer där beställaren utan att förelägga någon exakt tilläggstid har krävt att uppdragstagaren full-

gör avtalet. Då har beställaren rätt att häva avtalet, om tjänsten inte avslutas inom rimlig tid. Stadgandet motsvarar 5 kap. 9 § 3 mom.

Paragrafens 4 mom. gäller de fall där det på förhand finns skäl att befara att tjänsten kommer att förseñas väsentligt. Då får bestäl- laren häva avtalet omedelbart. Han behöver inte vänta tills dröjsmålet är ett faktum. I det föreslagna 5 kap. finns inget motsvarande stadgande, däremot skall köparens rätt att häva avtalet på grund av befarat dröjsmål på säljarens sida även vid konsumentköp bestäms enligt 62 § köplagen.

Paragrafens 5 mom. begränsar beställarens hävningsrätt i de fall där en stor del av tjänsten redan har utförts. I dessa fall gäller beställarens rätt att häva avtalet endast den del av tjänsten som inte ännu har utförts. Utgångspunkten är således att beställaren skall betala fullt pris för den del av tjänsten som redan har utförts.

Om syftet med tjänsten emellertid blir vä- sentligt förfelat på grund av uppdragstagarens dröjsmål, har beställaren enligt stadgandet rätt att häva avtalet i sin helhet. En sådan situation kan uppkomma främst när tjänsten har be- ställts för något visst, tillfälligt behov. Beställ- ningen kan t.ex. gälla en brudklänning som skall sys. När det gäller en prestation som vid hävning inte kan lämnas tillbaka utan väsentlig olägenhet, skall beställaren betala uppdragsta- garens ersättning som motsvarar prestation- ens värde för beställaren. Avgörande vid bedömningen av ersättningens storlek är alltså värdet av prestationen, som inte kan åter- lämnas, för beställaren. Värdet för uppdragsta- garens behöver inte nödvändigtvis vara detsam- ma.

10 §. *Skadestånd.* Paragrafen innehåller stad- ganden om uppdragstagarens skadeståndsskyl- dighet vid dröjsmål på hans sida. Det motsvar- ar 5 kap. 10 §. Uppdragstagaren ansvarar således för direkt skada oberoende av vårdslöshet, vilket motsvarar stadgandena i 27 § 1 och 2 mom. köplagen angående säljarens an- svar vid dröjsmål. Uppdragstagaren skall vara skyldig att ersätta indirekt skada endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida. Även frågan om vad som är direkt skada och vad som är indirekt skada bestäms på samma sätt som vid konsumentköp.

11 §. *Meddelande om hävning och skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om bestäl- larens skyldighet att meddela om hävning och

skadeståndskrav på grund av dröjsmål. Stadgandet motsvarar 5 kap. 11 §.

Tjänstens beskaffenhet samt felaktig tjänst

12 §. *Allmänt stadgande om fel.* Paragrafens 1 mom. innehåller i likhet med 5 kap. 12 § 1 mom. en grundnorm om avtalets betydelse vid bedömningen av fel. Enligt stadgandet skall tjänsten i fråga om innehåll, utförande och resultat överensstämja med det som följer av avtalet. Utförandet omfattar även materialet, när det skall tillhandahållas av uppdragstagaren.

Enligt 2 mom. skall tjänsten utföras med yrkesskicklighet och omsorg. Den exakta innebörden av kravet på yrkesskickligt utförande bestäms utgående från vad som skall anses utgöra en prestation som är ändamålsenlig med hänsyn till det mått av kunskap och skicklighet som en näringsidkare inom respektive bransch i allmänhet bör kunna ge prov på.

Kravet på yrkesskicklighet innebär t.ex. för det första, att uppdragstagaren på ett ändamålsenligt sätt skall kunna utreda vilka åtgärder som krävs för det avsedda resultatet, och vad som således kommer att bli tjänstens exakta innehåll. T.ex. en tjänst som innebär reparation omfattar ofta i första skedet en undersökning av var felet ligger.

För det andra förutsätter kravet på yrkesskicklighet att uppdragstagaren väljer ett ändamålsenligt utförande. Detta innebär bl.a. att han bedömer vilket av de alternativa sätt på vilka tjänsten kan utföras är mest ändamålsenligt i det aktuella fallet. T.ex. i samband med reparationer kan det bli nödvändigt att bedöma om man kan eller om det lönar sig att avhjälpa ett konstaterat fel genom att reparera den söndriga delen i en apparat, eller om delen helt skall ersättas med en ny del. Kravet på yrkesskicklighet innebär också bl.a. att tjänsten utförs på ett sätt som säkerställer att resultatet är tillförlitligt från säkerhetssynpunkt. Kravet på yrkesskicklighet förutsätter också att uppdragstagaren väljer ett utförande som är ändamålsenligt med tanke på slutresultatets hållbarhet. Valet av utförande omfattar även en närmare specificering av den arbetsmetod som skall användas, och i samband med detta också ofta en närmare specificering av det material som behövs.

För det tredje innebär kravet på yrkesskicklighet att resultatet av prestationen är ändamålsenligt. För att en prestation skall kunna anses vara utförd med yrkesskicklighet krävs det ofta också att uppdragstagaren har förvisat sig om att det avsedda resultatet har uppnåtts, t.ex. genom att kontrollera att den sak som har reparerats fungerar när arbetet är färdigt.

I allmänhet innebär kravet på yrkesskicklighet att det avsedda resultatet uppnås. Enligt 14 § i förevarande kapitel krävs det att uppdragstagaren skall underrätta beställaren, om det när avtalet ingås eller senare framkommer att det avsedda resultatet av någon anledning inte kan uppnås. Ibland kan det emellertid hända att det avsedda resultatet inte uppnås trots att uppdragstagaren har förfarit på allt sätt med yrkesskicklighet och omsorg och heller inte har försummat sin skyldighet enligt 14 §. Om tjänsten trots detta misslyckas, beror det inte på uppdragstagarens förfarande eller försummelse, och tjänsten kan således inte anses vara felaktig, även om det avsedda resultatet inte uppnås. Det kan t.ex. vara fråga om att man har förfarit med yrkesskicklighet och omsorg vid reparationen av ett fel i en begagnad apparat, men apparaten trots allt inte fungerar, emedan reparationen har utlöst en funktionsstörning i någon annan del av apparaten. Orsaken till detta kan t.ex. vara att en viss del har varit sliten eller att det har funnits någon annan omständighet som har varit omöjlig att upptäcka på förhand.

Kravet på yrkesskicklighet innebär också att arbetet organiseras tillräckligt omsorgsfullt och rationellt. Detta förutsätter t.ex. att olika arbetsmoment organiseras och samordnas så, att de olika arbetsskedena utförs i lämplig ordning så att de inte i onödan inverkar störande på varandra, och så att det inte tar onödigt lång tid att utföra tjänsten. När det t.ex. gäller hembesök i samband med en reparation av en sak kan man t.ex. förutsätta att reparatören har med sig sådana verktyg som enligt en fackmässig bedömning kan anses vara nödvändiga för att han skall kunna lokalisera felet eller utföra reparationen på basis av de uppgifter som man har kunnat få av beställaren t.ex. per telefon.

Kravet på yrkesskicklighet och kravet på omsorg sammanfaller till stora delar. Kravet på omsorg är dock vidare än kravet på yrkesskicklighet, som främst omfattar det tekniska kun-

nande, den skicklighet och andra motsvarande färdigheter som krävs för uppdraget.

Kravet på omsorg innebär att uppdragstagaren både när avtalet ingås och vid de sammanträffanden och förhandlingar som föregår avtalet, samt under den tid avtalsförhållandet fortgår, förfar på ett sätt som är oklanderligt med hänsyn till vad som skäligen kan krävas av en näringsidkare som är yrkesmässigt verksam i branschen och står i avtalsförhållande till en konsument. Kravet på omsorg innebär t.ex. att uppdragstagaren skall se till att beställaren ger honom tillräckliga uppgifter om tjänsten, dvs. även sådana uppgifter som kan inverka på valet av den metod med vilken tjänsten skall utföras, men som beställaren kanske inte förstår att meddela själv. Kravet på omsorg kan också innebära att uppdragstagaren skall presentera olika alternativ som beställaren kanske inte annars känner till eller kan beakta.

Trots att bedömningen av vad kravet på yrkesskicklighet och omsorg innebär skall ske utgående från vad som i det enskilda fallet skall anses vara ett ändamålsenligt förfarande med hänsyn till den allmänna, objektiva måttstock som tillämpas inom branschen, skall också omständigheterna i det enskilda fallet och avtalets innehåll beaktas vid bedömningen. Beställaren har t.ex. — uppdragstagarens råd till trots — begränsat uppdraget så att det endast delvis omfattar de arbeten som kan anses vara nödvändiga. Vid en bedömning av resultatet är innebörden av kravet på yrkesskicklighet därvid inte samma som om uppdragstagaren hade arbetat på basis av ett öppet, icke begränsat uppdrag. Motsvarande situation föreligger om beställaren vill att en viss tjänst utförs så att resultatet blir temporärt. Av avtalet följer då att reparationen inte behöver eller ens får utföras lika grundligt som en reparation som är avsedd att vara bestående. Också en reparation som är avsedd att vara tillfällig skall utföras med yrkesskicklighet och omsorg, men måttstocken avviker därvid från det normala t.ex. men tanke på hur hållbart resultatet skall vara.

Frågan om vad beställaren har rätt att förutsätta angående ett yrkesskickligt utförande och kvaliteten hos prestationen är också beroende av hurdana uppgifter uppdragstagaren har gett t.ex. vid marknadsföringen av tjänsten. Betydelsen av uppgifter som ges vid marknadsföringen behandlas närmare i 13 §. Även på annat sätt kan beställarens motiverade

förväntningar angående prestationens nivå och kvalitet variera när det gäller olika näringsidkare. Även prisnivån kan vara avgörande.

I förevarande stadgande förutsätts det också att tjänsten skall utföras så att beställarens intressen tillgodoses. Detta innebär att uppdragstagaren skall ställa sin speciella sakkunskap till beställarens förfogande genom att ge honom råd vid valet av olika alternativ, råd när det gäller att avgöra om uppdraget är ändamålsenligt, och råd som gäller användningen av tjänsten eller andra motsvarande omständigheter. Det lojalitetskrav som uppställs i stadgandet förutsätter framför allt att beställarens ekonomiska intressen tas tillvara vid valet mellan olika alternativa prestationer, samt att uppdragstagaren även på annat sätt undviker att åsamka beställaren onödiga kostnader då han utför tjänsten.

På samma sätt som i 5 kap. 12 § förutsätts det i förevarande stadgande att resultatet av tjänsten i fråga om hållbarhet och i övrigt skall överensstämma med vad konsumenter i allmänhet har rätt att förutsätta i samband med dylika tjänster. Som exempel må nämnas att beställaren även utan ett uttryckligt avtal kan ha grundad anledning att förutsätta att uppdragstagaren i samband med reparationen av en bostad utför de grundarbeten som behövs, t.ex. rengör och jämnar ut ytorna innan han målar eller tapetserar.

Av momentet framgår också att uppdragstagarens prestation skall överensstämma med de krav som eventuellt uppställs i lagar, förordningar eller beslut av myndigheter. Sådana krav kan t.ex. ingå i el- eller brandskyddsföreskrifter.

Paragrafens 3 mom. gäller kvaliteten hos det material som används för prestationen. Med material avses det stoff, de reservdelar eller tillbehör som behövs för att tjänsten skall kunna utföras. Stadgandet gäller de fall där uppdragstagaren enligt avtalet skall tillhandahålla materialet.

I de fall där beställaren enligt avtalet skaffar det material som behövs för tjänsten tillämpas närmast stadgandena i 2 mom. Kravet på yrkesskicklighet och omsorg förutsätter att uppdragstagaren även avgör om det material som beställaren har skaffat lämpar sig för den avtalade tjänsten. Den rådgivningsplikt som enligt 14 § åvilar uppdragstagaren förutsätter å sin sida att uppdragstagaren vid behov underlättar beställaren t.ex. om att det material som

beställaren har skaffat inte lämpar sig för det avsedda ändamålet.

Om inte annat följer av avtalet eller av 13 § i förevarande kapitel, skall det material som uppdragstagaren tillhandahåller vara av sedvanligt god kvalitet i fråga om hållbarhet och övriga egenskaper. Vid bedömningen av materialets kvalitet kan man i allmänhet utgå från de principer som gäller angående fel vid köp av varor. Avtalsparterna kan uttryckligen komma överens om kvaliteten hos det material som skall användas för tjänsten. Parterna kan t.ex. komma överens om att materialet inte behöver vara nytt utan får vara begagnat. På motsvarande sätt kan parterna naturligtvis också komma överens om att materialet skall vara av särskilt god kvalitet.

Om man har beslutat att använda begagnat eller på annat sätt sämre material än vanligt kan detta anses vara bindande för beställaren endast om man uttryckligen har kommit överens om det med beställaren, eller om ett villkor om detta på annat sätt — t.ex. genom uppgifter som har givits vid marknadsföringen — klart har blivit en del av det enskilda avtalet. Uppdragstagaren kan således inte åberopa ett sådant allmänt förbehåll om materialets kvalitet som eventuellt ingår i de standardavtal han använder.

Uppdragstagaren ansvarar för kvaliteten hos det material han använder när han utför tjänsten, oberoende av om han har valt materialet med yrkesskicklighet och omsorg. Även om uppdragstagaren har förfarit oklanderligt i detta avseende, är tjänsten felaktig om materialet visar sig vara kvalitativt bristfälligt t.ex. på grund av ett dolt fabriktionsfel.

Enligt 4 mom. är tjänsten felaktig, om den avviker från vad 1 — 3 mom. stadgar.

Ur stadgandet framgår också att det ankommer på uppdragstagaren att visa att tjänsten har utförts med yrkesskicklighet och omsorg. T.ex. vid reparationer ankommer det på beställaren att visa att ett fel som har framkommit i den sak som var föremål för tjänsten sammanhänger med uppdragstagarens prestation, dvs. att det inte är fråga om en ny funktionsstörning som inte har orsakats av det fel som var föremål för reparationen eller av reparationsåtgärderna.

Av de allmänna avtalsrättsliga principerna följer att en omständighet som beror på beställaren eller på en orsak på hans sida inte skall betraktas som ett fel. Principen framgår bl.a.

av 30 § köplagen. När det gäller tjänster kan det t.ex. vara fråga om att ett avtalsenligt resultat inte nås på grund av att beställaren har gett uppdragstagaren felaktiga uppgifter om sådant som påverkar resultatet, och att uppdragstagaren därvid inte borde ha misstänkt att uppgiften var felaktig eller kontrollerat den. Principen om att uppdragstagaren inte är ansvarig för fel som uppstår på grund av omständigheter på beställarens sida kan betraktas som så självklar att det inte har ansetts nödvändigt att uttryckligen nämna den i stadgandet.

13 §. *Uppgifter om tjänsten.* Paragrafen innehåller stadganden om uppdragstagarens ansvar för uppgifter om tjänsten. Paragrafens 1 och 2 mom. gäller uppdragstagarens ansvar för de uppgifter som har givits om tjänsten, och 3 mom. gäller hans ansvar vid försummelse att ge beställaren nödvändig information.

Paragrafens 1 mom. motsvarar 5 kap. 13 § 1 mom. Enligt stadgandet är tjänsten behäftad med fel, om den inte överensstämmer med de uppgifter som uppdragstagaren innan avtalet ingicks vid marknadsföringen eller på annat sätt har lämnat om tjänstens innehåll eller om sin prestation eller om andra omständigheter som gäller tjänstens art eller användning. Förutsättningen är att den uppgift som har givits kan antas ha inverkat på avtalet.

Detsamma skall enligt 1 mom. även gälla uppgifter som gavs medan tjänsten utfördes, dvs. efter att avtalet ingicks, och som kan antas ha inverkat på beställarens beslut. Detta stadgande gäller de situationer där parterna först efter att tjänsten beställdes har avtalat närmare t.ex. om frågor som gäller prestationens innehåll eller utförande, eller där det tidigare avtalet ändras t.ex. så att uppdraget utvidgas.

De uppgifter som avses i stadgandet kan förutom uppdragstagarens arbetsprestation även gälla kvaliteten eller andra egenskaper hos det material som används för tjänsten. Med uppgifter om tjänstens användning avses t.ex. de uppgifter uppdragstagaren har givit om när resultatet är i sådant skick att det tål nötning, eller andra anvisningar om hur föremålet för tjänsten skall användas efter slutförd tjänst.

Det ansvar för fel som avses i stadgandet förutsätter inte vårdslöshet på uppdragstagarens sida. Uppdragstagaren svarar t.ex. för de uppgifter som han har givit om det material som har använts. Ansvaret är inte beroende av om uppdragstagaren visste eller borde ha vetat att uppgifterna var felaktiga.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 5 kap. 13 § 2 mom. Enligt stadgandet skall den näringsidkare som har utfört tjänsten, enligt principerna i 1 mom., ansvara även för att tjänsten överensstämmer med uppgifter som vid marknadsföringen har lämnats av något tidigare säljled eller som någon annan på något annat sätt har lämnat för uppdragstagarens räkning. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter som gäller materialet och som härstammar från materialtillverkaren och ingår i det marknadsföringsmaterial som gäller tjänsten. Det kan också vara fråga om uppgifter om en viss tjänst som har erbjudits av företag som är medlemmar i en viss affärskedja eller någon annan sammanslutning, när uppgifterna har givits för medlemsföretagens gemensamma räkning.

Enligt stadgandet blir uppdragstagaren fri från ansvar för fel, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt eller om uppdragstagaren varken kände till eller borde ha känt till dem.

Paragrafens 3 mom. gäller uppdragstagarens allmänna upplysningsplikt. Enligt stadgandet är tjänsten felaktig, om uppdragstagaren har underlåtit att upplysa beställaren om en sådan omständighet angående tjänstens innehåll, uppdragstagarens prestation eller tjänstens art eller användning som uppdragstagaren borde ha känt till och som beställaren med fog kunde förvänta sig att blir upplyst om.

Uppdragstagaren kan enligt stadgandet t.ex. vara skyldig att upplysa beställaren om hur slutresultatet av tjänsten påverkas av ett visst utförande eller av valet av material, eller om hur beställaren skall gå till väga för att resultatet av arbetet inte skadas t.ex. på grund av att det används för tidigt eller hanteras fel på annat sätt. Uppdragstagaren behöver inte särskilt nämna sådant som konsumenterna med fog kan antas veta. Vid bedömningen av vad upplysningsplikten omfattar skall dock även omständigheterna i det enskilda fallet beaktas. Sådana olikheter i konsumenternas insikter som uppdragstagaren kan konstatera kan således påverka upplysningspliktens innebörd.

Av stadgandet framgår att uppdragstagaren inte ansvarar för fel när han har låtit bli att upplysa beställaren om sådant som han inte ens borde ha känt till.

14 §. *Upplysningsskyldighet.* Paragrafen gäller uppdragstagarens upplysnings- och rådgivningsplikt i vissa specialfall.

Om det visar sig att tjänsten uppenbart inte

skulle vara ändamålsenlig ur beställarens synvinkel eller att den skulle bli betydligt dyrare än vad beställaren rimligen kan ha väntat sig, skall uppdragstagaren enligt 1 mom. utan dröjsmål meddela beställaren detta.

Den upplysningsplikt som avses i stadgandet kan bli aktuell när avtalet ingås, därefter men innan prestationen påbörjas eller först när tjänsten utförs. T.ex. vid reparationer kan man på förhand bedöma uppdragets ändamålsenlighet endast utgående från allmän yrkeserfarenhet, medan man däremot kan göra det konkret när tjänsten utförs och de enskilda detaljerna i uppdraget kommer fram.

Frågan om huruvida upplysningsplikt föreligger skall uppdragstagaren bedöma utgående från beställarens synvinkel. Det väsentliga är då vad som i allmänhet i dylika fall är motiverat ur beställarens synpunkt. Dessutom skall man emellertid även beakta eventuella särskilda omständigheter som gäller den enskilda beställaren och som uppdragstagaren känner till t.ex. på basis av diskussioner som fördes när avtalet ingicks.

Upplysningsplikten uppstår i situationer där det är uppenbart att tjänsten inte skulle vara ändamålsenlig för beställaren. Beställaren skall således kunna åberopa föreliggande stadgande endast när en omsorgsfull uppdragstagare redan när avtalet ingicks eller när tjänsten utfördes borde ha märkt att det sannolikt inte lönar sig att utföra tjänsten.

Uppdragstagarens upplysningsplikt gäller för det första sådana situationer där tjänsten uppenbart inte skulle vara ändamålsenlig för beställaren på grund av antingen ekonomiska eller tekniska orsaker, med tanke på föremålets framtida användbarhet eller på grund av något annat motsvarande skäl. Typiska exempel utgör de fall där ett föremål som har lämnats in för reparation är i så dåligt skick att kostnaderna för de reparationer som skulle behövas inte skulle vara rimliga i förhållande till föremålets värde.

Upplysningsplikt uppstår också t.ex. om det är sannolikt att tjänsten inte lyckas eller att resultatet skulle vara gagnslöst eller förbundet med direkta risker för skada. Som exempel må nämnas de situationer där föremålet för tjänsten, t.ex. en sak som skall repareras eller textilier som skall tvättas, uppenbart inte skulle tåla de åtgärder som tjänsten förutsätter.

Enligt stadgandet kan uppdragstagaren också bli skyldig att avböja ett uppdrag när han

uppenbart saknar tillräcklig yrkesskicklighet eller andra färdigheter som behövs för att sköta uppdraget på ett ändamålsenligt sätt.

Ett annat fall där uppdragstagaren har upplysningsplikt enligt stadgandet gäller de situationer där tjänsten uppenbarligen skulle bli betydligt dyrare än vad beställaren rimligen har kunnat förutse. Vad beställaren med fog kan förvänta sig i fråga om priset för tjänsten är bl.a. beroende av vad en liknade tjänst i allmänhet kostar, och särskilt av vilka uppgifter eller uppskattningar som hade framförts om saken när avtalet ingicks. Lagförslaget innehåller ett specialstadgande för de fall där man har lämnat en ungefärlig prisuppgift. Enligt förevarande stadgande skall uppmärksamhet också fästas vid sådana vagare uppgifter eller uppskattningar om priset som uppdragstagaren har lämnat t.ex. på basis av en preliminär, ytlig besiktning av ett föremål som skall repareras och på basis av vad liknande arbeten i allmänhet ungefär kostar.

Vad som i det enskilda fallet skall anses utgåva en sådan betydande prishöjning som avses i stadgandet beror på omständigheterna och särskilt på prisnivån. Emedan det är fråga om situationer där inget egentligt ungefärligt pris har angivits, kan man inte tillämpa en lika rigid måttstock som när ett sådant pris har överskridits. Enbart det faktum att t.ex. en summarisk prisuppgift som har givits vid avtalstillfället överskrids med 15 % förutsätter inte att uppdragstagaren kontaktar beställaren.

Med tanke på förevarande stadgande är orsaken till att priset blir högre än beräknat inte väsentlig. Om tjänsten under arbetets lopp visar sig kräva dyrare åtgärder än vad som har beräknats, kan det dock ibland innebära att hela tjänsten blir oändamålsenlig ur beställarens synvinkel.

Enligt 25 § 2 mom. har beställaren rätt att kräva en specificerad räkning av uppdragstagaren innan han betalar priset för tjänsten. Även när uppdragstagaren inte har sådan upplysningsskyldighet som avses i förevarande stadgande, kan beställaren således vid behov ta reda på orsaken till att tjänstens pris har blivit högre än väntat.

Paragrafens 2 mom. gäller de situationer där beställaren inte kan anträffas inom en tid som är rimlig med hänsyn till omständigheterna. Om t.ex. orsaken till behovet av en sådan underrättelse som avses i 1 mom. framkommer först när tjänsten har påbörjats, och om be-

ställaren inte kan nås inom rimlig tid, skall uppdragstagaren i allmänhet avbryta arbetet. Avsikten med stadgandet är att förhindra att beställaren åsamkas kostnader som inte motsvarar nyttan eller som han inte har varit beredd på.

Enligt stadgandet skall en uppdragstagare som inte har lyckats få tag på beställaren inom rimlig tid dock få fortsätta med att utföra tjänsten, om han har särskilda skäl att anta att beställaren önskar få tjänsten utförd trots de omständigheter som har framkommit. Det är fråga om ett undantagsstadgande som kan tillämpas närmast när uppdragstagaren känner till sådant som ger anledning att förmoda att beställaren trots förhöjda kostnader önskar få tjänsten utförd.

Det kan t.ex. vara fråga om att en uppdragstagare som reparerar en bil vet att beställaren ämnar företa en semesterresa och att bilen skall vara i sådant skick att den kan användas för det ändamålet. Om det under arbetets gång visar sig att de nödvändiga reparationsarbetena förorsakar mera kostnader än beräknat och man inte får tag på beställaren i tid, är det inte nödvändigtvis förenligt med beställarens intresse och önskemål att avbryta prestationen, och det är då motiverat att slutföra arbetet. Ett annat exempel på situationer där det trots förhöjda kostnader inte är förenligt med konsumentens intresse att avbryta prestationen är t.ex. den situationen där ett avbrott i reparationen av en frys skulle leda till att dyra djupfrysar varor skulle smälta, vilket skulle åsamka beställaren större skada än kostnadsförhöjningen. I sådana situationer är det motiverat att fortsätta arbetet åtminstone med sådana åtgärder som är nödvändiga för att hindra skadan.

På motsvarande sätt kan det i enskilda fall finnas skäl som talar för att beställaren önskar få tjänsten utförd, trots att den under normala omständigheter inte skulle vara ändamålsenlig för beställaren. Undvikande av person- eller saksador kan vara ett sådant skäl.

Emedan det kan vara svårt för uppdragstagaren att bedöma om prestationen skall avbrytas eller om det finns skäl för att fortsätta arbetet, ligger det i uppdragstagarens intresse att han i samband med beställningen tar reda på var och hur beställaren vid behov kan nås för tilläggsanvisningar. Om det framgår att beställaren inte kommer att vara anträffbar när tjänsten utförs, kan uppdragstagaren redan när

avtalet ingås försöka säkerställa att han får tillräckliga uppgifter och anvisningar av beställaren.

Om uppdragstagaren blir tvungen att själv, utan anvisningar av beställaren, avgöra om prestationen skall avbrytas eller fortsättas, skall uppdragstagarens ansvar bedömas främst utgående från huruvida uppdragstagaren har bedömt situationen rätt med hänsyn till den information han har haft. Det faktum att beställarens verkliga önskemål senare eventuellt visar sig vara annorlunda saknar således betydelse i detta sammanhang.

Enligt 3 mom. är tjänsten felaktig om uppdragstagaren försummar sina skyldigheter enligt paragrafen. Beroende på situationen kan påföljderna i allmänhet bli prisavdrag eller skadestånd.

Om uppdragstagaren har uppfyllt sin skyldighet enligt paragrafen t.ex. genom att meddela beställaren att reparationen inte lönar sig ekonomiskt eller att den sak som är inne för reparation kanske inte tål de nödvändiga åtgärderna utan att ta skada, men beställaren trots detta vill att tjänsten utförs, har beställaren därefter inte rätt att åberopa förevarande paragraf. Även i dessa fall kan tjänsten givetvis vara felaktig t.ex. på grund av att uppdragstagaren har brutit mot kravet på yrkesskicklighet eller omsorg.

15 §. *Avgörande tidpunkt för felbedömningen och betydelse av garanti.* Paragrafens 1 mom. innehåller stadganden om vilken tidpunkt som skall beaktas då man prövar om tjänsten är felaktig. Av avgörande betydelse är i allmänhet den tidpunkt då tjänsten avslutas. Med andra ord är principen sakligt sett densamma som i 5 kap. 15 § 1 mom. På samma sätt som av stadgandet i 5 kap. framgår av förevarande moment också att uppdragstagaren svarar för ett fel som har funnits vid tidpunkten för tjänstens avslutande, men som visar sig först senare. Om t.ex. ett målningsarbete utförts utan tillräcklig grundning eller med fel slags målarfärg, kan felet bli synligt först efter en längre tid. På samma sätt kan ett fel i det material som använts då tjänsten utförts ofta visa sig först efter att tjänsten avslutats. Den omständighet att felet är dolt och visar sig först efter tidpunkten för avslutandet kan inte avlägsna uppdragstagarens ansvar för fel. För tydlighetens skull har detta uttryckligen utsagts i stadgandet.

Dessutom framgår av stadgandet — i likhet

med motsvarande stadgande i 5 kap. — att uppdragstagaren har ett ansvar för fel om resultatet av prestationen försämras efter tidpunkten för avslutandet under förutsättning att försämringen beror på hans avtalsbrott. Trots att prestationen vid tidpunkten för avslutandet är felfri, kan beställaren åberopa stadgandena om fel om resultatet av prestationen efter denna tidpunkt har försämrats till följd av att uppdragstagaren har försummat en skyldighet som åligger honom. Kravet på yrkesskicklighet och omsorg kan t.ex. förutsätta att resultatet av det utförda arbetet skyddas så att det inte utsätts för skada efter avslutandet. Föremålet för tjänsten kan således kräva att det packas på rätt sätt för att det skall kunna transporteras hem av beställaren, eller ett reparations- eller förbättringsarbete i en bostad kan kräva att resultatet skyddas tills föremålet kan tas i bruk efter att materialet torkat eller tills de halvfärdiga arbeten som andra utför har slutförts. Felansvaret kan också aktualiseras om resultatet skadas efter tidpunkten för avslutandet till följd av att uppdragstagaren har försummat att ge beställaren de behövliga uppgifterna eller anvisningarna om hur man skall handskas med resultatet av arbetet eller om när det kan tas i användning.

Momentet innehåller ett undantagsstadgande för det fall att tjänstens avslutande fördröjs till följd av en orsak på beställarens sida. Då är den avgörande tidpunkten för felbedömningen tidigast den tidpunkt då avslutandet borde ha skett, men senast den tidpunkt då uppdragstagaren har gjort det som avslutandet förutsätter av honom. Momentets andra och tredje mening tillämpas också på dessa situationer. Förevarande undantagsstadgande är av betydelse främst då beställaren skall avhämta föremålet för tjänsten. Om t.ex. beställaren borde ha avhämtat föremålet för tjänsten senast 31.5 men han kommer först 15.6, har uppdragstagaren inget ansvar för fel om resultatet av det färdiga arbetet skadas under tiden mellan 31.5 och 15.6 förutsatt att skadan inte beror på att uppdragstagaren har försummat sina skyldigheter enligt avtalet. Om arbetet är klart att avhämtas först 10.6 är denna tidpunkt och inte 31.5 avgörande för felbedömningen. Om man inte uttryckligen har kommit överens om när beställaren senast skall avhämta föremålet för arbetet måste situationen bedömas in casu med beaktande av bl.a. gällande praxis inom branschen i fråga. Om beställaren har meddelats ett

bestämt datum då arbetet är färdigt och föremålet kan avhämtas, kan man i allmänhet inte anse att denna tidpunkt samtidigt är den tidpunkt då beställaren senast skall avhämta föremålet. Om man inte har överenskommit om annat får man utgå från att beställaren har en skälig tid, t.ex. en vecka, till sitt förfogande för att avhämta föremålet, innan man kan anse att beställaren har råkat i dröjsmål.

Förevarande stadgande anknyter till 23 § 3 mom., som gäller risken för kostnaderna för arbete eller material som gått till spillo.

Paragrafens 2 mom. gäller garanti eller en motsvarande utfästelse som givits för en tjänst. I momentet hänvisas till 5 kap. 15 § 2—4 mom.

Påföljder vid fel

16 §. *Reklamation.* I 1 mom. finns ett stadgande om beställarens skyldighet att anmäla fel till uppdragstagaren samt om beställarens rätt att hålla inne betalningen på grund av fel. Stadgandet motsvarar 5 kap. 16 § 1 mom.

För att kunna åberopa att tjänsten är behäftad med fel skall beställaren anmäla felet inom skälig tid efter att han upptäckte eller borde ha upptäckt felet. Reklamationen kan alltid göras till beställarens avtalspart, dvs. till den näringsidkare som har utfört tjänsten. Om tjänsten har förmedlats av någon annan näringsidkare, kan felet alternativt anmälas till förmedlaren. På motsvarande sätt kan felet anmälas även till en näringsidkare som har förbundit sig att svara för tjänstens kvalitet t.ex. genom att lämna en garanti eller en utfästelse om reparation av fel.

Reklamationen kan göras muntligt eller skriftligt. Av praktiska skäl bör beställaren se till att han vid behov senare kan visa att han har fyllt sin anmälningsplikt. I samband med reklamation är det inte nödvändigt att specificera de krav beställaren önskar ställa på grund av felet. Detta kan även ske senare.

Den tidpunkt då beställaren har eller borde ha förstått att tjänsten är felaktig på något sätt är avgörande vid bedömningen av när felet har eller borde ha upptäckts. Härvid har det ingen betydelse att den omständighet som har orsakat felet eventuellt har kunnat upptäckas redan tidigare, om beställaren inte då har förstått och inte heller borde ha förstått att tjänsten är felaktig på grund av nämnda omständighet.

Varken lagförslaget eller stadgandena om konsumentköp innehåller något stadgande om

beställarens skyldighet att granska resultatet av tjänsten för att upptäcka eventuella fel. Den reklamationstid som stadgandet medger beställaren kan inte förkortas av uppdragstagaren, t.ex. så att han skulle bestämma en viss tid inom vilken beställaren skall granska den prestation han har erhållit.

Den tid inom vilken fel skall anmälas börjar i allmänhet inte löpa förrän tjänsten har avslutats. Om beställaren har möjlighet att följa med hur arbetet fortskrider innan resultatet avlämnas och han därvid upptäcker brister i det, har beställaren ofta grundad anledning att anta att uppdragstagaren avhjälp bristerna eller felet innan arbetet slutförs. Då skall i allmänhet den tid inom vilken fel skall anmälas räknas först från det att tjänsten har avslutats. Om beställaren å andra sidan redan medan arbetet utförs upptäcker ett sådant fel hos tjänsten som uppenbart inverkar på slutresultatet av arbetet, skall han anmäla ett sådant fel genast efter att han upptäckt det och inte först efter att arbetet avslutats. Som exempel må nämnas att beställaren medan arbetet pågår märker att det material som uppdragstagaren använder, t.ex. en målarfärg eller en tapet, i fråga om färg eller någon annan egenskap inte motsvarar det som har avtalats. I samband med vissa tjänster, t.ex. när det gäller måttbeställda kostymer, är det vanligt att arbetsresultatet granskas i olika skeden när beställaren provar en kostym som är under arbete. Även i dessa fall kan man ofta förutsätta att beställaren redan i samband med provningen anmäler de fel han upptäcker.

Bedömningen av hur lång den i stadgandet avsedda skäliga tiden får vara skall ske utgående bl.a. från beställarens praktiska möjligheter att reklamera samt den tid han rimligen har behövt för att förvissa sig om att det finns ett fel. Å andra sidan bör uppdragstagarens behov av att få vetskap om felet beaktas. Ibland kan det vara viktigt för uppdragstagaren att få en anmälan om felet så fort som möjligt, t.ex. för att man genom att avhjälpa felet kan förhindra att dess effekter sprids eller förvärras.

Ibland kan beställaren inte underrätta uppdragstagaren om felet innan han redan har vidtagit åtgärder av något slag på grund av felet. Det kan hända att det har varit nödvändigt att anlita närmaste tillgängliga näringsidkare för att tillfälligt avhjälpa felet och begränsa skadan genast när felet upptäcktes. Beställaren har kanske först därefter möjlighet att

reklamera. Trots detta kan reklamationen ha gjorts i tid enligt lagförslaget. Det kan också hända att det först när saken är inne för ny reparation hos någon annan upptäcks att det fel som skall repareras har samband med den tidigare reparationen. Även om felet har upptäckts i samband med en annan reparation och reparerats i det sammanhanget, får beställaren återropa felet.

Om beställaren försummar sin skyldighet att anmäla felet eller sina krav enligt 1 mom. förlorar han i allmänhet sin rätt att återropa felet. I vissa situationer kan beställaren dock enligt 2 mom. återropa felet, trots att han inte har anmält det inom den skäligen tid som avses i 1 mom. Det är fråga om samma undantagssituationer som i 5 kap. 16 § 2 mom.

Det gäller de fall där uppdragstagaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder eller där felet är farligt för hälsan eller egendom.

17 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Enligt paragrafen har beställaren rätt att hålla inne betalningen för tjänsten helt eller till en del för att säkerställa sina krav på grund av felet. Stadgandet motsvarar 5 kap. 17 §. Oberoende av vad som har överenskommits om betalningen, gör sig beställaren således inte skyldig till dröjsmål med betalningen när han till följd av felet håller inne den del av betalningen som behövs som säkerhet för hans krav på grund av felet.

Beställarens rätt att hålla inne en så stor del av priset som behövs för att säkerställa hans krav är inte beroende av hur väsentligt felet är och inte heller av vilka påföljder beställaren vill göra gällande på grund av felet. Dessa omständigheter inverkar däremot på storleken av den del av priset som beställaren får hålla inne. Om felet är sådant att det ger beställaren rätt att häva avtalet, gäller rätten att hålla inne betalningen hela priset till den del det inte har betalats.

På samma sätt som vid konsumentköp är det ofta svårt eller direkt omöjligt för beställaren att bedöma den exakta storleken av de krav han har rätt att ställa. Därför kan man inte utgå från att beställarens rätt att hålla inne betalningen inskränker sig till exakt det beloppet, som ju framgår slutgiltigt först senare, och att han skulle bli skyldig att betala dröjsmålsränta för eventuellt överstigande belopp. Han skall dock inte få hålla inne ett belopp som

uppenbart överskrider vad han kan ha rätt att fordra på grund av felet.

18 §. *Avhjälpande av fel.* Paragrafen innehåller stadganden om uppdragstagarens skyldighet att avhjälpa ett fel hos tjänsten eller att utföra tjänsten på nytt. Med avhjälpande av fel avses vilken som helst åtgärd som syftar till att göra uppdragstagarens prestation sådan som beställaren enligt lag och avtalet har rätt att förutsätta. Om felet är väsentligt, kan det bli fråga om att hela tjänsten skall utföras på nytt.

Enligt 1 mom. har beställaren rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälpes felet på egen bekostnad. Uppdragstagaren är dock inte skyldig att avhjälpa felet i enlighet med kravet, om detta skulle orsaka honom oskäliga kostnader eller orimliga olägenheter. Stadgandet motsvarar 5 kap. 18 § 1 mom. Beställarens rätt att kräva avhjälpande är inte beroende av felets art i sig, t.ex. av om felet är litet eller väsentligt. Bedömningen skall bygga på en jämförelse mellan beställarens och uppdragstagarens intresse. Vid jämförelsen skall man å ena sidan beakta felets betydelse och beställarens behov av att få det avhjälp samt å andra sidan de olägenheter och kostnader som avhjälpandet orsakar uppdragstagaren. Beställarens behov att få felet avhjälp är bl.a. beroende av hur väl felet kan kompenseras genom andra påföljder. Om man t.ex. i samband med ett målningsarbete har använt en färg som har en lite annan nyans än den avtalade, kan man ofta förutsätta att beställaren nöjer sig med ett prisavdrag. Om färgen däremot avviker i högre grad från den avtalade nyansen, är ett prisavdrag kanske inte en skäligen påföljd. Beställaren skall då kunna kräva att målningsarbetet utförs på nytt. Även möjligheten att låta någon annan avhjälpa felet på uppdragstagarens bekostnad skall beaktas vid bedömningen, om avhjälpandet skulle medföra betydande olägenheter för uppdragstagaren.

Beställaren är inte enligt 1 mom. skyldig att i första hand kräva att felet avhjälpes. Han får välja vilken påföljd han önskar göra gällande. Uppdragstagaren kan dock med stöd av 18 § 2 mom. ha rätt att avvisa beställarens krav på prisavdrag eller hävning, om han avhjälpes felet.

Av 19 § 1 mom. framgår att felet skall avhjälpas inom rimlig tid efter att beställaren har underrättat uppdragstagaren om felet.

Om beställaren trots uppdragstagarens protester alltså vill kräva att denne skall avhjälpas

pa felet, är det i sista hand stadgandena i utsokningslagen som avgör i vilken omfattning en sådant krav kan verkställas. Enligt 3 kap. 4 § utsokningslagen kan den som har förpliktats att fullgöra något tvingas till det genom vite eller fängelse endast om prestationen är sådan att endast den förpliktade kan utföra den. Om prestationen är sådan att den även kan utföras av någon annan, verkställs domen så att borgenären ges rätt att låta utföra prestationen hos någon annan på gäldenärens bekostnad.

Uppdragstagaren skall enligt 1 mom. avhjälpas felet utan kostnader för beställaren. Beställaren får inte faktureras vare sig för reparationsarbetet eller för rese- eller transportkostnader. Om kostnaderna för reparationen i sin helhet skulle bli oskäligen t.ex. på grund av att uppdragstagaren och beställaren bor på skilda orter, har uppdragstagaren dock rätt att vägra avhjälpa felet. Beställaren får då låta avhjälpa felet på sin egen ort och kräva ersättning för reparationskostnaderna av uppdragstagaren.

Principen att avhjälpande av felet inte får förorsaka beställaren tilläggskostnader hindrar inte uppdragstagaren att i samband med avhjälpandet av felet kräva av beställaren sådana kostnader som denne hade blivit tvungen att betala även i det fall att tjänsten ursprungligen hade utförts felfritt. En sådan situation kan aktualiseras om felet hos tjänsten beror på att någon åtgärd som skulle ha förutsatts för en felfri prestation inte har utförts och om det inte heller har debiterats någonting för den. Om åtgärden som inte utförts ingår i det pris som uppbärs för tjänsten, har uppdragstagaren naturligtvis ingen rätt till ytterligare betalning då han avhjälpes felet.

Enligt 2 mom. har uppdragstagaren under vissa förutsättningar rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet eller utföra tjänsten på nytt, om han utan dröjsmål efter att beställaren har anmält felet erbjuder sig att göra det. Principen är samma som i 5 kap. 18 § 2 mom. Genom att avhjälpa felet på ett ändamålsenligt sätt kan uppdragstagaren undgå krav på prisavdrag eller hävning — påföljder som beställaren kanske annars skulle kunna göra gällande. Däremot undgår uppdragstagaren inte skadeståndsskyldighet genom att avhjälpa felet. Genom att avhjälpa felet påverkar uppdragstagaren emellertid ofta storleken av den ersättningsgilla skadan, emedan han på det sättet bl.a. kan slippa betala de kostnader som skulle

uppträda om felet skulle avhjälpas hos någon annan.

Även i de fall som avses i förevarande stadgande skall avhjälpandet ske på uppdragstagarens bekostnad. Uppdragstagaren kan således inte kräva att beställaren skall betala vare sig själva reparationsarbetet, det felfria material som behövs i stället för de felaktiga reservdelarna eller det felaktiga stoffet, eller rese- eller transportkostnader.

Tilläggsdebitering kan emellertid komma i fråga — på samma sätt som i de situationer som avses i 1 mom. — när felet beror på att uppdragstagaren ursprungligen underlåtit att vidta en åtgärd som förutsatts av en felfri prestation men inte heller debiterat för den.

För att uppdragstagaren skall kunna undgå prisavdrag eller hävning är det nödvändigt att avhjälpandet lyckas. Tjänsten får således inte vara behäftad med fel efter att felet har avhjälpits.

Uppdragstagaren kan inte alls alltid ges rätten att avvisa beställarens övriga anspråk genom att avhjälpa felet. I vissa fall skall beställaren ha rätt att vägra ge uppdragstagaren möjlighet att avhjälpa felet och beställaren skall ha rätt att omedelbart göra andra påföljder gällande.

Beställaren har rätt att vägra godkänna avhjälpande, om avhjälpandet skulle orsaka honom väsentliga olägenheter, dvs. t.ex. om uppdragstagaren inte är färdig att utföra reparationen tillräckligt snabbt. Den olägenhet som orsakas av dröjsmål med avhjälpandet kan således ge beställaren rätt att vägra vänta på uppdragstagarens åtgärder och att t.ex. låta felet repareras av någon annan näringsidkare som kan utföra arbetet snabbare.

Beställaren har rätt att vägra tillåta att felet avhjälpas, om det finns risk för att beställaren inte får ersättning för de kostnader avhjälpandet orsakar honom. I stadgandet avses kostnader för vilka beställaren har rätt att få skadestånd. Avhjälpandet skall med andra ord inte få medföra någon ekonomisk risk för beställaren.

Beställaren skall också ha rätt att av andra särskilda skäl vägra tillåta att uppdragstagaren avhjälpes felet. Ett sådant särskilt skäl är det t.ex. fråga om när det finns grundad anledning att anta att avhjälpandet inte kommer att lyckas. Felet kan t.ex. vara så väsentligt eller annars sådant att man på förhand kan förutse att resultatet inte ens efter avhjälpandet skulle

vara sådant som beställaren har rätt att fordra. Om t.ex. ett plagg som beställaren har låtit sy visar sig vara alldeles för litet när det är färdigt, kan man ofta utgå från att det inte kan bli bra genom ändringsarbeten.

Det kan också vara fråga om att tjänsten har utförts så oskickligt att det finns skäl att misstänka att uppdragstagarens yrkesmässiga eller andra förutsättningar att utföra tjänsten är bristfälliga. Då är det inte rimligt att kräva att beställaren skall ge uppdragstagaren möjligheter till vidare åtgärder, även om felet i sig är sådant att det skulle vara möjligt att avhjälpa det.

I allmänhet är beställaren inte skyldig att ge uppdragstagaren möjlighet att försöka avhjälpa felet mera än en gång. Ibland kan omständigheterna dock vara sådana att det finns grundad anledning till undantag från detta.

Paragrafens 3 mom. motsvarar 5 kap. 18 § 3 mom. Även i fråga om tjänster är utgångspunkten den att beställaren, när han har upptäckt ett fel, skall anmäla felet till den näringsidkare som har utfört tjänsten. Näringsidkaren har då under de förutsättningar som anges i 2 mom. rätt att erbjuda sig att avhjälpa felet på egen bekostnad för att undvika vissa andra påföljder.

Ibland kan ett fel hos en tjänst visa sig under sådana omständigheter att det inte är möjligt att vänta med avhjälpandet tills den näringsidkare som ursprungligen har utfört tjänsten får tillfälle att åtgärda saken. Det kan t.ex. gälla ett fel som har begåtts vid reparationen av en bil och som visar sig under en färd på annan ort, eller att en felaktig reparation av ett vattenledningssystem orsakar ett plötsligt läckage som medför risk för vattensador och man inte kan få tag på uppdragstagaren i tid. Det har ovan konstaterats att när uppdragstagaren av någon anledning inte har praktiska möjligheter att avhjälpa felet tillräckligt fort, har beställaren rätt att vägra låta uppdragstagaren avhjälpa felet. I dylika fall skall beställaren således redan enligt 2 mom. ha rätt att låta någon annan näringsidkare avhjälpa felet och att kräva att den näringsidkare som ursprungligen hade utfört tjänsten ersätter beställaren för skäligen kostnader för avhjälpandet. Förevarande stadgande utgör i likhet med motsvarande stadgande i 5 kap. således en precisering.

19 §. *Prisavdrag och hävning.* Paragrafen innehåller stadganden om beställarens rätt till prisavdrag eller hävning på grund av fel.

Om avhjälpande inte kommer i fråga eller om felet inte avhjälpas inom rimlig tid efter att beställaren har reklamerat, har beställaren enligt 1 mom. rätt att kräva ett prisavdrag som motsvarar felet. Motsvarande stadgande finns i 5 kap. 19 §. Prisavdrag är således en möjlig påföljd både när felet inte har avhjälpats och när tjänsten är behäftad med fel även efter vidtagna reparationsåtgärder.

Prisavdrag kan komma i fråga t.ex. i följande fall: när felet är sådant att beställaren inte har rätt att kräva avhjälpande; när beställaren inte vill kräva avhjälpande och uppdragstagaren inte heller erbjuder sig att avhjälpa felet; när beställaren har krävt avhjälpande, men avhjälpandet inte har skett inom rimlig tid; när uppdragstagaren har erbjudit sig att avhjälpa felet, men beställaren har rätt att vägra gå med på det; när felet har avhjälpats antingen på beställarens begäran eller på uppdragstagarens initiativ, men tjänsten trots detta fortfarande är behäftad med fel antingen på grund av att försöket att avhjälpa felet har misslyckats helt eller delvis, eller på grund av att det överhuvudtaget inte är möjligt att helt eliminera felet.

Prisavdragets belopp skall motsvara felet. Vad detta innebär i det enskilda fallet är beroende av felets art.

En tjänst kan vara felaktig t.ex. på grund av att resultatet i fråga om kvalitet eller övriga egenskaper är sämre än vad beställaren har rätt att förutsätta. I sådana fall kan nedgången i tjänstens värde ofta tjäna som utgångspunkt: prisavdraget bestäms så att det nedsatta priset motsvarar vad som enligt en skäligen debitering utgör värdet av den tjänst beställaren de facto har fått. Detta räknesätt kan ofta tillämpas t.ex. när det material som har använts för tjänsten i och för sig är lämpligt för ändamålet, men kvalitativt sämre än vad beställaren har haft rätt att förutsätta. Ibland kan det vara ändamålsenligt att bestämma prisavdraget så att det motsvarar minskningen av nyttan av tjänsten.

Tjänsten kan dock vara felaktig trots att den egentligen inte är kvalitativt sämre än vad beställaren har rätt att kräva. Felet kan bestå enbart i att tjänsten har andra egenskaper än vad som avtalats. Tjänstens estetiska värde för beställaren kan t.ex. vara mindre än väntat. Det kan t.ex. vara fråga om att uppdragstagaren har utfört målningsarbeten hemma hos beställaren i beställarens frånvaro, och därvid använt en annan färg än den avtalade. I sådana

fall blir man tvungen att bestämma prisavdragets storlek enligt uppskattning utgående från felets betydelse för beställaren.

Prisavdrag kommer i fråga också när felet består i att uppdragstagaren har försummat sin plikt att avråda enligt 14 § eller sin skyldighet att avbryta arbetet. Vid bedömningen av prisavdragets storlek skall man i dessa fall beakta i vilket skede uppdragstagaren borde ha upptäckt de omständigheter som enligt 14 § skapar skyldighet att informera beställaren eller avbryta arbetet. Utgångspunkten är att uppdragstagaren får debitera för tjänsten enligt normala grunder fram till dess att upplysningsplikten enligt 14 § inträder.

Paragrafens 2 mom. gäller beställarens rätt att häva avtalet på grund av fel till den del tjänsten inte ännu har utförts. Enligt stadgandet har beställaren en sådan hävningsrätt, om det finns vägande skäl att befara att tjänsten kommer att ha ett väsentligt fel. I detta fall är det således fråga om hävning på grund av befarat avtalsbrott, och hävningen gäller den del av tjänsten som ännu inte har utförts. Beställaren kan ha sådan hävningsrätt t.ex. om det arbete som redan har utförts är så bristfälligt eller visar att uppdragstagaren är så oskicklig att det finns starka skäl att anta att resultatet av tjänsten skulle bli felaktigt på ett väsentligt sätt.

Beställarens hävningsrätt kan påverkas av uppdragstagarens rätt och skyldighet att avhjälpa felet. Om bristerna i den del av tjänsten som redan har utförts kan elimineras på ett sätt som inte medför någon risk med tanke på det slutliga resultatet, och uppdragstagaren avhjälper det fel som har uppstått, elimineras beställarens hävningsrätt. Det kan t.ex. vara fråga om ett bristfälligt utfört förarbete före tapetsering, varvid beställaren vill häva avtalet på den grund att väggarna inte skulle se snygga ut efter tapetseringen. Om uppdragstagaren inom rimlig tid gör förarbetet på nytt på ett ändamålsenligt sätt eller avhjälper bristerna, kan han undvika hävning.

Förutsättningarna för hävning enligt detta stadgande är något lindrigare än de förutsättningar för hävning på grund av befarat avtalsbrott som anges i 62 § köplagen. I de fall som det nu är fråga om har beställaren ett större behov av att häva avtalet, emedan det finns risk för att föremålet för tjänsten skadas och att det blir svårare att få tjänsten utförd på nytt

på ett ändamålsenligt sätt, om arbetet får fortgå.

När avtalet hävs till den del tjänsten ännu inte har utförts avbryts arbetet och beställaren slipper betala för återstående del av tjänsten. Beställarens betalningsskyldighet beträffande den del av tjänsten som har utförts är beroende av i vilken grad han eventuellt har rätt till prisavdrag på grund av fel i det utförda arbetet.

Paragrafens 3 mom. gäller beställarens rätt att på grund av fel häva avtalet beträffande den del tjänsten som redan har utförts. Enligt stadgandet har beställaren hävningsrätt, om omständigheterna är sådana som nämns i 1 mom. och någon annan påföljd inte kan anses skälig för hans vidkommande. I dessa fall kan hävning — på samma sätt som prisavdrag — komma i fråga, om avhjälpande inte kommer i fråga eller inte sker inom rimlig tid efter att beställaren har reklamerat.

De viktigaste kriterierna vid bedömningen av förutsättningarna för hävning är felets betydelse för konsumenten samt i vilken mån beställarens rättsskydd i den aktuella situationen kan tillgodoses med hjälp av andra påföljder, dvs. genom prisavdrag och skadestånd.

Det kan bli aktuellt att häva avtalet även till den del tjänsten redan har utförts, t.ex. när den sak som utgör föremålet för tjänsten har blivit obrukbar genom att uppdragstagaren har utfört arbetet oskickligt. Andra exempel utgörs av sådana fall där tjänsten har beställts för ett visst, övergående behov och felet inte kan avhjälpas i tid. Om beställaren t.ex. har beställt en brudklänning som har något fel och felet inte kan avhjälpas så att klänningen blir färdig i tid, skall beställaren ha rätt att häva avtalet i sin helhet.

Om avtalet hävs till den del tjänsten redan har utförts, innebär detta att uppdragstagaren inte har rätt att kräva avtalsenligt vederlag för prestationen. Å andra sidan skall han ha rätt att t.ex. kräva att de reservdelar eller något annat material som har använts återlämnas till honom till den del detta kan ske utan väsentlig olägenhet. För en prestation som inte kan återlämnas skall beställaren enligt stadgandet betala en ersättning som motsvarar prestationens värde. Det värde prestationen har för beställaren beror i stor utsträckning på felets art. Ett odugligt arbete kan vara helt värdelöst, men t.ex. ett fel utfört målningsarbete kan vara

till nytta som grundläggande arbete när saken målas på nytt.

20 §. *Skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om rätten till skadestånd på grund av fel hos tjänsten. I samband med avtal om tjänster gäller samma skadeståndsprinciper som enligt 5 kap. 20 § gäller vid konsumentköp.

Skillnaden är dock att även personskador till följd av felaktigheter i tjänsten kan bli ersättningsskyldiga enligt förevarande stadgande, om det är fråga om en personskada som har orsakats av något annat än egenskaper hos det material som har använts för tjänsten. Enligt 21 § 3 mom., som motsvarar 5 kap. 21 § 3 mom., gäller det skadeståndsansvar som avses i förevarande kapitel inte sistnämnda art av skador.

Enligt 1 mom. skall beställaren alltid ha rätt till ersättning för direkt skada som han lider på grund av att tjänsten har fel. Förutsättningarna för skadestånd bestäms således till denna del enligt de stadganden som anger när en tjänst har fel. I fråga om fel i det material som har använts vid utförandet av tjänsten motsvarar uppdragstagarens skadeståndsansvar till alla delar det ansvar som åvilar den som säljer en vara. Även när det gäller dolda fel i materialet har uppdragstagaren således ansvar för direkt skada.

Uppdragstagaren är skyldig att ersätta indirekt skada endast om felet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida. Detta innebär i praktiken närmast att uppdragstagaren inte är skadeståndsskyldig beträffande indirekt skada på grund av sådant fel i materialet som inte hade kunnat upptäckas när tjänsten utfördes, utan som har framkommit först senare.

Som direkt skada ersätts bl.a. olika slag av utredningskostnader som har uppstått till följd av felet, t.ex. kostnader för telefonsamtal och porto. Om uppdragstagaren reparerar felet eller utför tjänsten på nytt följer det redan av stadgandena i 18 § att uppdragstagaren skall stå för de kostnader detta föranleder. Om uppdragstagaren däremot inte avhjälpes felet och beställaren låter någon annan reparera det eller låter arbetet utföras på nytt, utgör kostnaderna för detta direkt skada. Även andra extra kostnader till följd av felet utgör direkt skada. Det kan t.ex. vara fråga om bärgningskostnaderna för en bil som gått sönder mitt under en resa. Även kostnader som uppstår på grund av att den obrukbara saken måste ersättas utgör direkt skada. Det kan t.ex. vara

fråga om tvätteriräkningar som beställaren har blivit tvungen att betala när hans egen tvättmaskin har varit obrukbar på grund av en felaktigt utförd tjänst, eller om kostnader för hyra av en festdräkt när beställarens egen dräkt har skadats vid rengöring i en tvättinrättning.

Ett fel hos en tjänst kan även orsaka sakskador på föremålet för tjänsten eller på annan egendom. Även sådana sakskador omfattas av uppdragstagarens ersättningsskyldighet, och de utgör direkt skada. I kapitlets 21 § begränsas emellertid uppdragstagarens ansvar beträffande skador som orsakas på annan egendom än den sak som utgör föremålet för tjänsten, och som beror på fel i det material som har använts. Dylika sakskador som beror på fel i materialet utgör direkt skada endast om den skadade egendomen i brukshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten. Sakskador som beror på andra slag av fel hos tjänsten blir — på samma sätt som enligt gällande lag — ersättningsskyldiga oberoende av om den skadade egendomen i brukshänseende har samband med föremålet för tjänsten eller inte. Förutsättningen är endast att skadan har ett adekvat orsakssamband med felet hos tjänsten.

I praktiken är skador på föremålet för en tjänst en rätt vanlig typ av skador. Det kan t.ex. vara fråga om försummelse att granska oljan i en motor i samband med motorservice, med påföljd att motorn ”kör fast”, eller att textilier krymper till följd av ett fel vid rengöringen. En felkoppling som har gjorts vid reparationen av en elektrisk apparat kan t.ex. skada en sådan del i apparaten som inte har varit föremål för reparationen. Dylika sakskador som uppstår på föremålet för tjänsten är uppdragstagaren skyldig att ersätta som direkt skada. Detta gäller oberoende av om det är fråga om ett fel i det material som har använts eller om något annat fel hos tjänsten.

Som exempel på skador som orsakas på annan egendom än föremålet för tjänsten må nämnas t.ex. det fallet där ett fel som har begåtts vid reparationen av en tvättmaskin orsakar skador på de textilier som tvättas, eller orsakar vattensskador i en lägenhet. Underlåtelse att vidta tillräckliga skyddsåtgärder t.ex. vid målning av väggar, tak eller fönsterkarmar kan leda till fläckar på golv eller möbler. Uppdragstagaren är således skyldig att som direkt skada ersätta även denna typ av sakskador till följd av fel hos tjänsten, men när det är fråga om fel

i materialet gäller dock de begränsningar som anges i 21 §.

Som indirekta skador, som är ersättningsgill- la under förutsättning att uppdragstagaren har varit vårdslös, betraktas samma typer av skador som vid dröjsmål. Se motiveringen till 5 kap. 10 och 20 §§.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett stadgande om att beställarens familjemedlem som lider skada har samma rätt till ersättning som beställaren. Motsvarande stadgande finns i 5 kap. 10 och 20 §§ samt i 8 kap. 10 §.

21 § *Produktskador som har orsakats av materialet.* Principerna i denna paragraf motsvarar principerna i 5 kap. 21 §.

Paragrafens 1 mom. gäller de fall där ett fel i det material som har använts för tjänsten leder till skador på annan egendom än den sak som utgör föremålet för tjänsten. Om skadan drabbar egendom som i användningshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten, skall uppdragstagaren ersätta skadan enligt 20 §. Den sakskada som uppstår utgör således i dessa fall direkt skada.

Om ett fel i det material som har använts för tjänsten orsakar skada på egendom som i brukshänseende inte har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten, faller ersättningsansvaret närmast under produktansvarslagen.

Som exempel på sådan egendom som avses i stadgandet, och som i användningshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten, kan nämnas livsmedel som finns i en reparerad frys, eller kärl eller textilier som tvättas i en reparerad disk- respektive tvättmaskin. Om t.ex. en felaktig reservdel som har använts vid reparationen av tvättmaskinen leder till att maskinen tar in för hett vatten som skadar de kläder som skall tvättas, skall uppdragstagaren ersätta även den skadan.

Förevarande stadgande gäller endast de fall där endast felet i det material som har använts för tjänsten har orsakat skadan. I motiveringen till 20 § har det redan konstaterats att uppdragstagarens ansvar för andra saksador på grund av fel hos en tjänst inte enbart gäller egendom som i användningshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten. Om uppdragstagaren inte har uppfyllt kravet på yrkesskicklighet eller omsorg enligt 12 § vid t.ex. valet av material, utförande eller installering, blir han skyldig att ersätta den skada detta leder till, oberoende av om den skadade egendomen i brukshänseende har ome-

delbar anknytning till föremålet för tjänsten eller om den inte har det.

På samma sätt som i fråga om konsumentköp har man i 2 mom. tryggt uppdragstagarens regressrätt gentemot den som ansvarar för skadan enligt produktansvarslagen, dvs. i allmänhet gentemot den som har tillverkat eller importerat materialet.

Enligt 3 mom. tillämpas kapitlets stadganden inte i fråga om ersättning för personskador som har orsakats av egenskaper hos det material som har använts för tjänsten. Uppdragstagaren är således inte skyldig att ersätta personskador till den del de förorsakas av egenskaper hos det material som använts och inte till exempel av att materialet valts, bearbetats eller installerats på ett oskickligt eller vårdslöst sätt eller att ett annat fel i arbetet begåtts. Ersättning av sådana personskador förorsakade av materialet som avses i stadgandet regleras av andra stadganden såsom produktansvarslagen och skadeståndslagen.

22 §. *Skadeståndsskyldighet för andra än uppdragstagaren.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 22 §.

Beställarens skyldigheter och påföljder vid beställarens avtalsbrott

23 §. *Tjänstens pris.* I 1 mom. stadgas om priset för tjänsten när uppdragstagaren och beställaren inte särskilt har avtalat om priset eller om hur det skall beräknas. Principerna i stadgandet motsvarar principerna i 5 kap. 23 §. Med pris avses i stadgandet alla kostnader som beställaren skall betala för tjänsten.

Enligt paragrafen skall priset vara skäligt med hänsyn till de faktorer som anges i stadgandet. Om parterna har kommit överens om priset, men priset är oskäligt med hänsyn till tjänstens art och allmänna prisnivå, kan det jämkas med stöd av 4 kap. 1 § konsumentskyddslagen.

Vid bedömningen av om priset är skäligt skall tjänstens innehåll, omfattning och art beaktas. I detta avseende bör uppmärksamhet fästas bl.a. vid hurdan yrkesskicklighet, vilka redskap och hurdan arbetskraft utförandet av tjänsten förutsätter, vilken tid det under de aktuella omständigheterna tar att utföra tjänsten med yrkesskicklighet, vilka kvalitetskrav som har uppställts samt hur slutresultatet motsvarar dessa krav. Om det förutsatts att

utförandet eller resultatet skall vara av särskilt hög kvalitet, eller om utförandet kräver särskild fackkunskap eller erfarenhet, kan ett skäligt pris även vara högre än vanligt, under förutsättning att tjänsten blir utförd enligt de uppställda kraven. Om det däremot tar dubbelt så lång tid för uppdragstagaren att utföra tjänsten jämfört med vad samma arbete skulle ta i anspråk om det skulle utföras med yrkesskicklighet, skall ett skäligt pris beräknas utgående från den tid det skulle ta att utföra arbetet med yrkesskicklighet, och inte utgående från den tid som arbetet de facto har tagit i anspråk.

Vid bedömningen av priset för tjänsten skall man också beakta vilket som är det ekonomiskt ändamålsenliga sättet att utföra tjänsten på: prestationen får inte utföras på ett onödigt dyrt sätt. Onödiga kostnader kan uppstå t.ex. när en sak som skall repareras förses med nya, dyra delar trots att de gamla delarna kan repareras till skäliga kostnader och bli fullt användbara, eller när man reparerar delar då det vore ekonomiskt rationellare att direkt byta ut dem mot nya. Stadgandet innebär inte att tjänsten skall utföras på ett så billigt sätt som möjligt. Det väsentliga är vad som med hänsyn till resultatets hållbarhet, föremålets sannolika brukstid och andra motsvarande omständigheter är förnuftigt i ekonomiskt hänseende.

Gångse pris eller gångse prisberäkningssätt är i allmänhet en naturlig utgångspunkt när priset skall fastställas. Endast det kan dock inte — inte ens huvudsakligen — utgöra den avgörande grunden för priset. I fråga om ett stort antal tjänster kan det nämligen vara svårt att ange något visst pris eller något visst prisberäkningssätt som skulle kunna anses representera ett s.k. gångse pris. Gällande prisnivå — när en sådan kan påvisas — utgör dock en viktig grund vid bedömningen av priset för en enskild tjänst.

Vid bedömningen av priset för en tjänst skall man utgå från den prisnivå som var rådande när avtalet ingicks. Största delen av de avtalsförhållanden som regleras i lagen är sådana, att uppdragstagaren inte har grundad anledning att utan särskilt förbehåll få åberopa någon prisnivå som råder efter att avtalet har ingåtts. När det i undantagsfall finns godtagbart behov att bestämma priset utgående från en senare prisnivå — t.ex. på grund av att tjänsten skall avslutas i en avlägsen framtid eller på grund av att avtalsförhållandet är långvarigt — bör ett

särskilt förbehåll om detta tas in i avtalet. Förevarande stadgande binder dock inte ovillkorligen priset för tjänsten vid den prisnivå som råder när avtalet ingås. Om det av särskilda skäl är skäligt att beakta den prisutveckling som sker efter avtalet, skall detta enligt stadgandet kunna göras även när avtalet inte innehåller något särskilt villkor om saken.

I stadgandet har man inte tagit ställning till under vilka förutsättningar det eventuellt är möjligt att beakta kostnadsförändringar som har skett efter att avtalet har ingåtts, om priset för tjänsten har avtalats på förhand.

Övriga omständigheter som påverkar priset och som kan beaktas enligt stadgandet, kan t.ex. bestå i att man är tvungen att utföra tjänsten vid en tidpunkt som avviker från det vanliga eller på annat sätt under exceptionella förhållanden.

Den andra meningen i momentet gäller betydelsen av de uppgifter om tjänstens pris eller prisberäkningssätt som har lämnats vid marknadsföringen. Om sådana uppgifter kan antas ha påverkat avtalet, bestäms priset för tjänsten enligt de uppgifter som har givits vid marknadsföringen.

Sådana uppgifter som har lämnats vid marknadsföringen och som avses i stadgandet kan t.ex. gälla storleken av den tidsdebitering som tillämpas vid reparationer, eventuella tilläggsavgifter i samband med dessa eller grunderna för dylika tilläggsavgifter, priset för en viss åtgärd, priset för material eller kostnader som debiteras för anskaffningen av material, eller debitering för resor eller transport. En uppgift som avses i stadgandet kan också gå ut på att vissa typer av kostnader inte uppbärs. Det kan t.ex. vara fråga om en uppgift enligt vilken resekostnader inte debiteras i samband med reparationer, eller enligt vilken en viss åtgärd vidtas utan särskild kostnad. Enligt stadgandet kan även brister i de prisuppgifter som har lämnats vid marknadsföringen påverka bedömningen av priset för tjänsten. Det kan t.ex. vara fråga om att man har underlåtit att nämna någon betydande kostnad som det är meningen att beställaren skall stå för, och att detta är ägnat att ge en felaktig uppfattning om priset för tjänsten.

En prisuppgift som har lämnats vid marknadsföringen kan ingå i uppdragstagarens allmänna marknadsföringsmaterial, t.ex. i reklam och broschyrer, men det kan också vara fråga om en uppgift som har lämnats vid ett

enskit avtalsstillfälle. Med tanke på förevarande stadgande spelar det ingen roll hur uppgiften har lämnats.

En felaktig prisuppgift som har lämnats vid marknadsföringen av tjänsten påverkar inte bedömningen av priset, om uppgiften har rättats i tid på ett tydligt sätt. Beställaren kan således t.ex. inte återropa en prisuppgift som har ingått i en tidningsannons och som på grund av ett tryckfel har varit alltför låg, om uppgiften rättas när beställaren kommer för att beställa tjänsten.

Prisuppgifter som har lämnats vid marknadsföringen har betydelse vid bedömningen av priset när man i enskilda fall inte har kommit överens om annat. Bevisbördan åvilar i allmänhet den part som hävdar att priset för tjänsten har avtalats på ett annat sätt än vad som framgår ur uppdragstagarens vid tillfället aktuella marknadsföringsmaterial. Om uppdragstagaren t.ex. i sina tidningsannonser har meddelat att man inte debiterar kilometerersättning för resor eller transporter i samband med reparationer, men hävdar att man har kommit överens om annat med en enskild beställare, ankommer det på uppdragstagaren att visa att hans påstående är riktigt.

Förevarande stadgande om prisuppgifter som har lämnats vid marknadsföringen av en tjänst gäller inte de fall där uppdragstagaren har lämnat en s.k. ungefärlig prisuppgift. Om betydelsen av en ungefärlig prisuppgift stadgas särskilt i 24 §. Även s.k. riktgivande prisuppgifter, som behandlas i samband med ungefärliga prisuppgifter, skall bedömas enligt något annorlunda kriterier än de prisuppgifter som avses i den paragraf det nu är fråga om. När det gäller en riktgivande prisuppgift är det inte enbart fråga om att man meddelar standardpriset eller prisberäkningsgrunden för en viss tjänst, utan om en uppskattning som bygger på preliminär utredning och som gäller helhetspriset för en viss individuell tjänst i en situation där man inte ännu exakt känner till de faktorer som kommer att påverka prestationens innehåll och pris. I sådana fall kan det ansvar som avses i denna paragraf — och som uppdragstagaren bär för uppgifter som har lämnats — gälla uppgifter om debiteringsgrunderna, men däremot inte själva den riktgivande prisuppgift som anger en uppskattning av helhetspriset för tjänsten. Betydelsen av riktgivande prisuppgifter behandlas i samband med 14 och 24 §§.

Paragrafens 2 mom. gäller näringsidkarens

rätt att få betalt för vissa förberedande åtgärder som föregår det egentliga uppdraget och som han har vidtagit på konsumentens begäran. Konsumenten har ibland behov av att på förhand få utrett vilka åtgärder en viss prestation skulle förutsätta och vad den skulle kosta, innan han beslutar om han beställer tjänsten och vilket innehåll den då skall ha. Det kan t.ex. vara fråga om att lokalisera funktionsstörningarna i en sak eller om att göra upp ett kostnadsförslag för bostadsreparationer som konsumenten har planerat. Stadgandet gäller endast sådana åtgärder som en näringsidkare på en konsuments begäran har vidtagit för att utreda innehållet i eller kostnaderna för ett uppdrag som konsumenten har föreslagit.

Stadgandena i paragrafen gäller både de fall där konsumenten efter förberedande åtgärder inte ger något uppdrag, och de fall där han beställer den planerade tjänsten. I sistnämnda fall inkluderas även de förberedande åtgärderna i helhetspriset för tjänsten. Av 24 § följer, att om inte annat har meddelats, skall kostnaderna för de förberedande åtgärderna anses ingå i det angivna ungefärliga priset. Förevarande stadgande har dock särskild betydelse i de fall där de förberedande åtgärderna av en eller annan anledning inte leder till vidare uppdrag.

Näringsidkaren skall enligt stadgandet ha rätt att kräva betalt för de åtgärder som avses i stadgandet, om konsumenten med hänsyn till rådande praxis eller annars inte har skäl att anta att åtgärderna inte kostar honom någonting. Om konsumenten t.ex. på basis av vad näringsidkaren har anfört, antingen i sin marknadsföring eller på annat sätt, med fog har fått den uppfattningen att de åtgärder som avses i stadgandet vidtas gratis eller att de ingår i det pris för tjänsten som senare har avtalats, har näringsidkaren inte rätt att debitera skilt för dem.

Stadgandet utgör inget hinder för att näringsidkaren t.ex. med avvikelse från allmän praxis debiterar för de förberedande åtgärderna, om parterna har kommit överens om det.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett stadgande om beställarens skyldighet att betala för en prestation som har gått till spillo på grund av orsaker som inte beror på parterna. Det är således fråga om hur risken fördelas mellan uppdragstagaren och beställaren.

Om det som uppdragstagaren har utfört på basis av avtalet skadas, förstörs eller på annat sätt går till spillo innan tjänsten avslutas och

detta inte beror på beställaren eller på någon orsak på hans sida, har uppdragstagaren enligt momentet inte rätt att kräva att beställaren betalar för det arbete eller det material som på den grunden har gått till spillo eller för övriga tilläggskostnader som förorsakats. Av 3 § framgår när tjänsten skall anses vara avslutad.

Stadgandet behövs med tanke på de situationer där en påbörjad eller färdig men icke avslutad prestation skadas eller förstörs på grund av en olyckshändelse eller något annat skäl som inte beror på parterna. Det kan t.ex. vara fråga om en sak som förstörs vid en brand som inte har orsakats av ovarsamhet på någondera partens sida, en installerad reservdel som skadas på grund av en yttre elektrisk störning eller om att en nymålad yta utomhus förstörs på grund av en plötslig storm. Beställaren skall inte vara skyldig att betala ersättning för arbete eller material eller för de tilläggskostnader som uppdragstagaren har på grund av uppdraget och som går till spillo på grund av de skäl som stadgandet avser.

Stadgandet gäller endast frågan om hur priset bestäms i vissa speciella situationer. Stadgandet gäller beställarens skyldighet att betala för en prestation som har gått till spillo, eller som av vissa orsaker har föranlett större kostnader än beräknat. Stadgandet gäller där emot inte risken för själva den sak som är föremål för tjänsten. Det ger t.ex. inte heller svar på frågan om huruvida uppdragstagaren är skyldig att utföra på nytt en tjänst som har gått till spillo på grund av orsaker som inte beror på någondera parten. Beroende på situationen skall den frågan avgöras med stöd av 8 § 1 mom. eller 18 § 1 mom. På motsvarande sätt kan även övriga stadganden om dröjsmål och fel bli tillämpliga, när uppdragstagarens avtalsbrott beror på orsaker som avses i förevarande stadgande.

Momentets andra mening innehåller ett undantag enligt vilket den första meningen inte tillämpas om avslutandet av tjänsten fördröjts till följd av en orsak på beställarens sida och om uppdragstagarens prestation har skadats eller gått till spillo efter att avslutandet senast borde ha skett. Här är det alltså fråga om att en färdig prestation skadas eller förstörs. Man är tvungen att tillämpa 15 § 1 mom. för att avgöra om uppdragstagaren har ett ansvar för fel eller om kostnadsrisken för den skadade eller förstörda prestationen helt ligger hos beställaren. Bedömningen av om beställaren

har råkat i dröjsmål har behandlats i motiveringen till 15 § 1 mom.

24 §. *Ungefärlig prisuppgift.* I paragrafen är det fråga om vilken betydelsen ett angivet ungefärligt pris skall ha vid bedömningen av det slutliga priset. Vad som avses med en ungefärlig prisuppgift samt uppgiftens betydelse i förhållande till andra avtalsvillkor eller uppgifter som gäller tjänstens pris behandlas närmare i samband med 3 mom.

Det grundläggande stadgandet om hur priset för en tjänst bestäms finns i 23 §. Även när man har angett en ungefärlig prisuppgift skall stadgandena i nämnda paragraf tillämpas. Om priset för tjänsten enligt dessa stadganden blir lägre än det angivna ungefärliga priset, har uppdragstagaren inte rätt att kräva det ungefärliga priset. En ungefärlig prisuppgift motsvarar således inte minimipriset för tjänsten. Å andra sidan motsvarar den inte heller maximipriset för tjänsten. Emedan det uttryckligen är fråga om en uppskattning, skall det även vara tillåtet att överskrida det inom vissa gränser.

Enligt 1 mom. får det slutliga priset för tjänsten överstiga det angivna ungefärliga priset med högst 15 %. Beställaren och uppdragstagaren skall dock enligt stadgandet ha rätt att i enskilda fall komma överens om hur mycket ett ungefärligt pris för en viss tjänst högst får överskridas. Det skall då vara fråga om ett uttryckligt avtal mellan parterna och gälla en viss specificerad tjänst. Stadgandet ger inte uppdragstagaren rätt att avvika från 15 %:s regeln t.ex. genom klausuler i standardavtal.

Enligt 2 mom. skall den ungefärliga prisuppgift som har lämnats anses omfatta helhetspriset för tjänsten, om inte annat har avtalats. Uppdragstagaren skall således alltid särskilt och uttryckligen meddela beställaren, om det ungefärliga pris som han har uppgett endast gäller en viss del av tjänsten, t.ex. endast arbetets andel eller endast reservdelar eller annat material. Han skall också upplysa beställaren t.ex. om att ersättning för resekostnader debiteras separat. Om det kan påvisas att beställaren t.ex. på basis av motsvarande tjänster som han tidigare har beställt visste vad den ungefärliga prisuppgift som uppdragstagaren har gett omfattar, kan han inte åberopa att uppdragstagaren i ett enskilt fall har låtit bli att särskilt nämna något.

Enligt 3 mom. ligger bevisbördan hos uppdragstagaren, om det uppstår tvist om huruvida det belopp som nämndes när avtalet ingicks

skall anses som ett fast pris, ett maximipris, ett ungefärligt pris eller ett riktgivande pris.

Det är fråga om ett fast pris när man har kommit överens om att debitera ett viss penningbelopp oberoende av den tid som har använts för arbetet, de faktiska kostnaderna för material och resor eller motsvarande omständigheter. Uppdragstagaren får inte överskrida ett fast pris. Å andra sidan är han inte heller skyldig att nöja sig med ett lägre pris, även om det skulle visa sig att det blev billigare än beräknat att utföra tjänsten.

Ett maximipris är den övre gränsen för det pris som beställaren skall betala. Om man har kommit överens om ett maximipris för tjänsten, har uppdragstagaren inte rätt att debitera mera än det, även om prestationen i verkligheten har krävt kostnader som överstiger maximipriset. Å andra sidan bestäms priset för tjänsten på vanligt sätt enligt 23 § ända till den övre gräns som utgörs av maximipriset. Det slutliga pris som uppdragstagaren har rätt att debitera för tjänsten kan således vara lägre än det avtalade maximipriset.

När konsumenten beställer en tjänst vill han ofta veta ungefär vad den kommer att kosta. Vilket belopp som helst som näringsidkaren eventuellt nämner under diskussionerna om tjänsten kan emellertid inte betraktas som ett sådant ungefärligt pris som avses i paragrafen. För att det skall kunna vara fråga om ett ungefärligt pris, bör uppdragstagaren ha haft rimliga möjligheter att basera sin beräkning på tillräckligt exakta uppgifter om de omständigheter som påverkar saken. En prisuppgift som har lämnats med tanke på en viss, åtminstone i stora drag specificerad prestation kan således anses vara ett ungefärligt pris. Som ett ungefärligt pris kan man däremot inte betrakta en prisuppgift som endast bygger på en summarisk, ospecificerad uppgift om tjänstens innehåll, och som således avspeglar den typiska prisnivån för tjänster av samma art eller den prisnivå man enligt allmän erfarenhet kan sluta sig till, men som inte är det ungefärliga priset för den konkreta tjänst som det i det enskilda fallet är fråga om. Det kan t.ex. vara fråga om en prisuppgift som gäller ett fel i någon apparat och som näringsidkaren har angett per telefon på basis av konsumentens förklaringar, utan att själv ha sett föremålet.

Dylika prisuppgifter av mera allmän karaktär och som baserar sig på preliminära antaganden betecknas i stadgandet med uttrycket

riktgivande prisuppgifter. Även en sådan prisuppgift har juridisk relevans, men på den tillämpas inte stadgandena om ungefärliga prisuppgifter. En riktgivande prisuppgift utgör en viktig bedömningsgrund när det gäller att med tanke på 14 § avgöra vad beställaren skäligen kan ha väntat sig att tjänsten kommer att kosta. Om det senare visar sig att priset för tjänsten kommer att bli betydligt högre än den riktgivande prisuppgift som beställaren har fått, skall uppdragstagaren enligt 14 § utan dröjsmål meddela beställaren detta och vid behov inställa arbetet.

Vid bedömningen av när det är fråga om en ungefärlig prisuppgift och när endast om en riktgivande prisuppgift, skall man fästa uppmärksamhet vid tjänstens art och de omständigheter under vilka det ungefärliga priset har uppgetts eller prisuppgiften har lämnats. Den benämning eller det uttryck uppdragstagaren själv har använt skall inte spela någon avgörande roll vid bedömningen. Uppdragstagarens avsikt är inte som sådan heller avgörande, utan hur beställaren under de aktuella omständigheterna har haft grundad anledning att uppfatta den prisuppgift som han har fått. Det ankommer således på uppdragstagaren att vid behov reda ut vad prisuppgiften betyder.

Om beställaren t.ex. per telefon har beskrivit en funktionsstörning i en bil, en television eller i någon annan apparat, och uppdragstagaren på basis av antaganden som bygger på dessa upplysningar meddelar vad en reparation ungefär skulle kosta, är det i allmänhet fråga om en riktgivande prisuppgift. Ibland är det emellertid möjligt att meddela ett egentligt ungefärligt pris t.ex. på basis av uppgifter som har erhållits per telefon. Om prestationen i fråga till sin natur är sådan att de omständigheter som påverkar tjänstens pris kan anges tillräckligt exakt även per telefon, kan den givna prisuppgiften vara sådan att den kan anses som ett ungefärligt pris, på samma sätt som det fasta priset för en standardprestation kan överenskommas per telefon. Om det senare visar sig att de uppgifter som beställaren har lämnat inte håller streck, skall emellertid det ungefärliga pris som bygger på dessa uppgifter inte som sådant vara bindande för uppdragstagaren.

Om uppdragstagaren har haft möjlighet att innan han angav något pris själv utreda vad prestationen innebär, och prisuppgiften således kan förutsättas bygga på en konkret specificering av de åtgärder som prestationen kräver,

kan prisuppgiften i allmänhet betraktas som en ungefärlig prisuppgift. Även i detta sammanhang betraktas en omsorgsfull näringsidkares förfarande som måttstock. Om de faktorer som påverkar saken skulle ha kunnat observeras av en omsorgsfull näringsidkare, kan uppdragstagaren inte åberopa att han de facto inte hade beaktat dem när han lämnade den ungefärliga prisuppgiften.

Om det däremot visar sig att den ungefärliga prisuppgiften bygger på felaktiga uppgifter och att detta beror på orsaker som inte ens en omsorgsfull näringsidkare skulle kunna förutsättas ha beaktat, är den ungefärliga prisuppgiften enligt 1 mom. inte som sådan bindande för uppdragstagaren. Om uppdragstagaren t.ex. före reparationen av en apparat har kunnat konstatera sådana fel som utgör en tillräckligt god förklaring till varför apparaten inte fungerar som den skall, och har angett en ungefärlig prisuppgift som bygger på detta, är han inte skyldig att reparera apparaten för ett pris som bestäms enligt den ungefärliga prisuppgiften, om det senare visar sig att apparaten även har andra fel som uppdragstagaren inte kan förutsättas ha upptäckt eller på något annat sätt beaktat. Om det finns anledning för uppdragstagaren att misstänka att apparaten har sådana fel som inte upptäcks vid en preliminär granskning, skall han inte lämna en ungefärlig prisuppgift om en reparation av apparaten, utan endast ange priset för en reparation av de fel som har konstaterats. Ett sådant förbehåll skall naturligtvis göras klart även för beställaren.

25 §. *Betalning och prisspecifikation.* Paragrafens 1 mom. innehåller stadganden om betalningstidpunkten. Motsvarande stadganden finns i 5 kap. 24 § 1 och 2 mom.

Enligt 1 mom. skall beställaren betala när uppdragstagaren kräver det, dvs. när beställaren har fått en räkning eller någon annan utredning varav priset framgår. Någon betalningsskyldighet uppstår dock inte förrän tjänsten har utförts och avslutats enligt 3 §. Det förutsätts dessutom att beställaren skall ha haft rimligt goda möjligheter att undersöka uppdragstagarens prestation innan han betalar. Undersökningen kan i allmänhet ske när tjänsten avslutas eller strax efteråt.

Stadgandet om betalningstidpunkten är inte tvingande. Parterna kan vid behov t.ex. komma överens om att en del av priset betalas på förhand eller att betalningen sker i rater i den takt tjänsten framskrider. Det kan finnas grun-

dad anledning till sådana betalningsarrangemang t.ex. när det är fråga om tjänster som är mycket arbetsdryga och representerar ett stort ekonomiskt värde.

Enligt 2 mom. har beställaren rätt att på begäran få priset skriftligt specificerat av uppdragstagaren. Specifikationen skall vara sådan att beställaren på basis av den kan konstatera vilka åtgärder prestationen har omfattat och hur åtgärderna har inverkat på priset. Även övriga omständigheter som eventuellt har inverkat på debiteringsgrunderna, t.ex. olika slag av tilläggsdebiteringar, skall framgå ur specifikationen. Specifikationen skall innehålla uppgifter om de viktigaste arbetsskedena och — om tidsdebitering tillämpas — den tid dessa har tagit i anspråk, debiteringsgrunden samt det debiterade beloppet. Även t.ex. utbytt delar och deras pris skall specificeras. På samma sätt skall t.ex. mängden, arten samt enhetspriset och andra kostnader för övrigt material som har använts specificeras.

Stadgandet gäller inte sådana fall där tjänsten enligt avtal utförs till fast pris.

Om beställaren utan oskäligt dröjsmål sedan tjänsten har utförts eller sedan han har fått räkningen kräver en specifikation, är han inte skyldig att betala priset för tjänsten förrän han har fått specifikationen. Beställaren gör sig således inte skyldig till dröjsmål med betalningen, om han håller inne betalningen på den grund att han inte har fått den specifikation som han har bett om. Förutsättningen är att beställaren inte utan orsak har dröjt med att be om specifikation. Om parterna har kommit överens om att faktureringen sker etappvis eller om att priset eller en del av det betalas allt efter som arbetet framskrider, skall de principer som framgår av stadgandet tillämpas särskilt på varje avtalsenlig del av arbetet eller av betalningen.

Genom att självmant efter utförd tjänst ge beställaren en specifikation som uppfyller kraven enligt stadgandet, kan uppdragstagaren förhindra att betalningen fördröjs på grund av beställarens begäran om specifikation.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett stadgande om när beställaren skall anses ha uppfyllt sin betalningsskyldighet, då det gäller att bedöma uppdragstagarens rätt att enligt 27—30 §§ göra gällande påföljder för dröjsmål. Momentet motsvarar 5 kap. 24 § 3 mom.

26 §. *Avbeställning av tjänst.* Paragrafen innehåller ett stadgande om avbeställning av en

tjänst. Om beställaren avbeställer tjänsten innan den har avslutats, har uppdragstagaren inte rätt att slutföra den och kräva full betalning av beställaren. Arbetet skall således avbrytas. Vid avbeställning bestäms beställarens betalningsskyldighet på samma sätt som när uppdragstagaren häver avtalet. Stadganden om detta finns i 30 §. Beställaren har trots avbeställningen rätt att kräva att uppdragstagaren vidtar t.ex. sådana åtgärder som behövs för att sätta ihop föremålet. Uppdragstagaren har rätt att kräva normal betalning för sådana åtgärder.

Principerna motsvarar de principer som enligt 5 kap. gäller vid avbeställning av varor.

27 §. *Uppdragstagarens rätt att inställa arbetet.* Paragrafen innehåller ett stadgande om uppdragstagarens rätt att inställa eller avbryta arbetet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen. Samma principer kan vid behov även tillämpas om beställaren inte i tid uppfyller den skyldighet att medverka som nämns i 29 § 3 mom. Ett uttryckligt stadgande om detta har emellertid inte ansetts vara nödvändigt.

Om priset i sin helhet eller en del av det enligt avtalet skall betalas innan tjänsten avslutas, har uppdragstagaren enligt 1 mom. rätt att inställa arbetet tills han får betalt. Arbetet kan inställas antingen så att uppdragstagaren inte börjar utföra tjänsten eller så att ett redan påbörjat arbete avbryts. Om uppdragstagaren inställer arbetet, skall han utan dröjsmål meddela det till beställaren.

I stadgandet tas det inte uttryckligen ställning till uppdragstagarens rätt att inställa arbetet när det på förhand finns vägande skäl att befara att betalningen kommer att försenas. Den frågan kan bli aktuell också när betalningen skall ske först efter att tjänsten har utförts. Enligt 29 § 4 mom. har uppdragstagaren under vissa förutsättningar rätt att häva avtalet vid befarat dröjsmål med betalningen. Man bör således utgå från att uppdragstagaren, om det finns vägande skäl att anta att betalningen kommer att försenas, i ett första skede skall ha rätt att inställa arbetet för att utreda om det finns förutsättningar att häva avtalet och för att överväga om han vill utnyttja sin hävningsrätt.

I 2 mom. stadgas om begränsningar i fråga om uppdragstagarens rätt att inställa arbetet. Om arbetet redan har påbörjats och ett avbrott skulle medföra fara för hälsan eller avsevärd fara för egendom, skall uppdragstagaren innan

han avbryter arbetet vidta de åtgärder som är nödvändiga för att avvärja faran. T.ex. ett eller vattenledningsarbete får inte lämnas på hälft på ett sådant sätt att det medför risk för personskador eller betydande skador på egendom. På motsvarande sätt får t.ex. en reparation av ett värmesystem inte avbrytas under den kalla årstiden så att huset blir utan värme.

I dylika fall är uppdragstagaren skyldig att fortsätta arbetet så att en sådan fara för hälsan eller egendom som avses i stadgandet undviks. Stadgandet innebär således inte att uppdragstagaren inte alls har rätt att avbryta det överenskomna arbetet. I dessa fall är uppdragstagaren endast skyldig att vidta de åtgärder som är nödvändiga för undvikande av fara.

Enligt 3 mom. har uppdragstagaren rätt till ersättning för de extra kostnader som han åsamkas av att han avbryter arbetet i enlighet med 1 och 2 mom. Sådana kostnader som avses i stadgandet kan åsamkas uppdragstagaren främst när det inställda arbetet senare återupptas. Uppdragstagaren har rätt att kräva ersättning av beställaren t.ex. för extra resekostnader och extra arbetstid på grund av avbrottet.

28 §. *Dröjsmålsränta.* På samma sätt som 5 kap. 26 § innehåller paragrafen en hänvisning till att beställarens skyldighet att betala dröjsmålsränta regleras i räntelagen.

29 §. *Uppdragstagarens rätt att häva avtalet.* Paragrafen gäller uppdragstagarens rätt att häva avtalet på grund av beställarens dröjsmål.

Enligt 1 mom. har uppdragstagaren vid beställarens dröjsmål med betalningen rätt att häva avtalet beträffande den del av tjänsten som inte ännu har utförts.

Förutsättningen för hävning av avtalet är att dröjsmålet är väsentligt. Förseningen kan gälla betalningen i sin helhet eller endast en del av den. Vid bedömningen av om dröjsmålet är väsentligt eller inte, skall uppmärksamhet främst fästas vid hur länge dröjsmålet har varat och hur stor rat det är fråga om. T.ex. en försening på några dagar är sällan så väsentlig att den skulle ge uppdragstagaren rätt att häva avtalet. Vid bedömningen av förutsättningarna för hävning skall man också beakta storleken av den del av tjänsten som redan har utförts.

Enligt 2 mom. har uppdragstagaren också rätt att förelägga beställaren en skälig tilläggstid för betalning och att häva avtalet, om betalningen inte sker inom tilläggstiden. För att uppdragstagaren skall ha rätt att häva avtalet

fordras det att den förelagda tilläggstiden är skäligen storlek.

Enligt 3 mom. skall stadgandena i 1 och 2 mom. angående hävning på motsvarande sätt tillämpas när beställaren försummar sin skyldighet att medverka till att avtalet fullgörs. Utförandet av en tjänst förutsätter i allmänhet att beställaren vidtar vissa åtgärder. Det är vanligen beställarens sak att antingen hämta föremålet för tjänsten till uppdragstagaren eller att se till att uppdragstagaren kan komma in i hans hem eller till något annat ställe där tjänsten skall utföras. Det kan också ankomma på beställaren att t.ex. skaffa ritningar eller det material som behövs. Stadgandena om hävning enligt 1 och 2 mom. gäller också vid beställarens dröjsmål med att uppfylla en sådan skyldighet att medverka.

Enligt 4 mom. kan uppdragstagaren häva avtalet också när det har blivit uppenbart att beställaren kommer att göra sig skyldig till ett väsentligt avtalsbrott som gäller hans betalningsskyldighet eller hans skyldighet att medverka. I dessa fall är det fråga om s.k. befarat dröjsmål. För att avtalet skall kunna hävas på denna grund krävs det att det är rätt säkert att t.ex. betalningen kommer att försenas. Detta kan vara fallet t.ex. när beställaren har konstaterats vara på obestånd eller om han själv har meddelat att någon betalning inte kommer att ske. Beställaren gör sig dock inte skyldig till dröjsmål, om han med stöd av 7 eller 17 §§ har rätt att hålla inne betalningen.

30 §. *Uppdragstagarens rätt till skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om uppdragstagarens rätt till ersättning och skadestånd när uppdragstagaren häver avtalet på grund av beställarens avtalsbrott eller när beställaren avbeställer tjänsten. Principerna motsvarar 5 kap. 28 §.

Enligt 1 mom. har uppdragstagaren i ovan nämnda fall för det första rätt till normal betalning för den del av tjänsten som redan har utförts och för de åtgärder som måste vidtas trots hävningen eller avbeställningen. Det kan t.ex. vara fråga om sådana åtgärder för ihopsättande av föremålet som beställaren har önskat få utförda trots hävningen, och åtgärder som är nödvändiga för att tjänsten skall kunna avslutas, t.ex. att ta ner föremålet från en ställning eller en anordning där det har bearbetats.

De befrielsegrunder som nämns i 3 mom.

gäller inte det vederlag som avses i 1 mom., emedan beställaren alltid är skyldig att betala för den del av tjänsten som redan har utförts när avtalet hävs eller avbeställningen sker. Detta beror på att det arbete som redan har utförts och de nödvändiga åtgärder som avses i stadgandet kommer beställaren till godo trots hävningen eller avbeställningen. Något motsvarande stadgande finns inte i 5 kap. 28 §, emedan en sådan situation inte blir aktuell vid köp av en vara.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 5 kap. 28 § 1 och 2 mom. Enligt första meningen i momentet har uppdragstagaren förutom vederlag enligt 1 mom. även rätt till ersättning för övriga kostnader som han har haft av att fullfölja avtalet och som han sannolikt inte kan ha nytta av på annat sätt. Stadgandet avser således kostnader som hänförs till den del av tjänsten som förblir utförd. Det kan t.ex. vara fråga om kostnader för materialanskaffningar som uppdragstagaren har gjort för tjänsten, när det är fråga om ett material som uppdragstagaren sannolikt inte har användning för i sin övriga affärsverksamhet. Om det t.ex. är fråga om en bostadsreparation för vilken uppdragstagaren har skaffat mönstrade tapeter i enlighet med beställarens anvisningar, är beställaren skyldig att betala också för den anskaffade men oanvända tapeten. Om det däremot är fråga om t.ex. en liten mängd sådan målarfärg för fönster eller dörrar som uppdragstagaren sannolikt kan använda i samband med något annat arbete, blir beställaren inte skyldig att ersätta uppdragstagaren för anskaffningskostnaderna för färgen, emedan kostnaderna inte stannar uppdragstagaren till last.

Andra meningen i momentet motsvarar 5 kap. 28 § 2 mom. För annan förlust, dvs. för den affärsvinst och den täckning för allmänna kostnader som den del av tjänsten som förblir utförd skulle ha medfört, har uppdragstagaren rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till tjänstens pris, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen samt omständigheterna i övrigt. På samma sätt som vid köp av konsumtionsvaror innebär hänvisningen till tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, att man vid bedömningen av ersättnings storlek särskilt skall beakta hur långt uppdragstagarens arbete har hunnit fortskrida.

Paragrafens 3 mom. motsvarar 5 kap. 28 § 4 mom. Sådana hinder som enligt köplagen befriar köparen från skadeståndsansvar och

som enligt räntelagen befriar gäldenären från skyldighet att betala dröjsmålsränta befriar också den som har beställt en tjänst från skadeståndsskyldighet enligt 2 mom.

31 §. *Uppdragstagarens rätt att hålla kvar föremålet för tjänsten.* I 1 mom. stadgas om uppdragstagarens retentionsrätt. Det allmänna stadgandet om retentionsrätt, som även gäller i andra förhållanden än de som råder mellan näringsidkare och konsument, finns i 12 kap. 12 § handelsbalken. På grund av saksammanhanget är det ändamålsenligt att bestämmelser om retentionsrätten i samband med konsumenttjänster införs i de stadganden som nu föreslås.

Om tjänsten hänför sig till en lös sak, som ofta finns i uppdragstagarens besittning, och beställaren försummar den betalningsskyldighet som följer av avtalet, skall uppdragstagaren ha rätt att låta bli att avlämna saken till beställaren eller ägaren tills fordran har betalats eller någon annan godtagbar säkerhet har ställts för betalningen.

På samma sätt som i handelsbalken gäller retentionsrätten den lösa sak som är föremål för tjänsten och som därför har lämnats i uppdragstagarens besittning. Retentionsrätten ger således inte uppdragstagaren rätt att t.ex. hindra beställaren att komma in i sin bostad eller i sin sommarstuga, där uppdragstagaren har utfört någon reparation. Retentionsrätten omfattar inte heller t.ex. en elektrisk apparat som uppdragstagaren har reparerat hemma hos beställaren, emedan saken i detta fall inte finns i uppdragstagarens besittning på det sätt som stadgandet förutsätter. Om uppdragstagaren t.ex. har reparerat en TV-apparat hos beställaren och denne inte betalar för tjänsten när den har utförts, har uppdragstagaren således inte rätt att ta med sig apparaten. Retentionsrätten gäller inte heller sådan egendom som visserligen har kommit i uppdragstagarens besittning i samband med tjänsten, men som inte utgör föremålet för tjänsten. Retentionsrätten omfattar således inte t.ex. en kamera som beställaren har glömt i en bil som har lämnats in för reparation.

Förutsättningen för retentionsrätten är att beställaren har försummat den betalningsskyldighet som följer av avtalet. Det kan vara fråga om underlåtelse att betala priset för tjänsten, men också underlåtelse att betala en ersättning som beställaren är skyldig att betala på grund av avbeställning eller hävning av avtalet. Be-

ställarens betalningsskyldighet kan också omfatta ersättning för förvaring eller dröjsmålsränta på uppdragstagarens fordran. Retentionsrätten kan uppstå oberoende av om tjänsten redan har slutförts eller inte. Retentionsrätten gäller en fordran som beställaren har försummat att betala i rätt tid. Det skall således vara fråga om beställarens dröjsmål.

Retentionsrätten förutsätter också att uppdragstagarens fordran baserar sig på det avtal på grund av vilket saken befinner sig i uppdragstagarens besittning. En fordran som t.ex. baserar sig på en tidigare reparation av samma föremål eller som inte alls baserar sig på ett avtalsförhållande mellan parterna ger ingen retentionsrätt. Sistnämnda fall kan illustreras t.ex. av uppdragstagarens skadeståndsfordran som har uppstått när beställaren hade med sig en sak för reparation och i det sammanhanget törnade mot uppdragstagarens bil som stod på företagets gård. Beställarens ansvar för en dylik skada bestäms enligt skadeståndslagen och beror inte på avtalsförhållandet mellan parterna.

Uppdragstagarens retentionsrätt till saken upphör, om beställaren ställer någon annan godtagbar säkerhet för fordran. Uppdragstagaren är således skyldig att överlämna saken till beställaren när denne har ställt säkerhet för betalningen.

Paragrafens 2 mom. innehåller en hänvisning till att uppdragstagaren under vissa förutsättningar, för att få sin fordran betald, även har rätt att sälja en sak som han har hållit kvar med stöd av retentionsrätten. Om detta stadgas i lagen om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats.

Övriga stadganden om vissa konsumenttjänstavtal

32 §. *Egendomsskador i samband med tjänst.* Paragrafens 1 mom. gäller uppdragstagarens ansvar för skador som uppstår på föremålet för tjänsten eller på annan egendom som tillhör beställaren eller någon av hans familjemedlemmar, men som inte har samband med något fel hos tjänsten eller med dröjsmål. Det ansvar som avses i stadgandet omfattar föremålet för tjänsten samt annan egendom som tillhör beställaren och som finns i näringsidkarens besittning eller under hans kontroll. Det kan t.ex. vara fråga om att en bil som är inne för

reparation skadas eller försvinner på grund av stöld, antingen före eller efter reparationen, eller om att beställarens möbler får fläckar när uppdragstagaren utför målningsarbeten i lägenheten.

Uppdragstagaren är skyldig att ersätta skador på egendom av ovan nämnd art, om han inte visar att skadan inte berodde på vårdslöshet på hans sida. Principen motsvarar gängse rättspraxis. Om egendom som har lämnats i uppdragstagarens besittning skadas genom en olyckshändelse medan den är i uppdragstagarens besittning, kan uppdragstagaren således bli fri från skadeståndsansvar genom att visa att ingen på hans sida har förfarit vårdslöst. Med stöd av 54 § lagen om försäkringsavtal kan uppdragstagarens skadeförsäkringar eventuellt, beroende på hur täckande de är, även gälla till förmån för beställaren.

Den sak eller egendom som finns i uppdragstagarens besittning på grund av avtalet är i allmänhet antingen föremålet för tjänsten eller något material som beställaren har skaffat för att tjänsten skall kunna utföras. Ibland kan det emellertid hända att också sådan egendom som inte har något samband med själva tjänsten kommer i uppdragstagarens besittning i samband med uppdraget. Det kan exempelvis vara fråga om egendom som har kvarlämnats i en bil som har lämnats in för reparation och som inte hör till bilens utrustning, t.ex. en kamera eller en reseradio. Uppdragstagarens skadeståndsansvar kan även gälla sådan egendom. Han kan dock vägra ta hand om dylik egendom. Om beställaren när han lämnade fordonet i uppdragstagarens besittning på ett tydligt sätt uppmanades att ta bort alla värdeföremål som inte hör till bilen, kan man vid en bedömning av eventuellt ersättningsansvar ofta anse att beställaren har medverkat till skadan.

Stadgandet gäller inte endast sådan egendom som finns i uppdragstagarens besittning på grund av tjänsten — t.ex. i hans affärslägenhet eller på ett område i anslutning till det — utan också sådan egendom som på grund av tjänsten är under uppdragstagarens behandling eller kontroll t.ex. i beställarens hem. Ansvar för omfattar för det första sådan egendom som löper risk att skadas på grund av de åtgärder som hör till tjänsten. Ibland kan uppdragstagaren även i större omfattning få beställarens egendom under sin kontroll, t.ex. när man kommer överens om att reparationsarbeten

skall utföras i beställarens bostad medan beställaren är frånvarande. Även då gäller förevarande stadgande.

I de fall som avses i stadgandet kan principerna i 5 kap. 5 § skadeståndslagen tillämpas angående den ersättningsgilla skadan.

Enligt 2 mom. skall uppdragstagarens skyldighet att förvara föremålet för tjänsten inte upphöra omedelbart på grund av hävning av avtalet, utan först när saken återlämnas till beställaren eller när uppdragstagaren med stöd av annan lag har rätt att upphöra med förvaringen av föremålet. Hänvisningen i stadgandet syftar på lagen om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats.

33 §. *Begränsning av skada och nedsättning av skadestånd.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 30 §.

34 §. *Materialleverantörens ansvar för fel.* Paragrafen innehåller stadganden om beställarens rätt att rikta anspråk på grund av fel i materialet mot tidigare säljled, t.ex. den som har tillverkat eller importerat materialet. Stadgandena motsvarar 5 kap. 31 §.

35 §. *Annan näringsidkares ansvar för fel.* Paragrafen innehåller stadganden om beställarens rätt att på grund av fel framställa anspråk mot en näringsidkare som uppdragstagaren har anlitat för att fullgöra avtalet. Det är således fråga om en underentreprenörs ansvar direkt gentemot den som har beställt tjänsten. Principerna motsvarar dem som framgår av 34 §.

Om uppdragstagaren har anlitat någon annan näringsidkares hjälp vid utförandet av tjänsten och det finns ett fel i den sistnämndes prestation, har beställaren enligt 1 mom. rätt att rikta sina anspråk enligt stadgandena i kapitlet även direkt mot underentreprenören. Stadgandet innebär ingen ändring i uppdragstagarens ansvar: uppdragstagaren ansvarar gentemot beställaren för hela tjänsten, även till den del han har anlitat underentreprenörer för att fullfölja avtalet. Beställaren kan således alltid ställa uppdragstagaren till svars för fel hos tjänsten. Om han så önskar kan beställaren dock rikta krav direkt mot den näringsidkare i vars prestation felet ligger, i stället för mot uppdragstagaren.

I 2 mom. framgår begränsningarna i beställarens rätt enligt 1 mom. Begränsningarna motsvarar vad som anges i 34 § 2 mom.

Paragrafens 3 mom. innehåller stadganden om beställarens skyldighet att anmäla felet till

den näringsidkare mot vilken han vill rikta anspråk. Stadgandena motsvarar 34 § 3 mom.

9 kap. Köp av huselement samt byggnadsentreprenader

Allmänna stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader

1 §. *Kapitlets tillämpningsområde.* Enligt paragrafen skall stadgandena även i detta kapitel gälla endast avtalsförhållanden mellan näringsidkare och konsument. Betydelsen av begreppen "näringsidkare" och "konsument" bestäms enligt 1 kap. 4 och 5 §§. Med beaktande av de avtalssituationer som regleras i detta kapitel har man stannat för att använda benämningen *uppdragstagare* på näringsidkaren och benämningen *beställare* på konsumenten.

Enligt 1 punkten gäller stadgandena i kapitlet avtal, enligt vilka näringsidkaren till konsumenten levererar en helhet bestående av byggnadsdelar, som är dimensionerade så att de är monteringsfärdiga, för en byggnad eller för en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad.

Med en monteringsfärdig byggnadsdel avses i detta kapitel en byggnadsdel som är tillverkad och dimensionerad så att den på byggnadsplatsen kan fogas till övriga element och monteras på plats utan desto mera bearbetning. Dessutom skall delen vara bearbetad på så sätt att den inte kan anses som enbart byggnadsmaterial. På en sådan byggnadsdel används i kapitlet benämningen element. Element tillverkas ofta som serieproduktion enligt standardmått så att de lämpar sig för användning i byggnader av olika storlekar och med olika planlösningar. Kapitlets stadganden skall emellertid också gälla individuella element som tillverkas på köparens beställning och som passar endast för denne köparens kommande byggnad.

Elementens storlek, form och tillverkningsmaterial skall inte ha någon betydelse för kapitlets tillämpningsområde. Stadgandena skall således gälla leveranser av både betong- och trähuselement. Det skall inte heller ha någon betydelse om det är fråga om uppförande av en ny byggnad, utvidgning av en gammal byggnad eller montering av element i en gammal byggnad.

I punkten förutsätts att det är fråga om

leverans av en helhet som utgörs av element. Avtalet kan gälla leverans av alla element och material som behövs för montering av byggnaden, men det kan också vara fråga om leverans av en viss del av en byggnad, t.ex. enbart ytterväggarna. Stadgandena i kapitlet gäller även leveransavtal angående byggnader som byggts färdiga i husfabriken och som levereras i bitar till monteringsplatsen (s.k. volymelement). Å andra sidan kan t.ex. också stockarna till en fritidsbostad som monteras ihop av stockar anses som element, om stockarna är färdigt avmätta, sågade och huggna så att de med ringa bearbetning kan monteras till stugväggar. Däremot kan stockar som inte är sågade enligt bestämda mått anses som enbart byggnadsmaterial.

Utanför kapitlets tillämpningsområde blir avtal som omfattar enbart leverans av byggnadsmaterial och byggnadsförnödenheter som kräver ytterligare bearbetning eller som används vid ytterligare bearbetning, t.ex. trävaror, block, tegel, cement, isoleringsmaterial, VVS-tillbehör, fästtillbehör eller andra motsvarande material. På dessa avtal tillämpas stadgandena i det föreslagna kap. 5 i konsumentskyddslagen, då det är fråga om ett köp mellan en näringsidkare och en konsument.

Frågan om när ett köp av en enstaka byggnadsdel skall anses som konsumentköp enligt 5 kap. och inte som köp av element enligt detta kapitel måste avgöras från fall till fall med beaktande av karaktären av den vara som skall levereras och anskaffningens eventuella anknytning till ett leveransavtal gällande huselement. T.ex. inköp av fönster och bågar till dem kan i allmänhet anses som ett vanligt köp av konsumtionsvara, om det inte ansluter sig till ett leveransavtal gällande huselement. Om man däremot köper väggelement med fönstren inplacerade, är det på grund av varans natur fråga om köp av element enligt detta kapitel. På samma sätt kan t.ex. inköp av ett monterbart duschskåp som placeras i bostaden och utrustning i anslutning därtill oftast anses som köp av en vanlig konsumtionsvara, medan anskaffningen av en monterbar bastu som placeras i bostaden i allmänhet kan anses som köp av huselement. Eftersom stadgandena i detta kapitel i rätt hög grad har samma innehåll som motsvarande stadganden i förslaget till 5 kap. och skillnaden mellan kapitlen närmast ligger däri att detta kapitel jämfört med 5 kap. innehåller en mängd kompletteran-

de stadganden som huvudsakligen blir aktuella då det är fråga om en större elementleverans jämte montering, har det i praktiken ingen väsentlig betydelse vilka stadganden som i gränsfall tillämpas på ett avtal.

Stadgandena i kapitlet skall gälla endast leveransavtal angående element som är avsedda för en byggnad eller en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad. Huruvida byggnaden används som huvudsaklig bostad eller t.ex. som semesterbostad saknar betydelse. Förutom en bostadsbyggnad kan föremålet för avtalet utgöras av t.ex. ett garage, en särskild bastubyggnad eller en service- eller lagerbyggnad. Även leverans av element som behövs för att åstadkomma en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad kan omfattas av stadgandena i kapitlet. Som exempel kan nämnas ett särskilt skärmtak som uppförs bredvid boningshuset eller andra därmed jämförbara förvarings- eller hobbyutrymmen.

Utanför tillämpningsområdet blir alla sådana leveranser av huselement som inte sker från en näringsidkare till en konsument. Utanför kapitlets tillämpningsområde blir således t.ex. leveransavtal gällande element för byggnader som är avsedda för idkande av gårdsbruk, medan leverans av element som är avsedda för odlarfamiljens bostadsbyggnad åter omfattas av stadgandena. Stadgandena i kapitlet kan tillämpas även då avsikten är att i den byggnad som uppförs av element utöver privata utrymmen placera även utrymmen som ansluter sig till köparens näringsidkande, då byggnaden huvudsakligen är avsedd för boende.

Kapitlet tillämpas inte heller på avtal som gäller överlåtelse av fast egendom jämte byggnader. Utanför tillämpningsområdet blir t.ex. ett köp enligt vilket näringsidkaren bygger en bostadsbyggnad av huselement på en fastighet och därefter säljer fastigheten jämte byggnader till konsumenten. Om fastigheten däremot säljs först och man sedan ingår ett särskilt avtal om leverans av element för en byggnad som uppförs på fastigheten, kommer kapitlets stadganden att tillämpas på det sistnämnda avtalet.

Enligt 2 punkten skall kapitlets stadganden även gälla avtal som utöver leverans av element enligt 1 punkten även omfattar montering av dem eller en del av de åtgärder som ansluter sig därtill. Om man i samband med elementköpet kommer överens om att det ankommer på säljaren att resa elementen eller att på något

annat sätt montera dem eller att ordna monteringen eller att sköta någon del av dessa uppgifter, skall kapitlets stadganden tillämpas på det ingångna avtalet i dess helhet. Om den som säljer elementen har förbundit sig att sköta även monteringen av dem, har det ingen betydelse vem som utför dessa åtgärder för säljarens räkning.

Enligt 3 punkten skall kapitlets stadganden även gälla sådana avtal mellan en näringsidkare och en konsument vilka omfattar byggande av eller reparationsbyggande på en byggnad eller en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad för konsumenten. Kapitlets stadganden skall ytterligare gälla delentreprenadavtal som är av avsevärd ekonomisk betydelse och ansluter sig till ovan nämnda byggnads- eller reparationsbyggnadsprojekt. Dessutom skall stadgandena gälla avtal där innehållet i näringsidkarens prestation utgörs av en reparation eller en ombyggnad av en bostadslägenhet och prestationen är av avsevärd ekonomisk betydelse.

Kapitlet omfattar således först och främst sådana entreprenadavtal där en näringsidkare åtar sig nybyggande av eller reparationsbyggande på en byggnad eller en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad, t.ex. ett garage eller ett lager, på totalentreprenad, dvs. så att ansvaret för de olika delprestationer som avtalet omfattar gentemot beställaren vilar på den näringsidkare som konsumenten ingår avtal med. Då är denne näringsidkare gentemot konsumenten ansvarig för de prestationer som utförs av de underentreprenörer han eventuellt anlitar.

För det andra skall kapitlets stadganden gälla delentreprenadavtal som ansluter sig till nybyggande eller till reparationsbyggande på en byggnad och som är av avsevärd ekonomisk betydelse. Om en konsument således för att uppföra eller reparera en byggnad låter utföra de nödvändiga arbetena i form av delentreprenader genom att med olika näringsidkare ingå avtal om t.ex. grundnings-, VVS- och elarbeten, skall dessa delentreprenader omfattas av detta kapitel om de är av betydande ekonomiskt värde. Mindre delentreprenader skall omfattas av 8 kap. Enligt 3 mom. kan det genom förordning stadgas en exakt gräns som bestämmer tillämpningsområdena för 8 och 9 kap. i fråga om entreprenadprestationer.

Också då en konsument och en näringsidkare ingår ett totalentreprenadavtal om uppför-

rande av en byggnad, kan entreprenadprestationen begränsas på så sätt att vissa prestationer som förutsätts för att åstadkomma en färdig byggnad — t.ex. målning av byggnaden utanpå eller tapetsering av innerväggarna — lämnas utanför avtalet. Det kan vara så att konsumenten själv sköter om dessa arbeten eller så kan han ingå ett särskilt delentreprenadavtal om dem med en annan näringsidkare. Också ett sådant delentreprenadavtal som kompletterar totalentreprenaden skall omfattas av förevarande kapitel, om det är av avsevärd ekonomisk betydelse, i annat fall av 8 kap. På motsvarande sätt skall kapitlets stadganden tillämpas på sådana avtal av stor ekonomisk betydelse som omfattar enbart montering av huselement som konsumenten skaffat på annat håll.

För det tredje skall kapitlets stadganden tillämpas på sådana entreprenadavtal där innehållet i näringsidkarens prestationsskyldighet utgörs av grundlig reparation eller förbättring av en bostadslägenhet och prestationen är av stor ekonomisk betydelse. Också sådana entreprenader där det inte är fråga om grundlig reparation eller förbättring av en hel byggnad utan endast av t.ex. en enstaka höghuslägenhet skall således omfattas av detta kapitel, om entreprenaden är av stor ekonomisk betydelse, medan mindre entreprenader åter skall omfattas av 8 kap. Också i detta stycke kan gränsen mellan tillämpningsområdena för 8 och 9 kap. preciseras genom ett belopp som stadgas genom förordning.

Om en näringsidkare vid sidan av leveransen av element eller entreprenadprestationen enligt 1 mom. levererar andra varor till konsumenten för den byggnad eller konstruktion som är föremål för projektet eller utför andra tjänster för konsumenten i anslutning till projektet, skall stadgandena i kapitlet enligt 2 mom. tillämpas på avtalet i dess helhet. I praktiken är det vanligt att köpet av huselement omfattar inte endast husets stomelement och kompletterande byggnadsdelar utan även ritningarna till hela byggnaden. Då omfattar säljarens prestation åtminstone den arkitektplanering som behövs för bostadsbyggnaden, byggnadsplanering (bl.a. hållfasthetsberäkningar och tillverknings- och monteringsritningar) och arbetsanvisningar både för montering av elementen och för slutförandet av byggnaden. Dessutom är det vanligt att säljaren även hjälper köparen att skaffa byggnadslov. Utöver elementen kan

säljaren också leverera andra byggnads- eller inredningsmaterial samt olika slag av utrustning till hemmet. T.ex. vid köp av volymelement omfattar leveransen ofta bostadens maskinella utrustning, bl.a. hushållsmaskiner. Också ett entreprenadavtal kan ibland vara förbundet med liknande biprestationer.

I 3 mom. ingår ett bemyndigande att utfärda förordning, med stöd av vilket det genom förordning kan stadgas en exakt undre gräns för värdet av de entreprenadavtal enligt 1 mom. 3 punkten som omfattas av kapitlet. På entreprenadavtal som underskrider gränsen tillämpas de föreslagna stadgandena i 8 kap. konsumentskyddslagen.

2 §. *Kapitlets tvingande natur.* Enligt paragrafen är stadgandena i kapitlet tvingande till förmån för beställaren med de undantag som framgår särskilt. Stadgandet motsvarar 5 kap. 2 § till vilken det hänvisas beträffande motiveringen.

Avlämnande, fördelningen av kostnaderna samt risken för prestationen

3 §. *Avlämnande.* I paragrafens 1 mom. ingår ett stadgande om när elementen skall anses vara avlämnade. Tidpunkten för avlämnandet har betydelse med tanke på uppdragstagarens ansvar vid dröjsmål, fördelningen av kostnaderna samt när risken för prestationen övergår och därigenom med tanke på felbedömningen. Enligt stadgandet anses avlämnandet av elementen ha skett när de har kommit i beställarens besittning. Stadgandet motsvarar till denna del förslaget till 5 kap. 3 § 2 mom.

Elementen kan anses ha kommit i beställarens besittning då de har lossats från transportmedlet på monteringsplatsen eller på en annan plats som avtalats eller som anvisats av beställaren. Om beställaren enligt avtalet skall ordna transporten av elementen från tillverknings- eller lagerplatsen till monteringsplatsen, skall elementen anses ha blivit avlämnade i beställarens besittning då elementen för beställarens räkning har blivit lastade på det transportmedel han anskaffat.

Momentet innehåller dessutom ett kompletterande specialstadgande med tanke på de fall där uppdragstagarens prestation även omfattar montering av elementen. Vid tillämpning av stadgandena om uppdragstagarens dröjsmål skall elementen i dessa fall anses vara avlämnade.

de först då monteringsarbetet har slutförts. Ett motsvarande stadgande finns i 5 kap. 3 § 3 mom. Då det senare i lagtexten finns hänvisningar till avlämnade av elementen, har detta uttryck således beträffande stadgandena om uppdragstagarens dröjsmål olika betydelse beroende på om avtalet omfattar endast leverans av elementen eller också montering av dem. I det första fallet har avlämnandet av elementen i beställarens besittning avgörande betydelse, i det senare fallet åter slutförandet av monteringen. I motiveringen till 8 kap. 3 § konstateras att en tjänst ibland kan anses vara slutförd, även om uppdragstagaren inte skulle ha fullgjort sin prestationsskyldighet till punkt och pricka. Motsvarande princip lämpar sig även på de situationer som avses i förevarande paragraf. Sålunda kan uppdragstagaren i huvudsak ha fullgjort sin prestation, även om t.ex. de redskap som behövs för monteringen ännu inte har förts bort från monteringsplatsen eller uppsnyggningen efter arbetet till någon del fortfarande är oavslutad.

Trots att monteringen av elementen hör till uppdragstagarens skyldigheter, övergår risken för själva elementen till beställaren då han får dem i sin besittning (se 6 § i kap.).

I 2 mom. ingår ett stadgande om entreprenader som berör frågan om när avlämnandet skall anses ha skett. Enligt momentet har en entreprenad avlämnats då den har slutförts och en eventuellt avtalad mottagningssyn har utförts. Om ingen särskild mottagningssyn har avtalats, anses avlämnandet ske då uppdragstagaren har fullgjort alla de skyldigheter som på grundval av avtalet ankommer på honom. Om en särskild mottagningssyn har avtalats, sker avlämnandet vid synen, under förutsättning att entreprenaden är slutförd. Om entreprenaden vid synen till någon del är oavslutad, sker avlämnandet till denna del först då prestationen i fråga har slutförts.

4 §. *Tiden för avlämnandet.* I paragrafen finns stadganden för den händelse att ingen exakt tidpunkt har avtalats för avlämnandet av elementen eller avslutandet av uppdragstagarens prestation. Då skall avlämnandet enligt 1 mom. ske inom skälig tid efter att avtalet slutits. Stadgandet motsvarar 5 kap. 4 § 1 mom.

Paragrafens 2 mom. gäller situationer där uppdragstagaren med stöd av avtalet har rätt att bestämma den exakta tidpunkten för avlämnandet av elementen eller en annan prestation. I praktiken kan man avtala t.ex. att

uppdragstagaren levererar elementen inom en viss tidsrymd, men av kapacitetsskäl förbehåller sig uppdragstagaren möjlighet att välja exakt leveranstidpunkt. Enligt stadgandet skall uppdragstagaren då inom skälig tid på förhand underrätta beställaren om den tidpunkt han valt. Vid bedömningen av vad som skall anses som skälig tid bör man beakta att beställaren skall ha tillräckligt med tid att ordna mottagning, eventuellt skydd och lagring samt montering av elementen. Dessutom måste beställaren få ordna anskaffningen av andra nödvändiga byggnadstillbehör och den arbetskraft som behövs. Om förhandsmeddelandet om den tid för avlämnandet som uppdragstagaren valt inte ges i tillräckligt god tid och beställaren av denna orsak inte har kunnat förbereda sig på att ta emot leveransen, kan ett eventuellt dröjsmål till följd härav inte anses bero på beställaren. Påföljden av ett försenat förhandsmeddelande kan således vara att uppdragstagaren inte har rätt att åberopa stadgandena om bristande medverkan från beställarens sida.

5 §. *Kostnaderna för elementen innan de avlämnas.* I paragrafen ingår stadganden om hur transport- och lagerkostnaderna för elementen samt andra kostnader som föranleds av elementen skall fördelas mellan parterna. Paragrafen motsvarar i princip 5 kap. 5 § i förslaget.

Om det inte har avtalats att beställaren avhämtar elementen hos uppdragstagaren och att avlämnandet sålunda sker hos uppdragstagaren, är utgångspunkten enligt paragrafen att uppdragstagaren svarar för de kostnader som föranleds av att elementen transporteras till beställaren. Parterna kan emellertid komma överens om att beställaren skall stå för transportkostnaderna trots att uppdragstagaren ordnar transporten. Av 2, 3 och 6 §§ i kapitlet följer att parterna inte har frihet att bestämma t.ex. att risken under en transport som ordnats av uppdragstagaren övergår på beställaren. Det skall således vara uppdragstagarens sak att ta transportförsäkring och försäkringshavare är uppdragstagaren som bär risken för elementen under transporten. Av stadgandena om risken för prestationen och deras tvingande natur följer att uppdragstagaren inte heller har rätt att uppbära premierna för transportförsäkringen av beställaren. Beträffande fraktkostnaderna skall det däremot vara möjligt att avvika från det stadgande som framgår av paragrafen och enligt vilket uppdragstagaren skall stå för transportkostnaderna. Samma principer skall

enligt stadgandet också gälla lagerkostnader samt andra kostnader som eventuellt uppkommer av elementen innan de avlämnas i beställarens besittning.

I paragrafen finns ett undantag med tanke på en sådan situation att avlämnandet av elementen i beställarens besittning försenas på grund av omständigheter på beställarens sida och att detta medför extra kostnader. Om det t.ex. enligt avtalet är meningen att beställaren själv skall hämta elementen från en transportterminal på destinationsorten, men försenas vid avhämtandet av elementen, skall uppdragstagaren med stöd av förevarande paragraf inte vara ansvarig gentemot beställaren för de lagerkostnader för elementen som uppkommit under dröjsmålet. — Om uppdragstagarens plikt att vårda en levererad vara för beställarens räkning finns stadganden i 15 kap. köplagen. I 31 § i förevarande kapitel finns uttryckliga stadganden om uppdragstagarens rätt till ersättning för de kostnader som vården medfört.

6 §. *Riskens övergång.* Enligt 1 mom. skall uppdragstagaren bära ansvaret för att elementen före avlämnandet förstörs, kommer bort eller skadas av orsaker som inte beror på beställaren. Av stadgandet följer å andra sidan att risken efter avlämnandet bärs av beställaren. Riskens övergång således på beställaren då han tar elementen i sin besittning. Stadgandet överensstämmer i princip med motsvarande stadganden i 5 kap. 6 §.

Till avvikelse från stadgandena i köplagen skall risken inte övergå på beställaren före den faktiska tiden för avlämnandet ens då avlämnandet av elementen i beställarens besittning fördröjs på grund av beställaren. Om det ankommer på beställaren att hämta elementen, är elementen fram till avhämtningen i allmänhet i uppdragstagarens besittning eller hos någon näringsidkare som handlar å hans vägnar. De omfattas då av företagets skadeförsäkring och även i övrigt har uppdragstagaren bättre möjligheter att skydda element som inte avlämnats. Sålunda är det motiverat att uppdragstagaren bär risken för elementen. Om elementen åter skall transporteras till beställaren och uppdragstagaren skall ordna transporten, måste uppdragstagaren i praktiken på förhand försäkra sig om att beställaren eller någon annan å hans vägnar kan ta emot elementen. Inte heller då föreligger några särskilda skäl för att risken skall övergå före det

faktiska avlämnandet. En annan sak är att uppdragstagaren enligt 31 § 1 mom. kan ha rätt till ersättning för extra försäkrings- och skyddskostnader som uppkommit på grund av beställarens dröjsmål.

I 5 kap. 6 § i förslaget ingår ett specialstadgande enligt vilket risken, då avlämnandet skjuts upp genom en händelse som inte beror på beställaren, övergår på beställaren till den del som varan försämras på grund av sin egen beskaffenhet. Något sådant stadgande behövs inte vid köp av huselement och inte vid entreprenader enligt detta kapitel.

I andra meningen i 1 mom. ingår ett stadgande som gäller risken beträffande uppdragstagarens arbetsprestationer. Av det framgår att uppdragstagaren också bär risken för att hans prestation genom en händelse som inte beror på beställaren förstörs, skadas eller går till spillo på annat sätt före avlämnandet. Om t.ex. resultatet av arbete i anslutning till montering av element eller en entreprenadprestation skadas före avlämnandet, bärs risken för detta av uppdragstagaren. Beställaren kan sålunda på sedvanligt sätt hänvisa till att uppdragstagarens prestation inte överensstämmer med avtalet. Att risken bärs av uppdragstagaren innebär också att de merkostnader som föranleds av att en prestation som skadats eller gått till spillo görs om skall bäras av uppdragstagaren. Stadgandet innehåller ett undantag för det fall att prestationens avslutande fördröjs till följd av en orsak på beställarens sida, såsom t.ex. på grund av att andra arbeten som ansluter sig till byggnadsprojektet är på hälft. Stadgandet motsvarar i princip 8 kap. 23 § 3 mom.

I 2 mom. ingår ett förtydligande stadgande om den betydelse riskens övergång har för köparen; om risken har övergått på beställaren och elementen därefter förstörs, kommer bort eller skadas genom en händelse som inte beror på uppdragstagaren, skall beställaren trots detta betala priset för dem. Detsamma gäller om någon annan av uppdragstagarens prestationer skadas efter riskens övergång. Principen är densamma som i 5 och 8 kap.

Påföljder vid uppdragstagarens dröjsmål

7 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Paragrafen gäller beställarens rätt att hålla inne betalningen på grund av uppdragstagarens dröjsmål.

Enligt 25 § 1 mom. är utgångspunkten att

beställaren inte är skyldig att betala priset förrän uppdragstagarens prestation har avslutats. Detta innebär att även betalningstidpunkten skjuts fram, om prestationen fördröjs. Parterna kan dock komma överens om annat, dvs. bestämma om betalningstidtabellen på det sätt de önskar. Om man har kommit överens om förskott kan stadgandena i denna paragraf bli aktuella.

Paragrafens 1 mom. skall tillämpas om elementen på grund av uppdragstagarens dröjsmål inte har avlämnats vid den tidpunkt då köpesumman eller en del av den enligt avtalet förfaller till betalning. Beställaren skall då ha rätt att hålla inne betalningen till dess avlämnandet sker. Om endast en del av prestationen inte har fullgjorts på grund av dröjsmålet, får betalningen emellertid inte innehållas till den del som den uppenbart överskrider vad beställaren har rätt att kräva på grund av dröjsmålet. Vid bedömningen av hur stor del av betalningen beställaren kan hålla inne på grund av dröjsmålet skall beaktas dröjsmålets effekter som helhet och inte enbart t.ex. en försenad delleverans kalkylerade del av totalpriset. Också efter avlämnandet skall beställaren ha rätt att hålla inne en sådan del av betalningen som behövs som säkerhet för de krav som baserar sig på dröjsmålet. Stadgandet motsvarar i princip 5 kap. 7 §.

Paragrafens 2 mom. gäller entreprenadavtal och motsvarar i princip 1 mom. Om en entreprenadprestation på grund av uppdragstagarens dröjsmål inte är i det skede som avtalet förutsätter vid den tidpunkt då entreprenadpriset eller en del av det enligt avtalet förfaller till betalning, skall beställaren ha rätt att hålla inne betalningen tills prestationen är i det skede som den enligt avtalet borde vara då betalningen förfaller. Också därefter skall beställaren ha rätt att hålla inne en sådan del av en förfallen betalning som behövs som säkerhet för de skadeståndskrav som baserar sig på dröjsmålet. Om prestationen endast till någon del är efter i avtalets tidtabell, har beställaren inte rätt att hålla inne hela den förfallna entreprenadprisraten ifall beloppet uppenbart överskrider vad han har rätt att fordra på grund av dröjsmålet. Stadgandet motsvarar i princip 8 kap. 7 §.

I 3 mom. ingår ett stadgande om innehållen betalning på grund av ett dröjsmål som kunnat förutses. Om priset eller en del av det enligt avtalet skall betalas innan avtalet fullgörs, men

det vid den tidpunkt då betalningen förfaller finns grundad anledning att befara att avlämnandet av elementen eller entreprenaden kommer att fördröjas väsentligt, skall beställaren ha rätt att hålla inne betalningen tills uppdragstagaren visar det vara sannolikt att han förmår fullgöra avtalet i tid. I ett sådant fall kan parterna naturligtvis också komma överens om att ändra betalningstidtabellen så att den motsvarar uppdragstagarens förväntade prestationstidtabell. Förevarande stadgande är ägnat att medverka till uppdragstagarens villighet att avtala om justeringar i betalningstidtabellen.

8 §. *Beställarens rätt att kräva fullgörelse.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 8 §.

9 §. *Standardsättning för dröjsmål.* Stadgandena i paragrafen om standardsättning till beställaren på grund av dröjsmål baserar sig på de viktigaste avtalsvillkor som tillämpas inom branschen för husleveranser.

Paragrafens 1 mom. innehåller stadganden om den standardiserade ersättning som beställaren har rätt till på grund av uppdragstagarens dröjsmål utan att han behöver presentera någon särskild utredning om skadan och beloppet av den. Enligt momentet har beställaren vid dröjsmål från uppdragstagarens sida rätt till en ersättning som för varje påbörjad förseningsvecka under den första förseningsmånaden är 0,5 % och för varje påbörjad förseningsvecka efter den första förseningsmånaden är 1 % av den del av köpe- eller entreprenadsumman som motsvarar den försenade prestationen.

Om dröjsmålet med avlämnandet av vissa element fördröjer monteringen av andra element som redan levererats, räknas standardsättningen enligt 2 mom. på basis av en sådan del av köpesumman i vilken även har inräknats andelen för de element vilkas montering har fördröjts. Om monteringen av elementen ankommer på uppdragstagaren och den har prissatts särskilt, skall också andelen för monteringen av elementen beaktas då dröjsmålsvitet beräknas.

Såsom redan nämnts förutsätter rätten till standardsättningen inte att beställaren behöver utreda att han lidit motsvarande skada. Bevisning av beloppet av den skada som beställaren lidit krävs endast om han vill åberopa 3 mom. och 11 § och kräva ersättning som överskrider dröjsmålsvitet. Om beställaren vill åberopa att monteringen av andra element som redan levererats har fördröjts, skall han

vid behov presentera bevis som stöd för detta påstående.

Av 3 mom. framgår att maximibeloppet av standardersättningen är 10 procent av den del av priset som avses i 1 eller 2 mom. Det belopp som betalas i form av standardersättning skall dock inte utgöra maximibeloppet av en eventuell ersättning, utan beställaren kan kräva ersättning på grund av uppdragstagarens dröjsmål enligt 11 § till den del som skadorna överstiger standardersättningen. Då skall beställaren vara skyldig att på sedvanligt sätt presentera bevis när det gäller den skada han lidit.

Enligt 4 mom. skall uppdragstagaren kunna befrias från skyldigheten att betala beställaren standardersättning om uppdragstagaren visar att dröjsmålet föranleds av ett övermäktigt hinder enligt 11 § 1 eller 2 mom. Då har beställaren ingen rätt till ersättning för dröjsmålet. Däremot kan han under de förutsättningar som nämns i 10 § ha rätt att häva avtalet.

10 §. *Hävning.* Paragrafen innehåller stadganden om beställarens rätt att häva ett avtal på grund av uppdragstagarens dröjsmål. I stadgandena har beaktats att en del huselement är sådana att de inte med lätthet kan ersättas med element som skaffas någon annanstans, medan en del element åter utan problem kan ersättas med andra element. I det första fallet tillämpas stadgandet i 1 mom. och i det senare fallet stadgandet i 2 mom.

Enligt 1 mom. får beställaren häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjsmål om dröjsmålet åsamkar honom väsentlig olägenhet. Förutsättningen för hävning skall således vara att dröjsmålet konkret medför en väsentlig olägenhet för beställaren som också vid en objektiv bedömning kan anses väsentlig. Vid behov skall beställaren kunna bevisa skadan. Ett särskilt stadgande om tilläggstid som i 5 kap. 9 § 2 mom., med stöd av vilket beställaren efter en skälig tilläggstid kan häva köpet utan särskild utredning om väsentligheten hos den skada som dröjsmålet åsamkar, har inte ansetts motiverat i detta sammanhang.

Element tillverkas i allmänhet på beställarens beställning och leveransens innehåll beror ofta på beställarens särskilda behov och önskemål. Uppdragstagaren kan således ofta inte använda element som är avsedda för en särskild beställare åtminstone som sådana för fullgörandet av

andra aktuella avtal. Hävningen av ett avtal gällande en elementleverans efter att uppdragstagaren redan har börjat förbereda fullgörandet av avtalet är således jämfört med köp av standardvaror en skadligare påföljd för uppdragstagaren. Eftersom det kan vara svårt att utnyttja redan monterade element utan de element som saknas och eftersom det inte är lätt att skaffa ersättande element från annat håll i stället för de försenade elementen, är en hävning av köpet utan vägande orsaker i allmänhet inte heller någon ändamålsenlig lösning för beställaren, och därför kan hävningsriskeln också i detta avseende sättas rätt högt. Av denna orsak har i momentet föreslagits en särskild tidsgräns för utnyttjande av hävningsrätten i fall där de element som är föremål för avtalet skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen enligt hans anvisningar eller önskemål, och uppdragstagaren inte kan utnyttja dessa element på något annat sätt utan att det medför en betydande förlust för uppdragstagaren. Beställaren får då häva avtalet först efter att dröjsmålet har varat längre än 60 dagar. Stadgandet avviker till uppdragstagarens förmån från både 5 kap. 9 § och köplagen. Av stadgandet framgår dock att tidsgränsen skall tillämpas endast om uppdragstagarens förlust till följd av att elementen inte kan användas eller av att de används på annat sätt är betydande. En liten förlust berättigar inte uppdragstagaren att återöpa tidsgränsen. I momentet finns dessutom ett undantagsstadgande enligt vilket hävningsgränsen på 60 dagar inte skall iakttas om beställaren hamnar i en oskälig situation till följd av att han trots dröjsmålet måste hålla fast vid avtalet. Beställarens ställning måste bedömas från fall till fall. En oskälig situation kan ibland uppstå t.ex. om uppdragstagarens dröjsmål förstör beställarens bostadsbytesarrangemang så att finansieringen av byggnadsprojektet blir övermäktig för beställaren.

Begränsningen av hävningsrätten påverkar inte beställarens rätt att få dröjsmålsersättning enligt 9 § eller skadestånd enligt 11 §, ifall det finns förutsättningar för ersättningarna.

Paragrafens 2 mom. tillämpas då dröjsmålet gäller sådana element som utan besvär kan ersättas med motsvarande vara som skaffas på annat håll. Om det är fråga om element som är standardvara, finns det ingen orsak att avvika från hävningsstadgandena för köp av kon-

sumtionsvaror. Därför iakttas i sådana fall stadgandena i 5 kap. 9 § om köparens rätt att häva ett köp på grund av säljarens dröjsmål.

Paragrafens 3 mom. gäller uppdragstagarens dröjsmål vid monteringen av element. Stadgandet kan tillämpas om de beställda elementen har levererats vid rätt tid men monteringen av dem fördröjs. Då bestäms beställarens rätt att häva köpet i fråga om monteringen på samma sätt som beställarens rätt enligt 8 kap. 9 § att häva ett avtal gällande konsumenttjänster på grund av uppdragstagarens dröjsmål.

I 4 mom. finns ett stadgande om beställarens rätt att häva ett avtal på grund av ett dröjsmål som kunnat förutses. Om det finns vägande skäl att befara att ett dröjsmål som enligt stadgandena ovan skulle ge beställaren rätt att häva avtalet kommer att inträffa, skall beställaren enligt momentet ha rätt att utnyttja hävningsrätten redan innan den avtalade tiden för avlämnandet är för handen. Beställaren skall vid behov kunna utreda på vad han grundar sitt antagande och uppdragstagaren skall på motsvarande sätt ha möjlighet att avstyra en hävning av avtalet genom att visa att det inte föreligger några grunder enligt stadgandet för misstankarna om dröjsmål.

11 §. *Skadestånd.* I paragrafen ingår stadganden om beställarens rätt till skadestånd på grund av uppdragstagarens dröjsmål. Erhållande av skadestånd förutsätter, till skillnad från standardersättningen enligt 9 §, en utredning av beställaren om de skador han lidit.

Utgångspunkten skall enligt 1 mom. vara att beställaren har rätt till ersättning för den direkta skada han lider på grund av dröjsmålet. Uppdragstagaren kan dock bli fri från ersättningsskyldighet genom att visa att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller rimligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 10 § 1 mom.

Paragrafens 2 mom. gäller fall där dröjsmålet beror på någon som uppdragstagaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra avtalet, eller på uppdragstagarens leverantör eller på något annat tidigare säljled. I dessa fall kan uppdragstagaren bli fri från sin ersättningsskyldighet endast om de förutsättningar för ansvarsfrihet som uppställs i 1 mom. uppfylls såväl för hans del som i fråga om en sådan

tredje part som nämns i stadgandet. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 10 § 2 mom.

Enligt 3 mom. skall uppdragstagaren vara skyldig att ersätta indirekt skada som orsakas beställaren endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på uppdragstagarens sida. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 10 § 3 mom. Med indirekt skada avses för det första inkomstförlust som beställaren lider på grund av avtalsbrottet eller av åtgärder som följd av detta. För det andra avses med indirekt skada förlust som beror på en förpliktelse som grundar sig på ett annat avtal. Som exempel kan nämnas dröjsmålsvite som beställaren är skyldig att betala till den som skall köpa hans tidigare bostad på grund av att flyttningen framskjuts. För det tredje avses med indirekt skada sådan väsentlig förlust av nytta av föremålet för avtalet som inte förorsakar direkt ekonomisk skada, samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet. Eftersom beställaren utan särskild utredning har rätt till standardersättning enligt 9 §, har det sistnämnda stadgandet om ersättning för väsentlig förlust av nytta av byggnaden praktisk betydelse endast då dröjsmålet samtidigt medför direkt ekonomisk skada så att dröjsmålsvitets maximibelopp överskrids.

Om den förlust som avses i stadgandet orsakas av åtgärder för att begränsa annan typ av skada, anses den enligt 4 mom. inte till denna del som indirekt förlust. Också denna princip överensstämmer med motsvarande stadganden i 5 och 8 kap.

Av 5 mom. framgår att uppdragstagaren skall vara skyldig att meddela beställaren om ett prestationshinder enligt 1 och 2 mom. och att försummelse av denna skyldighet kan medföra skyldighet för honom att ersätta beställaren en skada som denna skulle ha kunnat undvika ifall han i tid hade underrättats om hindret och dess effekter. Ett motsvarande stadgande ingår i 28 § köplagen.

Enligt 6 mom. har beställarens familjemedlem som lider skada på grund av dröjsmålet samma rätt till ersättning som beställaren. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 10 § 5 mom.

12 §. *Specialstadganden om hävning.* Paragrafen gäller en situation där beställaren på grund av uppdragstagarens avtalsbrott helt eller delvis häver avtalet och hävningen omfattar redan monterade element eller andra arbeten som redan utförts.

Då ett köp hävs är den allmänna utgångspunkten enligt 64 § köplagen att prestationerna lämnas tillbaka på bägge sidorna. Ett återlämnande av element som redan monterats är dock förknippat med speciella problem för båda parterna. Det är svårt att lösgöra dem utan att de skadas och trots att det skulle gå kan deras andrahandsvärde vara lågt. Också för beställaren är det ofta svårt och oändamålsenligt att returnera redan monterade element. Beträffande entreprenadprestationer kommer ett återlämnande av redan utförda prestationer ännu mindre i fråga än i samband med elementleveranser.

Om hävningen av avtalet emellertid också omfattar en prestation som redan utförts och som inte kan återlämnas utan att den ändras väsentligt eller utan att det medför väsentlig olägenhet för beställaren, är beställaren inte skyldig att lämna tillbaka prestationen, men uppdragstagaren skall ha rätt att få en ersättning för den prestation som inte lämnas tillbaka vilken motsvarar prestationens värde för beställaren.

Element som skaffats för ett elementhus av en viss typ passar vanligen inte ihop med element som är avsedda för andra slags hus, åtminstone inte utan särskilda åtgärder och måhända omfattande bearbetning. Om beställaren ändå kan använda de monterade elementen, skall han betala en ersättning för dem som motsvarar deras värde för honom. Om elementen kan användas utan svårighet och utan merkostnader, är deras värde för beställaren samma som deras andel av köpesumman. Om det är möjligt att använda elementen efter ändrings- och anpassningsarbeten, är deras värde för beställaren i allmänhet deras andel av köpesumman minskad med extrakostnaderna. Om elementen inte alls kan användas, har uppdragstagaren ingen rätt till ersättning.

Samma ersättningsprinciper gäller också andra prestationer som uppdragstagaren redan utfört, t.ex. monteringsarbeten. Beställaren skall således för uppdragstagarens montering av element betala en andel, som motsvarar monteringen av de element som beställaren kan använda. Beställaren skall också ersätta arkitekt-, planerings- och andra tjänster till den del som de är till nytta vid slutförandet av huset. Om huset på grund av att köpet hävs inte alls kan uppföras enligt de ursprungliga planerna och ritningarna, har uppdragstagaren ingen rätt till ersättning.

Ett liknande stadgande finns i 8 kap. 9 § 5 mom.

Paragrafens 2 mom. gäller situationer där beställaren häver avtalet på grund av uppdragstagarens avtalsbrott till den del som det ännu inte är fullgjort. Då har han rätt att av uppdragstagaren få de ritningar och andra särskilda anvisningar eller uppgifter som är nödvändiga för utförandet av de återstående arbetena.

Stadgandet kan bli aktuellt t.ex. om uppdragstagaren har levererat de element som beställaren beställt men försenas vid monteringen av dem med den påföljden att beställaren häver avtalet i fråga om monteringsarbetena och därför måste låta någon annan utföra arbetet. För detta ändamål behöver beställaren de ritningar och andra specialuppgifter som monteringsarbetena kräver. Detta material kan vara sådant som från början var avsett att höra till leveransen men beställaren kan i vissa fall behöva även sådana ritningar, anvisningar och uppgifter som han inte skulle ha behövt om uppdragstagaren skulle ha fullgjort sin prestation på behörigt sätt. Beställaren har med stöd av detta stadgande naturligtvis inte rätt att använda de uppgifter han fått för något annat ändamål än för slutförandet av de arbeten som har lämnats ofullbordade på grund av uppdragstagarens avtalsbrott. Till vilka delar beställaren är skyldig att betala ersättning med stöd av detta moment för det material han fått avgörs med stöd av 1 mom. Beställaren har naturligtvis rätt att utan ersättning själv få de ritningar, anvisningar och uppgifter som han behöver enbart av den anledningen att han på annat sätt måste slutföra ett arbete som skulle ha ankommit på uppdragstagaren.

Prestationens beskaffenhet samt fel i prestationen

13 §. *Allmänt stadgande om fel.* Paragrafen innehåller stadganden om när uppdragstagarens prestation skall anses vara felaktig.

Enligt 1 mom. är uppdragstagarens prestation felaktig om den inte i fråga om innehåll, kvalitet eller annan beskaffenhet överensstämmer med vad som följer eller kan anses följa av avtalet. Stadgandet överensstämmer i princip med motsvarande stadganden i 5 och 8 kap. Vid bedömning av innehållet i avtalet skall uppmärksamhet inte fästas enbart vid de om-

ständigheter som avtalats skriftligt utan även vid omständigheter som eventuellt överenskommits muntligt eller förutsatts tyst.

Enligt 2 mom. 1 punkten är uppdragstagarens prestation felaktig, om den inte motsvarar de krav som ställs i stadganden eller föreskrifter som gällt vid tiden för avlämnandet eller som ingår i god byggnadssed. Beträffande de officiella föreskrifterna är de krav som varit i kraft vid tiden för avlämnandet av prestationen av avgörande betydelse. Detta baserar sig på att myndigheterna vid införandet av stadganden eller föreskrifter som här avses skall överväga hurudana övergångsstadganden varje ny norm förutsätter. I samband med övergångsstadgandena måste det avgöras bl.a. om det är möjligt eller ändamålsenligt att införa de krav som en ny norm ställer med en sådan tidtabell att de påverkar projekt som redan håller på att realiseras. Om det anses ändamålsenligt att införa en norm så att den påverkar dessa projekt, skall uppdragstagaren se till att de nya kraven följs och avtalsrättsligt ansvara därför inför beställaren. Kravet på god byggnadssed innebär att uppdragstagaren å ena sidan ansvarar för att de levererade elementen till sin konstruktion och övriga beskaflenhet motsvarar kraven på god byggnadssed och å andra sidan att det monteringsarbete som ankommer på honom utförs med iakttagande av god byggnadssed. Vid bedömningen av innehållet i god byggnadssed är byggnadsbranschens allmänna kvalitetskrav (RYL) av central betydelse.

Enligt 2 punkten är det fråga om fel om uppdragstagarens prestation medför eller på goda grunder kan antas medföra hälsoskador hos dem som bor i huset. Felet kan således basera sig t.ex. på att de konstruktioner eller byggnadslösningar som använts senare visar sig vara farligt svaga eller att det material som använts, t.ex. ett ytbehandlingsämne, visar sig vara giftigt eller allergiframkallande. Vid bedömningen av den fara som åsamkas hälsan skall utgångspunkten vara den objektiva skadligheten. Elementen eller en annan prestation är felaktig t.ex. om de gaser som avdunstar från den målarfärg som använts konstateras eller på goda grunder misstänks medföra skada för människans hälsa i allmänhet. Om olägenhet däremot åsamkas endast en liten grupp människor som reagerar särskilt känsligt på ämnet i fråga, kan elementen inte anses felaktiga endast på grund av denna omständighet.

En annan sak är att prestationen även då kan vara felaktig t.ex. därför att uppdragstagaren har varit medveten om beställarens omständigheter, t.ex. allergi för ett visst material, men gett bristfälliga uppgifter om materialet eller underlåtit att ge nödvändiga uppgifter.

Enligt 3 punkten anses det som ett fel att monteringen av element, en byggnadsentreprenad eller en annan uppgift som hör till uppdragstagarens skyldigheter inte har utförts med yrkesskicklighet och omsorg. Uppdragstagaren skall bl.a. ansvara för att de ritningar som ingår i prestationen motsvarar villkoren för byggnadslov, att de vad måtten beträffar är riktiga och att de har gjorts med yrkesskicklighet. Kravet på yrkesskicklighet är av betydelse inte bara vid valet av tillvägagångssätt och material utan även vid genomförandet av de valda lösningarna. Till kravet på yrkesskicklighet hör t.ex. att uppdragstagaren i planeringsskedet försäkrar sig om sådana individuella omständigheter som ansluter sig till beställarens fastighet och som inverkar på planeringen och byggnadsarbetet och beaktar dessa omständigheter då elementen reses och i byggnadsarbetet. Kravet på omsorg ansluter sig speciellt just till genomförandet av valda tekniska och andra lösningar: en lösning som i sig överensstämmer med god byggnadssed kan i enstaka fall vara utförd utan yrkesskicklighet eller annars på ett vårdslöst sätt.

Enligt 4 punkten skall uppdragstagaren vara skyldig att se till att elementen packas och skyddas, om det är nödvändigt för transporten och förvaringen av elementen. Uppdragstagaren skall vid packningen beakta bl.a. de särskilda krav som transportavståndet, transportrutten och -sättet ställer samt årstidens väderförhållanden.

Om elementen inte är riktigt packade eller skyddade för transporten och de av denna anledning är skadade då de kommer fram, drabbas uppdragstagaren enligt stadgandet av ansvar för fel även i det fall att beställaren i enlighet med avtalet har hämtat elementen hos uppdragstagaren och avlämnandet av dem samt övergången av risken sålunda har skett före transporten. Att beställaren bär risken påverkar nämligen inte uppdragstagarens ansvar för en sådan skada som beror på hans försummelse.

Enligt 5 punkten är prestationen också felaktig om den inte i övrigt överensstämmer med vad konsumenter i allmänhet har grundad

anledning att förutsätta i samband med ett sådant avtal. I stadgandet utgår man ifrån att konsumenterna har rätt att förvänta sig en i förhållande till priset och omständigheterna skälig nivå på de varor och tjänster som ansluter sig till en prestation, trots att alla detaljer inte är exakt avtalade. Prestationens kvalitet liksom beskaffenheten i övrigt avspeglar sig i allmänhet i priset. Om det avtalsenliga priset i betydande mån har avvikit från den allmänna prisnivån, kan det få betydelse vid bedömningen av vad konsumenten rimligen har kunnat förvänta sig. Stadgandena motsvarar i princip 5 kap. 12 § 5 punkten.

14 §. *Uppgifter om prestationen.* Paragrafen gäller uppdragstagarens ansvar för uppgifter som har lämnats om prestationen innan avtalet ingåtts eller fullgjorts.

1 mom. motsvarar i princip 5 och 8 kap. 13 § 1 mom. Stadgandet gäller uppdragstagarens ansvar för uppgifter som han själv har lämnat. Ansvar enligt momentet gäller naturligtvis även uppgifter som har lämnats av dem som är anställda hos uppdragstagaren.

Enligt stadgandet är uppdragstagarens prestation felaktig, om den inte överensstämmer med de uppgifter som uppdragstagaren innan avtalet ingicks vid marknadsföringen eller på annat sätt har lämnat om elementens beskaffenhet, prestationens innehåll eller om andra omständigheter som gäller prestationens art eller användning. Förutom felaktiga uppgifter skall uppdragstagaren dessutom ansvara för t.ex. uppgifter som är vilseledande på grund av deras bristfällighet. Ansvar uppstår oberoende av om uppdragstagaren kände till att uppgifterna var felaktiga. Uppdragstagaren är sålunda skyldig att kontrollera att uppgifterna är riktiga och meddela beställaren om någon uppgift är osäker.

En ytterligare förutsättning för att uppdragstagaren skall anses ansvarig för ett fel är att det är fråga om en uppgift som kan antas inverka på avtalet. Om beställaren känner till sakernas rätta läge kan uppdragstagarens felaktiga uppgifter inte anses ha inverkat på avtalet. Om uppdragstagaren före avtalet på ett tydligt sätt rättar de felaktiga, bristfälliga eller vilseledande uppgifter som han lämnat, blir han inte ansvarig för fel, emedan uppgifterna inte kan anses ha inverkat på avtalet i detta fall.

Uppdragstagaren kan enligt stadgandet bli ansvarig för fel förutom på grund av uppgifter som lämnats före avtalet även på grund av

uppgifter som lämnats efter att avtalet ingåtts och som kan antas inverka på beställarens beslut. I förevarande kapitel är det fråga om avtal i samband med vilka det kan hända att innehållet i uppdragstagarens prestation i olika avseenden preciseras först efter att avtalet har ingåtts. Av denna anledning är det nödvändigt att uppdragstagaren uttryckligen bär ansvaret även för fel beträffande uppgifter som lämnas beställaren i det skede då avtalet fullgörs och som har inverkat på beställarens avgöranden.

Paragrafens 2 mom. gäller uppdragstagarens ansvar för uppgifter som har lämnats av någon annan än uppdragstagaren. Hänvisningen till 1 mom. innebär bl.a. att uppdragstagaren ansvarar endast för sådana uppgifter som kan antas ha inverkat på köpet. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 13 § 2 mom.

Enligt 3 mom. föreligger fel i prestationen om den inte åtföljs av de anvisningar som behövs för förvaring, montering, användning eller vård av elementen eller om uppdragstagaren annars har underlåtit att upplysa beställaren om en sådan omständighet gällande elementens beskaffenhet, prestationens innehåll eller prestationens art eller användning som uppdragstagaren borde ha känt till och som beställaren med fog kunde förvänta sig att bli upplyst om. Början av momentet motsvarar 5 kap. 13 § 3 mom. och slutet 8 kap. 13 § 3 mom.

En förutsättning för uppdragstagarens ansvar för fel är att behövliga anvisningar inte ges tillsammans med prestationen. T.ex. uppgifter och anvisningar om hur elementen skall monteras är nödvändiga endast när det är meningen att beställaren skall sköta monteringen själv. Anvisningarna behöver inte följa med leveransen, om uppdragstagaren eller någon för hans räkning enligt avtalet skall utföra monteringen.

Med anvisningar om förvaring av elementen avses bl.a. anvisningar om hur elementen skall placeras och hur de skall skyddas mot väder och vind, om de måste förvaras på monteringsplatsen före monteringen. Med anvisningar om användning och vård avses bl.a. anvisningar om elementens säregenskaper t.ex. att de inte passar ihop med vissa material eller hur de betar sig under vissa omständigheter samt anvisningar om vilken behandling som krävs före och efter monteringen.

15 §. *Avgörande tidpunkt för felbedömningen och betydelse av garanti.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 15 §.

Påföljder vid fel

16 §. *Reklamation.* Paragrafens 1 mom. gäller beställarens skyldighet att anmäla fel. Till innehållet motsvarar stadgandet 5 och 8 kap. 16 §. Reklamation kan göras till uppdragstagaren, den näringsidkare som har förmedlat avtalet eller till någon annan näringsidkare som har förbundit sig att avhjälpa fel i prestationen eller att annars svara för prestationens beskaffenhet. För att beställaren skall bibehålla sin rätt att återropa fel skall han lämna meddelande om felet inom skälig tid efter att han märkte eller borde ha märkt felet.

Frågan om när beställaren borde ha märkt felet och anmält det måste avgöras från fall till fall enligt omständigheterna. Utgångspunkten skall vara att det inte är motiverat att ålägga en beställare i konsumentställning särskild skyldighet enligt 31 § köplagen att vid äventyr av rättsförlust undersöka varan efter avlämnandet. Å andra sidan ligger det i beställarens eget intresse att undersöka varan i samband med avlämnandet. Det finns inte heller något hinder för att uppdragstagaren uttryckligen uppmanar beställaren att undersöka elementen i samband med avlämnandet, för att eventuella transportskador genast skall upptäckas. Frågan om beställaren har anmält felet i tid skall dock bedömas från fall till fall enligt när beställaren med beaktande av alla omständigheter borde ha upptäckt felet i fråga. Det kan inte nödvändigtvis krävas att en beställare som är i konsumentställning skall reagera lika snabbt som när beställaren är en näringsidkare. Reklamationstiden skall sålunda vanligen vara längre än vid köp mellan näringsidkare.

I 2 mom. ingår undantagsstadganden om sådana fall då beställaren bevarar sin rätt att återropa ett fel trots att han inte har anmält felet inom den tid som förutsatts i 1 mom. I 1 punkten nämns som undantag att uppdragstagaren eller någon annan näringsidkare som nämns i 1 mom. skulle ha handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder. Principen är densamma som i 5 och 8 kap. 16 § 2 mom. 1 punkten samt 33 § köplagen.

Undantaget i 2 punkten gäller fall där felet består i att uppdragstagarens prestation inte uppfyller de krav som uppställts i stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom. Undantaget i 3 punkten gäller å sin sida sådana fall där felet på annat sätt består i att uppdragstagarens presta-

tion är farlig för hälsan eller egendom. I dessa fall är det typiska att felet är så allvarligt att uppdragstagaren för att undvika ansvaret för felet inte skall kunna återropa att felet inte har anmälts inom den tid som avses i 1 mom. Förslaget överensstämmer till denna del med motsvarande stadganden i 5 och 8 kap. 16 §.

17 §. *Rätt att hålla inne betalningen.* Enligt paragrafen skall beställaren ha rätt att hålla inne betalningen på grund av fel. Beställaren får dock inte hålla inne ett belopp som står i uppenbar disproportion till vad han har rätt att kräva på grund av felet. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 17 §.

18 §. *Avhjälpan av fel.* Paragrafens 1 mom. gäller beställarens rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälper felet. Enligt det har beställaren rätt att kräva att uppdragstagaren på egen bekostnad avhjälper felet eller levererar felfria element i stället för de felaktiga. Förutsättningen skall vara att detta inte orsakar uppdragstagaren oskäliga kostnader eller orimliga olägenheter. Det föreslagna stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 18 § 1 mom.

Enligt gällande 5 kap. 2 § 1 mom. har beställaren rätt att kräva en felfri vara i stället för den felaktiga. Stadgandet innehåller inga begränsningar i detta avseende, trots att det är uppenbart att det inte alltid kan bli fråga om en ny prestation. Om t.ex. ett fel i ett element upptäcks så lång tid efter avtalet att sådana element inte längre tillverkas, kan det vara övermåttigt eller åtminstone orimligt dyrt för uppdragstagaren att göra om prestationen, trots att det i sig vore möjligt att avhjälpa felet genom att montera ett nytt element i stället för det felaktiga. Enligt förslaget skall uppdragstagaren ha rätt att vägra att avhjälpa felet om de kostnader det medför blir oskäligt höga eller reparationen medför orimliga olägenheter. Vid bedömningen skall också beställarens omständigheter beaktas, i synnerhet möjligheterna att låta någon annan avhjälpa felet och kräva reparationskostnaderna av uppdragstagaren.

Avhjälpan av fel skall ske utan kostnader för beställaren. Uppdragstagaren skall således bekosta det arbete reparationen kräver, de nya element eller reservdelar och andra tillbehör som behövs samt transporten av dem och reparatörernas resor. Om beställaren har betalat sådana kostnader, skall uppdragstagaren ersätta dem.

Paragrafens 2 mom. gäller uppdragstagarens

rätt att avhjälpa felet. Stadgandet motsvarar i huvudsak 5 och 8 kap. 18 § 2 mom.

Om uppdragstagaren vill utnyttja sin rätt att avhjälpa felet, skall han underrätta beställaren därom omedelbart efter att beställaren har meddelat om felet och uppdragstagaren har fått det tillfälle som saken kräver att undersöka föremålet. Eftersom stadgandena i kapitlet gäller tekniskt invecklade prestationer, har det ansetts motiverat att i lagtexten uttryckligen nämna att uppdragstagaren vid behov skall beredas tillfälle att granska den omständighet som beställaren har meddelat att utgör ett fel innan han tar ställning till saken. Om det inte är obestriddt att den omständighet som beställaren meddelat utgör ett fel, skall uppdragstagaren alltså inte förlora sin rätt att avhjälpa felet förrän han fått skäligt tillfälle att granska föremålet. Om beställaren erbjuder uppdragstagaren detta tillfälle och uppdragstagaren inte utnyttjar det, hindrar dröjsmålet däremot inte beställaren att vidta andra åtgärder, t.ex. att han låter en annan näringsidkare avhjälpa felet.

Genom att avhjälpa felet inom skälig tid kan uppdragstagaren undvika att avtalet hävs liksom prisavdragspåföljder. Avhjälpandet påverkar inte uppdragstagarens skadeståndsskyldighet, men kan dock minska den skada som beställaren lider och som uppdragstagaren skall ersätta.

Enligt paragrafens 3 mom. får uppdragstagaren inte åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet enligt 2 mom., om beställaren har avhjälpit felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpande från uppdragstagarens sida. Stadgandet motsvarar 5 och 8 kap. 18 § 3 mom.

I stadgandet avses situationer där reparationsbehovet är synnerligen brådskande och där kontakt inte fås med uppdragstagaren i tid eller där uppdragstagaren inte kan eller vill vidta tillräckligt snabba åtgärder för att granska och avhjälpa felet. Stadgandet gäller således både situationer där beställaren på grund av att saken är så brådskande inte alls har tillfälle att göra felanmälan innan felet repareras och situationer där reparationsbehovet trots felanmälan är så brådskande att beställaren inte hinner vänta på uppdragstagarens åtgärder. Om det t.ex. upptäcks att ett element som är mycket viktigt för det fortsatta monteringsarbetet är felaktigt och uppdragstagaren inte genast är anträffbar eller t.ex. husfabrikens

semestrar hindrar en snabb leverans av ett ersättande element, kan beställaren reparera elementet eller skaffa ett nytt någon annanstans, om det är tekniskt möjligt. På detta sätt kan beställaren undvika extra kostnader på grund av avbrutna och förlängda monteringsarbeten och samtidigt begränsa den egna skadan som uppdragstagaren skall ersätta. I en sådan situation kan uppdragstagaren inte åberopa att ett ersättande element skulle ha kunnat levereras genast efter husfabrikens semesterperiod och att det skulle ha blivit billigare för uppdragstagaren än elementet från tredje håll.

19 §. *Prisavdrag och hävning.* Paragrafen innehåller stadganden om beställarens rätt till prisavdrag eller hävning av köpet. En förutsättning för dessa påföljder är att rättelse av fel inte alls kommer i fråga eller att ett sådant avhjälpande trots beställarens begäran eller uppdragstagarens erbjudande inte sker inom skälig tid efter att beställaren har anmält felet och uppdragstagaren har fått det tillfälle som saken kräver att granska objektet. Vid bedömningen av vad som är rimlig tid kan man bl.a. fästa avseende vid i vilket skede beställaren skulle ha kunnat häva köpet på grund av uppdragstagarens dröjsmål.

Stadgandet motsvarar i princip 5 kap. 19 § och 8 kap. 19 § 1 mom.

I paragrafens 2 mom. ingår ett specialstadgande som gäller en sådan prestation som uppdragstagaren redan har utfört och som inte kan lämnas tillbaka utan väsentlig olägenhet. Stadgandet blir aktuellt främst i samband med entreprenader beträffande det arbete som redan utförts samt vid huselementleveranser beträffande element som redan monterats på plats. Hävning av ett avtal till den del uppdragstagarens prestation redan har utförts och inte kan lämnas tillbaka utan väsentlig olägenhet skall komma i fråga endast om någon annan påföljd inte kan anses skälig för beställaren. Förslaget motsvarar i princip 8 kap. 19 § 3 mom.

I paragrafens 3 mom. ingår ett stadgande om hävning av ett avtal på grund av ett fel som kan förutsägas. Om det finns vägande skäl att befara att uppdragstagarens prestation kommer att ha ett väsentligt fel, skall beställaren ha rätt att häva avtalet till den del som det ännu inte har fullgjorts. På en prestation som redan fullgjorts tillämpas 1 och 2 mom. Det kan bli aktuellt att stöda sig på detta stadgande t.ex.

om endast en del av de beställda elementen har levererats och det på grund av fel i dem finns vägande skäl att befara att uppdragstagarens prestation kommer att vara felaktig på ett väsentligt sätt. En delvis hävning av avtalet med stöd av detta stadgande kan också komma i fråga om det framgår att den arbetskraft som uppdragstagaren skaffat för monteringen av elementen saknar nödvändig yrkesskicklighet och det av denna anledning finns skäl att befara att resultatet av arbetet blir felaktigt på ett väsentligt sätt. Stadgandet motsvarar 8 kap. 19 § 2 mom.

Enligt paragrafens 4 mom. skall stadgandena i 12 § tillämpas även då beställaren häver avtalet på grund av ett fel.

20 §. *Skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om uppdragstagarens skadeståndsskyldighet vid fel hos prestationen.

I 1 mom. ingår huvudregeln för skadeståndsskyldighet. Enligt den har beställaren rätt till ersättning för den skada som han lider på grund av fel hos uppdragstagarens prestation. Enligt 2 mom. skall uppdragstagaren dock ersätta en indirekt skada enligt 11 § 3 mom. endast om skadan beror på vårdslöshet från hans sida.

I 3 mom. begränsas uppdragstagarens skadeståndsskyldighet enligt detta kapitel beträffande vissa sådana skador som omfattas av produktansvarslagen. I samband med huselementleveranser har stadgandet i praktiken betydelse endast då uppdragstagaren är någon annan än elementtillverkaren. I de i praktiken vanliga fall där uppdragstagaren samtidigt är elementtillverkaren, bär han med stöd av produktansvarslagen oberoende av vårdslöshet ansvaret för personskador som har uppkommit till följd av bristande säkerhet hos elementen och för saksador som drabbar egendom som används huvudsakligen för enskilt ändamål. Begränsningarna i föreliggande stadgande saknar då praktisk betydelse.

I 4 mom. finns ett stadgande som motsvarar 11 § 6 mom. om att beställarens familjemedlem har samma rätt till ersättning som beställaren själv. Inte heller vid fel har det således någon avgörande betydelse vilken familjemedlem som formellt är uppdragstagarens avtalspart.

21 §. *Skadeståndsskyldighet för andra än uppdragstagaren.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 22 §.

22 §. *Skadeståndsskyldighet till följd av fel i kostnadsförslaget.* Vid köp av huselement är det

vanligt att en avtalad elementleverans omfattar endast en del av det material som behövs för att slutföra byggnaden. Beställaren får ofta hjälp av uppdragstagaren med att beräkna hur mycket byggnadsprojektet kommer att kosta i sin helhet. För detta ändamål kan uppdragstagaren på grundval av beställarens uppgifter, leveransinnehållet i elementköpet och sin egen sakkunskap göra upp ett kostnadsförslag där också de tillbehör, arbeten och åtgärder som inte ingår i uppdragstagarens egen prestation beaktas. Förevarande paragraf gäller uppdragstagarens ansvar för ett sådant kostnadsförslag.

Enligt stadgandet skall beställaren ha rätt till en skälig ersättning, om uppdragstagaren inte har varit omsorgsfull vid uppgörandet av förslaget och de kostnader som åsamkas beställaren av denna anledning blir väsentligt större än vad som beräknats. Eftersom det är fråga om ett kostnadsförslag, kan beställaren inte förutsätta att de priser som ges i förslaget skall hålla som sådana. Beställaren har dock rätt att lita på uppdragstagarens sakkunskap och på att förslaget inte väsentligt avviker från de kostnader som hade kunnat förutsägas i ett förslag som utarbetats med omsorg.

Uppdragstagaren skall ansvara endast för att förslaget har utarbetats med yrkesskicklighet och omsorg. Om orsaken till kostnadsstegringen är någon faktor som uppdragstagaren inte rimligen kan förutsättas ha beaktat vid utarbetandet av förslaget eller om överskridningen av förslaget beror på någon felaktig eller bristfällig information från beställarens sida som uppdragstagaren dock inte har haft orsak att misstänka, blir uppdragstagaren inte skadeståndsansvarig med stöd av detta stadgande. Om någon kalkyl för något ändamål skall göras i enlighet med myndigheternas bindande föreskrifter och den som gör kalkylen inte kan påverka kalkyleringsgrunderna, blir uppdragstagaren inte skadeståndsansvarig för att denna kalkyl nödvändigtvis inte beskriver det faktiska kostnadsläget, om uppdragstagaren i övrigt har gjort kalkylen med yrkesskicklighet och underrättat beställaren om ändamålet med kalkylen.

Priset och betalningen

23 §. *Ungefärlig prisuppgift.* Paragrafen gäller fall där monteringen av elementen eller någon

bitjänst som avses i 1 § 2 mom. enligt avtalet hör till uppdragstagarens skyldigheter men inte ingår i det avtalade helhetspriset och något fast särskilt pris inte heller annars har avtalats för tjänsten. I sådana fall skall uppdragstagaren ge en ungefärlig prisuppgift för monteringen eller en annan bitjänst. Prestationens slutliga pris får överskrida det ungefärliga priset med högst 15 %. Förhöjningar som överskrider detta kan komma i fråga endast i de fall som nämns i 24 §. Stadgandet i den sista meningen i 8 kap. 24 § 1 mom. enligt vilket beställaren och uppdragstagaren kan avtala om att det ungefärliga priset får överskridas med mera än 15 % har inte ansetts ändamålsenligt för konsumenten i detta sammanhang, eftersom leveransavtal och entreprenader som gäller huselement i allmänhet är långvariga och ekonomiskt betydande avtal och därför kräver konsumentens ekonomiska trygghet större exakthet hos en ungefärlig prisuppgift än t.ex. i de flesta avtal som faller inom tillämpningsområdet för 8 kap.

24 §. *Prishöjningsvillkor.* I 1 mom. ingår stadganden om i vilka fall det skall vara möjligt att i avtalet inta ett villkor som säger att uppdragstagaren ensidigt får höja det avtalade priset eller överskrida ett ungefärligt pris mera än vad som stadgas i 23 §.

Enligt 1 punkten skall ett prishöjningsvillkor för det första vara tillåtet om den höjning det förutsätter grundar sig på en sådan prisstegring till följd av en lagändring eller ett myndighetsbeslut som uppdragstagaren inte rimligen kan förutsättas ha räknat med då avtalet slöts. Som exempel kan nämnas en ny eller förhöjd skatt som riktas mot uppdragstagarens prestation och som inte kunde förutses då avtalet slöts. För det andra skall ett prishöjningsvillkor vara tillåtet enligt stadgandet om orsaken till höjningen är en kostnadsstegring till följd av ett oöverkomligt hinder som drabbat byggandet, monteringen av elementen eller en annan tjänst som ingår i uppdragstagarens prestation och som uppdragstagaren inte rimligen kan förutsättas ha räknat med då avtalet slöts.

Enligt 2 punkten får prishöjningsvillkoret också gälla i en sådan situation där uppdragstagarens prestation har uppskjutits på grund av beställaren och prisstegringen beror på kostnadsstegringar som av denna anledning förorsakats uppdragstagaren. Stadgandet avser sådana fall där parterna efter att avtalet ingåtts, på grund av att beställarens omständigheter förändrats, kommer överens om att uppdrags-

tagarens prestation framskjuts till en senare tidpunkt än den ursprungliga. Prishöjningsbehovet kan i sådana fall bero t.ex. på att produktionskostnaderna för elementen stiger under den tid som leveransen uppskjuts eller på att redan tillverkade element måste lagras fram till den avtalade nya leveranstidpunkten.

Enligt 3 punkten kan ett prishöjningsvillkor också vara giltigt, om grunden till höjningen är att sådana uppgifter inte har stämt som beställaren har gett eller som det har ålegat beställaren att skaffa fram. Uppdragstagaren kan således förbehålla sig rätten att höja ett avtalat pris om det visar sig att uppgifter som inverkat på bestämningen av priset och som beställaren har gett har varit felaktiga.

Enligt 2 mom. skall uppdragstagaren utan dröjsmål underrätta beställaren om en prishöjning som grundar sig på ett villkor som avses i 1 mom. och om det nya priset. Uppdragstagarens dröjsmål kan leda till förlust av höjningsrätten. Uppdragstagaren får inte i fall som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten återropa höjningsvillkoret efter att han har fullgjort sin skyldighet. Att höja priset i efterskott skall således i allmänhet inte vara möjligt. Undantag utgör dock en situation där höjningen beror på att uppgifter som beställaren har burit ansvaret för inte stämmer. I ett sådant fall skall uppdragstagaren kunna återropa höjningsvillkoret även efter att åtgärden har vidtagits och de extra kostnader som den kräver har kommit fram. Till exempel att monteringsplatsen är olämplig för ändamålet är något som kan konstateras först när en del av elementen redan har monterats.

I 3 mom. sätts en övre gräns för den prishöjning som avses i 1 mom. 1 punkten. Då höjningen beror på en lagändring, ett myndighetsbeslut eller ett oöverkomligt hinder som beskrivs i 1 mom. 1 punkten, är det fråga om en omständighet som i allmänhet ingendera avtalsparten kan påverka. Frågan är då hur en sådan risk fördelas mellan avtalsparterna. Enligt förslaget får uppdragstagaren höja köpesumman med högst fem procent. Om den höjning uppdragstagaren kräver är högre än så, har beställaren rätt att häva köpet. Trots denna övre gräns skall det dock vara möjligt att genomföra en sådan prishöjning som beror på att skattebasen har utvidgats så att en tidigare skattefri prestation har blivit skattepliktig. Om det stadgas att en sådan ändring i beskattningen skall träda i kraft så att den påverkar

också avtal som redan ingåtts, skall det vara möjligt att i avtalsvillkoren bestämma att beställaren betalar den nya skatten. Beträffande monteringsarbeten som ansluter sig till en elementleverans skall den övre gränsen för en eventuell höjning vara 15 % av priset.

För de prishöjningsgrunder som avses i 1 mom. 2 och 3 punkten föreslås inte någon motsvarande övre gräns, eftersom orsaken till höjningen i dessa fall är en omständighet som beror på beställaren.

25 §. *Betalning och säkerhet.* Paragrafens 1 mom. gäller betalningstidpunkten då den inte har avtalats särskilt. Stadgandets innehåll motsvarar 8 kap. 25 § 1 mom.

Paragrafens 2 mom. innehåller stadganden för de situationer där beställaren enligt avtalet skall betala uppdragstagaren någon del av det avtalade priset innan uppdragstagaren har avlämnat en prestation som motsvarar denna del av priset till beställaren. Uppdragstagaren skall då för beställaren ställa en säkerhet som skyddar beställarens förskottsbetalning i händelse av bristande prestationsförmåga från uppdragstagarens sida. Säkerheten skall gälla till dess uppdragstagarens prestation är på en nivå som motsvarar åtminstone förskottsbetalningen. Skyldighet att ställa säkerhet ingår i de viktigaste standardvillkor som nu används inom branschen.

Enligt paragrafen skall säkerheten vara sådan att den skyddar det förskott som beställaren betalat. Sålunda skall den vara inte bara tillräcklig vad beloppet beträffar utan även av sådan art att dess värde bevaras även vid bristande prestationsförmåga från uppdragstagarens sida och så att den vid behov lätt kan tas i bruk. Sådana säkerheter är t.ex. penningdepositioner, bankgarantier eller kreditförsäkringar. Däremot kan t.ex. aktier i uppdragstagarbolaget i allmänhet inte anses som säkerheter som skyddar beställarens förskottsbetalning enligt denna paragraf, eftersom de inte skyddar beställarens ställning vid bestående eller långvarig bristande prestationsförmåga hos uppdragstagaren.

Beställaren skall frigöra säkerheten då värdet av uppdragstagarens prestation motsvarar förskottsbetalningen.

Enligt 3 mom. skall på uppdragstagarens prestation, om den inte utförs till fast pris, tillämpas vad som stadgas i 8 kap. 25 § 2 mom. om prisspecifikation. Enligt stadgandet skall uppdragstagaren på beställarens begäran ge en

skriftlig specifikation som gör det möjligt att bedöma vad prestationen omfattar och hur priset för tjänsten bestäms. Om beställaren utan oskäligt dröjsmål sedan tjänsten har utförts eller han har fått räkningen kräver en specifikation, är han inte skyldig att betala priset förrän han har fått specifikationen.

I 4 mom. finns ett stadgande om när en betalning som har skett genom postens eller bankens förmedling skall anses ha skett, då det gäller att bedöma om uppdragstagaren har rätt till dröjsmålspåföljder enligt 28—31 §§. Stadgandet motsvarar 5 kap. 24 § 3 mom. och 8 kap. 25 § 3 mom.

Påföljder vid beställarens avtalsbrott

26 §. *Avbeställning.* Paragrafens 1 mom. gäller fall där beställaren avbeställer elementen innan de har avlämnats. Stadgandet överensstämmer med 5 kap. 25 § och 8 kap. 26 §. Samma princip framgår även av 52 § 2 mom. köplagen, som redan nu tillämpas på köp av huselement.

Om beställaren avbeställer elementen, skall uppdragstagaren inte ha rätt att hålla fast vid avtalet och kräva att köpesumman betalas. Däremot har uppdragstagaren rätt till ersättning för den skada han lider på grund av avbeställningen. Ersättningen bestäms enligt 30 §, dvs. på samma sätt som då uppdragstagaren häver avtalet.

När beställaren avbeställer elementen är uppdragstagaren skyldig att försöka begränsa skadan (33 § 1 mom.). Om elementen sannolikt inte kan utnyttjas i andra hus och uppdragstagaren har börjat tillverka elementen, måste han i allmänhet avbryta tillverkningen. Om det är möjligt att utnyttja elementen i andra byggnader, är det vanligen förmånligast att sälja elementen till någon annan kund.

Paragrafens 2 mom. gäller avbeställning då det är fråga om ett entreprenadavtal eller vid en huselementleverans endast fråga om monteringen av elementen eller om någon annan bitjänst som hör till uppdragstagarens prestation och som nämns i 1 § 2 mom. I dessa fall tillämpas vid avbeställning samma stadganden som enligt 8 kap. 26 och 30 §§ på konsumenttjänstavtal. Detta innebär att entreprenören eller uppdragstagaren har rätt till vederlag för den del av tjänsten som redan utförts samt för åtgärder som måste vidtas trots avbeställning-

en. Dessutom har entreprenören eller uppdragstagaren rätt till ersättning för andra kostnader som han har haft för att fullgöra avtalet och som han sannolikt inte kan ha nytta av på annat sätt. För annan förlust kan han få en ersättning som är skälig med hänsyn till tjänstens pris, tidpunkten för hävningen av avtalet, de åtgärder som vidtagits för att fullfölja avtalet samt andra omständigheter.

27 §. *Uppdragstagarens rätt att inställa arbetet.* I paragrafen hänvisas till 8 kap. 27 §.

28 §. *Dröjsmålsränta.* Paragrafen innehåller ett stadgande om beställarens skyldighet att betala dröjsmålsränta på betalning som inte sker i tid. Skyldigheten att betala dröjsmålsränta bestäms enligt räntelagen och paragrafen innehåller således endast en hänvisning till den. Av stadgandet framgår dessutom att betalning av dröjsmålsränta blir aktuell då elementen inte avbeställs och avtalet inte hävs.

29 §. *Hävning.* I paragrafen ingår stadganden om uppdragstagarens rätt att häva köpet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen. Paragrafens innehåll motsvarar 5 kap. 27 §.

Enligt 1 mom. får uppdragstagaren häva köpet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen, om avtalsbrottet är väsentligt. Enligt 2 mom. skall uppdragstagaren också ha möjlighet att förelägga beställaren en skälig tilläggstid för betalningen. Om betalningen inte sker inom tilläggstiden, får uppdragstagaren häva köpet utan särskild utredning om hur väsentligt dröjsmålet är.

Paragrafens 3 mom. begränsar uppdragstagarens rätt att häva avtalet efter att beställaren har fått elementen i sin besittning. Då kan uppdragstagaren häva avtalet endast om beställaren avvisar leveransen eller uppdragstagaren vid ett kreditköp uttryckligen har förbehållit sig rätten till hävning. Uppdragstagarens eller entreprenörens möjligheter att i samband med avlämnande av huselement och andra byggnadsdelar och -material återropa t.ex. ett äganderättsförbehåll begränsas av att äganderättsförbehåll förfaller då delen eller materialet fogats till fastigheten. Äganderättsförbehållet kan dock skydda uppdragstagaren under den tid då byggnadsdelarna eller -materialen utan att vara monterade lagras på beställarens tomt och i vissa fall även då det är fråga om ett föremål som kan lösgöras lätt och utan väsentlig olägenhet. Angående förutsättningarna för hävning gäller då vad som stadgas i 7 kap. 16 § konsumentskyddslagen.

Även 4 mom. begränsar uppdragstagarens rätt att häva köpet. Uppdragstagaren får inte häva köpet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen efter att den försenade betalningen erlagts.

30 §. *Skadestånd.* Paragrafen innehåller stadganden om uppdragstagarens rätt till skadestånd i de fall där uppdragstagaren häver avtalet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen eller där beställaren på det sätt som nämns i 26 § 1 mom. avbeställer elementen innan de levererats. Paragrafen motsvarar i princip 5 kap. 28 §.

Också i fråga om skadestånd skall de stadganden om uppgörelse mellan avtalsparterna som finns i 7 kap. konsumentskyddslagen tillämpas i stället för förevarande paragraf, om uppdragstagaren har rätt att häva köpet med stöd av ett äganderätts- eller återtagningsförbehåll sedan beställaren har fått elementen i sin besittning. Såsom nämndes i samband med 29 § bryts i allmänhet uppdragstagarens möjlighet att återropa ett sådant avtalsvillkor om delarna har fogats till beställarens fastighet.

Enligt 1 mom. har uppdragstagaren i ovan nämnda fall rätt till ersättning för sådana särskilda kostnader som han har haft genom att ingå och fullgöra avtalet och som han sannolikt inte kan ha nytta av på annat sätt samt för de särskilda kostnader som föranleds av hävningen eller avbeställningen. Kostnader som skall ersättas är t.ex. de material- och arbetskostnader för elementen som uppdragstagaren redan satt ned på elementen och som han inte kan ha nytta av vid fullgörandet av andra avtal. Även de kostnader som åsamkats av det anbud som föregått avtalet och av utarbetandet av kostnadsberäkning samt av det planeringsarbete som föregått beställningen skall ersättas.

Enligt 2 mom. har uppdragstagaren, då det gäller annan skada än sådan som avses i 1 mom., rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till köpesumman, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, de åtgärder som har vidtagits för att fullgöra avtalet samt omständigheterna i övrigt. Enligt stadgandet skall närmast utebliven vinst ersättas. Stadgandet motsvarar 5 kap. 28 § 2 mom.

Paragrafens 3 mom. innehåller stadganden om fall där beställaren kan befrias från skadeståndsskyldighet. Enligt stadgandet har uppdragstagaren inte rätt till skadestånd, om beställarens dröjsmål med betalningen eller avbeställning beror på avbrott i den allmänna

samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder som beställaren inte skäligen kan undvika eller övervinna. Stadgandet motsvarar 5 kap. 28 § 4 mom.

Enligt 4 mom. kan i avtalsvillkoren intas en bestämmelse enligt vilken det skadestånd beställaren skall betala bestäms enligt schablonmässiga standardgrunder utan att det blir nödvändigt att bestämma ersättningsbeloppet i varje enskilt fall. Ett sådant avtal är giltigt om ersättningen enligt avtalet är skälig med beaktande av den skada som en hävning eller avbeställning i allmänhet åsamkar uppdragstagen samt stadgandena i 1—3 mom.

Övervakningen av att dessa avtalsvillkor är skäliga ankommer på konsumentombudsmanen och marknadsdomstolen. Dessutom kan domstolarna vid behov i enskilda fall bedöma om en avtalsenlig standardsättning är skälig. Den omständigheten att skadan i ett enskilt fall är mindre än standardsättningen utgör i och för sig inte något hinder för tillämpningen av avtalsvillkoret, om inte skadan skiljer sig så mycket från standardsättningen att det vore oskäligt att tillämpa villkoret.

31 §. *Försummad skyldighet att medverka.* Paragrafen gäller uppdragstagarens rätt till skadestånd i fall där uppdragstagarens prestation fördröjs på grund av beställaren. Det är alltså fråga om dröjsmål som beror på beställarens avtalsbrott och den skada som detta åsamkar uppdragstagen.

Enligt 1 mom. skall uppdragstagen har rätt att få ersättning för nödvändiga transport-, lager-, skydds- och försäkringskostnader till följd av dröjsmålet om avlämnandet av elementen fördröjs på grund av beställaren. Stadgandet motsvarar 75 § köplagen som gäller parts rätt till ersättning för vårdkostnader. På grund av sakens praktiska betydelse har det ansetts motiverat att i förevarande kapitel inta ett uttryckligt specialstadgande om beställarens ersättningskyldighet.

I momentet ingår även ett stadgande om att man kan avtala att den ersättning som skall betalas av beställaren bestäms enligt schablonmässiga standardgrunder på samma sätt som i 30 § 4 mom. Förutsättningen för att ett sådant avtalsvillkor skall vara giltigt är att ersättningen enligt det är skälig med beaktande av de kostnader som vanligen åsamkas uppdragstagen vid förseningar. Ersättningen kan jämkas med stöd av 33 §, om skadan i ett enskilt fall så

klart understiger standardsättningen att en ersättning enligt standardsättningsvillkoret vore oskälig.

Paragrafens 2 mom. gäller situationer där det enligt avtalet hör till uppdragstagarens skyldigheter att montera elementen och monteringen fördröjs på grund av beställaren. Uppdragstagen har då rätt till en skälig ersättning för den skada som han lider på grund av att den arbetskraft som reserverats för monteringen inte kan erbjudas ersättande arbete. En sådan situation kan uppstå eftersom man måste avtala om monteringen i ett rätt tidigt skede för att monteringsgruppernas tidtabell skall kunna avpassas till kundernas byggtidtabell. Därför kan det vara svårt att ordna ett annat arbetsobjekt i stället för ett avbeställt monteringsarbete. Om uppdragstagen då måste betala ersättning till de montörer han reserverat, har han åter i de fall som avses i stadgandet rätt att kräva en skälig ersättning av beställaren.

Enligt 3 mom. skall principerna i 1 och 2 mom. på motsvarande sätt gälla även fall där det är fråga om ett entreprenadavtal och entreprenörens prestation försenas på grund av beställaren. Då skall 1 mom. tillämpas på de extra transport-, lager- och skyddskostnader för byggnadsmaterial samt försäkringsutgifter som åsamkas entreprenören samt 2 mom. på ersättningarna till den arbetskraft som reserverats för entreprenaden.

Enligt 4 mom. har uppdragstagen rätt att häva avtalet och få skadestånd av beställaren enligt 30 § om hans prestation försenas orimligt på grund av beställaren. Hävningsmöjligheten kan vara av betydelse för uppdragstagen t.ex. om tillverkningen av elementen eller utförandet av entreprenaden på grund av att beställaren skjuter upp tidtabellen inte passar in i uppdragstagens produktionstidtabell och inget avtal nås om ny leverans- eller byggtidpunkt.

Övriga stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader

32 §. *Tillämpning av stadgandena i köplagen.* Av stadgandet framgår förhållandet mellan kapitlet och köplagen. De viktigaste frågor som blir aktuella i samband med huselementleveranser regleras i det föreslagna kapitlet. Till den del som en viss fråga har avgjorts i lagförslaget, åsidosätter dessa stadganden motsvarande stadganden i köplagen i den mån de skiljer sig

från varandra. Beträffande frågor som inte regleras i det föreslagna kapitlet tillämpas dock stadgandena i köplagen med de preciseringar och undantag som framgår av förevarande kapitel. Stadgandena i köplagen kompletterar stadgandena i förevarande kapitel endast till den del som det är fråga om ett avtal som skall anses som köp av lös egendom. Entreprenadavtal faller inte inom köplagens tillämpningsområde och dess stadganden gäller således inte heller de entreprenadavtal som omfattas av det föreslagna kapitlet.

33 §. *Begränsning av skadan och jämkning av skadestånd.* I paragrafen hänvisas till 5 kap. 30 §.

34 §. *Andras än uppdragstagares ansvar för fel.* Stadgandet innehåller hänvisningar till stadgandena i 5 kap. om tidigare säljleds ansvar för fel samt till stadgandena i 8 kap. om materialleverantörens och annan näringsidkares ansvar för fel. Dessa stadganden tillämpas således på fall som omfattas av det nu föreslagna kapitlet.

Om t.ex. uppdragstagaren är någon annan än den som tillverkar huselementen, skall beställaren på grund av ett tillverkningsfel i elementen ha rätt att rikta krav förutom mot uppdragstagaren även direkt mot elementtillverkaren. På motsvarande sätt kan beställaren t.ex. då en hushållsmaskin som ingår i köpet av volymelement är felaktig rikta de krav som grundar sig härpå direkt mot den näringsidkare som levererade maskinen till uppdragstagaren eller mot ett tidigare säljled. Även i samband med entreprenadavtal har beställaren möjlighet att rikta krav på grund av tillverkningsfel i byggnadsmaterialet direkt mot materialtillverkaren eller mot något annat säljled som föregår entreprenören.

Beträffande förutsättningar för och begränsningar i ansvar för fel hos ett tidigare säljled och en näringsidkare som uppdragstagaren anlitat hänvisas till behöriga stadganden i 5 och 8 kap.

11 kap. Särskilda stadganden

1 §. *Ansvar som åvilar den som förmedlar konsumtionsnyttigheter.* Paragrafen innehåller stadganden om det ansvar en näringsidkare som förmedlar en konsumtionsnyttighet har gentemot den konsument som anskaffar nyttigheten.

Enligt 1 mom. gäller stadgandet de fall där en näringsidkare förmedlar ett avtal om en konsumtionsnyttighet och förmedlingen sker för den persons räkning som bjuder ut nyttigheten. Den som bjuder ut nyttigheten — t.ex. den som säljer en vara — kan vara vem som helst.

Förmedling av avtal innebär att avtalet uppstår mellan förmedlarens uppdragsgivare och den som köper varan eller beställer tjänsten, medan förmedlaren förblir utanför avtalsförhållandet. Förmedlaren svarar således inte enligt allmänna avtalsrättsliga principer för att avtalet fullföljs. När det gäller köpeavtal och sådana avtal om tjänster som avses i 8 kap. skall förmedlaren dock enligt lagförslaget ansvara gentemot konsumenten för avtalsbrott som förmedlarens uppdragsgivare — dvs. den som säljer varan eller utför tjänsten — gör sig skyldig till. Ansvaret bestäms enligt stadgandena i 5 och 8 kap. samt, när det gäller rättsligt fel hos varan, enligt 41 § köplagen.

Om en näringsidkare verkar som förmedlare vid köp av en konsumtionsvara har köparen således rätt att i förhållande till förmedlaren åberopa stadgandena i 5 kap. konsumentskyddslagen även om den som säljer är en privatperson, trots att stadgandena i 5 kap. inte gäller en sådan säljare. På grund av fel har köparen rätt att rikta krav på avhjälpande av felet, kräva prisavdrag och skadestånd av förmedlaren under de förutsättningar som anges i 5 kap. Om köparen häver köpet svarar också förmedlaren för återbetalningen av den betalda köpesumman. På motsvarande sätt kan köparen på grund av ett rättsligt fel rikta anspråk mot förmedlaren i enlighet med 41 § köplagen. Vid dröjsmål kan köparen kräva skadestånd av förmedlaren, och om köparen häver köpet svarar förmedlaren dessutom för återbetalningen av de rater av köpesumman som köparen eventuellt redan har betalt.

Om en näringsidkare förmedlar varor genom hem- eller postförsäljning, följer det redan av gällande lag att köparen har rätt att enligt 6 kap. frånträda beställningen.

Om en näringsidkare förmedlar tjänster som avses i det föreslagna 8 kap., är han på samma sätt som den som förmedlar ett köp ansvarig gentemot konsumenten för dröjsmål och fel hos tjänsten.

Andra meningen i momentet innehåller ett stadgande som begränsar förmedlarens ansvar när denne näringsidkare med konsumentens

vetskap verkar som förmedlare för en viss annan näringsidkares räkning. Så som det har konstaterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5) kan det ibland i praktiken vid avtals-tillfället uppstå ovisshet om huruvida den näringsidkare som konsumenten har haft att göra med skall betraktas som konsumentens avtalspart eller endast som förmedlare. Av de orsaker som har nämnts i den allmänna motiveringen har det emellertid ansetts nödvändigt att bibehålla möjligheten för en näringsidkare att förmedla en vara eller tjänst utan att själv ansvara för fullgörelsen av avtalet. För klarhetens skull har lagtexten formulerats så att det uttryckligen framgår under vilka förutsättningar en näringsidkare kan åberopa sin ställning som förmedlare. Situationen skall göras klar för konsumenten när avtalet ingås: konsumenten skall få veta dels att den näringsidkare som tar emot beställningen endast verkar som förmedlare, dels vem som är hans egentliga avtalspart. Dessutom krävs det i stadgandet att konsumenten innan avtalet har slutits har upplysts om vilken betydelse förmedlarställningen har med tanke på konsumentens rättsskydd, dvs. att ansvaret för fullgörelsen av avtalet åvilar endast den näringsidkare i vars namn avtalet har ingåtts.

Också när förmedlaren inte blir ansvarig för avtalsbrott som den näringsidkare som är konsumentens avtalspart gör sig skyldig till, ansvarar förmedlaren naturligtvis gentemot konsumenten för sina egna åtgärder. Om förmedlaren t.ex. har gett konsumenten felaktiga uppgifter om den förmedlade nyttigheten eller om leveranstiden, kan han bli skadeståndsskyldig gentemot konsumenten.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett förtydligande stadgande om att förmedlarens ansvar enligt 1 mom. inte begränsar konsumentens rättigheter gentemot sin avtalspart, dvs. gentemot förmedlarens uppdragsgivare. Varans ägare och säljare samt den som utför tjänsten svarar för fullgörelsen av det avtal de har ingått. Om t.ex. säljaren är en privatperson, som inte berörs av det tvingande ansvar för avtalsbrott som konsumentskyddslagen stadgar, bestäms köparens rättigheter i förhållande till säljaren enligt köpevillkoren och köplagen. Säljarens ansvar kan således enligt avtalet vara mera begränsat än förmedlarens. I den mån köparen har rätt att rikta sina anspråk såväl mot förmedlaren som mot säljaren, är dessa solidariskt ansvariga gentemot köparen. An-

svarsfördelningen i relationen mellan förmedlaren och säljaren skall bedömas enligt allmänna principer.

I 3 mom. nämns att fastighetsmäklares ansvar har reglerats särskilt. Lagen om konsumentskydd vid fastighetsförmedling (686/88) innehåller utförliga stadganden om fastighetsförmedlares skyldigheter och ansvar. Den paragraf som nu föreslås gäller således inte fastighetsförmedlares ansvar.

1 a §. *Tiden för väckande av skadeståndstalan i vissa fall.* Paragrafen innehåller stadganden om tiden för väckande av talan i de fall där det med stöd av 5 eller 8 kap. krävs ersättning för s.k. produktskador. Enligt lagförslaget har den som säljer en vara eller åtar sig att utföra en tjänst ett visst ansvar för sakskador som ett fel i varan eller i det material som har använts för tjänsten orsakar på annan egendom, och ansvaret är inte beroende av vårdslöshet. Stadganden om detta finns i 5 kap. 21 § och i 8 kap. 21 §. I lagförslagets 9 kap. 21 § finns på motsvarande sätt stadganden om i vilken grad sakskador till följd av fel i ett huselement, i det material som ingår i uppdragstagarens prestation eller i en anordning som ingår i leveransen kan bli ersättningsgilla med stöd av paragrafen i fråga. Förevarande stadgande har införts i lagförslaget för att tiderna för väckande av talan, som gäller säljarens och uppdragstagarens begränsade produktansvar, skall motsvara tiderna för väckande av talan enligt produktansvarslagen (9 § i nämnda lag). I praktiken torde betydelsen av dessa stadganden bli ganska liten, emedan ersättningskrav som gäller sakskador som omfattas av nämnda stadganden även annars torde bli anhängiga inom de tider som nu bestäms. Det bör bl.a. beaktas att stadgandena om hur en underlåtelse att reklamera påverkar konsumentens rätt att kräva påföljder även gäller ersättningskrav enligt 5 och 8 kap. 21 §. Detta minskar betydelsen av treårstiden för väckande av talan.

1 b §. *Förhållande till skadeståndslagen och andra lagar.* För klarhetens skull innehåller paragrafen ett stadgande om att konsumentskyddslagens stadganden inte begränsar den skadelidandes rätt att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen, produktansvarslagen eller någon annan lag. Motsvarande stadgande finns i 11 § produktansvarslagen. Konsumentskyddslagens stadganden om skadeståndsansvar hindrar således inte konsumenten att kräva ersättning för skadan med stöd av någon

annan lag. T.ex. stadgandena om verkan av underlåtelse att reklamera, som finns i 5, 8 och 9 kap. 16 §, samt stadgandena om tiden för väckande av talan, som finns i 1 a § i detta kapitel, begränsar inte den skadelidandes eventuella rätt att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen.

1 c §. *Rätten att åberopa vissa meddelanden.* Paragrafen innehåller ett stadgande om att risken för att en anmälan om fel eller om hävning av avtalet inte kommer fram åvilar mottagaren. Den som säljer en vara eller den som åtar sig att utföra en tjänst kan således inte åberopa att konsumenten inte har meddelat honom i tid att varan eller tjänsten är behäftad med fel, om reklamationen har avsänts i tid på ett ändamålsenligt sätt, men har kommit fram för sent t.ex. på grund av ett fel i postgången. Principen är samma som i 82 § köplagen, och den motsvarar också de allmänt vedertagna principerna inom avtalsrätten.

1 d §. *Behandling av tvister.* Enligt paragrafens 1 mom. är ett villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument om användningen av skiljeförfarande inte bindande för konsumenten, om villkoret är en del av ett avtal som ingåtts innan tvisten uppstått. Stadgandet skall gälla sådana skiljedomsklausuler enligt vilka tvister som eventuellt i framtiden uppstår i ett visst avtalsförhållande skall behandlas genom skiljeförfarande i stället för vid allmänna domstolar. Emellertid hindrar stadgandet inte att näringsidkaren och konsumenten efter att en tvist uppstått avtalar om att den behandlas och avgörs genom skiljeförfarande.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett forumstadgande som ersätter gällande 8 kap. 1 §. Mindre ändringar har dock gjorts i stadgandets innehåll.

När Finland ansluter sig till konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (den s.k. Lugano-konventionen), som 1988 har slutits mellan EG-länderna och EFTA-länderna, ökar nämligen konsumenternas möjligheter att i Finland föra talan mot en näringsidkare med hemort i ett annat land (13—15 artikeln i Lugano-konventionen).

Det har ansetts motiverat att ett forumstadgande som berättigar konsumenten att föra talan mot en näringsidkare vid domstolen på konsumentens egen hemort även skall omfatta sådana tvister mellan konsumenter och näringsidkare som inte regleras i konsument-

skyddslagen, utan där någon annan lag skall tillämpas eller där avgörandet måste baseras på allmänna avtalsrättsliga principer. Med tanke på forumstadgandet spelar det således ingen roll huruvida det är fråga om en tvist som har sin grund i ett avtalsförhållande eller om en tvist av något annat slag. Det krävs endast att kändanden är att betrakta som konsument i det aktuella rättsförhållandet, och svaranden som näringsidkare. Tvisten skall således ha att göra med anskaffning eller användning av en konsumtionsnyttighet.

Den andra ändringen i stadgandet är att det inte innehåller en hänvisning till kändandens hemort enligt lagen om befolkningsböcker, utan till hans boningsort. Det avgörande är således konsumentens faktiska boningsort, som kan vara en annan än hans hemort enligt lagen om befolkningsböcker.

Då den reform av rättegångsbalkens stadganden om forum som är under arbete förverkligas torde det nu föreslagna 2 mom. bli ersatt av ett stadgande i 10 kap. rättegångsbalken.

2 §. *Närmare stadganden.* 3 §. *Ikraftträdande.* I 5, 8 och 9 kap. har rubriker för paragraferna använts. Man har ansett att rubriker på motsvarande sätt är nödvändiga för de nya paragraferna i 9 kap., vilket blir 11 kap. Därför får också 2 och 3 §§ en rubrik.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden. Den föreslagna lagens stadganden om avtalsförhållanden tillämpas på avtal som har ingåtts efter att lagen har trätt i kraft. På avtal som har ingåtts före det tillämpas tidigare lag. Samma princip gäller garantier och andra motsvarande förbindelser som någon annan än konsumentens avtalspart givit samt det ansvar som åvilar förmedlare av konsumtionsnyttigheter.

Stadgandena om tidigare säljleds ansvar för fel (5 kap. 31 §) och om sådant ansvar för fel som åvilar den som har levererat ett material som har använts vid utförandet av en tjänst (8 kap. 34 §) tillämpas endast om den näringsidkare som kravet riktas mot har överlämnat varan eller materialet — dvs. satt varan eller materialet i omlopp — efter att lagen har trätt i kraft. På motsvarande sätt skall stadgandena om det ansvar för fel som åvilar någon annan näringsidkare än konsumentens avtalspart (5 kap. 32 § och 8 kap. 35 §) tillämpas endast om prestationen har utförts efter att lagen har trätt i kraft.

1.2. Lag om upphävande av 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen

I de gällande 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen finns stadganden om att 58 § 1 mom. och 63 § 1 mom. köplagen inte tillämpas på konsumentköp. I den föreslagna 5 kap. 29 § uppräknas de stadganden i köplagen som inte tillämpas på konsumentköp. Eftersom paragrafen innehåller hänvisning också till 58 § och 63 § 1 mom. kan motsvarande stadganden i köplagen upphävas.

1.3. Lagen om konsumentombudsmannen

8 §. Enligt 2 mom. skall konsumentombudsmannen såväl i ärenden som gäller depositionsbanker som i ärenden som gäller marknadsföring av värdepapper be om utlåtande av bankinspektionen innan han meddelar ett förbud eller för saken till domstol. I detta stadgande avses med begreppet värdepapper samma som i värdepappersmarknadslagen, vars 1 kap. 2 § innehåller ett stadgande om detta. Stadgandet gäller således inte bostadsaktier.

1.4. Värdepappersmarknadslagen

7 kap. Tillsyn över värdepappersmarknaden

1 §. Enligt 4 mom., som enligt lagförslaget skall fogas till paragrafen, skall bankinspektionen meddela konsumentombudsmannen, om bankinspektionen upptäcker att någon vid marknadsföringen av värdepapper har förfarit på ett sätt som kan antas strida mot konsumentskyddslagen. Om bankinspektionen har för avsikt att föra ärendet till marknadsdomstolen, skall bankinspektionen först begära utlåtande av konsumentombudsmannen. Också enligt 38 § lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) har bankinspektionen en skyldighet att begära utlåtande av konsumentombudsmannen i fråga om ärenden som gäller depositionsbankernas verksamhet.

1.5. Lagen om konsumentklagonämnden

1 §. Enligt 1 mom., sådan den föreslås änd-

rad, har konsumentklagonämnden till uppgift att på en konsuments begäran ge rekommendationer om hur enskilda tvister angående avtal om konsumtionsnyttigheter eller annat som gäller anskaffning av en enskild konsumtionsnyttighet skall avgöras. Detta innebär att gällande begränsningar av nämndens behörighet i fråga om föremålet för tvisterna faller bort. Konsumentklagonämnden skall således kunna behandla även andra ärenden som hänför sig till anskaffningen av en enskild konsumtionsnyttighet och som har anhängiggjorts av en konsument, och inte endast sådana ärenden som angår kvaliteten hos en konsumtionsnyttighet eller som gäller näringsidkarens prestation. Såsom ovan konstaterades i den allmänna motiveringen, kan nämnden således ge rekommendationer om hur tvister som gäller påföljderna av konsumentens avtalsbrott skall avgöras. Precis som tidigare kan näringsidkaren dock föra ärendet till domstol för att indriva sin fordran, trots att det samtidigt är anhängigt i konsumentklagonämnden.

På samma sätt som tidigare kan konsumentklagonämnden behandla såväl tvister mellan parterna som andra ärenden som hänför sig till anskaffningen av enskilda konsumtionsnyttigheter. Det kan t.ex. vara fråga om tvister mellan en konsument och ett tidigare säljled. Det finns heller inga hinder för rekommendationer om hur t.ex. ärenden som gäller produktskador skall avgöras, när ersättning krävs av någon annan än säljaren eller den som har utfört en tjänst. Nämnden har även tidigare behandlat sådana ärenden. Det är sedan en annan sak att bevisningsfrågorna ställer gränser för nämndens möjligheter att ge rekommendationer om hur de ärenden som har blivit anhängiga skall avgöras.

I 2 mom. uppräknas undantagen i nämndens behörighet. Enligt 1 punkten faller avtal om bostadsköp utanför nämndens behörighet, men nämnden kan dock, precis som tidigare, behandla tvister som gäller fastighetsförmedlares prestationer. Frågan om sistnämnda ärenden kommer att tas upp på nytt när en bostadsköpnämnd eventuellt inrättas. I 2 punkten lämnas tvister som gäller hyresförhållanden utanför konsumentklagonämndens behörighet. I 3 punkten uppräknas tvister som gäller omsättningen av värdepapper enligt värdepappersmarknadslagen. Även dessa ärenden är sådana som konsumentklagonämnden inte kan behandla. Däremot kan nämnden behandla

t.ex. ärenden som gäller anskaffning av s.k. semesteraktier.

november 1983. Något förslag till ändring har inte bifogats denna proposition.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

De föreslagna ändringarna i 1 kap. konsumentskyddslagen förutsätter ändringar i förordningen om uppgifter som skall lämnas vid marknadsföring av bostäder (847/83) av den 18

3. Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft ungefär ett halvt år efter att de har antagits.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av konsumentskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konsumentskyddslagen av den 20 januari 1978 (38/78) 1 kap. 6 §, sådan den lyder i lag av den 14 januari 1983 (45/83),
ändras 1 kap. 3—5 §§, 5 kap. samt 9 kap. 1 §,
av dessa lagrum 9 kap. 1 § sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 23 maj 1986 och den 24 augusti 1990 (385/86 och 811/90), samt
fogas till lagen ett nytt 8 och 9 kap., varvid det nuvarande 8 och 9 kap. blir 10 och 11 kap., samt till 11 kap. nya 1 a—1 d §§ och till kapitlet rubriker före 2 och 3 §§ som följer:

1 kap.

Allmänna stadganden

3 §

Med konsumtionsnyttigheter avses i denna lag sådana varor och tjänster samt andra nyttigheter och förmåner som utbjuds till fysiska personer eller som fysiska personer i väsentlig omfattning skaffar för sitt privata hushåll.

4 §

Som konsument betraktas i denna lag en fysisk person som skaffar en konsumtionsnyttighet huvudsakligen för annat ändamål än den näringsverksamhet som han idkar.

5 §

Med näringsidkare avses i denna lag en fysisk person eller en privat eller offentlig juridisk person som i syfte att få inkomst eller annan ekonomisk nytta yrkesmässigt håller till salu, säljer eller i övrigt bjuder ut konsumtionsnyttigheter för anskaffning mot vederlag.

5 kap.

Konsumentköp

Allmänna stadganden om konsumentköp

1 §

Kapitlets tillämpningsområde

Detta kapitel gäller sådana köp av varor där

säljaren är näringsidkare och köparen konsument.

Stadgandena i detta kapitel tillämpas inte när begagnade varor säljs på auktion.

2 §

Kapitlets tvingande natur

Avtalsvillkor som till köparens nackdel avviker från stadgandena i detta kapitel är utan verkan, om inte något annat stadgas nedan.

Avlämnande och risken för varan

3 §

Varans avlämnande

Har inte något annat avtalats, skall varan hållas tillgänglig för avhämtning där säljaren vid köpet hade sitt affärsställe. Om säljaren inte hade ett affärsställe som hade samband med köpet och något annat inte har avtalats, skall säljaren sända eller transportera varan till köparen.

Varan är avlämnad när den har kommit i köparens besittning.

Skall säljaren installera eller montera varan hos köparen, anses varan dock vid tillämpning av stadgandena om säljarens dröjsmål vara avlämnad först när säljaren har uppfyllt denna förpliktelse.

4 §

Tiden för avlämnandet

Har det inte avtalats att varan skall avlämnas vid en bestämd tidpunkt, efter anfordran eller utan uppskov, skall den avlämnas inom skälig tid efter köpet.

Får köparen inte kredit eller anstånd med betalningen, är säljaren inte skyldig att lämna ut varan förrän köparen betalar köpesumman.

5 §

Kostnaderna för varan innan den avlämnas

Om inte något annat har avtalats, svarar säljaren för transportkostnaderna och andra kostnader för varan som uppkommer före avlämnandet. Detta gäller dock inte kostnader som har uppkommit på grund av att avlämnandet har försenats av en orsak på köparens sida.

6 §

Risken övergång

Säljaren bär risken för att varan före avlämnandet förstörs, kommer bort, försämras eller minskar genom en händelse som inte beror på köparen. Om köparen inte i tid hämtar eller tar emot en vara som hålls tillgänglig för honom, bär köparen dock risken för att varan försämras på grund av sin egen beskaffenhet efter att säljaren har gjort vad som ankommer på honom i fråga om avlämnandet.

Om varan på grund av köparens reklamationslämnas tillbaka till säljaren för granskning eller avhjälpande av fel, bär säljaren risken för varan tills den återlämnas till köparen.

Har öppet köp avtalats och varan avlämnats, bär köparen risken till dess att varan lämnas tillbaka.

Bär köparen risken för varan och den förstörs, kommer bort, försämras eller minskar genom en händelse som inte beror på säljaren, skall köparen trots det betala köpesumman.

Påföljder vid dröjsmål med varans avlämnande

7 §

Rätt att hålla inne betalningen

Vid dröjsmål på säljarens sida har köparen rätt att hålla inne betalningen. Köparen får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av dröjsmålet.

8 §

Rätt att kräva fullgörelse

Om varans avlämnande fördröjs, har köparen rätt att kräva att säljaren fullgör köpet. Säljaren är dock inte skyldig att fullgöra köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om fullgörelsen skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att köpet fullgörs.

Om hindret eller missförhållandet upphör inom rimlig tid, får köparen dock kräva att säljaren fullgör köpet.

Köparen förlorar sin rätt att kräva att köpet fullgörs, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

9 §

Hävning

Köparen får häva köpet på grund av säljarens dröjsmål, om avtalsbrottet är väsentligt.

Har köparen förelagt säljaren en bestämd tilläggstid för varans avlämnande och är den inte oskäligt kort, får köparen även häva köpet om varan inte avlämnas inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får köparen häva köpet endast om säljaren meddelar att han inte kommer att fullgöra köpet inom tilläggstiden.

Har köparen inte förelagt säljaren någon tilläggstid, får han häva köpet om varan inte avlämnas inom en skälig tid efter det att han krävde att köpet fullgörs.

Avser köpet en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen efter dennes anvisningar eller önskemål och kan säljaren inte utan väsentlig förlust tillgodogöra sig varan på annat sätt, får köparen häva köpet på grund av säljarens dröjsmål endast om syftet med köpet är väsentligt förfelat genom dröjsmålet.

10 §

Skadestånd

Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt 1 mom. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller på någon annan i tidigare säljled.

Säljarens skyldighet att ersätta indirekt skada som köparen lider gäller dock endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på säljarens sida. Som indirekt skada anses

1) inkomstförlust som köparen lider på grund av avtalsbrottet eller åtgärder som föranleds av avtalsbrottet,

2) skada som beror på en förpliktelse som grundar sig på något annat avtal,

3) sådan väsentlig förlust av nytta av varans användning som inte medför direkt ekonomisk skada samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet.

En förlust som avses i 3 mom. 1—3 punkten

anses dock inte som indirekt förlust i den mån den orsakas av åtgärder för att begränsa annan typ av skada.

Om en medlem av köparens familj lider skada på grund av dröjsmålet, har han samma rätt till ersättning som köparen.

11 §

Meddelande om hävning och skadestånd

Har varan avlämnats för sent, får köparen inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter avlämnandet meddelar säljaren eller förmedlaren att han häver köpet eller vill kräva skadestånd. Om köparen häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Varans beskaffenhet samt fel i varan

12 §

Allmänt stadgande om fel

Varan skall i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning överensstämma med det som följer av avtalet.

Om inte annat följer av avtalet, skall varan

- 1) vara ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används,

- 2) vara ägnad för det särskilda ändamål för vilket varan var avsedd att användas, om säljaren vid köpet måste ha insett detta ändamål och köparen har haft grundad anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning,

- 3) ha egenskaper som säljaren har hänvisat till genom att lägga fram prov eller modell,

- 4) vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om en förpackning behövs för att bevara eller skydda varan,

- 5) till sin hållbarhet och i övrigt överensstämma med vad konsumenter i allmänhet har grundad anledning att förutsätta vid köp av en sådan vara.

Varan skall till sina egenskaper överensstämma med de krav som uppställs i lag, förordning eller beslut av myndigheter, om inte köparens avsikt är att använda varan för ett ändamål där kravet saknar betydelse.

Om varan avviker från vad som stadgas i 1 — 3 mom. är den felaktig.

13 §

Uppgifter om varan

Varan är också felaktig om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess beskaffenhet eller användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet.

Varan är också felaktig om den inte överensstämmer med sådana uppgifter enligt 1 mom. som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, före köpet har lämnat vid marknadsföringen av varan. Varan anses dock inte vara felaktig, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt. Säljaren ansvarar inte för fel enligt detta moment, om han varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Fel föreligger också, om varan inte åtföljs av de anvisningar som behövs för dess installering, montering, användning, skötsel eller förvaring.

14 §

Befintligt skick

Även om varan har sålts "i befintligt skick" eller med ett liknande allmänt förbehåll skall det anses föreligga fel

1) om varan inte överensstämmer med de uppgifter om dess egenskaper eller användning som säljaren har lämnat före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet,

2) om säljaren före köpet har underlåtit att upplysa köparen om ett sådant väsentligt förhållande angående varans egenskaper eller användning som han måste antas ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet, eller

3) om varan är i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och övriga omständigheter med fog har haft anledning att förutsätta.

15 §

Avgörande tidpunkt för felbedömningen och betydelse av garanti

Frågan om varan har fel skall bedömas med hänsyn till dess beskaffenhet när risken för varan går över på köparen. Säljaren svarar för fel som funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare. Uppkommer en

försämring av varan efter det att risken har gått över på köparen, skall fel anses föreligga, om försämringen är en följd av säljarens avtalsbrott.

Har säljaren genom en garanti eller liknande utfästelse åtagit sig att under en viss tid svara för varans användbarhet eller andra egenskaper, anses fel föreligga, om varan under den angivna tiden försämras i det avseende som utfästelsen omfattar. Ansvar för fel inträder dock inte, om säljaren gör det sannolikt att försämringen beror på en olyckshändelse, felaktig hantering av varan eller någon annan omständighet på köparens sida.

Om garantin eller någon annan utfästelse som avses i 2 mom. har givits av någon annan än säljaren, i ett tidigare säljled eller för säljarens räkning, anses fel föreligga under de förutsättningar som anges i 2 mom. En utfästelse som har givits i ett tidigare säljled binder dock inte säljaren till ansvar för fel som han inte annars skulle ansvara för enligt detta kapitel, om han visar att han hade meddelat köparen detta på ett tydligt sätt före köpet.

En garanti eller annan utfästelse som avses i 2 mom. begränsar inte det felansvar som följer av denna lag.

Påföljder vid fel

16 §

Reklamation

Köparen får inte åberopa fel i varan, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkte eller borde ha märkt felet (*reklamation*). Meddelandet kan också lämnas till den näringsidkare som har förmedlat köpet för säljarens räkning eller förbundit sig att svara för varans egenskaper.

Utan hinder av 1 mom. får köparen åberopa fel i varan, om

1) säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder,

2) felet består i att varan i fråga om sina egenskaper inte uppfyller de krav som har uppställts med stöd av produktsäkerhetslagen (914/86) eller i andra stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom, eller

3) felet består i att varan annars är farlig för hälsan eller egendom.

17 §

Rätt att hålla inne betalningen

Köparen har rätt att hålla inne betalningen på grund av fel. Köparen får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av felet.

18 §

Avhjälpan av fel

Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälper felet eller avlämnar en felfri vara utan kostnad för köparen. Säljaren är dock inte skyldig att avhjälpa felet, om detta skulle medföra oskälig kostnad eller olägenhet för honom.

Även om köparen inte kräver det har säljaren rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet eller avlämna en felfri vara, om han utan uppskov efter det att köparen har reklamerat erbjuder sig att göra detta. Köparen får vägra låta felet avhjälpas, om avhjälpan skulle medföra väsentlig olägenhet för honom, nedgång i varans värde eller risk för att han inte får sina kostnader ersatta, eller om det finns andra särskilda skäl för vägran.

Säljaren får inte åberopa att han inte har fått möjlighet att avhjälpa felet enligt 2 mom., om köparen har avhjälpt felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligt kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpan från säljarens sida.

19 §

Prisavdrag och hävning

Om avhjälpan eller avlämnande av en felfri vara inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter reklamationen, får köparen

- 1) kräva ett prisavdrag som motsvarar felet eller,
- 2) om avtalsbrottet är väsentligt, häva köpet.

20 §

Skadestånd

Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan har fel. Säljaren är dock skyldig att ersätta indirekt skada enligt 10 § 3 och 4 mom. endast om felet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida eller om varan vid köpet avvek från det som han särskilt har utfäst.

Om en medlem av köparens familj lider skada på grund av felet, har han samma rätt till ersättning som köparen.

21 §

Produktskador

Orsakar ett fel i varan skada på annan egendom än den sålda varan, tillämpas stadgandena i 20 § på säljarens skadeståndsansvar endast om skadan hänför sig till egendom som i användningsshänseende har omedelbar anknytning till den sålda varan.

Betalar säljaren ersättning med stöd av 1 mom., övergår ersättningstagarens eventuella rätt att kräva ersättning med stöd av produktansvarslagen (694/90) till motsvarande del på säljaren. Vad 10 § produktansvarslagen stadgar gäller även säljarens rätt till ersättning.

Stadgandena i detta kapitel tillämpas inte i fråga om ersättning för personskador som har orsakats av varans egenskaper.

22 §

Skadeståndsskyldighet för andra än säljaren

Om det föreligger ett fel enligt 13 § 2 mom., tillämpas i fråga om det ansvar som åligger den som har lämnat uppgiften att ersätta köparen för den skada han har lidit vad som ovan stadgas om säljarens ersättningsskyldighet.

Har någon annan än säljaren förbundit sig att avhjälpa fel i varan eller att annars svara för varans egenskaper, är den som har givit utfästelsen skyldig att enligt de stadganden som gäller säljarens ersättningsskyldighet ersätta köparen för en skada som uppstått genom att utfästelsen inte har uppfyllts.

Köparens skyldigheter och påföljder vid köparens avtalsbrott

23 §

Priset

Om priset inte följer av avtalet, skall köparen betala vad som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt. Har säljaren vid marknadsföringen av varan lämnat sådana uppgifter om priset eller prisberäkningssättet som avser prisnivån vid tiden för köpet och kan uppgifterna antas ha inverkat på köpet, bestäms priset enligt dessa uppgifter.

24 §

Tidpunkt för betalningen

Har inte något annat avtalats, skall köparen betala när säljaren kräver det, dock inte förrän varan hålls honom till handa i enlighet med avtalet.

Innan köparen betalar har han rätt att undersöka varan på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna, om inte det avtalade sättet för avlämnande och betalning är oförenligt med en sådan undersökning.

Om betalningen sker genom förmedling av en bank eller posten, anses betalningen vid en bedömning av säljarens rättigheter enligt 26—28 §§ ha skett den dag då banken eller posten har godkänt ett betalningsuppdrag som köparen givit på ett behörigt sätt.

25 §

Avbeställning

Om köparen avbeställer en vara innan den har avlämnats, har säljaren inte rätt att hålla fast vid köpet och kräva betalning. Däremot har säljaren rätt till ersättning enligt 28 § för den skada han lider.

26 §

Dröjsmålsränta

Vid köparens dröjsmål med betalningen har säljaren rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/82), om köpet inte frånträds eller hävs.

27 §

Säljarens rätt att häva köpet

Vid köparens dröjsmål med betalningen får säljaren häva köpet, om avtalsbrottet är väsentligt.

Har säljaren förelagt köparen en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får köpet också hävas om köparen inte betalar inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Har varan kommit i köparens besittning, får säljaren häva köpet endast om han har förbehållit sig rätt till detta eller köparen avvisar

varan. Angående säljarens rätt att återropa ett villkor om återtagande av varan när köparen har fått kredit stadgas i 7 kap.

Sedan den försenade betalningen har erlagts får säljaren inte häva köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen.

28 §

Säljarens rätt till skadestånd

Om säljaren häver köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen innan köparen har fått varan i sin besittning eller om köparen avbeställer varan enligt 25 §, har säljaren rätt till ersättning för särskilda kostnader som han har haft för att ingå och fullgöra avtalet och som sannolikt förblir onyttiga, samt för särskilda kostnader till följd av hävningen eller avbeställningen.

För annan skada har säljaren rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till priset för varan, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, åtgärder som har vidtagits för att fullgöra avtalet samt omständigheterna i övrigt.

Ett avtal enligt vilket säljaren förbehåller sig en på förhand bestämd ersättning vid hävning eller avbeställning är giltigt, om den avtalade ersättningen är skälig med hänsyn till vad en säljare i allmänhet skulle ha rätt till enligt 1 och 2 mom.

Säljaren har dock inte rätt till ersättning enligt denna paragraf, om köparens dröjsmål med betalningen eller avbeställningen beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder som köparen inte skäligen kan undvika eller övervinna.

Övriga stadganden om konsumentköp

29 §

Tillämpning av köplagen

Stadgandena i köplagen (355/87) tillämpas på köp enligt detta kapitel, om inte annat följer av stadgandena i denna lag. På köp enligt detta kapitel tillämpas dock inte vad som stadgas i 13 § 3 mom., 15 §, 20 § 2 och 3 mom., 24 §, 31 §, 35 §, 39 § 2 mom., 47 §, 49 § 3 mom., 57 § 2 mom., 58 §, 60 §, 63 § 1 mom. och 73 § 2 mom. köplagen. Vad som i 68 och 69 §§ köplagen stadgas om säljarens rätt till ersättning för prisskillnad tillämpas inte på köp enligt detta

kapitel. Stadgandena i 76 § 2 mom. tillämpas inte när vårdplikten ankommer på köparen. Säljaren har inte rätt till större ersättning med stöd av 75—78 §§ köplagen än med stöd av 28 § i detta kapitel.

30 §

Begränsning av skadan och jämkning av skadestånd

Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det, får han själv bära en motsvarande del av förlusten.

Skadestånd på grund av avtalsbrott kan jämkas, om skadeståndet är oskäligt med hänsyn till orsaken till avtalsbrottet, motpartens eventuella medverkan till skadan, avtalsparternas ekonomiska förhållanden, priset på varan, skadevällarens möjligheter att förutse och hindra uppkomsten av skadan samt omständigheterna i övrigt.

Skadestånd som köparen skall betala enligt 28 § kan jämkas i synnerhet om betalningsdröjsmålet eller avbeställningen beror på betalningssvårigheter som köparen huvudsakligen utan egen förskyllan har råkat i på grund av sjukdom, arbetslöshet eller någon annan särskild omständighet.

31 §

Tidigare säljleds ansvar för fel

Köparen har rätt att på grund av fel i varan rikta krav enligt detta kapitel även mot en näringsidkare som i ett tidigare säljled har överlåtit varan för återförsäljning.

Köparen har dock inte rätt enligt 1 mom.,

1) om felet har sin grund i orsaker som inte beror på näringsidkaren och felet har uppstått efter att denne hade överlåtit varan vidare,

2) till den del kravet grundar sig på en utfästelse som har givits av någon annan än näringsidkaren i fråga och utfästelsen ger köparen bättre rätt än stadgandena i detta kapitel, eller

3) till den del kravet gäller prisavdrag eller återbetalning av priset och det yrkade beloppet överstiger vad näringsidkarens avtalspart hade kunnat kräva på samma grunder, om eventuella begränsande villkor i avtalet mellan dem lämnas utan beaktande.

Köparen förlorar sin rätt att framställa krav med stöd av 1 mom., om han inte inom skälig

tid efter att han upptäckte eller borde ha upptäckt felet och hade tillgång till de uppgifter om näringsidkaren som behövs för framställande av kravet underrättar näringsidkaren om felet eller denne inte inom samma tid får uppgift om att ett meddelande om felet har lämnats till ett senare säljled. Köparen får dock utan hinder av detta moment återopa felet, om den näringsidkare mot vilken kravet riktas har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder eller om det är fråga om ett fel som avses i 16 § 2 mom. 2 eller 3 punkten.

32 §

Annan näringsidkares ansvar för fel

Har säljaren anlitat någon annan näringsidkare för att fullgöra avtalet och det finns ett fel i den sistnämndes prestation, skall vad som i 8 kap. 35 § stadgas om beställarens rätt att rikta krav mot en näringsidkare som uppdragstagaren har anlitat, på motsvarande sätt gälla köparens rätt att rikta krav mot den näringsidkare som säljaren har anlitat.

8 kap.

Vissa konsumenttjänstavtal

Allmänna stadganden om konsumenttjänstavtal

1 §

Kapitlets tillämpningsområde

Stadgandena i detta kapitel gäller tjänster som näringsidkare utför åt konsumenter mot vederlag och som innebär att arbete eller andra prestationer utförs på lösa saker, byggnader, andra anläggningar eller fast egendom eller att lösa saker tillverkas. Om vissa entreprenadavtal stadgas dock nedan i 9 kap.

Stadgandena i detta kapitel gäller inte tjänster som innebär förvaring av konsumenters egendom.

2 §

Kapitlets tvingande natur

Avtalsvillkor som till beställarens nackdel avviker från stadgandena i detta kapitel är utan verkan, om inte något annat stadgas nedan.

Allmänna stadganden om uppdragstagarens prestation

3 §

Avslutande av tjänst

Om den sak som utgör föremålet för tjänsten finns i uppdragstagarens besittning för utförande av tjänsten eller om tjänsten gäller tillverkning av en lös sak, anses tjänsten vara avslutad när saken har lämnats i beställarens besittning efter utförd tjänst. I övriga fall anses tjänsten vara avslutad när den har slutförts.

4 §

Tiden för avslutandet

Om det inte följer av avtalet att tjänsten skall avslutas vid en bestämd tidpunkt, efter anfordran eller utan uppskov, skall den avslutas inom en sådan tid från avtalsslutet som är skälig med hänsyn till tjänstens art och omfattning.

5 §

Materialanskaffning

Om inte annat följer av avtalet, skall uppdragstagaren skaffa de ämnen, reservdelar och tillbehör (*material*) som behövs för tjänsten.

6 §

Tilläggsarbeten

Om det när tjänsten utförs framkommer behov av åtgärder som inte hör till uppdraget men som lämpligen bör utföras i samband med detta (*tilläggsarbeten*), skall uppdragstagaren be beställaren om tillstånd att få utföra dem.

Kan beställaren inte anträffas inom rimlig tid, får tilläggsarbeten utföras endast om de kostnader som skall betalas för dessa är obetydliga till sitt belopp eller i förhållande till priset på den avtalade tjänsten eller den ungefärliga prisuppgift som har lämnats om tjänsten. Kostnaderna för tilläggsarbeten får inte leda till att ett eventuellt avtalat maximipris överskrids.

Finner uppdragstagaren att det finns behov av arbeten som inte hör till uppdraget men som inte kan uppskjutas utan fara för hälsan eller egendom och som inte utförs med stöd av denna paragraf, skall uppdragstagaren utan dröjsmål upplysa konsumenten om de säkerhetsrisker som han har upptäckt.

Påföljder vid dröjsmål med en tjänst

7 §

Rätt att hålla inne betalningen

När tjänsten fördröjs får beställaren hålla inne betalningen för tjänsten. Beställaren får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av dröjsmålet.

8 §

Beställarens rätt att kräva fullgörelse

I fråga om beställarens rätt att kräva att uppdragstagaren fullgör avtalet tillämpas på motsvarande sätt vad som stadgas i 5 kap. 8 §.

9 §

Hävning

Beställaren får häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjsmål, om avtalsbrottet är väsentligt.

Har beställaren förelagt uppdragstagaren en bestämd tilläggstid för utförande av tjänsten och är den inte oskäligt kort, får beställaren även häva avtalet om tjänsten inte avslutas inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får beställaren häva avtalet endast om uppdragstagaren meddelar att han inte kommer att fullgöra avtalet inom denna tid.

Har beställaren inte förelagt uppdragstagaren någon tilläggstid, får han häva avtalet om tjänsten inte avslutas inom skälig tid efter det att han krävde att avtalet fullgörs.

Om det finns vägande skäl att anta att tjänsten kommer att försenas väsentligt, får beställaren häva avtalet omedelbart.

Om en avsevärd del av tjänsten har utförts, har beställaren rätt att häva avtalet endast beträffande den återstående delen av tjänsten. Om syftet med tjänsten är väsentligt förfelat genom dröjsmålet, har beställaren dock rätt att häva avtalet i sin helhet. För en prestation som inte kan återlämnas utan väsentlig olägenhet, skall beställaren betala uppdragstagaren en ersättning som motsvarar det värde som prestationen har för beställaren.

10 §

Skadestånd

Beställaren har rätt till ersättning för den

skada han lider genom uppdragstagarens dröjsmål, om inte uppdragstagaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder han heller inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som uppdragstagaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra avtalet, är uppdragstagaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt 1 mom. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som uppdragstagaren har anlitat eller på någon annan i tidigare säljled.

Uppdragstagarens skyldighet att ersätta indirekt skada som beställaren lider gäller dock endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på uppdragstagarens sida. Som indirekt skada anses

1) inkomstförlust som beställaren lider på grund av avtalsbrottet eller åtgärder som föranleds av avtalsbrottet,

2) skada som beror på en förpliktelse som grundar sig på något annat avtal,

3) sådan väsentlig förlust av nytta av användningen av föremålet för tjänsten som inte medför direkt ekonomisk skada, samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet.

En förlust som avses i 3 mom. 1—3 punkten anses dock inte som indirekt förlust i den mån den orsakas av åtgärder för att begränsa annan typ av skada.

Om en medlem av beställarens familj lider skada på grund av dröjsmålet, har han samma rätt till ersättning som beställaren.

11 §

Meddelande om hävning och skadestånd

Har tjänsten avslutats för sent, får beställaren inte häva avtalet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det han fick kännedom om att tjänsten har avslutats meddelat uppdragstagaren att han häver avtalet eller vill kräva skadestånd. Om beställaren häver avtalet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Tjänstens beskaffenhet samt felaktig tjänst

12 §

Allmänt stadgande om fel

Tjänsten skall i fråga om innehåll, utförande

och resultat överensstämma med det som följer av avtalet.

Tjänsten skall utföras med yrkesskicklighet och omsorg samt med beaktande av beställarens intresse. Resultatet av tjänsten skall i fråga om hållbarhet och övrigt överensstämma med vad konsumenter i allmänhet har anledning att förutsätta i samband med sådana tjänster. Tjänsten skall också överensstämma med de krav som uppställs i lagar, förordningar eller beslut av myndigheter.

Om uppdragstagaren skall tillhandahålla det material som behövs för tjänsten och annat inte har överenskommit, skall materialet i fråga om hållbarhet och övriga egenskaper vara av sedvanligt god kvalitet.

Om tjänsten avviker från vad 1 — 3 mom. stadgar är den felaktig. Uppdragstagaren har bevisbördan för att tjänsten har utförts med yrkesskicklighet och omsorg.

13 §

Uppgifter om tjänsten

Tjänsten är också felaktig om den inte överensstämmer med de uppgifter som uppdragstagaren vid marknadsföringen av tjänsten eller annars före avtalsslutet har lämnat om tjänstens innehåll eller om sin prestation eller om andra omständigheter som gäller tjänstens beskaffenhet eller användning och som kan antas ha påverkat beställarens beslut. Detsamma gäller även uppgifter som gavs medan tjänsten utfördes och som kan antas ha påverkat beställarens beslut.

Tjänsten är också felaktig om den inte överensstämmer med sådana uppgifter enligt 1 mom. som någon annan än uppdragstagaren, i tidigare säljled eller för uppdragstagarens räkning, före avtalsslutet har lämnat vid marknadsföringen av tjänsten. Tjänsten anses dock inte vara felaktig, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt. Uppdragstagaren ansvarar inte för fel enligt detta moment, om han varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Fel föreligger också, om uppdragstagaren har underlåtit att upplysa beställaren om en omständighet som avses i 1 mom. och som uppdragstagaren borde ha känt till och beställaren med fog kunde räkna med att bli upplyst om.

14 §

Upplysningsskyldighet

Om det när avtalet ingås eller senare visar sig att tjänsten med hänsyn till priset, föremålets värde och egenskaper eller andra särskilda omständigheter uppenbart inte är ändamålsenlig för beställaren, skall uppdragstagaren utan dröjsmål underrätta beställaren om detta. Uppdragstagaren skall också underrätta beställaren, om tjänsten uppenbarligen blir betydligt dyrare än beställaren rimligen har kunnat förutse.

Är beställaren inte anträffbar inom rimlig tid eller om han inte lämnar behövliga anvisningar, skall uppdragstagaren avbryta arbetet. Uppdragstagaren får dock fortsätta att utföra tjänsten, om han har särskilda skäl att anta att beställaren ändå önskar få tjänsten utförd.

Om uppdragstagaren försummar sina skyldigheter enligt denna paragraf, är tjänsten felaktig.

15 §

*Avgörande tidpunkt för felbedömningen och
betydelse av garanti*

Frågan om tjänsten är felaktig skall bedömas med hänsyn till prestationens beskaffenhet vid den tidpunkt då tjänsten avslutas eller om avslutandet fördröjs av en orsak på beställarens sida vid den tidpunkt då uppdragstagaren har gjort det som avslutandet förutsätter av honom. Uppdragstagaren svarar för fel som funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare. Försämrings resultatet efter ovan nämnda tidpunkt, skall ett fel i prestationen anses föreligga, om försämringen är en följd av uppdragstagarens avtalsbrott.

I fråga om garanti eller motsvarande utfästelse tillämpas på motsvarande sätt vad som stadgas i 5 kap. 8 §.

Påföljder vid fel

16 §

Reklamation

Beställaren får inte åberopa att tjänsten är felaktig, om han inte lämnar uppdragstagaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkte eller borde ha märkt felet. Meddelandet kan också lämnas till den nä-

ringsidkare som har förmedlat tjänsten eller förbundit sig att ansvara för dess egenskaper.

Utan hinder av 1 mom. får beställaren åberopa att tjänsten är felaktig om

1) uppdragstagaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder,

2) felet består i att tjänsten i fråga om sina egenskaper inte uppfyller de krav som har uppställts i stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom, eller

3) felet består i att resultatet av tjänsten annars är farligt för hälsan eller egendom.

17 §

Rätt att hålla inne betalningen

Beställaren har rätt att hålla inne betalningen för tjänsten på grund av fel. Beställaren får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av felet.

18 §

Avhjälpande av fel

Beställaren har rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälpes felet eller utför den felaktiga tjänsten på nytt, utan kostnad för beställaren. Uppdragstagaren är dock inte skyldig att avhjälpas felet, om detta skulle orsaka oskälig kostnad eller olägenhet för honom.

Även om beställaren inte kräver det har uppdragstagaren rätt att på egen bekostnad avhjälpas felet eller utföra tjänsten på nytt, om han utan uppskov efter det att beställaren har reklamerat erbjuder sig att göra detta. Beställaren får vägra låta felet avhjälpas, om avhjälpandet skulle medföra väsentlig olägenhet för honom eller risk för att han inte får sina kostnader ersatta, eller om det finns andra särskilda skäl för vägran.

Uppdragstagaren får inte åberopa att han inte har fått möjlighet att avhjälpas felet enligt 2 mom., om beställaren har avhjälpit felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpande från uppdragstagarens sida.

19 §

Prisavdrag och hävning

Om avhjälpande av felet eller ny prestation inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig

tid efter reklamationen, får beställaren kräva ett prisavdrag som motsvarar felet.

Om det finns vägande skäl att anta att tjänsten kommer att ha ett väsentligt fel, får beställaren häva avtalet till den del tjänsten ännu inte har utförts.

Till den del tjänsten har utförts får beställaren under de omständigheter som nämns i 1 mom. häva avtalet, om någon annan påföljd inte kan anses vara skäligen för hans vidkommande. För en prestation som inte kan återlämnas utan väsentlig olägenhet skall beställaren betala uppdragstagaren en ersättning som motsvarar prestationens värde.

20 §

Skadestånd

Beställaren har rätt till ersättning för den skada han lider genom att tjänsten är felaktig. Skadeståndet omfattar ersättning för person- och sakskada som beställaren lider i den mån annat inte följer av 21 §. Uppdragstagaren är dock skyldig att ersätta indirekt skada enligt 10 § 3 och 4 mom. endast om felet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida.

Om en medlem av beställarens familj lider skada på grund av felet, har han samma rätt till ersättning som beställaren.

21 §

Produktskador som har orsakats av materialet

Om ett fel i det material som har använts för tjänsten orsakar skada på annan egendom än föremålet för tjänsten, tillämpas stadgandena i 20 § på uppdragstagarens skadeståndsansvar endast om skadan hänförs sig till egendom som i användningshänseende har omedelbar anknytning till föremålet för tjänsten.

Betalar uppdragstagaren ersättning med stöd av 1 mom., övergår ersättningstagarens eventuella rätt att kräva ersättning med stöd av produktansvarslagen till motsvarande del på uppdragstagaren. Vad som stadgas i 10 § produktansvarslagen gäller även uppdragstagarens rätt till ersättning.

Stadgandena i detta kapitel tillämpas inte i fråga om ersättning för personskador som har orsakats av egenskaper hos det material som har använts för tjänsten.

22 §

Skadeståndsskyldighet för andra än uppdragstagaren

Vad som stadgas i 5 kap. 22 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om tjänster som avses i detta kapitel.

Beställarens skyldigheter och påföljder vid beställarens avtalsbrott

23 §

Priset

Om priset eller prisberäkningssättet inte följer av avtalet, skall beställaren betala vad som är skäligt med hänsyn till tjänstens innehåll, omfattning, art, ett i ekonomiskt hänseende ändamålsenligt utförande, gängse pris eller prisberäkningssätt vid avtalstillfället samt omständigheterna i övrigt. Har uppdragstagaren vid marknadsföringen av tjänsten lämnat sådana uppgifter om priset eller om prisberäkningssättet som avser prisnivån vid avtalstillfället och kan uppgifterna antas ha inverkat på avtalet, bestäms priset enligt dessa uppgifter.

Har näringsidkaren på konsumentens begäran företagit förberedande undersökning för att utreda omfattningen av eller kostnaden för en tjänst, får han kräva betalning för dessa förberedande åtgärder, om inte konsumenten på grund av sedvana inom branschen eller av någon annan orsak hade anledning att anta att åtgärderna skulle vidtas utan ersättning.

Om det som uppdragstagaren har utfört på basis av avtalet skadas, förstörs eller går förlorat på annat sätt innan tjänsten avslutas och detta inte beror på beställaren, har uppdragstagaren inte rätt att kräva betalning för det arbete eller material som har gått förlorat eller för andra tilläggskostnader. Vad som anförts ovan gäller inte när prestationen har gått förlorad efter det att avslutandet av tjänsten har fördröjts, om dröjsmålet beror på en omständighet på beställarens sida.

24 §

Ungefärlig prisuppgift

Om uppdragstagaren har lämnat en ungefärlig prisuppgift, får det slutliga priset för tjänsten överstiga denna med högst 15 procent. Beställaren och uppdragstagaren kan dock

särskilt avtala om hur mycket det uppgivna priset får överskridas.

Om inte annat följer av avtalet, skall den ungefärliga prisuppgiften anses omfatta helhetspriset för tjänsten.

Uppstår det oenighet om det angivna beloppet skall anses vara ett fast pris, ett maximipris, ett ungefärligt pris eller en riktgivande prisuppgift, skall uppdragstagaren styrka sitt påstående.

25 §

Betalning och prisspecifikation

Följer betalningstidpunkten inte av avtalet, skall beställaren betala när uppdragstagaren kräver det, dock inte förrän tjänsten har avslutats enligt 3 § och beställaren har haft skäligheten att undersöka prestationen.

Utförs tjänsten inte till fast pris, skall uppdragstagaren på beställarens begäran ge en skriftlig specifikation som gör det möjligt att bedöma vad prestationen omfattar och hur priset för tjänsten bestäms. En beställare som har bett om specifikation utan obefogat dröjsmål efter det att tjänsten har utförts eller beställaren har fått en räkning för den, är inte skyldig att betala förrän han har fått specifikationen.

Om betalningen sker genom förmedling av en bank eller posten, anses betalningen vid en bedömning av uppdragstagarens rättigheter enligt 27—30 §§ ha skett den dag då banken eller posten har godkänt ett betalningsuppdrag som beställaren har givit på ett behörigt sätt.

26 §

Avbeställning av tjänst

Om beställaren avbeställer en tjänst innan den har avslutats, har uppdragstagaren inte rätt att slutföra den. Däremot har uppdragstagaren rätt till ersättning enligt 30 § för den skada han lider.

27 §

Uppdragstagarens rätt att inställa arbetet

Skall betalning för tjänsten ske helt eller delvis innan tjänsten avslutas och sker betalningen inte i rätt tid, har uppdragstagaren rätt att inställa arbetet tills han får betalt. Om arbetet avbryts, skall beställaren underrättas utan dröjsmål.

Om ett avbrott i arbetet skulle medföra fara för hälsan eller avsevärd fara för egendom, skall uppdragstagaren dock vidta de åtgärder som är nödvändiga för att avvärja faran.

En uppdragstagare som avbryter arbetet i enlighet med denna paragraf har rätt till ersättning för de extra kostnader som detta medför.

28 §

Dröjsmålsränta

Vid beställarens dröjsmål med betalningen har uppdragstagaren rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen, om inte tjänsten avbeställs eller avtalet hävs.

29 §

Uppdragstagarens rätt att häva avtalet

Vid beställarens dröjsmål med betalningen eller med en del av den får uppdragstagaren häva avtalet beträffande den del av tjänsten som inte har utförts, om avtalsbrottet är väsentligt.

Har uppdragstagaren förelagt beställaren en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får uppdragstagaren häva avtalet beträffande återstående del av tjänsten, om beställaren inte betalar inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får uppdragstagaren häva avtalet endast om beställaren meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Uppdragstagaren har även rätt att häva avtalet enligt de grunder som anges i 1 och 2 mom., om beställaren försummar att lämna sådan medverkan som utgör en förutsättning för att tjänsten skall kunna utföras.

Om det är uppenbart att beställaren kommer att göra sig skyldig till ett väsentligt avtalsbrott, har uppdragstagaren rätt att häva avtalet omedelbart.

30 §

Uppdragstagarens rätt till skadestånd

Om uppdragstagaren häver avtalet eller om beställaren avbeställer tjänsten, har uppdragstagaren rätt till ersättning för den del av tjänsten som redan har utförts och för åtgärder som måste vidtas trots hävningen eller avbeställningen.

Uppdragstagaren har dessutom rätt till ersättning för övriga kostnader som han har haft

av att fullgöra avtalet och som sannolikt går till spillo, samt för särskilda kostnader till följd av hävningen eller avbeställningen. För annan skada har uppdragstagaren rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till tjänstens pris, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, de åtgärder som har vidtagits i syfte att fullgöra avtalet och omständigheterna i övrigt.

Uppdragstagaren har dock inte rätt till ersättning enligt 2 mom., om beställarens dröjsmål med betalningen eller avbeställningen beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder som beställaren inte skäligen kan undvika eller övervinna.

31 §

Uppdragstagarens rätt att hålla kvar föremålet för tjänsten

Är föremålet för tjänsten en lös sak som finns i uppdragstagarens besittning och beställaren försummar sin avtalsenliga betalnings-skyldighet, har uppdragstagaren rätt att låta bli att avlämna saken till beställaren eller ägaren innan uppdragstagarens fordran har betalats eller tillräcklig säkerhet har ställts för betalningen.

Om rätten att sälja en sak som har kvarhållits med stöd av retentionsrätten stadgas särskilt.

Övriga stadganden om vissa konsumenttjänstavtal

32 §

Egendomsskador i samband med tjänst

Har en sak som är föremål för en tjänst, eller någon annan egendom som tillhör beställaren eller hans familjemedlem, skadats, minskats, förstörts eller kommit bort medan den enligt avtalet har varit i uppdragstagarens besittning eller under dennes kontroll, skall uppdragstagaren ersätta skadan, om han inte visar att den inte beror på vårdslöshet på hans sida.

Uppdragstagarens skyldighet att svara för förvaringen av föremålet för tjänsten upphör inte på grund av att avtalet hävs förrän det har återlämnats till beställaren eller uppdragstagaren enligt vad som stadgas i någon annan lag har rätt att sluta förvara det.

33 §

Begränsning av skada och nedsättning av skadestånd

Vad som stadgas i 5 kap. 30 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om tjänster som avses i detta kapitel.

34 §

Materialleverantörens ansvar för fel

Beställaren har rätt att på grund av fel i det material som har använts för tjänsten rikta krav enligt detta kapitel även mot en näringsidkare som i ett tidigare säljled har överlåtit materialet för återförsäljning.

Beställaren har dock inte rätt enligt 1 mom.

1) om felet har sin grund i orsaker som inte beror på materialleverantören och felet har uppstått efter att denne hade överlåtit materialet vidare,

2) till den del kravet grundar sig på en utfästelse som har givits av någon annan än materialleverantören i fråga och utfästelsen ger beställaren bättre rätt än stadgandena i detta kapitel, och inte heller

3) till den del kravet gäller prisavdrag eller återbetalning av priset för tjänsten och det yrkade beloppet överstiger vad materialleverantörens avtalspart hade kunnat kräva på samma grunder, om eventuella begränsande villkor i avtalet mellan dem lämnas utan beaktande.

Beställaren förlorar sin rätt att framställa krav med stöd av denna paragraf, om han inte inom skälig tid efter att han upptäckte eller borde ha upptäckt felet och hade tillgång till de uppgifter om materialleverantören som behövs för framställande av kravet underrättar materialleverantören om felet eller denne inte inom samma tid får uppgift om att ett meddelande om felet lämnats till ett senare säljled. Beställaren får dock utan hinder av detta moment åberopa felet, om materialleverantören i fråga har förfarit grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder eller om det är fråga om ett fel som avses i 16 § 2 mom. 2 eller 3 punkten.

35 §

Annan näringsidkares ansvar för fel

Har uppdragstagaren anlitat en annan näringsidkare för att utföra tjänsten och finns det ett fel i den del av tjänsten som har utförts av denne näringsidkare, har beställaren rätt att

rikta krav enligt detta kapitel på grund av felet även mot nämnda näringsidkare.

Beställaren har dock inte rätt enligt 1 mom.

1) om felet har sin grund i orsaker som inte beror på näringsidkaren i fråga och felet har uppstått efter att denne hade avlämnat eller avslutat sin prestation,

2) till den del kravet grundar sig på en utfästelse som har givits av någon annan än näringsidkaren i fråga och utfästelsen ger beställaren bättre rätt än stadgandena i detta kapitel, eller

3) till den del kravet gäller prisavdrag eller återbetalning av priset för tjänsten och det yrkade beloppet överstiger vad avtalsparten till näringsidkaren i fråga hade kunnat kräva på samma grunder, om eventuella begränsande villkor i avtalet dem emellan lämnas utan beaktande.

Beställaren förlorar sin rätt att framställa krav med stöd av denna paragraf, om han inte inom skälig tid efter det att han upptäckte eller borde ha upptäckt felet och hade tillgång till de uppgifter om näringsidkaren som behövs för att framställa kravet underrättar näringsidkaren om felet eller denne inte inom samma tid får uppgift om att ett meddelande om felet har lämnats till ett senare säljled. Beställaren får dock utan hinder av detta moment återropa felet, om näringsidkaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder eller om det är fråga om ett fel som avses i 16 § 2 mom. 2 eller 3 punkten.

9 kap.

Köp av huselement samt byggnadsentreprenader

Allmänna stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader

1 §

Kapitlets tillämpningsområde

Stadgandena i detta kapitel gäller sådana avtal mellan en näringsidkare (*uppdragstagare*) och en konsument (*beställare*)

1) vilka omfattar leverans av en helhet som bildas av monteringsfärdiga byggnadsdelar (*element*) som är dimensionerade för en byggnad eller en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad,

2) enligt vilka näringsidkarens prestations-skyldighet utöver leveransen av elementen en-

ligt 1 punkten omfattar montering av elementen eller en del av de åtgärder som hör därtill, eller

3) där näringsidkarens prestationsskyldighet omfattar uppförande av eller reparationsbyggnad på en byggnad eller en fast konstruktion som hör ihop med en byggnad, en delentreprenad av avsevärd ekonomisk betydelse som ansluter sig till ett sådant projekt eller en grundlig reparation eller grundlig förbättring av avsevärd ekonomisk betydelse som avser en bostadslägenhet (*entreprenad*).

Stadgandena i detta kapitel tillämpas även när näringsidkaren utöver de prestationer som nämns i 1 mom. till konsumenten levererar andra varor för byggnaden eller konstruktionen eller för konsumenten utför andra tjänster i anslutning till byggnads- eller reparationsprojektet. Vad som nedan stadgas om element gäller på motsvarande sätt andra varor som avses här.

Genom förordning kan stadgas en undre gräns för värdet av de avtal som nämns i 1 mom. 3 punkten och som omfattas av detta kapitel.

2 §

Kapitlets tvingande natur

Avtalsvillkor som till beställarens nackdel avviker från stadgandena i detta kapitel är utan verkan, om inte något annat stadgas nedan.

Avlämnande, fördelningen av kostnaderna samt risken för prestationen

3 §

Avlämnande

Elementen är avlämnade när de har kommit i beställarens besittning. Omfattar uppdragstagarens prestation montering av elementen, anses elementen dock vid tillämpning av stadgandena om uppdragstagarens dröjsmål vara avlämnade först när monteringsarbetet har slutförts.

Entreprenaden är avlämnad när den har slutförts och en eventuellt avtalad mottagnings-syn har förrättats.

4 §

Tiden för avlämnandet

Om det inte följer av avtalet att elementen

eller entreprenaden skall avlämnas vid en bestämd tidpunkt, skall avlämnandet ske inom skälig tid efter att avtalet slutits.

Om uppdragstagaren har rätt att bestämma en exakt tidpunkt för avlämnandet av elementen eller för en annan prestation av uppdragstagaren, skall uppdragstagaren inom skälig tid på förhand underrätta beställaren om tidpunkten.

5 §

Kostnaderna för elementen innan de avlämnas

Om inte något annat följer av avtalet, svarar uppdragstagaren för transport- och lagerkostnaderna och andra kostnader för elementen som uppkommer före avlämnandet. Detta gäller dock inte kostnader som har uppkommit på grund av att avlämnandet har försenats av en orsak på beställarens sida.

6 §

Risken övergång

Uppdragstagaren bär risken för att elementen före avlämnandet förstörs, kommer bort eller skadas genom en händelse som inte beror på beställaren. Uppdragstagaren bär också risken för att hans prestation före avlämnandet förstörs, skadas eller går till spillo på annat sätt genom en händelse som inte beror på beställaren eller, om avlämnandet fördröjs av en orsak på beställarens sida, innan uppdragstagaren har gjort vad som ankommer på honom i fråga om avlämnandet.

Bär beställaren risken för elementen och de förstörs, kommer bort eller skadas genom en händelse som inte beror på uppdragstagaren, skall beställaren trots det betala priset. Det samma gäller då någon annan prestation av uppdragstagaren skadas efter att risken övergått på beställaren.

Påföljder vid uppdragstagarens dröjsmål

7 §

Rätt att hålla inne betalningen

Om elementen på grund av uppdragstagarens dröjsmål inte är avlämnade vid den tidpunkt då priset eller en del av det enligt avtalet förfaller till betalning, har beställaren rätt att hålla inne betalningen till dess elementen av-

lämnas. Om avlämnandet har fördröjts endast delvis, får beställaren dock inte hålla inne betalningen till den del den uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av dröjsmålet. Också efter avlämnandet har beställaren rätt att hålla inne en sådan del av priset som behövs som säkerhet för hans skadeståndskrav på grund av dröjsmålet.

Om en prestation som nämns i 1 § 1 mom. 3 punkten på grund av uppdragstagarens dröjsmål inte är i det skede som avtalet förutsätter vid den tidpunkt då priset eller en del av det enligt avtalet förfaller till betalning, har beställaren rätt att hålla inne betalningen till dess prestationen är i det skede som avtalet förutsätter. Om prestationen har försenats endast delvis, tillämpas på motsvarande sätt vad som stadgas i 1 mom. Om beställarens rätt att hålla inne betalningen som säkerhet för skadeståndskrav gäller likaså på motsvarande sätt vad som stadgas i 1 mom.

Om priset eller en del av det enligt avtalet förfaller till betalning vid en viss tidpunkt före avlämnandet, men det finns grundad anledning att anta att avlämnandet av elementen eller entreprenaden kommer att fördröjas avsevärt, har beställaren rätt att hålla inne betalningen till dess uppdragstagaren gör det sannolikt att han förmår fullgöra avtalet i tid.

8 §

Beställarens rätt att kräva fullgörelse

I fråga om beställarens rätt att kräva att uppdragstagaren fullgör avtalet tillämpas på motsvarande sätt vad som stadgas i 5 kap. 8 §.

9 §

Standardsättning för dröjsmål

Om avlämnandet av elementen eller entreprenaden fördröjs, har beställaren rätt till standardsättning. Den är för varje påbörjad förseningsvecka under den första förseningsmånaden 0,5 procent av motsvarande del av priset och därefter för varje påbörjad förseningsvecka 1 procent av motsvarande del av priset.

Om dröjsmålet med avlämnandet av elementen fördröjer monteringen av andra element, beräknas standardsättningen på basis av en sådan del av priset i vilken har inräknats dessa elements andel, inklusive monteringen av dem när detta hör till uppdragstagarens skyldigheter.

Maximibeloppet av standardsättningen är

10 procent av den del av priset som avses i 1 eller 2 mom. Beställaren har dock utan hinder av denna paragraf rätt att med stöd av 11 § för sin skada få en ersättning som överstiger standardersättningen.

Om uppdragstagarens prestation drabbas av ett hinder som avses i 11 § 1 eller 2 mom., är uppdragstagaren inte skyldig att betala standardersättning.

10 §

Hävning

Beställaren får häva avtalet på grund av uppdragstagarens dröjsmål, om det medför väsentlig olägenhet för honom. Om de element som avtalet avser skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen enligt dennes anvisningar eller önskemål och uppdragstagaren inte utan väsentlig förlust kan tillgodogöra sig dem på annat sätt, får beställaren inte häva avtalet om inte dröjsmålet har varat längre än 60 dagar. Beställaren får dock häva avtalet redan innan dröjsmålet har varat 60 dagar, om han hamnar i en orimlig situation på grund av att han måste hålla fast vid avtalet.

Gäller dröjsmålet ett sådant element som utan svårighet kan ersättas med motsvarande vara som skaffas på annat håll, har beställaren till denna del rätt att häva avtalet under förutsättningarna enligt 5 kap. 9 §.

Vid uppdragstagarens dröjsmål med monteringen av elementen har beställaren rätt att häva avtalet till denna del under förutsättningarna enligt 8 kap. 9 §.

Om det finns vägande skäl att befara att ett dröjsmål som berättigar till hävning kommer att inträffa, får beställaren häva avtalet redan innan den avtalade tiden för avlämnandet är inne.

11 §

Skadestånd

Beställaren har rätt till ersättning för den skada han lider genom uppdragstagarens dröjsmål, om inte uppdragstagaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder han heller inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som uppdragstagaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra

avtalet, är uppdragstagaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt 1 mom. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som uppdragstagaren har anlitat eller på någon annan i tidigare säljled.

Uppdragstagarens skyldighet att ersätta indirekt skada gäller dock endast om dröjsmålet eller skadan beror på vårdslöshet på uppdragstagarens sida. Som indirekt skada anses

1) inkomstförlust som beställaren lider på grund av avtalsbrottet eller åtgärder som förändras av avtalsbrottet,

2) skada som beror på en förpliktelse som grundar sig på något annat avtal,

3) sådan väsentlig förlust av nytta av användningen av föremålet för avtalet som inte medför direkt ekonomisk skada samt annan därmed jämförbar väsentlig olägenhet.

En förlust som avses i 3 mom. 1—3 punkten anses dock inte som indirekt förlust i den mån den orsakas av åtgärder för att begränsa annan typ av skada.

Om uppdragstagarens prestation drabbas av ett hinder som nämns i 1 eller 2 mom. och uppdragstagaren inte omedelbart underrättar beställaren om hindret och dess verkningar på möjligheterna att fullgöra avtalet, har beställaren rätt till ersättning för en skada som kunde ha undvikits om han hade underrättats i tid.

Om en medlem av beställarens familj lider skada på grund av dröjsmålet, har han samma rätt till ersättning som beställaren.

12 §

Specialstadganden om hävning

Om beställaren helt eller delvis häver avtalet och den prestation som uppdragstagaren redan utfört inte kan återlämnas utan att den förändras väsentligt eller utan att beställaren åsamkas väsentlig olägenhet, har uppdragstagaren rätt att för sin prestation få en ersättning som motsvarar dess värde för beställaren.

Om beställaren helt eller delvis häver avtalet till den del det inte har fullgjorts, har han rätt att av uppdragstagaren få sådana ritningar och andra särskilda anvisningar eller uppgifter om byggnaden som behövs för de återstående arbetena.

Prestationens beskaffenhet samt fel i prestationen

13 §

Allmänt stadgande om fel

Uppdragstagarens prestation är felaktig, om den inte i fråga om innehåll, kvalitet och andra egenskaper överensstämmer med det som följer av avtalet.

Uppdragstagarens prestation är också felaktig, om

1) den inte motsvarar de krav som ställs i de stadganden eller bestämmelser som varit i kraft vid tiden för avlämnandet eller kraven enligt god byggnadssed,

2) den medför eller av grundad anledning kan befaras medföra men för hälsan,

3) monteringen av elementen eller entreprenaden eller någon annan uppgift som hör till uppdragstagarens skyldigheter inte har utförts med yrkesskicklighet och omsorg,

4) elementen inte har förpackats eller annars skyddats på behörigt sätt när detta är nödvändigt för transporten eller förvaringen av elementen, eller

5) prestationen inte i övrigt motsvarar vad konsumenten i samband med ett sådant avtal har grundad anledning att förvänta sig.

14 §

Uppgifter om prestationen

Uppdragstagarens prestation är också felaktig om den inte överensstämmer med de uppgifter som uppdragstagaren vid marknadsföringen eller annars före avtalsslutet har lämnat om elementens beskaffenhet, prestationens innehåll eller om andra omständigheter som gäller prestationens beskaffenhet eller användning och som kan antas ha påverkat avtalet. Detsamma gäller även uppgifter som gavs efter att avtalet ingåtts och som kan antas ha påverkat beställarens beslut.

Uppdragstagarens prestation är också felaktig om den inte överensstämmer med sådana uppgifter enligt 1 mom. som någon annan än uppdragstagaren, i tidigare säljled eller för uppdragstagarens räkning, har lämnat vid marknadsföringen av prestationen. Prestationen anses dock inte vara felaktig, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt.

Uppdragstagaren ansvarar inte för fel enligt detta moment, om han varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Fel föreligger också, om beställaren i samband med prestationen inte får de anvisningar som behövs för förvaring, montering, användning eller vård av elementen och uppdragstagaren i övrigt har underlåtit att upplysa beställaren om en omständighet som avses i 1 mom. och som uppdragstagaren borde ha känt till och beställaren med fog kunde räkna med att bli upplyst om.

15 §

Avgörande tidpunkt för felbedömningen och betydelse av garanti

Vad som stadgas i 5 kap. 15 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ett avtal som avses i detta kapitel.

Påföljder vid fel

16 §

Reklamation

Beställaren får inte åberopa fel i uppdragstagarens prestation, om han inte lämnar uppdragstagaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkte eller borde ha märkt felet. Meddelandet kan också lämnas till den näringsidkare som har förmedlat avtalet för uppdragstagarens räkning eller förbundit sig att rätta till ett fel i prestationen eller i övrigt svara för prestationens egenskaper.

Utan hinder av 1 mom. får beställaren åberopa fel om

1) uppdragstagaren eller en i 1 mom. avsedd annan näringsidkare har handlat grovt vårdslöst eller i strid med tro och heder,

2) felet består i att prestationen i fråga om sina egenskaper inte uppfyller de krav som har uppställts med stöd av produktsäkerhetslagen eller i andra stadganden eller bestämmelser som har meddelats till skydd för hälsan eller egendom, eller

3) felet består i att prestationen annars är farlig för hälsan eller egendom.

17 §

Rätt att hålla inne betalningen

Beställaren har rätt att hålla inne betalningen

på grund av fel. Beställaren får dock inte hålla inne ett belopp som uppenbart överskrider vad han har rätt att kräva på grund av felet.

18 §

Avhjälpande av fel

Beställaren har rätt att kräva att uppdragstagaren avhjälper felet eller avlämnar felfria element i stället för de felaktiga utan kostnad för beställaren. En förutsättning är att felet kan avhjälpas utan att det medför oskälig kostnad eller olägenhet för uppdragstagaren.

Även om beställaren inte kräver det har uppdragstagaren rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet eller avlämna felfria element, om han utan dröjsmål efter att beställaren har anmält felet och efter att han har fått det tillfälle saken kräver att granska föremålet erbjuder sig att göra detta. Beställaren får vägra låta felet avhjälpas, om avhjälpandet skulle medföra väsentlig olägenhet för honom eller risk för att han inte får sina kostnader ersatta.

Uppdragstagaren får inte åberopa att han inte har fått möjlighet att avhjälpa felet enligt 2 mom., om beställaren har avhjälpit felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att beställaren skulle avvakta avhjälpande från uppdragstagarens sida.

19 §

Prisavdrag och hävning

Om avhjälpande av felet inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter att beställaren har reklamerat och uppdragstagaren har fått det tillfälle saken kräver att granska föremålet, får beställaren kräva ett prisavdrag som motsvarar felet eller, om avtalsbrottet är väsentligt, häva avtalet.

Till den del en prestation som uppdragstagaren redan utfört inte kan återlämnas utan väsentlig olägenhet har beställaren rätt att häva avtalet endast om någon annan påföljd inte kan anses skälig för honom.

Om det finns vägande skäl att anta att uppdragstagarens prestation senare kommer att ha ett väsentligt fel, får beställaren häva avtalet till den del uppdragstagaren ännu inte har fullgjort det.

Vad som stadgas i 12 § tillämpas på motsvarande sätt när beställaren häver ett avtal med stöd av denna paragraf.

20 §

Skadestånd

Beställaren har rätt till ersättning för den skada han lider genom att uppdragstagarens prestation är felaktig.

Uppdragstagaren är dock skyldig att ersätta indirekt skada som avses i 11 § 3 och 4 mom. endast om felet eller skadan beror på vårdslöshet på hans sida.

Rätt till skadestånd enligt denna paragraf omfattar även person- och sakskada som beställaren lider på grund av felet. Denna paragraf tillämpas dock inte på ersättning för

1) personskada som beror på fel i ett avlämnat element eller i det material som använts vid prestationen,

2) sakskada som beror på fel i ett avlämnat element eller i det material som använts vid prestationen, om skadan drabbar annan egendom än byggnaden eller hemlösöre i huvudsakligen enskild användning, eller

3) sakskada som beror på fel i en anordning som hör till byggnadens utrustning, om skadan hänförs till egendom som i användningshänseende inte har omedelbar anknytning till anordningen.

Om en medlem av beställarens familj lider skada på grund av felet, har han samma rätt till ersättning som beställaren.

21 §

Skadeståndsskyldighet för andra än uppdragstagaren

Vad som stadgas i 5 kap. 22 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om en prestation som avses i detta kapitel.

22 §

Skadeståndsskyldighet till följd av fel i kostnadsförslaget

Om uppdragstagaren har gett beställaren ett kostnadsförslag över sådana förnödenheter, arbeten eller åtgärder som krävs för att byggnaden skall bli färdig och som inte ingår i uppdragstagarens egen prestation och beställaren har haft grundad anledning att lita på att förslaget inte överskrider väsentligt, har beställaren rätt till en skälig ersättning ifall uppdragstagaren inte har varit omsorgsfull vid utarbetandet av förslaget och de kostnader som

åsamkas beställaren av denna anledning blir väsentligt större än vad som beräknats.

Priset och betalningen

23 §

Ungefärlig prisuppgift

Om monteringen av elementen eller en tjänst som ansluter sig till uppdragstagarens prestation och som avses i 1 § 2 mom. inte skall utföras till ett fast pris enligt avtalet, skall uppdragstagaren innan avtalet ingås lämna beställaren en ungefärlig prisuppgift. Priset för prestationen får då överstiga den ungefärliga prisuppgiften med högst 15 procent, om inte något annat följer av 24 §.

24 §

Prishöjningsvillkor

Ett avtalsvillkor enligt vilket uppdragstagaren har rätt att ensidigt höja ett avtalat pris eller överskrida den ungefärliga prisuppgiften mera än vad som stadgas i 23 § är giltigt endast om

1) höjningen beror på en sådan lagändring eller ett sådant myndighetsbeslut som uppdragstagaren inte skäligen kan förväntas ha räknat med då avtalet ingicks eller på ett sådant hinder som drabbat byggandet, monteringen av elementen eller en annan prestation av uppdragstagaren och som står utanför uppdragstagarens kontroll och som han inte skäligen kan förväntas ha räknat med då avtalet ingicks och vars följd han inte heller skäligen skulle ha kunnat undgå eller övervinna,

2) uppdragstagarens prestation har uppskjutits på grund av beställaren och prishöjningen beror på en kostnadsstegring som av denna anledning åsamkats uppdragstagaren, eller

3) höjningen beror på att uppgifter som beställaren har gett eller för vilkas anskaffande han har varit ansvarig inte stämmer.

Beställaren skall utan dröjsmål underrättas om prishöjningen och orsaken till den. Prishöjningsvillkoret får inte i fall som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten åberopas efter att uppdragstagaren har fullgjort sin skyldighet.

Om prishöjningen i fall som avses i 1 mom. 1 punkten vore större än 5 procent av priset, har beställaren rätt att häva avtalet, utom i det

fall att höjningen beror på en sådan utvidgning av skattebasen att en prestation som tidigare varit skattefri blir skattepliktig. Om höjningen i fråga om montering som ansluter sig till leveransen av elementen vore större än 15 procent av priset enligt avtalet, har beställaren rätt att häva avtalet i fråga om monteringen.

25 §

Betalning och säkerhet

Följer betalningstidpunkten inte av avtalet, skall beställaren betala när uppdragstagaren kräver det, dock inte förrän prestationen har avslutats enligt 3 § och beställaren har haft skäligheten att undersöka prestationen.

Om beställaren enligt avtalet skall betala uppdragstagaren någon del av priset i förskott, skall uppdragstagaren för beställaren ställa en betryggande säkerhet för förskottet, vilken skall gälla tills värdet av uppdragstagarens prestation motsvarar minst förskottsbetalningen.

På en prestation som inte utförs till fast pris tillämpas vad som stadgas om prisspecifikation i 8 kap. 25 § 2 mom.

Om betalningen sker genom förmedling av en bank eller posten, anses betalningen vid en bedömning av uppdragstagarens rättigheter enligt 28—31 §§ ha skett den dag då banken eller posten har godkänt ett betalningsuppdrag som beställaren givit på ett behörigt sätt.

Påföljder vid beställarens avtalsbrott

26 §

Avbeställning

Om beställaren avbeställer elementen innan de har avlämnats, har uppdragstagaren inte rätt att hålla fast vid avtalet och kräva betalning. Däremot har uppdragstagaren rätt till ersättning enligt 30 § för den skada han lider.

Om avbeställningen gäller en entreprenad eller enbart den montering som ansluter sig till leveransen av elementen eller någon annan tjänst som ingår i uppdragstagarens prestation, tillämpas vad som stadgas i 8 kap. 26 och 30 §§.

27 §

Uppdragstagarens rätt att inställa arbetet

Vad som stadgas i 8 kap. 27 § gäller på

motsvarande sätt uppdragstagarens rätt att inställa ett arbete som förutsätts i ett avtal som avses i detta kapitel.

28 §

Dröjsmålsränta

Vid beställarens dröjsmål med betalningen har uppdragstagaren rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen, om inte prestationen avbeställs eller avtalet hävs.

29 §

Hävning

Vid beställarens dröjsmål med betalningen får uppdragstagaren häva avtalet, om avtalsbrottet är väsentligt.

Har uppdragstagaren förelagt beställaren en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får uppdragstagaren häva avtalet om beställaren inte betalar inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får uppdragstagaren häva avtalet endast om beställaren meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Har elementen kommit i beställarens besittning, får uppdragstagaren häva avtalet i fråga om dem endast om han har förbehållit sig rätt till detta eller om beställaren avvisar elementen. Beträffande ett arbete eller en tjänst som skall utföras för beställaren får uppdragstagaren med stöd av 1 eller 2 mom. häva avtalet endast till den del arbetet eller tjänsten inte har utförts.

Sedan den försenade betalningen har erlagts får uppdragstagaren inte häva köpet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen.

30 §

Skadestånd

Om uppdragstagaren häver avtalet på grund av beställarens dröjsmål med betalningen eller om beställaren avbeställer prestationen enligt 26 § 1 mom., har uppdragstagaren rätt till ersättning för sådana särskilda kostnader som han har haft för att ingå och fullgöra avtalet och som han sannolikt inte kan ha nytta av på annat sätt, samt för särskilda kostnader till följd av hävningen eller avbeställningen.

För annan skada har uppdragstagaren rätt till en ersättning som är skälig med hänsyn till det avtalade priset, tidpunkten för hävningen

eller avbeställningen, åtgärder som har vidtagits för fullgörande av avtalet samt omständigheterna i övrigt.

Uppdragstagaren har dock inte rätt till skadestånd, om beställarens dröjsmål med betalningen eller avbeställningen beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsrörelsen eller något annat liknande hinder som beställaren inte skäligen kan undvika eller övervinna.

Ett avtal enligt vilket den ersättning som beställaren skall betala bestäms schablonmässigt som en viss del av priset eller enligt någon annan standardgrund är giltigt, om den avtalsenliga ersättningen är skälig med beaktande av den skada som en hävning eller avbeställning vanligen medför och stadgandena i 1—3 mom.

31 §

Försummad skyldighet att medverka

Om avlämnandet av elementen fördröjs på grund av beställaren, har uppdragstagaren rätt att få ersättning av beställaren för sådana kostnader för transport, upplagring eller skyddande av elementen samt försäkringsutgifter som blivit nödvändiga på grund av dröjsmålet. Ett avtal enligt vilket den ersättning som beställaren skall betala bestäms schablonmässigt som en viss del av priset eller enligt någon annan standardgrund är giltigt, om den avtalsenliga ersättningen är skälig med beaktande av de kostnader som vanligen åsamkas uppdragstagaren i sådana fall av dröjsmål som avses ovan.

Om monteringen av elementen hör till uppdragstagarens skyldigheter och monteringen fördröjs på grund av beställaren, har uppdragstagaren rätt till en skälig ersättning för den skada som han åsamkas på grund av att den arbetskraft som reserverats för monteringen inte kan erbjudas ersättande arbete.

Om uppdragstagarens prestation enligt 1 § 1 mom. 3 punkten fördröjs på grund av beställaren, har uppdragstagaren rätt till ersättning enligt 1 och 2 mom.

Om uppdragstagarens prestation fördröjs orimligt av en orsak på beställarens sida, har uppdragstagaren rätt att häva avtalet och få skadestånd av beställaren enligt 30 §. Om monteringen av elementen hör till uppdragstagarens skyldigheter, har uppdragstagaren beträffande den motsvarande rätt till hävning och skadestånd.

Övriga stadganden om köp av huselement samt byggnadsentreprenader

32 §

Tillämpning av köplagens stadganden

Stadgandena i köplagen tillämpas på köp av element enligt detta kapitel, om inte annat följer av stadgandena i denna lag. På köp av element enligt detta kapitel tillämpas inte vad som stadgas i 13 § 3 mom., 31 §, 47 §, 49 § 3 mom. och 73 § 2 mom. köplagen. Stadgandena i 76 § 2 mom. köplagen tillämpas inte när vårdplikten ankommer på beställaren. Stadgandena i 75—78 §§ köplagen tillämpas inte på köp av element enligt detta kapitel, om den ersättning som tillkommer uppdragstagaren enligt dessa stadganden vore större än de är enligt 28—30 §§ i detta kapitel när uppdragstagaren häver köpet.

33 §

Begränsning av skadan och jämkning av skadestånd

Vad som stadgas i 5 kap. 30 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ett avtal som avses i detta kapitel.

34 §

Andras än uppdragstagares ansvar för fel

Vad som stadgas i 5 kap. 31 § och 8 kap. 34 eller 35 § om köparens eller beställarens rätt att på grund av fel rikta krav mot en näringsidkare i ett tidigare säljled eller en näringsidkare som uppdragstagaren har anlitat gäller på motsvarande sätt även avtal som nämns i detta kapitel.

11 kap.

Särskilda stadganden

1 §

Ansvar som åvilar förmedlare av konsumtionsnyttigheter

En näringsidkare som för säljarens eller uppdragstagarens räkning förmedlar ett avtal angående en konsumtionsnyttighet ansvarar enligt 5 och 8 kap. i denna lag samt enligt 41 § köplagen för fullgörandet av avtalet gentemot den konsument som skaffar nyttigheten. Sådant ansvar uppstår dock inte, om förmedlaren handlar för en annan näringsidkares räkning

och konsumenten vid avtalsslutet var medveten om detta och om hur detta inverkar på hans rättigheter.

Förmedlarens ansvar begränsar inte konsumentens rätt i förhållande till den andra avtalsparten.

Om fastighetsmäklares ansvar gäller vad som stadgas särskilt.

1 a §

Tiden för väckande av skadeståndstalan i vissa fall

Den som vill ha ersättning enligt denna lag för sakskada som ett fel i en vara har orsakat på annan egendom eller som ett fel i material som har använts vid utförandet av en tjänst har orsakat på annan egendom än föremålet för tjänsten skall väcka talan inom tre år från den dag då han fick vetskap om skadan och om den ersättningsskyldige. Talan skall dock väckas inom tio år från det att den ersättningsskyldige satte den skadegörande varan eller det skadegörande materialet i omlopp.

1 b §

Förhållande till skadeståndslagen och övriga lagar

Stadgandena i denna lag begränsar inte den skadelidandes rätt att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen, produktansvarslagen eller någon annan lag.

1 c §

Rätten att åberopa vissa meddelanden

Om ett sådant meddelade om fel som avses i denna lag och som en konsument skall lämna en näringsidkare har avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får konsumenten åberopa det även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Detsamma gäller beträffande konsumentens eller näringsidkarens meddelande om hävning av avtalet.

1 d §

Behandling av tvister

Ett villkor enligt vilket en tvist mellan en näringsidkare och en konsument skall behandlas genom skiljeförfarande binder inte konsumenten, om villkoret är en del av ett avtal som ingåtts innan tvisten uppstått.

I tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare kan konsumenten väcka talan även vid den allmänna underrätt inom vars domkrets han är bosatt.

2 §

Närmare stadganden

— — — — —

3 §

Ikraftträdande

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 199 .

På avtal som har ingåtts eller utfästelser som givits innan lagen har trätt i kraft tillämpas tidigare lag.

Stadgandena i 5 kap. 31 § angående ansvar för fel i tidigare säljled, stadgandena i 8 kap. 34 § angående materialleverantörs ansvar för fel samt stadgandena i 5 kap. 32 § och 8 kap. 35 § angående annan näringsidkares ansvar för fel tillämpas inte, om kravet riktas mot en näringsidkare som har avlämnat en felaktiga vara eller ett felaktigt material eller utfört en felaktig prestation innan denna lag har trätt i kraft.

2.

Lag

om upphävande av 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen

I enlighet med riksdagens beslut stadgas

1 §

Genom denna lag upphävs 58 § 2 mom. och 63 § 4 mom. köplagen (355/87) av den 27 mars 1987.

Denna lag träder i kraft den

199 .

3.

Lag**om ändring av 8 § lagen om konsumentombudsmannen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 2 mom. lagen den 20 januari 1978 om konsumentombudsmannen (40/78), sådant detta lagrum lyder i lag av den 20 december 1991 (1550/91), som följer:

8 §

Om ärendet gäller en depositionsbank eller ett kreditinstitut som avses i lagen om finansieringsverksamhet (1544/91) eller marknadsföring av värdepapper som avses i värdepappers-

marknadslagen (495/89), skall konsumentombudsmannen innan han vidtar en åtgärd som avses i 1 mom. begära utlåtande av bankinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

4.

Lag**om ändring av 7 kap. 1 § värdepappersmarknadslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 7 kap. 1 § värdepappersmarknadslagen av den 26 maj 1989 (495/89) ett nytt 4 mom. som följer:

7 kap.

Tillsyn över värdepappersmarknaden

1 §

Konstaterar bankinspektionen att någon vid marknadsföringen av värdepapper har förfarit på ett sätt som kan antas strida mot konsu-

mentskyddslagen (38/78), skall bankinspektionen meddela konsumentombudsmannen ärendet. Innan bankinspektionen för ett sådant ärende till marknadsdomstolen skall bankinspektionen begära konsumentombudsmannens utlåtande.

Denna lag träder i kraft den 199 .

5.

L a g**om ändring av 1 § lagen om konsumentklagonämnden**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § lagen den 20 januari om konsumentklagonämnden (42/78) som följer:**1 §**

Konsumentklagonämnden har till uppgift att ge rekommendationer om hur tvister mellan näringsidkare och konsumenter skall avgöras i enskilda ärenden som gäller avtal om konsumtionsnyttigheter eller annat i anslutning till anskaffning av konsumtionsnyttigheter och som av konsumenterna förs till nämnden för behandling.

Nämndens behörighet omfattar dock inte

1) ärenden som gäller överlåtelse av bostadsaktier, bostadsrätter eller fastigheter och i vilka svaranden är någon annan näringsidkare än en fastighetsmäklare,

2) ärenden som gäller hyresförhållanden och i vilka svaranden är någon annan näringsidka-

re än en bostadsförmedlare, eller

3) ärenden som gäller överlåtelse av värdepapper enligt värdepappersmarknadslagen (495/89), förfarande som tillämpas av den som emitterar eller gör ett offentligt köpeanbud eller är inlösningsskyldig beträffande sådana värdepapper, eller ärenden som gäller prestationer av den som idkar förmedling, portföljförvaltning eller placeringsrådgivning med sådana värdepapper.

Nämnden har dessutom till uppgift att avge utlåtanden till domstolarna då dessa behandlar ärenden som faller under nämndens behörighet.

Denna lag träder i kraft den

199 .

Helsingfors den 30 december 1992

Republikens President**MAUNO KOIVISTO**Justitieminister *Hannele Pokka*

1.

Lag

om ändring av konsumentskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konsumentskyddslagen av den 20 januari 1978 (38/78) 1 kap. 6 §, sådan den lyder i lag av den 14 januari 1983 (45/83),
ändras 1 kap. 3—5 §§, 5 kap. samt 9 kap. 1 §,
 av dessa lagrum 9 kap. 1 § sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 23 maj 1986 och den 24 augusti 1990 (385/86 och 811/90), samt
fogas till lagen ett nytt 8 och 9 kap., varvid det nuvarande 8 och 9 kap. blir 10 och 11 kap., samt till 11 kap. nya 1 a—1 d §§ och till kapitlet rubriker före 2 och 3 §§ som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna stadganden

3 §

Med konsumtionsnyttighet avses i denna lag sådana varor och tjänster, som utbjudes eller i väsentlig omfattning användes för enskild konsumtion

3 §

Med *konsumtionsnyttigheter* avses i denna lag sådana varor och tjänster *samt andra nyttigheter och förmåner* som utbjuds till *fysiska personer* eller *som fysiska personer* i väsentlig omfattning *skaffar för sitt privata hushåll*.

4 §

Såsom konsument betraktas i denna lag person, som anskaffar konsumtionsnyttigheter huvudsakligen för sitt personliga bruk eller för att användas i hans privata hushåll.

4 §

Som konsument betraktas i denna lag *en fysisk person* som anskaffar *en konsumtionsnyttighet* huvudsakligen för *annat ändamål än den näringsverksamhet som han idkar*.

5 §

Med näringsidkare avses i denna lag fysisk person eller privat eller offentlig juridisk person, som yrkesmässigt håller till salu, säljer eller eljest mot vederlag överlåter konsumtionsnyttigheter.

5 §

Med näringsidkare avses i denna lag *en fysisk person* eller *en privat eller offentlig juridisk person* som *i syfte att få inkomst eller annan ekonomisk nytta* yrkesmässigt håller till salu, säljer eller *i övrigt bjuder ut konsumtionsnyttigheter för anskaffning mot vederlag*.

6 §

Stadgandena i 2 och 3 kap. i denna lag gäller också utbud, försäljning och annan marknadsföring av bostäder från näringsidkare till konsumenter.

(upphävs)

Med bostad avses för boende eller för framtida bostadsbruk utbjuden

1. fastighet eller kvotdel eller outbrutet område av fastighet;

2. byggnad på arrendejord; och

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*3. bostad som innehas med stöd av äganderätt
till aktier eller andelar.*

5 kap.

Konsumentköp
Ingen parallelltext

8 kap.

Vissa konsumenttjänstavtal
Ingen parallelltext

9 kap.

Köp av huselement samt byggnadsentreprenader
Ingen parallelltext

11 kap.

Särskilda stadganden
Ingen parallelltext

3.

Lag**om ändring av 8 § lagen om konsumentombudsmannen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 2 mom. lagen den 20 januari 1978 om konsumentombudsmannen (40/78), sådant detta lagrum lyder i lag av den 20 december 1991 (1550/91), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Om ärendet gäller en depositionsbank eller ett kreditinstitut som avses i lagen om finansieringsverksamhet (1544/91), skall konsumentombudsmannen innan han vidtar en åtgärd som avses i 1 mom. begära utlåtande av bankinspektionen.

Om ärendet gäller en depositionsbank eller ett kreditinstitut som avses i lagen om finansieringsverksamhet (1544/91) *eller marknadsföring av värdepapper som avses i värdepappersmarknadslagen (495/89)*, skall konsumentombudsmannen innan han vidtar en åtgärd som avses i 1 mom. begära utlåtande av bankinspektionen.

Denna lag träder i kraft den

199 .

4.

Lag**om ändring av 7 kap. 1 § värdepappersmarknadslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 7 kap. 1 § värdepappersmarknadslagen av den 26 maj 1989 (495/89) ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

Tillsyn över värdepappersmarknaden

1 §

Konstaterar bankinspektionen att någon vid marknadsföringen av värdepapper har förfarit på ett sätt som kan antas strida mot konsumentskyddslagen (38/78), skall bankinspektionen meddela konsumentombudsmannen ärendet. Innan bankinspektionen för ett sådant ärende till marknadsdomstolen skall bankinspektionen begära konsumentombudsmannens utlåtande.

Denna lag träder i kraft den

199 .

5.

Lag

om ändring av 1 § lagen om konsumentklagonämnden

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § lagen den 20 januari om konsumentklagonämnden (42/78) som följer:

Gällande lydelse

1 §

På konsumentklagonämnden ankommer att giva rekommendationer om hur de klagomål skall avgöras, vilka framställs av konsumenter i enskilda ärenden angående kvaliteten hos sådana i konsumentskyddslagen (38/78) avsedda konsumtionsnyttigheter som de anskaffat eller angående näringsidkares prestation.

Konsumentklagonämnden har därjämte till uppgift att till domstolar avgiva utlåtanden, då dessa handlägger i 1 mom. avsedda ärenden.

Föreslagen lydelse

1 §

Konsumentklagonämnden har till uppgift att ge rekommendationer om hur tvister mellan näringsidkare och konsumenter skall avgöras i enskilda ärenden som gäller avtal om konsumtionsnyttigheter eller annat i anslutning till anskaffning av konsumtionsnyttigheter och som av konsumenterna förs till nämnden för behandling.

Nämndens behörighet omfattar dock inte

1) ärenden som gäller överlåtelse av bostadsaktier, bostadsrätter eller fastigheter och i vilka svaranden är en annan näringsidkare än en fastighetsmäklare,

2) ärenden som gäller hyresförhållanden och i vilka svaranden är en annan näringsidkare än en bostadsförmedlare, eller

3) ärenden som gäller överlåtelse av värdepapper enligt värdepappersmarknadslagen (495/89), förfarande som tillämpas av den som emitterar eller gör ett offentligt köpeanbud eller är inlösningsskyldig beträffande sådana värdepapper, eller ärenden som gäller prestationer av den som idkar förmedling, portföljförvaltning eller placeringsrådgivning med sådana värdepapper.

Nämnden har dessutom till uppgift att avge utlåtanden till domstolarna då dessa behandlar ärenden som faller under nämndens behörighet.

Denna lag träder i kraft den

199

